

శ్రీ రస్తు.

శ్రీగణేశాయనమః-

సవ్యాఖ్యానే - రాఘవపాణ్డవయాదవీయచరితే

ప్రథమసర్గప్రారంభః-

భద్రాణినిత్యంభవతాంవిధత్తాంభవోహరిర్వాభగవాన్విధిర్వా।పద్మాధివాసశ్శ్రితపక్షపాతోవినాయకోల్లాసవిరాజితాంకః॥౧॥శ్రీమత్కౌశికవంశవారిధివిధోశ్శ్రీసూర్యనారాయణాత్సంజాతస్సకలాగమాతిచతురోయోన్ననారాయణః।సవ్యాఖ్యానిసుతేనబాల్యవయసిప్రాప్తేశ్వరానుగ్రహాత్ప్రాచుర్యేణచిదంబరేణరచితంసత్కావ్యరత్నంసుధీః॥౨॥ సారంభావిబుధాస్సధారసభరంరామాయణంభారతంసారంభాగవతంచకించసరసాయద్వ్యాకదావీక్షితుం।ప్రజ్ఞాతుంచపదప్రపంచవిభవంసద్వస్తువాగ్వస్తునేప్రజ్ఞాతుజ్జహ్యాదశ్చిదమ్బరకవేస్సత్కావ్యరత్నంహ్యాదః॥ ౩ ॥ పద్యానివాచికతిచిత్పరితానికృత్వావిద్యానిధిశ్వమఖిలప్యతియోఽపివేకీ।కస్త్రైప్రశోరుకుతుకఃకుశలోఽపిచిత్రంకర్ణేకరోతుసచిదమ్బరకావ్యరత్నం॥౪॥పదచ్ఛేదః పదార్థోక్తిర్విగ్రహోవాక్యయోజనా।ఆక్షేపస్యసమాధానం వ్యాఖ్యానంషడ్విధంమతం॥౫॥ఏవంబుధోక్తరీత్యైవయథాబుద్ధిబలోదయం।ఆఖ్యాయతేసమాలోచ్య వ్యాఖ్యాసౌవిదుషాంముదే॥౬॥అనఘంవృత్తమత్యర్థమత్రిసద్గుణభాసురం।ఉత్తేజితముదగ్రస్మద్వ్యాఖ్యానికషోపలే॥౭॥ధార్ష్యంహ్యాజవైద్యస్యోరోజసాసుమహోజ్జ్వలం।అలఙ్కారవిశేషార్థంకళఙ్కాభావసున్దరం॥౮॥ ఇదంపరంసముద్భూతంవిదన్బురహృదమ్బుధేః। కావ్యరత్నంకలాభిజ్ఞైఃపాత్రిజ్ఞైకిహ్యాపరీక్ష్యతాం॥౯॥ప్రాయశోమగసింహస్యవిశ్వయూదకయోరపి।తథాహలాయుధస్యాభికృతయోభాస్కరేరపి॥౧౦॥ శబ్దరత్నాకరేణాపివైజయంత్యాసమన్వితాః।సమ్మత్యైహిసమర్థానానామర్థానామభిసమ్మతాః॥౧౧॥అర్థప్రదీపికాఖ్యాయామత్రిసాధారణాఖ్యయా।పద్యపద్యపిలిక్ష్యన్తేపండితానాంనిఘణ్టవః॥౧౨॥అప్రసానామిహలోకేష్వ్యాసుకూల్యేపిపక్షయా। తత్తదాఖ్యాసహితైస్త్రైవ్యాఖ్యావిస్తారభీతితః॥౧౩॥ ....

ఇహఖలు, కావ్యంయశసేఽర్థకృతే వ్యవహారవిదే శివేతరక్షతయే। సద్యఃపరనిర్వృతయే కాన్తాసమ్మితతయోపదేశయుజే॥ ఇత్యాద్యాలంకారికవచనేషు కావ్యస్యానేక శ్రేయస్సాధనతా ప్రతిపాదనాత్ కావ్యాలాపాంశ్చవర్జయేదితినిషేధస్యాఽసత్కావ్యవిషయత్వాచ్చ తదారభమాణః కరిష్యమాణస్య శ్రీమద్రామాయణభారతభాగవతసారస్య కావ్యరత్నస్యకథాత్రయ కథనసమర్థతాం నాన్దీశ్లోకతాత్పర్యాదేవసూచయన్ తతత్ప్రథమం చిదక్షర నామా కవిరాజో అన్తరాసంభావ్యమానాన్తరాయవిధ్వంసనాయ, ఆశీర్నమస్క్రియావస్తునిర్దేశోవాపితన్ముఖమిత్యాచార్యదండివచనాదాశీరాద్యన్యతమస్య ప్రబంధముఖలక్షణత్వాచ్చ తత్రాదావాశీ ట్పూర్వకమాశీర్వచనమాచరతి॥ వాచమితి॥

౧౫ ౧౭ ౧౬ ౧౪ ౧౩

పదచ్ఛేదః॥ వాచం॥ వః। రచయతు। సర్వదా। అన్తర్జ్ఞాం।

౨ ౯ ౧౦ ౩ ౧ ౪ ౫ ౬

గామ్। గేయః। సః। రసనయా। ఉదయాం। దధానః। సత్యాప్తః। బుధకులమౌ

శ్రీమద్రాఘవపాణ్డవయాదవీయ

కావ్యరత్నప్రారమ్భః

వాచం వో రచయతు సర్వదాన్తరజ్ఞాం
యస్సరసనోదయాం దధానః। సత్యాప్తో బు
ధకులమౌళిబన్ధురోజః శ్రీరామస్స్తుతగురుమాన

౧౧ ౮

ళిబన్ధురః। అజః। శ్రీరామః। స్తుతగురుమానసాబ్జహంసః॥ ౧౬॥ శ్లో॥ సాలభ్యాయాస్వయస్యాత్రిపదానాంగీనసిక్రియాత్। కస్యత్రైజాగ్నతుప్రసస్తైషాం చనతిలాఘవే॥ ౧౪॥ వ్యాఖ్యానమ్॥, ॥ ఉదయాం॥ ౧॥ ఉద్భూతః అ

బ్రహ్మాపరః

యః శుభావహావిధిః యస్యాస్తాం॥ ని॥ అయశ్శుభావహావిధిః - శుభద్రాత్రిమిత్యర్థః॥ ౨॥ గాం॥ ౨॥ వాణీం॥ ని॥ స్వర్గేషు పశువాగ్వజ్రదిక్షు

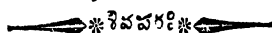
త్రఘృణిఘూజలే। లక్ష్యాదృష్ట్యోః స్త్రియాంపుంసిగౌరితి॥ *॥ రసనయా॥ ౪॥ జిహ్వయా॥ ని॥ రసజ్ఞా రసనా జిహ్వా॥ ,॥ దధానః॥ ౪॥ ధరమాణః॥ ,॥ సత్యాప్తః॥ ౫॥ సత్యః సత్యలోకః తమ్ ఆప్తః ప్రాప్తః సత్యలోకవాసీతియావత్ ఆప్లృవ్యాప్తావిత్యస్మాద్ధాతోః కర్తరి క్తః॥ ని॥ స్యాత్తథ్యే శపథే సత్యం లోకే నా త్రిష్వృతాన్వితే॥ ని॥ ఆప్తౌ లబ్ధేష్టయోస్త్రిషు ॥ ,॥ బుధకులమౌళిబన్ధురః॥ ౬॥ బుధాః సూరయః తేషాం కులం గణః తస్య మౌళిషు శిరస్సు బన్ధురః రమ్యః-విద్వత్కులాలఙ్కారభూత ఇతి యావత్ ॥ ని॥ బుధ సూరి తౌ సురేసౌమ్యే॥ ని॥ కులమన్వయసంఘాతగృహాపుర్యాశ్రమేష్వపి ॥ ని॥ చూడాకిరీటం కేశాశ్చసంయతా మౌళయస్త్రయః ॥ ని ॥ బన్ధురః సున్దరే నమ్రే త్రిషు నిమ్నోన్నతేపి చ, శ్రీరామః॥ ౭॥ శ్రియా వాణ్యా రామః మనోజ్ఞః ॥ ని॥ శ్రీర్వేషరచనా శోభాసంపత్సరళశాఖిషు- వాణీలక్ష్మ్యలవంగేషు విషే బిల్వే వ్యథత్రిషు ॥ ని॥ రామః పశువిశేషే స్యాజ్జామదగ్న్యే హలాయుధే। రాఘవే చాసితశ్వేతమనోజ్ఞేషు తు వాచ్యవత్, స్తుతగురుమానసాబ్జహంసః॥ ౮॥ స్తుతౌ శ్లాఘితౌ గురుమానసౌ గుర్వీ శ్రేష్ఠా మానసా సత్కృతిః యయోస్తౌ ఏతాదృశౌ అబ్జహంసౌ పద్మశ్వేతగరుతౌ యస్య తాదృశః - స్వజనస్లాఘనీయపూజ్యాసనవాహనభూత పద్మహంసవానితి భావః ॥ ని॥ గురుస్తుగీష్పతౌ శ్రేష్ఠే గురౌ పితరి దుష్కరే॥ ని॥ మానసా సత్కృతిస్సమే॥ ని॥ అబ్జం పద్మే నపుంసి స్యాదబ్జో నా శఙ్ఖచన్ద్రయోః॥ ని॥ హంసౌ విహంగభేదే స్యాదర్కవిష్ణ్వోర్హయాన్తరే। యోగిమన్త్రాత్మభేదేషు పరమాత్మని మత్సరే। గతః॥ అస్త్యఃఏతాదృశః, సః ౧౦ ప్రసిద్ధః, అజః ౧౧ అత్ విష్ణోః జాయత ఇత్యజః బ్రహ్మ జనధాతోః పంచమ్యామజాతావితి డప్రత్యయః డిత్వాట్టిలోపః॥ ని॥ అకారో బ్రహ్మవిష్ణ్వీశకమఠేష్వంగణే రణే॥ గౌరవేంతః పురే హేతౌ భూషణేం ఘ్రిపుమేజ్యయోః॥ ని॥ అజశ్ఛాగే హరేవిధావిష్ణౌ కామేచ్ఛాగే ఘూస్సుతే॥ వః ౧. ౨ యుష్మాకం, అన్తరంగే ౧౩ హృది॥ ని॥ హృన్యన్తరంగం హృద్యేతి ప్ర్యన్తరఙ్గో సిగద్యతే, సదా ౧౪ సర్వదా, వాచం ౧౫॥ వాణీం॥ ని॥ గీర్వాగ్వాణీ సరస్వతీ, రచ తుతు ౧౬ వాసయత్విత్యర్థః॥ అస్యాత్ర॥ అంకాయత్రిః లిఖ్యాన్తే తత్రితత్పూర్వకార్థవత్। పదచ్ఛేదం విజానీయాద్విశేషశ్చేత్స్వలిఖ్యతె॥ ౧౫॥ ౨॥ ౧॥ ౨॥ ౩॥ ౪॥ ౫॥ ౬॥ ౭ ॥ సరసనయోద

యాం॥౯॥ ౧౦॥౧౧॥౧౨॥౧౩॥౧౪॥ వ్యా॥ సరసనయోదయాం॥౧॥ రసః సౌజ

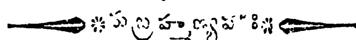
విష్ణుపరః

న్యాదిగుణైః నయః నీతిః తయోరుదయః ఆవిర్భావః తేనసహితాం సరసనయోద
యాం తాం॥ సి॥ స్పృహా [illegible] షిప్త్యైగుణే రాగే ద్రవే రసః। రసో గంధరసే
స్వాదే తిక్తాదౌ విషరాగయోః॥ ఇతి చ॥ గాంభీర్యం॥ ని॥ స్వర్గే వజ్రే చ రశ్మౌ
చ బలీవర్దే చ గౌః [illegible] శ్రీః బాణరోహిణీదృష్టివాగ్భూపష్ఫస్తు భూమిషు
చ॥ అ॥ రోహిణీ ధేనుః [illegible] దధానః॥౩॥ పోషయమాణః తస్య భూమి
పతిత్వాదితి భావః॥ వ్యా॥ వసుధాం ధారణపోషణయోరితి పోషణార్థక త్వ
స్యాపి సత్త్వాత్ - యద్వా ధరమాణ ఇత్యర్థః - ఆదికూర్మరూపస్య భగవతః
భూధారకత్వాత్ - అసురేణాపసీ వాం భూమిం వరాహరూపేణానీయ య
థాపూర్వం స్థాపితవానితి వా॥ సత్యా ప్రష్టః॥౪॥ సత్యానామ అష్టసుమహిషీ
ష్వేకా [illegible] కోసలరాజస్య పుత్రీ - సత్రాజితః పుత్రీ సత్యభామా
వా తస్యా [illegible] తస్యా ఆ ప్రష్టః ఇష్టః కృష్ణావతారే
తత్ప్రియా [illegible] భావః॥ బాంధవ [illegible] బన్ధురః॥౫॥ బన్ధుబన్ధుత్వం రా
తి దదాతీతి బన్ధురః బన్ధుశ [illegible] భావ [illegible] ధానః వ్యా॥ రాదాన ఇతి ధాతో రాతో
నుపసర్గే [illegible] బుధకులమా [illegible] దేవగణాలజ్ఞాః భూతః ఇష్టః బన్ధురో యస్య
సతథోక్తః [illegible] బుధకులమా [illegible] స్య బన్ధూన్ ఇష్టవ
న్తాన్ [illegible] వా - [illegible] వాన్ [illegible] ఖిలదేవగణస్వామిత్వం తస్య
స్థాపయాం [illegible] శ్రీ [illegible] యా [illegible] రామః వనో
[illegible] శ్రీ [illegible] రామః స్త్రీ - అథాత్ భార్యాయస్య స ఇతి వా [illegible] యా కా
న్యా [illegible] సుందరీ రమణీ రామా॥ స్తుతగురుమాన నాబ్జ
హంసః॥౭॥ స్తు [illegible] స్తోత్రం [illegible] గురవః పూజ్యాః బ్రహ్మదయః యాం సా
వ్యా॥ [illegible] స్తుతా [illegible] స్తూయమానః గురుః పి
తా [illegible] గురుః [illegible] యయా సేతి వా॥ త
స్యా [illegible] తస్యాః స్తుత [illegible] త్యైః ఆననా
బ్జ్యైః ఆననం ముఖమేవాబ్జం [illegible] తస్య హంసః సూర్యః [illegible] నబ్జన ఇత్యర్థః॥
[illegible] ర్యం [illegible] త్రీ [illegible] రవి శ్చే
త [illegible] హంసా॥ [illegible] ౯॥ [illegible] ౧౦॥ [illegible] ౧౧

,సర్వదా ॥ ౧౨ ॥, వాచం ॥ ౧౩ ॥, రచయతు౧౪॥ —అపరత్ర— ప
౧॥౨ ॥ ౩ ॥ సర్వదాం॥తరఙ్గే॥గాంగ॥యాః॥సంసనయః॥దయాం॥౧౦॥౧౧॥
౧౨॥౧౩॥౧౪॥స్తుతగుః॥ఉమాననాబ్జహంసః॥౧౬॥వ్యా॥, గాఙ్గె॥౧ ॥
గఙ్గాసమ్బన్ధిని,తరంగ॥౨ఊర్మ్యా విషయే,దయాం॥౩॥కృపాం,దధానః॥౪॥

※శివపరః※

బిభ్రత్ అతఏవ,సరసనయః॥ ౫ ॥సరసంసరాగంయథాభవతితథానయః
ప్రాపణంయేనసః- దేవైర్భగీరథేనచప్రార్థితస్సన్ గఙ్గాంస్వశిరస్యవ
తారయదితిభావః,సత్యాప్తః ॥ ౬ ॥సత్యాఃగౌర్యాఆప్తః॥ని॥సతీపతివ్రతా
గౌర్యాః,బుధకులమౌళిబన్ధురః॥౭॥బుధస్సోమ్యఃకులంసంతతిఃయస్యసఃబుధ
కులఃచంద్రఃసఏవమౌళిఃముకుటంతేనబన్ధురఃమఞ్జుః॥,॥శ్రీరామః॥౮॥శ్రియా
విశేషేణరామఃశ్యామఃనీలకణ్ఠఇత్యర్థః,స్తుతగుః॥౯॥స్తుతఃగౌఃవృషభఃయస్య
సః॥వ్యా॥గోస్త్రియోరుపసర్జనస్యేతిహ్రస్వః॥ని॥ఉక్షాభద్రో బలీవర్ద
ఋషభోవృషభోవృషః। అనడ్వాన్సౌరభేయో గౌః -, ఉమాననాబ్జహం
సః॥౧౦॥ఉమాయాః పార్వత్యాఃఆననాబ్జస్యహంసః॥ ని ॥ఉమాస్యాదతసీ
గౌరీహరిద్రాకీర్తికాంతిషు॥ అత్రచపక్షేసత్యాప్తేత్యుమాననాబ్జహం
సఇతి ద్వాభ్యామపివిశేషణాభ్యాం వస్తుతఏకస్యైవతాత్పర్యస్య బోధనే
పినపౌనరుక్త్యం - అనేకపక్షసాధారణపదప్రయోగబద్ధాదరస్యకవేఃఏక
స్మిన్పక్షేచరితార్థస్య పదస్యాన్యస్మిన్నపి పక్షే విశేషణ సంభవమాత్రే
తాత్పర్యాత్-ఎతాదృశః,సః॥౧౧॥,అజః॥౧౨॥శంభుఃసఃయత్తదోర్నిత్యస
మ్బన్ధాత్ తచ్ఛబ్దాధ్యాహారః,సర్వదాం॥ ౧౩ ॥సకలసౌభాగ్యదాయినీం,
వాచం॥ ౧౪ ॥,॥ నః ॥౧౫॥, ॥ రచయతు ॥ ౧౬ ॥—ఇతరత్ర—ప॥౧॥
౨॥౩॥సర్వదా-అన్తరఙ్గే-గాఙ్గేయః॥ ౭ ॥ ... ॥ సతి ॥ ఆప్తః బుధకులమౌళి
బన్ధుః ఓజస్వీ రామః॥౧౪ ౧౫॥వ్యా॥, సరసనయః॥౧॥రసః పిర్యం॥నయః॥

※సుబ్రహ్మణ్యపరః※

నీతిః తాభ్యాంసహితఃసనయ ౨,సధానః ॥ ౩ ॥, సతి॥౪॥ఋక్షే-విషయే,
ని ॥నక్షత్రేప్యృక్షేశ్లేషే సాధాత్ర్యషునక్షత్రకే, ఆప్తః ౫ కృత్తికాప్లశకన
ఇత్యర్థః,బుధకులమౌళిబన్ధుః ॥ ౬ ॥ బుధకులమౌళేశ్చంద్రస్యబన్ధుఃబాన్ధ
వః జామాతా ఇన్ద్రస్య త్రాణ్యైః దేవసేనాయాః సుబ్రహ్మణ్యభర్తా ఇతిపా

రాజకీవ, సిద్ధిః॥, ఒజశ్శ్రీ రామః॥౭॥ ఓజశ్శ్రియా తేజస్సమ్పదా రామః॥ ని॥ ఓజోదీప్తౌబలే,॥ స్తుతగుః॥ స్తుతః గౌః స్వర్గో యేనసః॥ ని॥ గౌర్నాదిత్యేబలీవర్దే క్రతుభేదర్షిభేదయోః - స్త్రీతుస్యాద్దిశిభారత్యాం భూమౌచసురభావపి॥ అస్త్రియాం స్వర్గవజ్రామ్బురశ్మిదృగ్బాణలోమసు॥ ౯॥ ఉమాననాబ్జహంసః॥ ౮॥ గౌరీముఖపఙ్కజార్కః॥ ౯॥ గాఙ్గేయః॥ ౧౦॥ స్కన్దః॥ ని॥ గాఙ్గేయం కాఞ్చనే తు స్యాద్గాఙ్గేయస్స్కన్దభీష్మయోః॥ ౯॥ వః॥ ౧౧॥ ౯॥ అస్త్రజే॥ ౧౨॥ సర్వదా॥ ౧౩॥ ౯॥ వాచం ౧౪॥ ౯॥ చయతు॥ ౧౫॥ పరత్ర॥ ౧౬॥

శ్రీరామచన్ద్రపరం

౩॥ ౪॥ ౫॥ గాఙ్గేయః॥ సరసనయోదయాం॥ ౮॥ సత్యావ్రత్తః॥ ౯॥ బుధకులమౌళిబన్ధురః॥ అజశ్రీః॥ రామః స్తుతగురుమాననాబ్జహంసః॥ ౧౪॥ ౯॥ గాం॥ ౧॥ భూమిం॥ ౯॥ సరసనయోదయాం॥ ౨॥ రసనయోః రాగసీత్యోః ఉదయఉత్పత్తిః తత్సహితాం॥ ౯॥ సధాసః॥ ౩॥ కుర్వన్॥ ౯॥ సత్యావ్రత్తః॥ ౪॥ తత్త్వయుక్తః॥ ౯॥ బుధకులమౌళిబన్ధురః॥ ౫॥ బుధానాం విదుషాం సంభవం లాన్తి దదతీతి బుధకులాః రాజానః - అత్ర కుపదార్థస్య బుధపదార్థాపేక్షత్వేపి సామర్థ్యాన్ల్పాదానఇతి ధాతోరాతోనుపసర్గేకః తేషాం మౌళయో ముకుటాని తేషు బన్ధురః - అథవా కుం భువం లాన్తి దదతీతి కులాః క్షత్రియాః బుధాః విద్వాంసః ధనుర్విద్యాపారంగతా ఇతి యావత్ - తేచ తే కులాశ్చ బుధకులాః శూరం భూపాః తేషాం మౌళిశ్రేః బన్ధురః - యద్వా బుధాః దేవాః తేషాం కుం భువం స్వర్గమిత్యర్థః లాన్తి దదతీతి బుధకులః దశరథః తస్య దేవసహాయత్వేన ప్రసిద్ధేః - తాదృశస్య మౌళిబన్ధురః ముకుటవద్రమ్యః తదానన్దకర ఇత్యర్థః॥ ని॥ కుభూమ్యోః స్త్రియోః కుపాపేప్సకస్సితాఖేతదవ్యయం॥ ౯॥ అజశ్రీః॥ ౬॥ అజస్య స్మరస్య శ్రీరివ శ్రీః సంపత్ యస్యసః॥ ని॥ శోభాసమ్పత్తిపద్మాసులక్ష్మీశ్శ్రీ మెంచి రారమాః॥ ౯॥ స్తుతగురుమాననాబ్జహంసః॥ ౭॥ స్తుతా స్తోత్రం కుర్వతీ గౌః వాక్ యస్యసః స్తుతగుః ఉమాయాః తదాఖ్యాయాః స్త్రియాః ఆననాబ్జస్య వదనకమలస్య హంసః సూర్యః సుగ్రీవః తస్యసః - సుగ్రీవసఖిత్వాత్ తేనస్తూయమానఇతి భావః॥ ని॥ రుమా సుగ్రీవభార్యాయాంస్త్రైనస్యాల్లవణాకరః, గౌః॥ ౧॥ రామః॥ ౮॥ రఘునాథః॥ ౯॥ వః॥ ౧౨॥ ౯॥ అస్త

రజ్ఞే॥౧౧॥,॥సర్వదా॥౧౨॥,॥వాచం॥౧౩॥, ॥రచయతు॥౧౪ ॥ అన్యత్ర॥
౧ ॥ ౨॥ ౩॥ ౪॥ ౫ ॥ ౬ ॥ ౭ ॥ ౮ ॥ ౯॥౧౦॥ ౧౧ ॥ ౧౨॥ ౧౩ ॥౧౪॥

బలరామపరః-

వ్యా॥సరసనయో వయాం॥౧॥రసః మధురతా-నయః సన్మార్గ ప్రవృత్తిః తాభ్యాం సహితాం, గాం౨ వాచం, దధానః॥౩॥మధురవాక్ న్యాయపథప్రవృత్తశ్చేతి భావః, సత్యాస్త్రః॥౪॥బుధకులమౌళిబన్ధురః౫ బుధస్య చంద్రసుతస్య కులం వంశో యేషాం తే బుధకులాః పౌరవాః తేషాం మౌళిః శ్రేష్ఠః దుర్యోధనః బన్ధుః బాన్ధవః యస్య సః॥, స్తుతగురుమానసాబ్జహంసః॥౬॥ స్తుతాః గురవో వసుదేవాదయః యేన సః స్తుతగురుః మానసాబ్జహంసః పద్మాముఖపద్మ పద్మబన్ధుః కృష్ణః యస్య సః, గయః౭॥, అజశ్రీః॥౮॥, రామః౯ బలభద్రః ॥ ,వః ౧౦అన్తరజ్ఞే౧౧, సర్వదా౧౨, వాచం౧౩, రచయతు, ౧౪ —— పరత్ర —— వ॥ ౧॥౨॥౩॥౪॥౫॥౬॥౭సరసనయః॥అవయాం౧౦॥౧౧॥౧౨॥ ౧౩॥౧౪॥ ౧౫

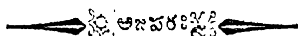
పరశురామపరః

వ్యా॥సరసనయః॥౧॥రసా భూమిః తయా సహితాః సరసాః క్షత్రియాః- తేషాం నయః నీతిః యస్య సః॥౨॥రసా విశ్వంభరా స్థిరా-మునిసుతో పిక్షత్రియ మార్గప్రవృత్త ఇత్యర్థః- అతఏవ, అవయాం-౨ కృపారహితాం అతిక్రూరామిత్యర్థః, గాం౩॥బా ౩౦॥*॥దధానః॥౪॥*॥సత్యాస్త్రః॥౫॥శపథం ప్రాప్తః పితృవధామర్షితస్సన్ సర్వం క్షత్రియకులం సంహరిష్యామీతి కృతప్రతిజ్ఞ ఇతి యావత్ *బుధకులమౌళిబన్ధురః॥౬॥ బుధానాం ధనుర్విద్యాపారజ్ఞతానాం కులానాం భూమిదాతౄణాం క్షత్రియాణాం మౌళిబన్ధూన్ మౌళీనాం కిరీటానాం బన్ధూన్ బాంధవాన్ శిరాంసీతి యావత్ రాతి ఆదత్త ఇతి తథోక్తః తస్య నిఖిలక్షత్రియకులశిరశ్ఛేదకారిత్వాదితి భావః ॥ ,॥ స్తుతగురుమానసాబ్జహంసః ॥ ౭॥స్తుతః గౌ బాణః యస్య సః స్తుతగుః రుమా యా ఆననం జీవనం - అన ప్రాణనే ఇత్యస్మాద్ధాతోర్ల్యుట్-ముఖం వా సుగ్రీవః తస్యాస్తస్మిన్ని రతిశయానురాగాదితి భావః స ఏవ అబ్జం జలజం తస్య హంసః సూర్యః రామః యేన సః - దాశరథినా నిర్జిత తస్స్వతద్బాణం శ్లాఘితవానిత్యర్థః॥*॥నయః॥౮॥అజశ్రీః॥౯॥*॥ రామః॥౧౦॥జామదగ్న్యః॥,॥వః॥౧౧॥ ,అన్తరజ్ఞే॥౧౨॥*॥సర్వదా॥౧౩॥*॥ వాచం ॥ ౧౪॥*॥రచయతు॥౧౫॥

ఇతరత్ర॥౧॥౨॥ ౩॥౪॥౫॥౬॥ ౭॥ సరసనయోదయాం॥౯॥సతి॥ ఆప్తః॥
౧౨॥ అజః॥ శ్రీరామః॥ ౧౫ ॥ వ్యా॥ గాం॥ ౧॥భూమిం॥*సరసనయో
దయాం॥౨ ॥రసఃశృంగారాదిఃతత్ప్రతిపాదకఃనయః శాస్త్రం రసనయః

మన్మథపరః

వాత్స్యాయనతన్త్రం తత్ర ఉదయః ప్రవృత్తిః తత్సహితాం॥*॥ దధానః
౩॥కుర్వాణః*॥సతి॥౪॥శ్రేష్ఠవస్తునిజాతావేకవచనం, ఆప్తః॥౫ ॥ ఇష్టః,
బుధకులమౌళిబన్ధురః॥౬॥బుధకులమౌళిః దేవకులశ్రేష్ఠః విష్ణుః బన్ధురః బా
న్ధవ్యప్రదః యస్య సః విష్ణుపుత్ర ఇతి భావః ॥, శ్రీరామః॥౭॥ శ్రియా కాన్త్యా
రామః మనోజ్ఞః స్తుతగురుమానసాబ్జహంసః॥౮॥స్తుతగురోః మాయాః లక్ష్మ్యాః
ఆననాబ్జహంసః - పుత్రదర్శనస్య జననీముఖవికాసకత్వాదితి భావః ॥,
గేయః॥౯॥అజః॥౧౦॥కామః॥వః॥౧౧॥అంతరంగే॥౧౨॥సవర్ణదా॥౧౩ వా
చం॥౧౪॥రచయతు॥౧౫*అన్యత్ర*౧॥౨॥౩॥౪॥౫॥౬॥౭॥౮॥౯సత్యాప్తః

అజపరః

౧౧॥౧౨॥౧౩॥౧౪॥వ్యా॥, సరసనయోదయాం॥౧॥ రమణీయన్యాయప్ర
దుర్భావయుక్తాం॥గాం॥౨, దధానః॥౩॥సత్యాప్తః॥౪॥తథ్యం ప్రాప్తః,
బుధకులమౌళిబన్ధురః॥౫బుధానాం దేవానాం కూః స్త్రీః అప్సరసః లాంతి గృ
హ్ణాన్తీతి బుధకులాః గన్ధర్వాః-అత్ర ఔచిత్యాత్ ప్రకరణాచ్చ బుధకులపదేన గ
న్ధర్వాలక్ష్యన్తే- తేషాం అతి కాముకత్వాత్ పరవనితాపహర్తృత్వం- తథా
చోక్తం రామాయణే- ఉక్ష్ణకామాః స్త్రీగన్ధర్వాః స్త్రీష్ణకోపాభుజంగమాః ఇతి-
బుధకులానాం గన్ధర్వాణాం మౌళిః శ్రేష్ఠః ప్రియంవదాఖ్యః కశ్చన గన్ధ
ర్వపతిః సః బన్ధురో యస్య సః తత్సఖ ఇత్యర్థః॥*॥స్తుతగురుమానసాబ్జహం
సః॥౬॥స్తుతా శ్లాఘితా - గురుః మహతీ మా లక్ష్మీః యస్య సః స్తుతగురుమః దశ
రథ ఇత్యర్థః తస్య మానసాబ్జహంసః స్వసుభుక్తరాజ్యలక్ష్మీప్రదానేన పుత్ర
స్య దశరథస్య సంతోషకారక ఇత్యర్థః॥*॥ శ్రీరామః॥౭ ॥ శోభావిరాజమానః
గేయః॥*॥౭॥సత్యాప్తః॥౮॥అజః॥౯॥రఘుసుతః॥*॥వః॥౧౦॥*॥అన్తరంగే॥
౧౧॥*॥సర్వదా॥౧౨॥*వాచం॥౧౩ *॥రచయతు౧౪॥అపరత్ర॥వ॥౧॥౨
౩ ॥౪॥౫ ॥ గాం గేయః॥సరసనయః॥దయాం ॥ ౯॥౧౦ ॥ బుధకులమౌ
ళిబన్ధురః ॥ ... శ్రీరామః ॥ స్తుతగురుమానసాబ్జహంసః ॥ ౧౩॥

—*భీష్మపరః -*—

వ్యా॥,॥సరసనయః॥౧॥గుణనీతిసహితః,దయాం॥౨॥దధానః॥౩॥, సత్యా
త్తః॥౪॥శపథాత్తఃస్వపితృమనోభీష్టపూరణార్థంస్వయముద్వాహంనకరి
ష్యామీతికృతప్రతిజ్ఞ ఇతిభావః,బుధకులమౌళిబన్ధురః॥౫॥బుధకులాఃబుధవం
శోత్పన్నాః రాజానఃతేషాం మౌళయః శ్రేష్ఠాఃపాణ్డవాఃతేషాంబన్ధుఃబా
న్ధవఃపితామహః,ఓజశ్శ్రీరామః॥౬॥బలసమ్భ్రాజమానః॥౭॥ ఓజోదీప్తా
వవష్టమ్భేప్రకాశబలయోరపి । ఓజంత్వయుగ్మే,స్తుతగురుమానసాబ్జహం
సః॥౮॥స్తుతఃగురుఃపరమాత్మామానసాబ్జహంసఃశ్రీకృష్ణఃయేనసః - ఆననే
అబ్జహంసౌనేత్రేనైవచన్ద్రసూర్యౌయస్యసః ఆననాబ్జహంసః విష్ణుఃస్తుతః
గురుమఃఆననాబ్జహంసఃయేనసఇతి వా, గాఙ్గేయః॥౯॥భీష్మః ,శరః॥౯॥,అస్త్ర
రక్షే॥౧౦॥,సర్వదా॥౧౧॥,వాచం॥౧౨॥,రచయతు॥౧౩॥అత్రకా
వ్యేబ్రహ్మాదీనాందశానామపివర్ణ్యార్థస్యైవప్రకృతత్వాత్ శ్లేషాలఙ్కారః॥
శ్లో॥ అర్థభేదేనశబ్దానాంయుద్యుగపల్లుఞ్చనస్పృశః । శ్లిష్యన్తిశబ్దాఃశ్లేషో
ఽసావితిలక్షణాత్॥ అజః॥రామఃఇత్యత్రఏకనాళావలమ్బ్యనేకఫలవత్-
ఏకపదేనానేకార్థప్రతీతేరర్థశ్లేషః॥ అన్యత్రపదభఙ్గేనఅనేకార్థప్ర
తీతేర్జతుకాష్ఠవత్ శబ్దయోర్భిన్నయోశ్శ్లిష్టత్వాత్ శబ్దశ్లేషః ఇత్యుభయ
సాహిత్యాత్ ఉభయశ్లేషఏవః॥ ప్రహర్షిణీవృత్తమిదం-మ్నౌజ్రౌగ
స్త్రిదశయతిః ప్రహర్షిణీత్యాదిలక్షణాత్ ॥ వాచంపఇతిగ్రన్థాదౌ
మగణప్రయోగఃశుభావహః-తదుక్తం ॥ మోభూమిస్త్రిగురుశ్శుభంవిత
నుతేభఃపూర్వగుశ్చన్ద్రమాః కీర్తింయోఽభ్యుదయంపయః ప్రథమలోన
స్వశ్చిరాయుస్త్రిలః। వాయుస్సోన్త్యగురుర్విదేశగమనం శూన్యంనభస్తోన్త
లోఽగ్నిర్మధ్యలఘుర్విహన్తినమధ్యేగర్వో గురుజోఽర్కరుజమితి వచ
నాత్ - వాచమితిఆదౌవాక్ఛబ్దప్రయోగాత్ వాచకశుద్ధిరభిహితా- తదు
క్తం*దేవతావాచకాశ్శబ్దాయేచభద్రాదివాచకాః- తేసర్వే నైవనిం
ద్యాస్స్యుర్గణతోలిపితోపి వేతి - కిఞ్చ-వాగార్థోగ్యాయుష్యాం హేతుర్వ
కారఃపరికీర్తితఇత్యలఙ్కారముక్తావళ్యుక్తేత్త్యావకారశ్చాదౌప్రయు
క్తఃతస్యామృతబీజత్వముక్తంసాహిత్యచూడామణౌ - సమీరహుతభుగ్ధా

త్రిజలవ్యోమగుణాన్వితాః। పఞ్చపఞ్చవిభాగేన దశవర్గాక్షరాః క్రమా దితివర్ణవాచకగణానాం సర్వేషామభ్యహితత్వాత్సర్వం సమఞ్జసమ్ ॥ చతుర్ముఖ శ్రీపతి చంద్రశేఖరా షడాననో దాశరథీ హలాయుధః । భృగ్వాత్మజః శ్రీతనుజా ఒ జజాహ్నవీ సుతాదశైతే క్రమశో ఒ త్రవర్ణి తాః॥౧ ॥ అథ గ్రంథసమాప్తిగ్రన్థప్రచారాది ప్రతిబన్ధకప్రత్యూహవ్యూహప్రధ్వంసకస్వేష్టదేవతా నమస్కార పూర్వకం స్వాఖ్యాం ప్రఖ్యాప

౯

యన్కవిశ్చికీర్షితం ప్రతిజానీతె ॥ విధాయేతి॥ ప॥*॥విధాయ ॥ కమలె ॥

౮ ౩ ౬ ౫ ౪

క్షణం॥విశదసారసారస్వతప్రవాహ వరభూషణం ॥ హృది॥ సుభాసి॥ వా

౧౬ ౧౧ ౧౦ ౧౨ ౧౩

గీశ్వరం॥కరోతి ॥ పరం ॥ అలసత్ ॥ సురసభాసురార్థనం ॥జయత్కథా

౧ ౧౪ ౧౫ ౨

త్రయి ॥ చిదమ్బరః ॥ ప్రతను ॥ కావ్యరత్నం॥బుధః॥ ౧౬॥వ్యా॥ ,॥ చిద

నాబ్జహంసః ॥ ౧ ॥ విధాయ కమలె క్షణం

విశదసారసారస్వతప్రవాహవరభూషణంహృ

వ్యకరీత దాఖ్యః, బుధః ॥ ౨ ॥ విద్వాన్, విశదసారసారస్వత ప్రవాహవర భూషణం॥ ౩॥విశదః నిర్మలః సారః స్థిరాంశః యస్యసః సారస్వతప్రవాహః స స్వత్యాః వాణ్యాః అయం సారస్వతః తస్యేదమిత్యణ్ ప్రత్యయః సచాసౌ ప్రవాహశ్చ ఝరీ సారస్వతప్రవాహః విశదసారోయః సారస్వత ప్రవాహః సఏవవరభూషణం శ్రేష్ఠాభరణం యస్యసః ॥ ని ॥ గీర్వాగ్వాణీసరస్వతీ ౹ తాదృశాతినిర్మలసారభూతవాఙ్ఝరీ పరిష్కృతనిజవదన ఇతిభావః-తం, వా గీశ్వరం॥ ౪॥ వాచః శారదాయాః ఈశ్వరం నాయకం-బ్రహ్మాణం, సుభాసి॥ ౫॥సుప్రభె, హృది॥౬॥, కమలె॥ ౭॥హృదయారవిన్దె, క్షణం॥౮॥క్షణకాలం, విధాయ॥౯॥కృత్వా ధ్యాత్వేత్యర్థః, అలసత్॥౧౦॥ సంస్ఫురత్ , పరం ॥ ౧౧ శ్రేష్ఠం॥ని॥ శ్రేష్ఠాన్యదూరజ్యేష్ఠేషు పరః స్యాద్వాచ్యలిఙ్గకః। పరో ఒ రిః ప రమాత్మా చ కేవలె పరమవ్యయం॥, సురసభాసురార్థనం॥ ౧౨॥సురసాశ్లో

భనశృఙ్గారాదిరసాఃభాసురాఃదీప్యమానాః॥ ని ॥ సమాభాసురభాస్వరా॥ తాదృశాఃఅర్థాఃఅభిధేయాఃయస్మిన్ తత్ ॥ని॥ అర్థోఽభిధేయరైవస్తు ప్రయోజననివృత్తిషు॥ వ్యవహారే ప్రయోజనే,జయతర్థాత్రయి॥ ౧౩ ॥ కథానాంరామాయణభారతభాగవతానాంత్రయా త్రితయంకథాత్రయీ॥ని॥ త్రయీత్రివేద్యాంత్రితయే - జయస్త్రీసరోత్కర్షేణవిద్యమానాకథాత్రయీయస్మిన్ తత్-కథాత్రయప్రతిపాదకమిత్యర్థః॥జయత్-ఇతిభిన్నంపదంవా తదాకథాత్రయమస్మిన్నస్తీతిమత్వర్థీయఇనిప్రత్యయోబోధ్యః ॥ శ్లో ॥ జయిజయాభిభవయోరాద్యర్థేసావకర్మకః।ఉత్కర్షపాప్తిరాద్యార్థోఽద్వితీయేఽర్థేసకర్మకఇతిభట్టహరిః, ప్రతను॥౧౪॥స్వల్పం, సంక్షిప్తమిత్యర్థః॥ ని ॥ తనుస్త్వక్కాయయోస్త్రీస్యాద్విరళస్వల్పయోస్త్రిషు ॥ కావ్యస్యాతివిస్తృతత్వేఅలసజనదుస్తరత్వాపత్త్యాసార్వజనీనప్రవృత్తిర్నస్యాదితిభావః-తాదృశం, కావ్యరత్నం॥౧౫॥కావ్యశ్రేష్ఠం॥ని॥ రత్నంశ్రేష్ఠేమణౌచస్యాత్ ,కరోతి॥౧౬॥తనుతే॥అన్యత్ర॥వ॥౧॥కమలేక్షు

దిసుభాసివాగీశ్వరమ్।కరోతిపరమాలసత్సురస
భాసురార్థం జయత్కథాత్రయిచిదమ్బరఃప్రి

౹౦॥౩॥౪ ॥సుభాసివాక్॥ ఈశ్వరం ॥౭॥౮॥౯॥౧౦॥౧౧॥౧౨॥౧౩॥౧౪॥ ౧౫॥ వ్యా॥,సుభాసివాక్॥ ౧ ॥సుతరాంభాసినీవిలసంతీవాక్ వాణీయస్య సః॥వ్యా॥స్త్రియాఃపుంవదిత్యాదినాపుంవద్భావః॥,చిదమ్బరః ॥౨॥,బుధః॥ ౩ ॥ విద్వాన్,విశదసారసారస్వతప్రవాహవరభూషణం॥౪ ॥విశదసారస్యస్వచ్ఛమౌక్తికాదిస్థిరాంశస్యసారస్వతస్యసరాంసి అస్యసంతీతిసరస్వాన్ అర్ణవః॥ని॥సరస్వంతౌనవార్ణవౌ - తత్సమ్బన్ధినఃప్రవాహస్య వరభూషణంశ్రేష్ఠాలఙ్కారంక్షీరాబ్ధిశాయినమిత్యర్థః, ఈశ్వరం॥౫॥జగద్రక్షకం,కమలేక్షణం ॥౬॥కమలేవద్వేఇవఈక్షణేనేత్రేయస్యతంహరిం॥ ని॥ దృగ్దృష్టీనేత్రలోచనచక్షుర్నయనామ్బకేక్షణాక్షీణి ॥ని॥ దైత్యారిః పుణ్డరీకాక్షః - యద్వాఈశ్వరమిత్యేవవిశేష్యంతదా ఈఃలక్ష్మీఃతస్యాఃఈశ్వరఃపతిఃఈశ్వరఃతం॥ని॥ ఈకారోబ్జదళేలక్ష్మ్యాంవాణ్యాంకమలకేసరే।ప్రి భాత్రిష్వీశ్వరశ్శంభౌనాగార్యామీశ్వరీశ్వరీ,హృది॥ ౭॥ చిత్తే,విధాయ

రా॥,పరం॥౯॥,అలసత్॥౧౦॥,సురసభాసురార్థ్యం॥౧౧॥,జయత్కథాత్ర్యు॥౧౨॥,ప్రతను॥౧౩॥,కావ్యరత్నం॥౧౪॥,కరోతి॥౧౫॥ అపరత్రి॥౧॥ కమలేక్షణం॥౪॥౫॥౬॥౭॥౮॥౯॥౧౦॥౧౧॥౧౨॥౧౩॥ ౧౪॥౧౫॥౧౬॥ వ్యా॥,సుభాసివాక్॥౧॥,విదమ్బ॥౨॥,బుధః॥౩॥, విశదసారసారస్వతప్రవాహావరభూషణం॥౪॥ విశదసారః సరాంసి అస్యాః సంతీతి సరస్వతీనదీ॥ని॥సరిక్త్సు దేసరిన్మాన్లే రిత్యమరః! తస్యాం సరస్వతీ-తస్యాఅయం సారస్వతః ప్రవాహ ఏవవరభూషణం యస్యతం గ్రాధరమిత్యర్థః, ఈశ్వరం॥౫॥ శమ్భుం॥ని॥ ఈశ్వరశ్శర్వఈశానః,పృత్యాది॥౬॥,కమలే॥౭॥హ్యాత్మాస్త్రే,క్షణం౮,విధాయ౯,పరం౧౦,అలసత్॥౧౧॥,సురసభాసురార్థ్యం॥౧౨॥,జయత్కథాత్రియి॥౧౩॥ప్రతను౧౪॥,కావ్యరత్నం॥౧౫॥,కరోతి॥౧౬॥అథాన్వయః,విదమ్బో జ్ఞానవసనః బుధః సోమసుతః॥ని॥ బుధస్సూరాసురేసౌమ్యే-పరమాలసత్సురసభాసురార్థ్యం అలసన్తీ భాసమానా సురసభా సుధర్మా యేషాం తేషాం అసురాణాం అర్థ్యః ప్రయోజనమ్-పరమః ఆలసత్సురసభాసురార్థ్యః యస్యాత్ తత్-ప్ర

తను కావ్యరత్నం బుధః ॥ ౨ ॥ పక్షేచ శ్చ శతంచ

పద్యము ణయః కీర్తి తృ సగారు మ్రయః ధృ స్యా

వాక్ జితాన్సుధమాణం ప్రా ప్తవతాం అసురాణాం స్థిరీకరణాయకృతయత్నమితియావత్॥ని॥ అథాన్యస్యాపి యే మోక్షశబ్దవాచ్యప్రయోజనే! వ్యవహారేధనేశాస్త్రే వస్తుహేతునివృత్తిషు॥ జయత్కథాత్రియి- జయస్యాః కథాః త్రయీతి ప్రతిప్రతనాశ్చ యస్మిన్ తత్ అధీతసకలపురాణవేదశాస్త్రమిత్యర్థః ఏతాదృశం కావ్యరత్నం కావ్యం శుక్రమేవరత్నమితి రూపకాలంకారః॥ని॥ కావ్యం గ్రంథేపుమాన్ శుక్రః కావ్యాస్యాయుష్యాతనాధియోః-తత్ ప్రతను అతిస్వల్పం కరోతి॥ని॥ తనుం స్వల్పశరీరయోః-దేవపక్షీయో బుధః అసురసాహాయ్యకరణజాగరూకం శుక్రం అతిరస్కురుత ఇతి కావ్యబుధశబ్దశ్లేషమూలో వ్యతిరేకః పృథ్వీవృత్తం॥ జసౌజసయలావసుగ్రహయతిశ్చ పృథ్వీగురుః ఇతి లక్షణాత్ ॥ ౨ ॥ అథవిదుషాం ప్రవృత్తిసుచ్యర్థం సుఖవ్యుత్పత్తినిమిత్తం లక్షితసాధనమిళితత్వమభిదధానస్సంక్షిప్తతామేవకృతేః ప్రకృతేరదనవిశ్వ్రణోతి॥పద్యాశదితి॥ అత్రాపి స్థిరనిష్ఠైపద్యమణయః శ్లోకత్వేస్త్రాః ప

ఞ్చాశచ్చశతంచపఞ్చాశదుత్తరశతశ్లోకాః యద్వ్యాహృత్రీవాచమితి మఙ్గళ శ్లోకమారభ్యఏవంకౌశికేతిగ్రన్థసమాప్తిపర్యన్తంగణనాయాం షట్పఞ్చాశ దుత్తరశతశ్లోకాస్సమ్భవన్తితథాపివాచమితిమఙ్గళశ్లోకం విధాయేతిప్రతి జ్ఞాశ్లోకంత్రయాణామపిసర్గాణాంసమాప్తిద్యోతకం యత్నేనేతియజ్వే తిమాతేతిశ్లోకత్రయంగ్రన్థసమాప్తిప్రతిపాదకంఏవంకౌశికేతి శ్లోకంచ విహాయఅస్తిప్రస్తుతేత్యుత్తరశ్లోకాది శ్రీరామేత్యన్తాః శ్లోకాః పఞ్చాశద ధికశ్లోకాఏవేతివిభావయన్తువిబుధాః ॥ కిఞ్చసర్గాఃత్రయఃపుణ్యాఃపా వనాఃరాఘవపార్థకృష్ణవిషయాఃరామాయణభారతభాగవతానీత్యర్థః- వర్ణ్యాఃవాచ్యాఃవర్ణనయాఅష్టాదశాత్మికయాతదుక్తం॥శ్లో॥ నగరార్ణ వశైలర్తుచన్ద్రార్కోదయవర్ణనం। ఉద్యానసలిలక్రీడామధుపానరతోత్సవః విప్రలమ్భోవివాహశ్చకుమారోదయవర్ణనం। మన్త్రద్యూతప్రయాణాజి నాయకాభ్యుదయాఅపి॥ఏతేషాంవర్ణనాయత్రతన్మహాకావ్యమిష్యతఇతి॥ చిత్రంఅద్భుతం॥నీ॥ఆశ్చర్యాలేఖ్యయోశ్చిత్రంనాత్వగ్నాప్రుడుస్త్రియాం- సత్కావ్యరత్నంప్రశస్తకావ్యశ్రేష్ఠం చిదమ్బరకవేః కృతింప్రబన్ధంకుశ

రాఘవపార్థకృష్ణవిషయావర్ణ్యాఃప్రసి
ద్ధాః కథాః ।చిత్రంవర్ణనయాచిదమ్బరకవేస్స
త్కావ్యరత్నంకృతింకుత్రస్యాదపలోకయన్తు
కుశలాస్సారశ్యమేతాదృశమ్ ॥ ౩ ॥ అస్తిప్రస్తు

లాఃవిద్వాంసఃఅవలోకయన్తుపశ్యన్తు-ఏతాదృశంఅనితరసాధారణంసౌ దర్యంసౌభాగ్యంకుత్రకస్మిన్ వాకావ్యేస్యాత్ భవేదితికాకుః నకుత్రాపి స్యాదితిభావః ॥ శార్దూలవిక్రీడితంవృత్తం ॥ సూర్యాశ్వైర్మసజ స్తతాస్సగురవశ్శార్దూలవిక్రీడితమితిలక్షణాత్॥ —— ॥ * ౩ * ——

౨౪ ౨ ౩ ౬
పః* అస్తి । ప్రస్తుతప్రాదుర్భావితతా । హస్తిస్తుత్యాభా । రత్నైః
౯ ౪ ౫ ౮ ౭ ౨౩ ౧౦
పూర్ణా । అఘ్యా । వధి।మానస్థైః । పరిష్కృతైః। పూః।వాహినీశేక్ష్య
౧౮ ౧౨ ౧౯ ౧౩ ౨౦ ౧౪
యా।ప్రాకారైః।సరితా।ఉజ్జ్వలా।పరిఖయా।భాస్వజ్జయా । ఉల్లాసితైః।
౪ ●

౧౬ ౨౧ ౧ ౧౧ ౧౮ ౨౨ ౧౫

భూభృద్భిః మధురా।ఇహ।మానసభువా।తుల్యైః।అయోధ్యా।వప్రైః॥౨౪
॥ఇహ॥ ౧ ॥భూమణలైః ప్రస్తుతహృద్యదుర్గవితతా॥ ౨ ॥ ప్రస్తుతైశ్చ ప్రశస్తైః హృద్యైః మనోజ్ఞైః దుర్గైః గిరిదుర్గాదిభిః ప్రతిష్ఠానైః దుఃఖేన గమ్యత ఇతి దుర్గం॥ తథాహ మనుః ॥శ్లో॥ ధనుర్దుర్గం మహీదుర్గ మబ్దుర్గం వార్క్షమేవచ।నృదుర్గం గిరిదుర్గం వా సమాశ్రిత్య వసేత్పురం ఇతి దుఃఖేన గచ్ఛంత్యస్మిన్నిత్యర్థే ॥వ్యా॥ గమేశ్చేత్యధికృత్య సుదురోరధికరణ ఇతి డప్రత్యయః డిత్వాట్టిలోపః వితతా విస్తృతా॥ని॥ ప్రస్తుతం ప్రకృతే శస్తే ॥ దుర్గాతు గౌర్యాం కాళ్యాం చ దుర్గం తు నరకే పురే। శైలాది దుర్గమస్థానే త్రిషు త్వేష మరాసతే॥ ,॥హస్తిభిః॥ ౩ ॥హస్తిభిః గజైః శ్రుతా ప్రసిద్ధా ఆభా శోభా యస్యాస్సా॥ని॥ శ్రుతమాకర్ణితే ఖ్యాతే త్రిషు శాస్త్రే నపుంసకం॥ హస్తిశబ్దో ఽశ్వాదీనాముపలక్షకః ॥ ,॥ అర్థ్యైః ॥ ౪ ॥ ప్రయోజనవతి, పథి ॥ ౫ ॥ మార్గే, రథైః ॥ ౬ ॥ అర్థ్యైః సన్మార్గప్రవృత్తైరి

తహృద్యదుర్గవితతా హస్తిశ్రుతాభా రథైః పూ
ర్ణార్థ్యైః పథి మానవై రుచిభృద్భిః పూర్వాహినీ

త్యర్థః - ధర్మాదపేత ఇత్యర్థే న్యాయ్యాదనపేత ఇత్యర్థే శబ్దాత్ యత్ప్రత్యయః॥ని॥ అర్థ్యం శిలాజతున్యర్థ్యో బుధే న్యాయ్యే చ వాచ్యవత్ ॥అర్థ్యో భవేదాత్మవతి ప్రార్థనీయార్థయుక్తయోః॥ ,॥రుచిభృద్భిః ॥ ౭ ॥రుచ్యా కాంత్యా భృద్భిః పూర్ణైః సుస్థైరిత్యర్థః॥ ని ।రుచిస్స్త్రీ స్వాదకాంత్యంశుష్వభిష్వంగాభిలాషయోః , మానవైః ॥ ౮ ॥ మనుః స్వాయంభువస్తత్పుత్రైః తద్వంశభవైః రాజభిః॥ ని ॥మనుస్స్వాయంభువే మంత్రే ॥మానవైః జనైరితి వా, పూర్ణా॥౯॥సాంద్రా, వాహినీ సైన్యయా॥౧౦॥వాహినీనాం నదీనాం ఈశః నాయకః సముద్రః తస్య ఈక్ష్యయా దర్శనీయయా నదీనాం సముద్రపత్నీత్వాత్ తత్ప్రీతివిషయయేత్యర్థః ॥ ని ॥ సేనానద్యోస్తు వాహినీ ॥ ఈశ్వరాపరిఖాదుర్గా, మానసభువా॥ ౧౧ ॥మానసం నామ సరః తదుద్భవా తదుత్పన్నయా, సరితా॥౧౨॥నద్యా సరయ్వేత్యర్థః॥ని॥ మానసం సరసి స్వాంతే॥ తద్రూపయా, పరిఖయా ॥ ౧౩ ॥ పట్టణస్య వలయాకారేణ నిఖాతజలాధారే

ణ॥ని॥ఖేయంతుపరిఖా॥,॥ఉల్లాసిభిః॥౧౪॥భాసమానైః-,వప్రైః ॥౧౫॥ శ్రే
ష్ఠైః,భూభృద్భిః॥౧౬॥పర్వతైః॥ని॥భూభృద్భూమిధరేన్నృపే॥,తుల్యైః॥౧౭
సదృశైఃపర్వతానాంతుల్యైరిత్యర్థః ॥వ్యా॥ తుల్యార్థైరతులోపమాభ్యాం
తృతీయాన్యతరస్యామితితృతీయా-తాదృశైః,ప్రాకారైః॥౧౮॥సాలైః॥ని॥
ప్రాకారోవరణస్సాలః,ఉజ్జ్వలా॥౧౯॥ విరాజమానా,భాస్వజ్జయా॥౨౦॥
భాస్వాన్ భాస్వరఃజయఃవిజయఃయస్యాంసాధర్మ్యయుద్ధ ప్రాప్తజయల
క్ష్మీవిరాజితేతియావత్ ॥ని॥ భాస్వరార్కౌచభాసన్తౌ- జయోజయనేచవి
జయే,మధురా॥౨౧॥మనోజ్ఞా ॥ని॥ మధురోనారసేతద్వత్సుందరస్వాదుషు
త్రిషు॥మధురాశతపుష్పావకథ్యతేమధుపుర్యపి॥,అయోధ్యా॥౨౨॥ సాకే
తంనామ,పూః॥౨౩॥పురీ॥ని॥స్యాత్సాకేతమయోధ్యాయాం॥పూఃస్త్రీపుర
శరీరయోః,అస్తి॥౨౪॥ప్రసిద్ధావర్తతే॥శ్లో॥ విద్యతేస్ఫురతేస్సైఃప్రయోగ
శ్శుభసూచకః। కథాకావ్యోపక్రమాదావిత్యుక్తరీత్యాగ్రంథోపక్రమేఅ
స్తీతిప్రయోగః—అన్యత్ర—*ప*౧॥౨॥హస్తిసృతా॥భారతైః॥౫॥౬॥

శైత్యయా। ప్రాకారైస్సరితోజ్జ్వలా పరిఖయా
భాస్వజ్జయోల్లాసిభిర్భూభృద్భిర్మధురేహ

౭॥౮॥౯॥౧౦॥వాహినీ॥ఈశైత్యయా॥౧౩॥౧౪॥౧౫॥౧౬॥౧౭॥౧౮॥౧౯॥
౨౦॥౨౧॥౨౨॥౨౩॥౨౪॥౨౫॥వ్యా॥ ,ఇహ॥౧॥,ప్రస్తుతహృద్యదుగవి
తతా॥౨॥,భారతైః॥ ౩ ॥భరతవంశభవైః॥ని॥భరతశ్శబరేరామానుజేభా
రతవర్షకే।దుష్యన్తజేననేనాట్యశాస్త్రకృత్తన్తువాయయోః ॥ , అ
శ్వై ॥ ౪॥ ,పధి॥౫॥,రుచిభృతైః ॥౬ ॥అభిలాషభృద్భిఃధర్మాసక్తైరితియా
వత్॥,మానవైః౭మనుష్యైః,పూర్ణా౮, వాహినీ౯ వాహాఃఅశ్వాఅస్యాంస
న్తీతివాహినీ॥వ్యా॥వాహశబ్దాత్ మత్వర్థీయఇనిప్రత్యయఃవాహశబ్దోగ
జాదీనాముపలక్షకః॥ని॥ వాహనేఽశ్వేపివాహ్యోఘేవాహోవాహాస్త్రి
యాంభుజే,ఈశైత్యయా॥ ౧౦॥శమ్భుప్రీత్యయా,సరితా ॥ ౧౧ ॥ గఙ్గ
యాఈశ్వరధృతత్వాద్గఙ్గాయాఃతత్ప్రీతివిషయత్వం - తదూపయా,ప
రిఖయా॥౧౨॥ఉల్లాసిభిః॥౧౩॥ ప్రాకారైః॥౧౪॥ఉజ్జ్వలా ॥౧౫॥ భాస్వజ్జ
యా॥౧౬॥విలసదుత్కర్షా॥ని॥ ఉత్కర్షేవిజయేదేవేప్స్యమానశ్చార్యంజ

యత్ర్స్రియాం॥, మానసభువా ॥ ౧౭ ॥ మన్మథేన, తుల్యైః౧౮॥ని॥ శంబరారిమన్మనసిజః, భూభృద్భిః॥ ౧౯ నృపైః, మధురా॥౨౦ ॥ రమణీయా, పరైః॥ ౨౧॥ శత్రుభిః, అయోధ్యా॥౨౨॥ యోద్ధుమశక్యా॥ వ్యా ॥ యుద్ధసమ్ప్రహారః కలహస్స్మాత్ అస్త్యా ఇత్యయః, హస్తిశ్రుతా॥౨౩॥ హస్తినామ్నా రాజ్ఞా ప్రసి తా ప్రసిద్ధా తన్నిమిత్తేత్యర్థః, పూః॥౨౪, హస్తినాఖ్యాపురీ, అస్తి॥౨౫॥
—అపరత్రపక్షే— ౧ ॥ప్రస్తుతపార్శ్వ్యదుః ॥ ౯వి॥ తతా॥ హస్తిప్ర తాభా॥౨ నైః॥౭॥౮॥౯॥౧౦॥౧౧॥౧౨॥ వాహినీశేక్ష్యయా॥౧౪॥౧౫॥౧౬ ౧౭॥౧౮॥౧౯॥౨౦॥౨౧॥౨౨॥౨౩॥౨౪॥౨౫॥౨౬॥ వ్యా॥ ఇహ॥౧॥౯వి॥౨ అత్ర భువి, ప్రస్తుతపార్శ్వదుః॥౩॥ ప్రస్తుతం శ్లాఘితం పార్శ్వం పార్శ్వదయం యస్య సః యదుః యదునామా రాజా తస్యాపత్యం పుమాన్ ప్రస్తుతపార్శ్వదః యాదవో యదువంశోత్పన్నా యాదవాః యస్యాం సేతి వా నిమ్నగా లబ్ధిస్తయా దవేత్యర్థః, తతా॥౪॥ విశాలా, హస్తిప్రతాభా ॥౫॥ గజాదిభిః ప్రథితకాన్తిః, అట్యా ౬॥ వధీ ॥ ౭ ॥ ,నైః॥ ౮ ॥ రుచిభృద్భిః ॥౯॥ శోభావద్భిః, మానవైః-

మా స స భు వా తు ల్యై ర యో ధ్యా ప రైః ॥౪॥

స్త్ర భా ర ఘూ రా య త ధ స్వసై న్యం ప్రా స్త ప్ర భా

౧౦॥ పూర్ణా॥౧౧॥ వాహినీశేక్ష్యయా॥౧౨॥ సముద్రప్రేక్ష్యయా, భాస్వజ్జయా॥౧౩॥ భాస్వతః సూర్యాజ్జాయత ఇతి భాస్వజ్జా యమునా తయా॥ ని ॥ కాళిన్దీసూర్యతనయా యమునా శమనస్వసా, సరితా॥ ౧౪॥, పరిఘయా ॥౧౫ ,ఉల్లాసిభిః॥ ౧౬, పార్శ్వకానైః॥౧౭, మానసభువా॥౧౮॥ ,తుల్యైః ॥ ౧౯ మదనసదృశైర్నాణ భృద్భిః ॥ ౨౦ ॥ రాజభిశ్చ ॥,॥ ఉజ్జ్వలా ॥ ౨౧ ॥ అత్ర చకారస్య ఉత్ప్రయోగేపి ॥ శ్లో ॥ శ్రీమద్వ్యాసవాల్మీకిమానస్య పాణిన్యాదిమునీనాం కుహనానిత్యాదావివ అర్థాదృశ్యమానత్వాత్ తత్ సజ్ఞతం॥ నపైః॥౨౨॥ అయోధ్యా౨౩ప్రాప్య ॥ మధురా॥౨౪ ॥ తదాఖ్యా॥ పూః॥౨౫॥ ప్రశ॥ అస్తి॥౨౬॥ విన్యాసే.౯॥ వృత్తముక్తమ్- —*—

అత్ర పునస్తావత్తద్రాజవంశకథనపూర్వకం ప్రశంసనప్తి ॥ ప్రభేదః॥ వ ॥ ప్రి

౮ ౫ ౧ ౨ ౩ ౬

భా॥ రఘూః॥ అయతధన్వసైన్యం॥ పార్శ్వప్రభావస్ఫుః॥ పురు॥ గోత్రం ॥

౭ ౪ ౧౦ ౧౧ ౯

ఇతా॥సదాశాహాఃమహోదయం॥యా॥పుష్టిం॥ప్రియాభ్యాజకులో

౧౨

జ్జ్వలా॥ఊహే॥౧౨॥ *వ్యా* , ఆయతధన్వసైన్యం॥౧॥ ఆయతంది

ఘంధన్వధనుఃయస్యతాదృశం సైన్యం యస్యతత్ - ఆయతానిధనూంషి

యేషాంతెఆయతధన్వానః॥వ్యా॥ ధనుషశ్చేత్యనఙ్ - తైస్సైన్యంయస్యత

దితివా-ధనుర్విద్యాపారఙ్గతానేకశూరసమవేతమితిభావః॥౨॥ ధనుశ్చా

పోధన్వశరాసనకోదండకార్ముకం॥, ప్రాప్తప్రభావస్య॥౩॥ ప్రభా

వః ప్రతాపః॥-ధనదరిపఃశత్రవః తైప్రభావస్సరిపఃప్రాప్తః ప్రభావ

స్యరిపఃయేనతత్ అతిప్రతాపవత్ అతైశ్వర్యయుక్తం జిగీషత్రుమండలమితి

భావః॥స॥సప్రతాపప్రభావశ్చ తైజఃకోశదండజం॥స్యాజ్ఞాతావాత్మని

స్వంత్రిష్వాత్మీయేస్వోఽస్త్రియాంధనే,॥ఉరు౩॥మహత్॥ని రున్తా

రుఃపులంపీనపీవ్నితస్థూలంపీవరే॥, సదాశాహాఃమహోదయం॥౪॥స

వస్వరిపూరుగోత్రమ్॥ఇతాసదాశాహాఃమ

హోదయంయాపుష్టింప్రియాభ్యాజకులో

తాంసాధూనాంవసిష్ఠాదీనాంఆశాయాఃవాఞ్ఛాయాఃహ్రాసోహ్యఃమ

హతోరామస్యఉదయఃఉత్పత్తిఃసదాశాహాఃమహోదయఃయాపుష్టిం

తత్-సాధుజనప్రార్థితరామావతారాత్పుభూతమితిభావః॥౫॥ఆ

శాదిగతితృష్ణయోః- తాదృశం,శూరాః॥౬॥దిలీపసుతస్యరాజ్ఞఃగోత్రం॥

౭॥కులం॥౮॥గోత్రగోసిచమేభూమ్యాంనాప్రాక్షీసులసంజ్ఞమోహః॥, ఇ

తా॥౭॥ప్రాప్తా, ప్రభా॥౮॥ప్రకృష్టశోభా, ప్రియాభ్యాజకుల్యా

జ్జ్వలా॥౯॥ప్రియాణిదయితానిఅభ్యాజానియస్యసఃప్రియాభ్యాజః

సూర్యఃతస్యకులెనవంశేనఉజ్జ్వలాదీప్తా॥దయితంవల్లభంప్రియం॥,

యా॥౧౦॥పూఃపుష్టిం॥౧౧॥స్ఫీతిం,ఊహే॥౧౨॥ఉవాహ॥వ్యా॥వహ

ప్రాపణఇత్యస్మాత్-లిట్-సాప్రూఃఅస్తీతిపూర్వేణాన్వయః॥

అన్యత్ర *ప*ప్రాభారథూరాయతధన్వసైన్యం॥

ప్రాప్తప్రభావస్వరి॥పూరుగోత్ర॥౪॥ ॥౬॥౭॥ప్రియాం॥భో

కులోజ్జ్వలా ॥౧౦॥ *వ్యా* ప్రభారఘోరాయతధన్వసైన్యం ॥౧॥ ప్రభా
రం అతిదుర్భరం ఘోరం భీమం ఆయతం దీర్ఘం ధన్వ యస్య తాదృశం సైన్యం
యస్య తత్ ॥ని॥ భారో భరోఽప్యతిశయే పుంసి స్యాద్ద్వింశతిస్తులాః, ప్రాప్తప్ర
భావస్వరీ ॥౨॥ ప్రాప్తాః ప్రభాః కాన్తయః వసూని ధనాని అరయః శత్రవః యే
న తత్ ॥ని॥ దేవభేదేఽనలే రశ్మౌ వసూ రత్నే ధనే వసు, ॥ సదాశార్హణమహో
దయం ॥౩॥ సతాం సత్పురుషాణాం ఆశాయాః ప్రీతేః అర్హణాత్ యోగ్యాత్ చ
న్ద్రాత్ మహాన్ ఉదయః మహతీ ఉత్పత్తిః యస్య తత్ ॥ని॥ సక్లీబమృక్షే
శక్రపాథోవిద్యుమానెగ్రీమేత్రిషు, పూరుగోత్రం ॥౪॥ పూరోః యయాతిపు
త్రస్య గోత్రం సంతతిం, ఇతా ॥౫॥, భోజకులోజ్జ్వలా ॥౬॥ భోజాఖ్యానాం రా
జ్ఞాం కులైర్గణైః ఉజ్జ్వలా, యా ॥౭॥ పూః ॥ ప్రియాం ॥౮॥ ప్రీతికరీం, పుష్టిం ॥౯॥
ఊహే ॥౧౦॥ సేత్యన్వయః-యద్వా ప్రియామ్భోజకులోజ్జ్వలేత్యేకం పదం-
ప్రియస్య సజ్జనాహ్లాదకరస్య అమ్భోజస్య చన్ద్రస్య కులేనోజ్జ్వలా ॥ని॥ అ
మ్భోజం జలజే పద్మే క్లీబే శఙ్ఖే తు పుంసి వా । పుంస్యేవ నిచుళే శీతరశ్మౌ ధన్వన్త

జ్జ్వలో హే ॥౫॥ తామావ సద్దశరథస్స్ఫురితైర్దిశో
భాజి త్వా యశోభిరభిశోభితభైసవంశః । పాండు

రావపి ॥ —— *అవతరత్ప్ర* —— *ప* ౧ ప్రాప్తప్రభావస్వరిపు ॥ ఉరు
గోత్రం ॥౪॥౫॥౬॥౭॥౮॥౯॥౧౦॥ వ్యా॥, ప్రాప్తప్రభావస్వరిపు ॥౧॥, ఉ
రుగోత్రం ॥౨॥ ఉరుః అధికా గోత్రా భూః యస్య తత్, సదాశార్హణమ
హోదయం ॥౩॥ దాశార్హస్య కృష్ణస్య మహాన్ ఉదయః ఆవిర్భావః మ
హాస్య అవతారాద్వ్యాత్సవస్య ఉత్సవః వృద్ధిర్యాత్ తత్సహితం ॥, ప్రభారఘో
రాయతధన్వసైన్యం ॥౪॥, ఇతా ॥౫॥ భోజకులోజ్జ్వలా ॥౬॥, యా ॥౭॥, ప్రి
యాం ॥౮॥ పుష్టిం ॥౯॥, ఊహే ॥౧౦॥ సేత్యన్వయః ॥ వృత్తముపజాతిః ॥
శ్లో॥ ఉపేన్ద్రవజ్రా జతజాస్తతో గౌ ॥ స్యాదిన్ద్రవజ్రా తతజాస్తతో గౌ ॥
అనన్తరోదీరితలక్ష్మభాజః పాదా యదీయావుపజాతయస్తాః । ఇత్థం కిలాన్యా
స్వపి మిశ్రితాసు వదన్తి జాతిష్విదమేవ నామ । పాదేన పాదత్రితయేన చా
ద్యావధావధ్యయోగేన షడేవ భేదాః । ఇతీన్ద్రమాలాః కిల పూర్వమిశ్రాః
ప్రమాణతః షోడశమాత్రభిన్నా ఇతి లక్షణాత్ ॥ —— *౫* ——

అథైవం ద్వాభ్యాంపురవర్ణనంకృత్వాతన్నాయకాన్ విశినష్టి॥ తామితి॥ వ॥
౧౭ ౧౯ ౧౦ ౪ ౧ ౩ ౨ ౫ ౬
తాం।అవసత్।దశరథః।స్ఫురితైః।దిశః।భాన్।జిత్వా।యశోభిః।అభిశోభిత
౭ ౯ ౧౨ ౮ ౧౩ ౧౬ ౧౪ ౧౮
భానవంశః।పార్థివః।సః।భూరివసు।దేవవిభుః।ప్రపన్నాం।దీప్రాం।నవాం।ఇవ
౧౫ ౧౧
దివం।విబుధోపభోగ్యం॥౧౯॥వ్యా॥,దిశః॥౧॥హరితః,జిత్వా॥౨॥నిర్జిత్య,
భాన్॥౩॥దీవ్యమానః॥వ్యా॥భాదీప్తావిత్యస్మాచ్ఛతృప్రత్యయః- దిగ్విజయా
వాప్తప్రతాపభాసమానఇతిభావః,స్ఫురితైః౪॥ఉజ్జ్వలద్భిః,యశోభిః॥౫,
కీర్తిభిః,పాండుఃశుభ్రః॥ని॥పాండుర్నృపేగదేశ్వేతగుణేనాగుణేనిత్రిషు,
అభిశోభితభానవంశః॥౬॥భానాంభాసాంఇనఃఅధిపఃభానఃసూర్యః తస్యవం
శఃకులంఅభిశోభితఃప్రకాశితఃభానవంశఃయేనసః॥ని॥స్యుఃప్రభారుగ్రుచిస్త్వి
డ్భాభాశ్ఛవిద్యుతిదీప్తయః॥ఇనోభూపేరవౌపుంసిధనికస్వామినోస్త్రిషు।భూ

స్స భూరి వసు దేవ విభుః ప్రపన్నాం దీప్రాంనవాం

నస్సూర్యేనిశాకరే॥ వంశోవేణౌసమూహేచపృష్ఠాస్థనికులేపిచ॥,॥దేవవి
భుః౭దేవానాంరాజ్ఞాంవిభుఃప్రభుః॥ని॥దేవస్తువిబుధేరాజ్ఞిదేవమాఖ్యాత
మిన్ద్రియే॥*సః౯॥ప్రసిద్ధః*దశరథః॥౧౦॥నృపః*విబుధోపభోగ్యం॥ ౧౧॥
విబుధానాంవిదుషాందేవానాంచఉపభోగ్యంభోగార్హం*భూరివసు
౧౨॥బహుధనం॥ని॥భూరిప్రాజ్యసువర్ణయోః॥*॥ప్రపన్నాం॥౧౩ప్రా
ప్తాం*నవాం॥౧౪॥నవీనాం*దివం౧౫*ఇవ౧౬స్వర్గంయథా॥ ని॥సురలో
కోద్యోదివౌద్వే*దీప్రాం॥౧౭॥ఉజ్జ్వలాం* తాం॥౧౮అయోధ్యాం*అవ
సత్౧౯అధివసతిస్మ॥వ్యా॥ఉపాన్వధ్యాఙ్వసఇతివసతేరాధారస్యకర్మత్వం
______*అన్వయః*______*పద్మ౧॥౨॥దశ॥రథస్ఫురితైః - శేషంపూర్వవ
త్॥౧౯॥వ్యా॥దశ౧దశసంఖ్యాకాః*దిశః॥౨॥*జిత్వా॥౩॥ భాన్॥౪॥*ర
థస్ఫురితైః॥౫॥స్యందనేనప్రకాశితైః,యశోభిః॥౬॥ రథమధిరుహ్యాశత్రువిజ
యార్థంతత్రతత్ర సఞ్చరణాద్యశః ప్రకటితం భవతీతి రథస్యాయశః
ప్రసిద్ధిజనకోపయోగిత్వమ్ ॥ *॥ అభిశోభితభానవంశః॥౭॥

భూనాంసకృతాం కాంక్షనః ఈశః శ్రీనః చన్ద్రః ॥ని॥ భమ్య త్వే భారచా
స్త్రియాం-తస్య వంశః సంతతిః అభిశోభితో మనసః, దేవవిభుః॥౭, సః॥౯॥,
పాండుః॥౧౦॥ రాజా, విబుధోపభోగ్యం ॥ ౧౧॥ , భూరివసు ॥ ౧౨॥ ●
వపన్నాం॥౧౩॥*నవాం॥౧౪॥*వివం॥౧౫*ఇవ౧౬॥*దీప్రం-౭*
తాం॥౧౮ ॥ హస్తినాపురం*అవసత్ ॥ ౧౯ ॥ భూరిశ్రీకిన్నంవదంవా ॥
——*అపరత్రే-*——* *భూరి॥ వసుదేవః భూః॥ శేషంసమం॥
౧౯ *వ్యా*, దశ॥౧॥, ఈశః॥౨॥, జిష్ణవే ౩॥, భా౯॥౪ ॥ , రథస్యా త్రైః ॥
౫॥, గౌశాభిః॥౬॥*పాండుః॥౭ *అభిశోభితాభిఎవంశః॥౮॥సః౯॥ *సు
దేవః భూః॥౧౦॥*ఆనకదుందుభినామాప్రభుః*విబుధోపభోగ్యం॥౧౧*
భూరి॥౧౨॥స్వర్ణం॥ని॥ స్వర్ణం హేమచగాంగేయం గ్రాసః భూరిచన్ద్ర
మాః॥*ప్రపన్నాం॥౧౩॥*నవాం॥ ౧౪॥ *వివం॥౧౫॥*ఇవ॥౧౬ ॥ *దీ
ప్రాం॥౧౭॥*తాం॥౧౮॥ మధురాపురం*అవసత్॥౧౯॥*సంతతిలకావృ
త్తమ్॥ఉక్తావసంతతిలకాతభజాజగౌగఇతిలక్షణాత్॥..............౬

మివదివం విబుధోపభోగ్యమ్ ॥ ౬ ॥ సస్నానమ
ర్థీత్సితసమృద్ధానె శౌణ్డాత్యమాత్తంగురుశూర

అథపునస్నానేవ రాజ్ఞ స్తత్పుత్రనామప్రతిపాదనపూర్వకంవిశినష్టి॥ సస్నా
౧౦ ౩ ౪ ౫
నమితి॥ *స * సస్నానం॥ఆర్థీత్సితసమృద్ధానః శౌండత్వా॥ ఆత్తం॥గురు
౬ ౧౧ ౭ ౧ ౯ ౮ ౨
శూరజాతం॥ఆఖ్యాతి॥ గుం సద్గుణసిద్ధః అజం । విదిత్వా ర్యోదయం। ఆర్య
లోకః॥౧౧*సద్గుణసిద్ధః॥స...ప్రశస్తానాం గుణానాం సౌజన్యాదీనాం సి
ద్ధం సముద్రః తస్మిన్ధి...యావత్॥సి॥గుణోమౌర్వ్యమప్రధానేరూపాదా
సూదనన్ని త్రయో! త్యాగశౌర్యాదిసత్త్వాదిసన్ధ్యాద్యావృత్తిరజ్జుషు ॥ ఇశేసద
విశేషిత్థానిస్థుర్న్యసః స్త్రియాం, ఆర్యలోకః సాధుజనః జాతావేకవచనం
॥ని॥ ఆర్యా గార్యాం త్రిమన్వవకులీనన్యాయ్యసాధుషు * అర్థి
ప్పితసమృద్ధానే॥౩॥అర్థినాంయాచకానాంఈప్సితస్య అభీష్టస్య సమృ
ద్ధ్యానస్థైర దేశ॥ని॥ యాచకేర్థనికేత్వర్థీ॥ అభీష్టేభీప్సితంహృద్యం, శౌండ

త్వం॥౪॥సామర్థ్యం॥ని॥శౌండాహస్తైచవిఖ్యాతౌత్రిషుమస్త్రైషికుశ్చేౘ॥ఆ త్తం॥౫॥ప్రాప్తంపదాన్యమితియావత్, గురుప్సూరజాతం॥౬॥గురవఃశ్రేష్ఠాఃశూరావీరాఃతేషాంజాతంబృన్దంయస్యతం॥ని॥ఉత్పన్నభూతయోర్జాతంత్రిషుక్లీజాతిబృన్దయోః", విచిత్రవీర్యోదయం ॥ ౭ ॥ విచిత్రఃఅద్భుతఃవీర్యోదయఃపరిభావావిర్భావఃయస్యతం॥ని॥ వీర్యంశుక్రేపరిభావేచతేజస్సామర్థ్యయోరపి ॥ దశరథస్యఇన్ద్రాదిసాహ్యకరణేన తద్వీర్యస్యాశ్చర్య త్వం, యం॥౮॥, అజం॥౯॥అజమహారాజసంబన్ధినం,సన్తానం ॥ ౧౦ ॥ అప త్యం॥ని॥సంతానాస్స్యగవిచ్ఛిత్తిరంశాపత్యసురద్రుమాః॥ఆఖ్యాతి॥౧౧॥ శంసతి॥సదశరథఇతిపూర్వేణాన్వయః —* అష్టౌత్ర *— *ప*సద్గుణ సింధురాజం॥శేషంపూర్వవత్॥౧౦ ॥ వ్యా॥,అస్యలోకః॥౧॥అనిశంస్నితసప్రదానే॥౨॥సంతానం॥౩॥కల్పవృక్షం,శౌణ్డత్వం॥౪॥,ఆత్తం॥౫॥ గురు శూరజాతం॥౬॥,సద్గుణసింధురాజం॥౭॥సింధూనాంనదీనాంరాజాప్రభుః సింధురాజఃసముద్రః ॥ వ్యా॥రాజాహస్సఖిభ్యష్టచ్ ఇతిటచ్ ప్రత్యయః॥ ని॥

జాతం । ఆఖ్యాతియంసద్గుణసింధురాజంవిచిత్రవీ
ర్యోదయమార్యలోకః ॥ ౭ ॥ సః కౌసలేశస్య బ

రాజాప్రభౌస్ర్వెయష్వేవందెప్రచషయశర)మో॥సద్గుణానాంసింధురా జం,యం॥౮॥ విచిత్రవీర్యోదయం॥౯॥విచిత్రవీర్యాత్ తదాఖ్యాత్ శన్తనుపుత్రాత్ ఉదయఃజననంయస్యతాదృశం,ఆఖ్యాతి ॥ ౧౦॥ సపాండురితిపూర్వేణాన్వయః ——*అపరత్ర*—— *ప*గురు॥ శూరజాతం ॥ శేషంసమం॥౧౧॥ వ్యా",అస్యలోకః॥౧॥అనిశంస్నితసప్రదానే॥౨॥సన్తానం ౩॥గురు॥౪॥అధికం,శౌండత్వం॥౫॥ఆత్తం॥౬॥ సద్గుణసింధురాజం ॥ ౭ ॥ విచిత్రవీర్యోదయం॥ ౮ ॥ అస్మృతతేజస్సాద్రిముద్రార్ణవం , యం ॥ ౯ ॥ శూరజాతం ॥ ౧౦ ॥ శూరాత్ తదాఖ్యాత్ రాజ్ఞఃజాతంశూరపుత్రం * ఆఖ్యాతి ॥ ౧౧ ॥ స వసుదేవ ఇత్యన్వయః ॥ , ॥ వృత్తముపజాతిః ॥
—— ॥ ౭ ॥ —— * అథత్రయాణామపిరాజ్ఞాముద్వాహంవర్ణ

౪ ౧౨ ౨ ౧ ౫ ౩

యతి ॥ సన్నితి॥ప॥సః॥ కౌసలేశస్య ॥ బలేన॥శక్తైః ॥ప్రాజ్ఞః॥ పరోర్వీశ

౬ ౧౩ ౧౪ ౧౧ ౭ ౮ ౯

జిత్॥ఏషః॥రాజ్ఞః పుత్రం॥నవామ్భోజముఖస్య॥పూతాం॥రూపేణ॥లక్ష్మీం

౧౦ ౧౫

రుచిరాం॥ఉదూహే॥౧౫॥ వ్యా॥, శక్తైః॥౧॥ ప్రభావాదేః॥ని॥ శక్తిరస్త్రాస్త్ర
శేగార్యాముత్సాహాదౌ బలే స్త్రియాం॥బలేన॥౨॥ సామర్థ్యేన॥ని॥ స్థా
ల్యసామర్థ్యసైన్యేషు బలం నా కాకసీరిణోః॥పరోర్వీశజిత్॥౩॥ శత్రుభూ
పతిజేతా॥సన్॥౪॥సాధుః॥ప్రాజ్ఞః॥౫॥ధీమాన్॥ఏషః॥౬॥ దశరథః॥పూ
తాం౭॥వంశవిశుద్ధాం॥రూపేణ॥సౌందర్యేణ॥ని॥రూపంస్వభావసౌన్దర్యే
ప్యాలోకే పశుబృన్దయోః॥ కథాప్రవృత్తౌ నాటకాదావాకారశ్లోకయోరపి॥ల
క్ష్మీం॥౯॥శ్రీసదృశాం॥రుచిరాం॥౧౦॥మనోజ్ఞాం॥నవామ్భోజముఖస్య॥౧౧
వికసత్పద్మవదనస్య॥కౌసలేశస్య॥౧౨॥ కౌసలానాం కోసలదేశీయానామీ
శస్య॥రాజ్ఞః॥౧౩॥భూపతేః॥పుత్రీం॥౧౪॥దుహితరం కౌసల్యాం॥ఉదూ
హే॥౧౫॥ఉదవహత్, వ్యా॥ ఉత్పూర్వాద్వహప్రాపణ ఇత్యస్మాల్లిట్॥

——*అన్యత్ర*—— ౧॥కౌ॥సః॥లేశస్య॥౫॥౬॥౭॥౮॥౯॥౧౦॥౧౧

లేనశక్తైః ప్రాజ్ఞః పరోర్వీశజిదేషరాజ్ఞః। పుత్రీంన
వామ్భోజముఖస్య పూతాం రూపేణలక్ష్మీం రుచిరాముదూ
హే ॥ ౮ ॥ మహారథస్యప్రమదాన్వితస్య మహే వినో

నవాం॥భోజముఖస్య॥౧౪॥౧౫॥౧౬॥౧౭॥౧౮॥కౌ॥౧॥భువి॥ని॥ గోత్రా
కుఃపృథివీపృథ్వీ, శక్తైః౨ లేశస్య॥౩॥లవస్య, బలేన॥౪॥ ప్రభావేన, పరో
ర్వీశజిత్॥౫॥సన్॥౬॥ప్రాజ్ఞః॥౭॥సః॥౮॥ఏషః॥౯॥పాండుః॥రూపేణ॥౧౦॥నవ
వాం॥౧౧॥లక్ష్మీం॥౧౨॥పూతాం॥౧౩॥రుచిరాం॥౧౪॥భోజముఖస్య॥౧౫॥
భోజానాంభోజవంశ్యానాంముఖస్యముఖ్యస్య॥ని॥ ముఖంతువదనేముఖ్యో
త్రామేద్వారాభ్యుపాయయోః। రాజ్ఞః ౧౬ కుంతిభోజస్య, పుత్రీం ౧౭
కున్తీం॥ఉదూహే ౧౮ ——*అపరత్ర*—— ప*పూర్వవత్ ౧౮ ఏ
షః వసుదేవః రాజ్ఞః దేవకస్య పుత్రీం దేవకీం అత్రాపి పూర్వవదన్వయః॥ఇన్ద్ర
వజ్రావృత్తం-స్యాదిన్ద్రవజ్రా తతజాస్తతో గౌ- ఇతిలక్షణాత్॥౭॥ అథ
త్రయాణామపి రాజ్ఞాం క్రమేణ అన్ధమునిస్నుమకంసజనితం మనస్సన్తాపం కథ
౧ ౨ ౫ ౪
యతి॥మహారథస్యేతి॥*ప*మహారథస్య॥ప్రమదాన్వితస్య॥మహే॥వినోదే

౬ ౭ ౩ ౧౨ ౮ ౯ ౧౧ ౧౦
చరతః॥అస్య ॥మార్గే ॥ మన్త్రాః ॥ మనః॥అనన్తగిరః॥నిరోధాత్ ॥తపస్వినః
౧౫ ౧౩ ౧౪
అభూత్ ॥అధికం॥సంతాపం॥౧౫॥మహారథస్య॥౧॥మహాన్ రథః స్యన్దనం యస్య తస్యదశస్యేవిదిత్యుత ప్రథస్యోపరి తిహిత సఞ్చారాత్ తస్యమహారథత్వం ॥యద్వా॥ఆత్మానంసారథించాశ్వాన్ రక్షన్ యుధ్యతయోనరః॥సమహారథసంజ్ఞస్స్యాదిత్యాహుర్నీతికోవిదాః॥ఇతరత్ర॥ఏకాదశసహస్రాణి యోధయేద్యస్తుధన్వినాం॥శస్త్రశాస్త్రప్రవీణశ్చమహారథఇతిస్మృతః॥ ఇత్యుక్తలక్షణః ॥ అమితాన్ యోధయేద్యస్తుసమ్ప్రోక్తోతిరథోబుధైః ॥ రథస్త్వేకేన యోయోంద్ధా తన్న్యూనో౽ర్ధరథస్మృతఇతినీతివిదః ॥ తస్య*ప్రమదాన్వితస్య ॥ ౨ ॥ ప్రకృష్టఃఅధికఃమదోగర్వఃప్రమదః తేనఅన్వితస్యయుక్తస్య॥ ని ॥గర్వేముదేచగన్ధేచప్రమదఃప్రమదాస్త్రియాం॥ అతిగర్వయుతత్వాదేవసలిలాదానసమయే ఘటాన్తః ప్రవిశదుదకశబ్దస్య

దేచరతో౽స్యమార్గే। మన్త్రా మనోనన్తగిరో ని

గజపుష్కరధ్వనేశ్చ భేదమనాలోచ్యజలమాదదానం మునిసుతం గజభ్రాన్త్యాజఘానేతిభావః,మార్గే॥౩॥మృగసమ్బన్ధిని॥ వ్యా ॥మృగశబ్దాత్తస్యేదమిత్యణ్ ॥ ని ॥ మృగః పశౌ కురఙ్గేచ గజభేదేశ్వాజ్కభే ॥ యాచనే మృగయాయాంచ మృగీతువనితాన్తరే* వినోద ॥ ౪ ॥విహారే॥ తద్రూపే * మహే ॥ ౫ ॥ ఉత్సవే ॥ని॥ మహ ఉత్సవతేజసోః మృగయాయామితియావత్ * చరతః ॥ ౬ ॥ గచ్ఛతః అస్య ॥ ౭ ॥ దశరథస్య,మనః ॥ ౮ ॥ చిత్తం,అనన్తగిరః ॥ ౯ ॥ అనన్తాఅధికాఃగిరఃబాణవిద్ధేమయిమృతేకథమన్ధవృద్ధౌపితరౌ జీవిష్యతఇతిప్రలాపవాచః యస్య తస్య॥ ని ॥అనన్తః కేశవే శేషే పుమాననవధౌత్రిషు'అనన్తంగగనేక్లీబమనన్తాశారిబామహీ॥.॥తపస్వినః॥ ౧౦ ॥అన్ధమునిపుత్రస్య ॥ ని ॥ మునిదీనౌ తపస్వినౌ,నిరోధాత్॥ ౧౧ ॥నాశాత్ ॥ ని ॥ నిరోధో నాశరోధయోః॥తద్రూపాత్,మన్త్రాః॥ ౧౨ ॥శబ్దవేధిబాణప్రయోగరూపాదపరాధాత్॥ ని॥ఆగో౽పరాధోమన్తుశ్చ,అధికం॥ ౧౩ ॥ భృశం,సంతాపం॥౧౪ ॥ తా

పయుక్తం దుఃఖితం, అభూత్ ॥ ౧౫ ॥ స్వపుత్రనిహతం శ్రుత్వా ఽతిదుః
ఖితాభ్యామన్ధదమ్పతీభ్యాం త్వమప్యంతె పుత్రవియుక్తో భవేరితి. శప్తస్సన్
అతీవ శుశోచేతి భావః॥ అన్యత్ర — * ప * పూర్వవత్ ॥ ౧౫ ॥ , మహారథ
స్య॥౧॥ , ప్రమదాన్వితస్య॥ ౨ ॥ ప్రమదాభ్యాం స్త్రీమాద్రీభ్యాం యుక్త
స్య, మాగే, ॥౩॥ , వినోదె॥, ౪॥ మహే॥౫॥, చరతః॥౬॥ , అస్య ॥ ౭ ॥
పాణ్డోః, మునః॥ ౮ ॥ , అనన్తగిరః ॥ ౯ ॥ అనన్తస్య శేషస్య గీః వాగివ వాక్
యస్య తస్య విద్వాంస ఇతి యావత్ ॥ , తపస్వినః ॥ ౧౦ ॥ మృగవేషేణ మిథు
నీభూయ సంయుక్తతః స్వమునామధేయస్య మహర్షేః, నిరోధాత్ ॥ ౧౧ ॥,
మన్తోః ॥ ౧౨ ॥ అకరుణయా అసమయే బాణప్రయోగరూపాపరాధాత్,
అధికం॥ ౧౩ ॥ , సంతాపం॥ ౧౪ ॥ త్వమపి సిధువనాయవధూముపగచ్ఛన్ మ
రిష్యసీతి తదృషిశాపాత్ దుఃఖయుక్తః , అభూత్ ॥ —అపరత్ర—
* ప * అనిరోధాత్ ॥ అధికం సంతాపం॥ శేషం సమం॥ ౧౪, మహే౧॥ వివాహ
రూపే ఉత్సవే, వినోదే॥ ౨ ॥ విహారే సిద్ధీసఖ్యా రవిలాసె ఇత్యర్థః॥ ప్రమదా

రోధాత్ తపస్విన స్సహదధికం సతాపమ్ ॥ ౯ ॥ ధృ

త్వా హి మా దీర్ఘ మణః ఊ మా యా స్తై పే స దా

న్వితస్య ॥౩॥ , దేవకీయుతస్య, మహారథస్య ॥ ౪ ॥ మహాన్ రథో యస్య తస్య ర
థాయాథస్యేతి యావత్ రథో దెహోపి యానాదౌ, చరతః ॥ ౫ ॥ గచ్ఛతః,
మాగే ॥ ౬ ॥ పథి ॥ ౭ ॥ మాగోఽమా సేన్యగమనే ఽన్వేషణే పథి సౌమ్యభే ॥
, అనన్తగిరః ॥ ౭ ॥ ఆకాశవాణ్యాః అస్యత్వ సుష్ట మోగర్భో ఽహంతా
యాం న యాసే ఋషేతి కంసహితశంసనరూపాయాః అనిరోధాత్ ॥ ౮ ॥ దు
ర్వారాత్, మన్తోః॥ ౯ ॥, తపస్వినః॥ ౧౦ ॥ దుఃఖినః॥ ౧ ॥ తపస్వీ న తాపసే శో
చ్యే॥ ఇత్యమరాత్ తపస్వినః తపః ఉపవాసాది వ్రతం॥ ౧ ॥ తపశ్చాన్ద్రాయణా
దౌ స్యాన్ని శ్యైలోకాన్తరే ఽపి చ ॥ అథవా ॥ మనసశ్చేన్ద్రియాణాం చ ఐ
కాగ్ర్యం పరమం తప ఇతి వచనాత్ చిత్తైకాగ్ర్యం తదేవ స్వం ధనం అస్యాస్తీ
తి తపస్వీ-తస్య॥ తపస్విత్వేనైనకంసకృతం స్వస్త్రీకచాపహరణాదికంస
కలుషి హింసనం సహత ఇత్యసంసూచితం భవతి, అస్య॥ ౧౧ ॥ వసుదేవస్య, ను
నః॥ ౧౨ ॥, అధిక-సంతాపం॥ ౧౩ ॥ కంసేన కృతః తాపః కంససతాపః॥ వ్యా॥ శా

కపార్థివాదివన్మధ్యమపదలోపిసమాసః। అధిగతః ప్రాప్తః కంఠశాపః యేనకి
మానసా ద్వ్యాకరణాపః యేనతత్, అభూత్ ॥౧౪॥ వృత్తముక్తం॥ * ౯ * - అథద
శరథః పుత్రప్రాప్త్యాత్ అన్నమహాస్స్వవసిష్ఠాదిమహర్షిభిః సుమన్త్రాదిప్ర
ముఖ్యామాత్యైశ్చ సమ్మన్త్ర్య సుమన్త్రభణిత సనత్కుమారోదీరితగాథా
సంశ్రవణసఞ్జనితానన్దతున్దిలహృదయో బుభ్యశృంగ మునిమానీయపుత్రే
కామేష్టిమకార్షీదితిమమర్థం। పాణ్డుః కిన్దమమునిశాపేన అనపత్యస్సంతో
కః పత్నీభ్యాం సహాతపస్యన్ కున్త్యభిహితదుర్వాసఃకృతమన్త్రప్రభావశ
శ్రవణ సన్తుష్ట ఇత్యేతమర్థం । వసుదేవః కంసజనితోపద్రవమసహమా
నోపి దేవక్యాం జనిష్యమాణమాత్మజం చిన్తయన్ పరాం ప్రీతి మవాపేతిచ
౧ ౨ ౪ ౩
ప్రతిపాదయతి ॥ ధృత్యేతి * ప * ధృత్యా॥ హిమాద్రిః॥ రమణః॥ క్షమా
౧౧ ౫ ౬ ౯ ౭ ౮ ౧౦
యాః॥ తేపే ॥సదాభః॥ అజభువా॥ సః ॥యుక్తః॥ పరన్తపః॥ సన్తతిచిన్తయా॥
భోజభువాసయుక్తః। పరన్తపస్సన్తతిచిన్తయాథ
౧౨ ౧౩ ౧౫ ౧౪
అథ॥ సుమన్త్రవాతోఽస్మత్ ॥ అభూత్ ॥ సమన్యుః॥౧౫॥ * ధృత్యాం-స్థై
ర్యేణ ॥ని॥ ధృతిర్యోగాన్తరే ధైర్యే ధారణే ప్రీతిసౌఖ్యయోః ॥, హిమా
ద్రిః తుషారగిరిః - తత్సన్నిభ ఇత్యర్థః, క్షమాయాః॥ ౩ ॥ క్షిత్యాః, ర
మణః॥౪॥ నాయకః ॥ని॥ క్షితిక్షాన్త్యోః క్షమాయుక్తే క్షమంశక్తే హితేత్రి
షు ॥ సదాభః॥ ౫ ॥ప్రశస్తశోభః, అజభువా ॥ ౬ ॥ అజాత్ బ్రహ్మణః
భవతీతి అజభూః వసిష్ఠః తేన, యుక్తః ॥ ౭ ॥ సహితః ॥ ని॥ యుతయుక్తాధ్యా
సహితసమేతాన్వితమిశ్రితాః॥ సనాథసఙ్గతోపి తావచ్ఛిన్నసమవేతవత్ ,
పరన్తపః ॥ ౮ ॥ పరాన్ శత్రూన్ తాపయతీతి ॥ వ్యా ॥ ద్విషత్పరయో
స్తాపేరితి ఖచ్ప్రత్యయే అరుర్ద్విషదజన్తస్యముమితి ముమాగమః - తాదృ
శః, సః ॥ ౯ ॥ దశరథః, సన్తతిచిన్తయా ॥ ౧౦ ॥ సన్తతేః - ప్రజాయాః
చిన్తయా - ఆధ్యానేన పుత్రప్రాప్త్యుద్యోగవిచారేణ, తేపే ॥ ౧౧ ॥ తాప
యుక్తః క్రియతే స్మ ॥ వ్యా ॥ తపతేః కర్మణి లిట్, అథ ॥ ౧౨ ॥ అనన్తరమ్

సుమన్త్రవాతో ఽన్మత్ ॥ ౧౩ ॥ సుమన్త్రస్య మన్త్రిణః వాతాయా వృత్త్యా ... విషయమానసతుష్టా సముఖాచ్ఛ్రితయా జనశ్రుత్యా ॥ ౨ ॥ వాతా వృత్తాన్తజనశ్రుతా ॥ ఉన్మత్ ఉద్భూతపీతిర్యస్మిన్, సమస్య ॥ ౧౪ ॥ యాగసహితః, అభూత్ ॥ ౧౫ ॥ అశ్వమేధధుసాధయదిత్యర్థః ॥ ౨ ॥ మనుష్యాదేన్యైక్రతౌ పర్యధి—అన్యత్ర— * ప * ధృత్యాః ॥ హి ॥ మాద్రీరమణ ॥ ౪ ॥ ౫ ॥ సదా ॥ భోజభువా ॥ ౭ ॥ ౯ ॥ పరం ॥ తపః ॥ ౧౨ ॥ ౧౩ ॥ ౧౪ ॥ ౧౫ ॥ ౧౬ ॥—, మాద్రీరమణః మాద్ర్యాః మద్రరాజకన్యాయాః రమణః నాయకః, భోజభువా ॥ ౨ ॥ కున్త్యాః, యుక్తః ॥ ౩ ॥ సమేతః ॥ ౨ ॥ యుక్తం యోగ్యాయుతే త్రిషు, సః ॥ ౪ ॥ పాణ్డుః, క్షమాయాః ॥ ౫ ॥ యోగ్యాయాః ॥ ౬ ॥ క్షమాక్షాన్త్యాం విదితాయాం యోగ్యశక్తిహితేషు ॥ ౭ ॥ ధృత్యాః తైర్యం ప్రాప్యేత్యర్థః ॥ వ్యా ॥ ల్యబ్లోపే కర్మణ్యధికరణే చేతిపఞ్చమీ, సదా ॥ ౪ ॥ సర్వదా, పరం ॥ ౭ ॥ అత్యన్తం, తపః ॥ ౯ ॥ తపస్యాం, తేపే ॥ ౧౦ ॥ అతప్యత ॥ వ్యా ॥ తప్యతేతైరాదికాత్కర్మకర్తరి లిట్ - ధాతోస్సమూలకాషం కషతీతివత్ క్రియాసామాన్యవాదిత్వం, అథ ॥ ౧౧ ॥ సన్తతిచిన్తయా ॥ ౧౨ ॥ సన్తానవిచారేణ, సమస్యాః ॥ ౧౩ ॥ దైన్యాయుక్తస్సన్, సుమన్త్రవాతో ఽన్మత్ ॥ ౧౪ ॥ సుమన్త్రస్యాభిహితస్యమర్వాససో పదిష్టస్యశోభనమన్త్రస్యవార్తయా ప్రవృత్త్యా ॥ ౨ ॥ వార్తా ప్రవృత్తిర్వృత్తాన్తఉదన్తస్స్యాత్ - ఉన్మత్, అభూత్ ॥ ౧౫ ॥ హి ॥ ౧౬ ॥ హిః ప్రసిద్ధౌ ॥ ౨ ॥ మంగళానన్తరారమ్భప్రశ్నకాత్స్న్యేష్వథో అథ ॥ — * అపరత్ర * — ధృత్యా ॥ హిమాద్రిః ॥ రమణః ॥ శ్రీపంసమం ॥ ౧౬ ॥ క్షితిక్షమయాః ॥ ౧ ॥ క్షాన్తిః, ధృత్యా ॥ ౨ ॥ ధరణేన, యుక్తః ॥ ౩ ॥, హిమాద్రిః ॥ ౪ ॥ చన్దనతరుః ॥ ౨ ॥ హిమశ్శీతేత్రిషుక్లీబేపాలేయేచన్దనేపిచ ॥ అద్రయోద్రుమశైలార్కాః ॥ చన్దనవృక్షఇవసర్వోపకారిణో పాణ్డవస్యేత్యర్థః ॥, రమణః ॥ ౫ ॥ అభిరామః, సః ॥ ౬ ॥ వసుదేవః, సన్తతిచిన్తయా ॥ ౭ ॥ హేతునా, భోజభువా ॥ ౭ ॥ దేవకన్యాసహ ॥ వ్యా ॥ వినాపితద్యోగంతృతీయేతితృతీయా, సదా ॥ ౯ ॥ పరం ॥ ౧౦ ॥ అధికం, తపః ॥ ౧౧ ॥ తాపం * తేపే ॥ ౧౨ ॥ యద్వా, భోజభువా . భోజవం

శ్వానకంసేన తేన-అత్రాపి - పరస్త్రపత్యేకంపదంపరంశత్రుంకంసం తా
ధయతిభావిపుత్రజననేనేతిభావః ॥ వ్యా ॥ ద్విషత్పరయోస్తాపేరిత్యా
దినాప్యుత్పత్తిఃసకసుదేవఇతి॥, అథ ॥ ౧౩ ॥ సమస్యాః ॥ ౧౪ ॥ సద్రైన్య
వ్యక్ , సుమిత్రీవార్త్రాన్నత్ ॥ ౧౫ ॥ సుమిత్రాః జాతంసుతంకంసాయుస
మర్ప్య దేవకీంమోచయిష్యామీతిశోభనవిచారః వార్తావిష్ణు రేవ మమ
పుత్రత్వేనావతరిష్యతీత్యాత్మికావృత్తిః తాభ్యాం ఉన్నత్ ॥ని॥ మంత్రో వి
చారే వేదాంశే దేవాదీనాంచ సాధనే । గుహ్యవాదేపిచ మనో పుమాన్ ॥ అ
భూత్ ॥ ౧౬ ॥ సహంజాహింసాపరంకంసాసురంస్పృశంసాశయంప్రశం
సాగిరాభ్భశంసాస్తవ్యయా మాసేత్యర్థః-వృత్తముపజాతిః —౧౦—
అథ ఋశ్యశృఙ్గముస్యధిమతేనదశరథః పుత్రీయామిష్టిమాకలయ్యావత్నీభి
స్సహధర్మాదిపురుషార్థచతుష్టయసంపాదనోద్యుక్తోఽభూత్ ॥ పాణ్డుః
కిన్దమమునిశాపజనితదైన్య ముపహాయ దుర్వా సః ప్రదిష్టమన్త్రోచ్చారణే
నయమ వాయు మహేన్ద్రానామశ్వినోశ్చాహ్వానమకృత ॥ వసుదేవః కం

సుమన్త్రవాతో ఽస్మద భూత్సమస్యాః ॥ ౧౦ ॥ మ
న్త్రస్య భూమైవ వరస్య మస్యాంమహీసురా

సేనశృఙ్ఖలితో పిస్వపుత్రత్వేనభగవదవతరణం మనసినిశ్చిత్య కంసేక్రో
ధంవర్జయిత్వాస్వపత్న్యా సహపురుషార్థచతుష్టయమతనుతేత్యేతచ్ఛ

౬ ౭ ౧౦ ౫ ౮

వికదయతి॥ మన్త్రస్యేతి॥ పద॥ మన్త్రస్య॥ ధామ్నా॥ ఏవ ॥ వరస్య॥ మస్యాం॥

౪ ౨ ౯ ౧౨ ౧౩ ౩

మహీసురాణాం॥ సహితః॥ సమావ్య॥ ధర్మాదికానాం॥ భజనం॥ నరేన్ద్రః॥

౧ ౧౧ ౧౪

చధ్వా॥ మహార్ధం॥ కలయామ్బభూవ॥ ౧౪ ॥ వ్యా॥ వధ్వా ౧ ప్రియాజా
తా వేకవచనం కౌసల్యాకైకేయీసుమిత్రాభిస్తిసృభిః పత్నీభిరిత్యర్థః॥
, సహితః ॥ ౨ ॥ యుక్తః ॥, నరేన్ద్రః ॥ ౩ ॥ దశరథః ॥ ని ॥ నరేన్ద్రస్తుమహీపాలేపివ
వైద్యేచపుంస్యయం, మహీసురాణాం ॥ ౪ ॥ బ్రాహ్మణానాం, వరస్య ॥ ౫ ॥
శ్రేష్ఠస్యఋశ్యశృఙ్గస్య ॥ ని ॥ దేవశ్రీసాదేవరణేజామాతరివరః పుమాన్ ।

ణ్ణీబేతుకుబు(-సేత్రై,సేత్రిషిష్టైశ్వవ్యయంకరం।,మన్త్రిస్య ॥౬॥ తత్సమ
దీరితాధర్మశిరసః,భూమ్నా ॥౭॥ప్రభావేన॥,కున్త్యాంలాయా(గం॥,సమాప్య
౯, ఏవ౧౦నిర్వర్త్యైవ,మహార్థం॥ ౧౧ మహత్ సర్వోత్కృష్టంఅర్థః
ప్రయోజనంయస్మిన్ తత్ ॥ ,ధర్మాదికానాం॥౧౨॥ శ్రావత్యపురుష
ప్రముఖానాం,భజనం॥౧౩ ఆరాధనం॥కలయామ్బభూవ॥౧౪॥అకరోత్।
—* అన్యత్ర * —* ప*పూర్వవత్ ॥౧౪॥ *వ్యా*నరేన్ద్రః॥౧॥
పాణ్డుః,మన్యుం॥౨॥ దైన్యం।,సమాప్య॥౩,ఏవ॥౪॥వర్జయిత్వైవ,మహీ
సురాణాం ॥౫॥ ,వరస్య॥౬॥దుర్వాససః,మన్త్రస్య౭ *భూమ్నా౮*మ
హార్థం॥౯॥*ధర్మాదికానాం॥౧౦ ॥ యమవాయుమహేన్ద్రాశ్వినేయా
నాందేవానాం॥౧౧॥ ధర్మఃపుణ్యేయమేన్యాయేస్వభావాచారయోః క్రతౌ।
ఉపమాయామహింసాయాంచాపేచోపనిషద్యపి,భజనం౧౧-సేవాం,వ
ధ్వా౧౨కు స్త్రీమాద్రీభ్యాం సహితః॥౧౩॥సమేతస్సన్,కలయామ్బభూవ॥

ణాంసహితస్సమాప్య। ధర్మాదికానాం భజనంన
రేన్ద్రో వధ్వా మహార్థం కలయామ్బభూవ॥ ౧౧॥

౧౪॥ అతనిష్ట—* అపత్రే * —*వ* సః॥హితః॥శేషంపూర్వవ
త్॥౧౫॥—*-*మహీసురాణాం౧*హితః౨ప్రియః॥౨॥హితంప్రహితవ
త్యయోః,సః॥౩*నరేన్ద్రః॥౪॥వసుదేవః*వరస్య॥౫॥శ్రేష్ఠస్య,మంత్రస్య
౬॥విచారస్య,భూమ్నా॥౭॥,మన్యుం॥౮*కోపం*సమాప్య॥౯॥,ఏవ॥౧౦॥
వర్జయిత్వాఅన్తర్నిధాయేత్యర్థః,వధ్వా॥ ౧౧ ॥స్త్రియాదేవక్యాసహ॥
వ్యా॥వినాభితద్యోగతృతీయా,మహార్థం॥౧౨॥,ధర్మాదికానాం॥౧౩ ॥
చతుర్ణాంపురుషార్థానాం,భజనం॥౧౪॥,కలయామ్బభూవ॥౧౫॥వృత్తం
పూర్వవత్ —*౧౧*— అథరామభరతలక్ష్మణశత్రుఘ్నానాం॥
ధర్మపుత్రభీమార్జుననకులసహదేవానాం॥ బలరామకృష్ణయోశ్చప్రా

౧౯ ౪ ౧౦ ౧ ౧౧

దుర్భావంవర్ణయతి॥ రామమితి*వ* రామం॥ధర్మభవం॥వపుః॥సః॥దధతం॥

౬ ౭ ౫ ౮ ౯ ౨౦ ౨౪

భీమం॥వరేషాం॥శ్రియా॥కృష్ణం॥విశ్వతమోనుదంతు॥భరతం॥సల్లక్ష్మణాభి

౧౨ ౧౩ ౩ ౭ ౧౬ ౧౯ ౧౪

క్రియా॥ భాస్వద్వైనకులం॥ ప్రసిద్ధం॥ అహని॥ ఖ్యాతే॥ అగ్ర్యం॥ ఆప్తం॥ బలం॥

౨౫ ౧౫ ౨౧ ౨౭ ౨౬ ౨౨ ౨౩ ౧౮

శత్రుఘ్నం॥ సహ॥ దేవం॥ ఆప॥ తనయం॥ కామం। జయన్తం॥ గుణైః॥ ౨౪॥ వ్యా॥, సః॥ ౧॥ దశరథః, ఖ్యాతే॥ ౨॥ ప్రశస్తే, అహని॥ ౩॥ దినే, ధర్మభవం॥ ౪॥ భవతీతి భవః భూసత్తాయామిత్యస్మాత్ నన్దిగ్రహీత్యాదినా పచాదిత్వాదచ్ప్రత్యయః ధర్మేణ పుత్రకామేష్ట్యా భవః ఉత్పన్నః తం॥ ని॥ ధర్మః స్త్రీ పుణ్యఆచారే స్వభావోపమయోః క్రతౌ। అహింసోపనిషన్న్యాయే ష్వేనా ధనుష్యమసోమపే॥ యద్వా ధర్మాయ భవః జన్మ యస్య తం॥ ని॥ భవో జన్మహరో ప్యాప్తాం॥ దశముఖాదినిఖిలనిశిచరబాధయా యాగాద్యనేకసత్క్రియాలోపే సతి తాన్ సంహృత్య సకలధర్మసంస్థాపనార్థం సముత్పన్నమితి యావత్॥ వ్యా॥ చతుర్థీతి యోగవిభాగాత్సమాసః॥ , పరేషాం॥ ౫॥ శత్రూణాం॥ ని॥ పరశ్శ్రేష్ఠారిదూరాన్యోత్తరే క్లీబన్తు కేవలే॥

రామం ధర్మభవం వపుస్సదధతం భీమం పరేషాం

శ్రియా కృష్ణం విశ్వతమోనుదం శుభరతం సల్లక్ష్మ

, భీమం॥ ౬॥ భీషణం॥ ని॥ భీమోమ్లవేతసే భీరే శమ్భౌ మధ్యమపాణ్డవే॥; శ్రియా॥ ౭॥ కాన్త్యా, కృష్ణం॥ ౮॥ శ్యామం॥ ని॥ వ్యాసార్జునాగ్నిహరికోకిలకాకశూద్రతామిస్రపక్షకరిపీలగుణేషు కృష్ణః । ద్రవ్యే త్రిష్వథ ద్రుపదజాతేటిసికణాచ కృష్ణాథ లోహమరిచే చునితం చ కృష్ణం, విశ్వతమోనుదం॥ ౯॥ విశ్వస్య ప్రపఞ్చస్య తమః అన్ధకారం అనుదన్తి నాశయన్తీతి విశ్వతమోనుదః అంశవో మయూఖాః యస్యాసత్॥ శ్రుతిః॥ తస్య భాసా సర్వమిదం విభాతీత్యాద్యుపనిషద్వాక్యైశ్చేన్ద్రసూర్యాదిసకలజ్యోతీరూపత్వప్రతిపాదనాత్ సర్వగతమోహరణపటుత్వమితి భావః॥ ని॥ విశ్వం సమస్తజగతో [illegible] వేషు నా రే॥ తమో రాహౌ గుణే ధ్వాన్తే శోకే మోహే పి కల్మషే [illegible] క్షం, వపుః॥ ౧౦॥ శరీరం, దధతం॥ ౧౧॥ బిభ్రతం, భ్రాజ [illegible] ౨॥ భాస్వత్ దీప్తిమత్ ఇనకులం సూర్యవంశ [illegible] విశ్వతమోను [illegible] అసహత్యస్థ

త్యాదనేకశుభగుణనిచయోనసూర్య వంశస్యకీర్తికరమితియావత్ , ప్ర
సిద్ధం॥ ౧౩ ॥ఖ్యాతం,గుణైః ॥ ౧౪ ॥ సన్ధివిగ్రహాదిభిష్షడ్భిఃసహ ॥౧౫॥
సాకం , అర్థ్యం॥ ౧౬ ॥అర్థ్యాఽరథాదివస్తూనితైరనపేతం॥ ని ॥అర్థాభిధా
యోశ్చైరవస్తుప్రయోజననివృత్తిషు ॥ వ్యా ॥ ధర్మాదపేత్యర్థన్యాయాదనపే
తమితియత్ప్రత్యయః ॥ ని ॥ అర్థ్యోఽభిధేదాత్మవతి ప్రార్థనీయార్థ
యుక్తయోః ॥ తాదృశం , బలం ॥ ౧౭ ॥ సైన్యం ॥ ని ॥ సైన్యాస్థి
రూపరేణిశ్చక్రస్థాల్యేషు చేద్బలంక్లిబే । వాట్యాలకేస్త్రియాంత్రిషుబలి
వతిసాసీరిశాకక్రైత్యేషు , ఆప్తం॥౧౮॥ ప్రాప్తం-ఆప్ల్ వ్యాప్తావిత్యస్మా
ద్ధాతోః క్తః ॥ సన్ధివిగ్రహాదిపత్తిరథగజాద్యఙ్గసఙ్గతసైన్యవన్తం
మితియావత్-ఏతాదృశం,రామం ॥ ౧౯ ॥ తన్నామకం,భరతం ॥ ౨౦ ॥ త
దాఖ్యంచ , దేవం ॥ ౨౧ ॥ దీవ్యతిః జిగీషతీతిదేవఃసర్వలోకజయేచ్ఛాయుతం
, కామం॥ ౨౨ ॥మన్మథం॥ ని ॥స్మరాభిలాషయోఃకామోఽనుజ్ఞాయాంకా
మమవ్యయం , జయన్తం ॥ ౨౩ ॥ అభిభవన్తం ॥ వ్యా॥జిఅభిభవఇత్యస్మా
చ్ఛతృప్రత్యయః స్వస్త్రియం అవిగణయ్యజితేంద్రియ తయావనేరామ

ణాభిఖ్యయా భ్రాత్రా న కులం ప్రసిద్ధమహా ని
త్యాగేఽర్థ్యమాప్తంబలంశత్రుఘ్నం సహ దేవమా

శుశ్రూషణే జాగరూకత్వాత్తస్య మన్మథాపమత్యత్వం యుద్ధాగుణై
స్సన్ధ్యాదిభిఃకామంజయన్తంతత్సదృశమితి-తదుక్తంకవికల్పలతాయాం॥
శ్లో ॥ లక్ష్మణశ్చాస్సుహృద్వాదీకల్పః ప్రేక్ష్యః ప్రభుస్సమః । ఉశీయజేత్య
రిపన్థపాదర్యాద్యాఇవార్థకాః ॥ యద్వేషుబన్ధుర్మిత్రాశ్రిచాదౌహ
రశ్రీయన్సహాత్ । కున్దనాదీహంసకల్పశ్చన్ద్రప్రఖ్యోహిమప్రభః
గఙ్గానమోఽబ్జ ఉశీయః క్షీరదేశ్యస్సుధారిపుః ॥ విసాధస్త్రైయశోరాశిః కై
లాసాదరసోదరఇతి॥ఏతాదృశం,లక్ష్మణాభిఖ్యయా॥ ౨౪ ॥ సత్యాపా
ధ్యాన్యలక్ష్మణాభిఖ్యయాలక్ష్మణఇతినామ్నాయుక్తమితి శేషః॥ ని ॥అభిఖ్యా
త్వభిధానేస్యాచ్ఛోభాయామ్ఖ్యాపనాయశస్యపి॥అత్రసహార్థేస్యాఽప్రయోగ
తిగమ్యమానత్వాత్॥వ్యా సద్యోగమితితృతీయా॥లక్ష్మణమితియావ
త్ -లక్ష్మణఇతినామధేయక్ర్ష్ణం॥విశ్వతమోనసమానార్థప్రతితేత్తదాఖ్యా

యాస్సదితివిశేషణం - తథాచోక్తం రామాయణే-లక్ష్మణోలక్ష్మివర్ధనఇ
తి*శత్రుఘ్నం॥౨౫॥తదభిధంచ, తనయం॥౨౬॥పుత్రం, ౨౬॥
౨౭॥ తెభేఅత్రిరామమిత్యాదీనాంచతుర్ణాంసముచ్చయద్యోతకస్యచ
కారస్యాఽప్రయోగేపి। వ్యా॥ గారశ్చగ్రపురుషాహస్త్రీశదుసన్నార్గో
త్రాహ్మణఇతివత్సముచ్చయోబోధ్యః॥ —* అన్వయః *—
*ప*౧॥౨॥౩॥౪॥౫॥౬॥౭॥౮॥౯॥ విశ్వతమోనుదం ॥ శుభరతం ॥ సల్లక్ష్మ
ణా॥అభిఖ్యయా॥భాస్వద్వైనకులం॥౧౬॥౧౭॥౧౮॥౧౯॥౨౦॥౨౧॥౨౨॥
సహదేవం॥౨౪॥౨౫॥౨౬॥౨౭॥౨౮॥ —, సః ॥ ౧ ॥ పాణ్డుః ॥, భాస్వ
త్యా॥౨॥శుభవక్తుతే, ఖ్యాతేః ౩॥, అహాని ॥ ౪ ॥, రామం॥౫॥ మనోజ్ఞం,వ
పుః॥౬॥, దధతం॥౭॥, ధర్మభవం ॥౮॥ధర్మాత్ యమాద్భవఃజన్మయస్య
తంయుధిష్ఠిరం,భీమం॥౯॥భీమసేనం,శ్రియా॥ ౧౦ ॥ సంపదా,పరేషాం॥
౧౧॥ఇతరేషాం,శుభరతం॥౧౨ ॥ కల్యాణోద్యుక్తం - వనీపకజనమనీషిత
పూరణేనతన్మార్గప్రాపకమితియావత్ - అతఏవ,విశ్వతమోనుదం॥౧౩॥
లోకశోకనాశకం,అర్ఘ్యం॥౧౪ ॥ ప్రార్థనీయం-జనైరితిశేషః-ఏతాదృ
శం,కృష్ణం॥౧౫॥అర్జునం॥ని॥కృష్ణశ్చాస్యేర్జునేహరా,సలక్ష్మణా॥౧౬
శుభలాఞ్ఛనేన॥ని॥చిహ్నంలక్ష్మచలక్షణం, అభిఖ్యయా॥౧౭॥శోభయాచ
,ప్రసిద్ధం॥౧౮॥ఖ్యాతం॥ని॥ప్రసిద్ధౌభూషితౌఖ్యాతౌ ॥ అతిరూపశాలినమితి
యావత్,నకులం॥౧౯॥ తన్నామానం, శత్రుఘ్నం॥౨౦॥శత్రుహారకం,బ
లం॥౨౧ సామర్థ్యం,ఆప్తం॥౨౨॥,గుణైః॥౨౩॥ లావణ్యాదిభిః,కామం॥
౨౪॥,జయన్తం॥౨౫॥మన్మథసదృశం,సహదేవం ॥ ౨౬ ॥ తన్నామానంచ
,తనయం॥౨౭॥అప॥౨౮॥ —*అర్థః *— * ప * భాస్వద్భిసకు
లం॥సహ॥దేవం॥ శేషంప్రాగ్వత్॥౨౮॥*—,సః౧వసుదేవః,ఖ్యాతేః౨,అ
హాని౩॥,ధర్మభవం॥౪॥ధర్మార్థముత్పన్నం-తదుక్తంగీతాయాం॥య
దాయదాహిధర్మస్యగ్లానిర్భవతిభారత। అభ్యుత్థానమధర్మస్యతదాత్మా
నంసృజామ్యహమితి,పరేషాం॥౫॥రిపూణాం,భీమం౬॥భయానకం,వపుః
౭,దధతం॥౮॥,రామం॥౯॥బలభద్రం॥,శ్రియా॥౧౦॥లక్ష్మ్యా* దేవం౧౧
క్రీడన్తం ॥ వ్యా ॥ దివుక్రీడాదావిత్యతోఽచ్ప్రత్యయః,శుభరతం ॥౧౨॥
మఙ్గళేషద్యుక్తంశిష్టానామితిశేషః*విశ్వతమోనుదం౧౩ సమస్తపాపాప

కారిణాం ॥ సన్ల త్ప్రతాపాగ్నౌ ॥ ౧౭ ॥ శత్ర్వాదిశోభి సబాహ్యః సఖ్యసద్ధామ ౧౫ ॥ శోభమా
పితా ॥ అభిఖ్యయా ॥ ౧౬ ॥ స్వనామ్నా భాస్వత్ ఖ్యానకులం ॥ ౧౪ ॥ విరాజమాన
చన్ద్రవంశే ॥ భగవదవతారాదేవచన్ద్రవంశప్రసిద్ధ ఇతిభావః ॥ అభిఖ్యానా
మశోభయోః ॥ అభ్యాం ౧౧ ॥ సేవాదిభిః ప్రార్థనీయం సుహృద్భిరిత్యర్థః
గుణైః ॥ ౧౯ ॥ సహ ॥ ౨౦ ॥ సౌజన్యాదిభిస్సాకం, బలం ॥ ౨౧ ॥ శౌర్యం, ఆప్తం
॥ ప్రాప్తం ॥ యద్వా బలం రామమితి పూర్వేణ యోజ్యం ॥ తేవాన్ గుణై
స్సహ స్థితమితి శేషః ॥ ఆప్తం సాధుజనేష్టమితి చార్థో బోధ్యః, కామం ॥ ౨౩
భృశం ॥ ౫ ॥ కామస్స్యాదభిలాషేచ కామం రేతో నికామయోః ॥ జయన్తరో
౨౪ ॥ సర్వాన్ శత్రూన్ జయతీతి జయన్తం ॥ శత్రుఘ్నం ॥ ౨౫ ॥ కంసాదినిఖిలరిపు
కులధ్వంసకం ॥ కృష్ణం ॥ ౨౬ ॥ విష్ణుం- అభిఖ్యయా నామ్నా కృష్ణమితివా ॥
వ్యా ॥ ప్రకృత్యాదిభ్య ఉపసఙ్ఖ్యానమితి తృతీయా- తాదృశం ॥ తనయం ॥ ౨౭
, ౨౨ ॥ ౨౮ ॥ శాదూలవిక్రీడితం వృత్తం- లక్షణం తూక్తం ——॥ ౧౨ ॥——

పతనయం కామం జయన్తం గుణైః ॥ ౧౨ ॥ స్వోదయా

అథ శ్రీరామయుధిష్ఠిరబలభద్రజననాత్ తత్కులస్య ప్రాశస్త్యం వర్ణ

౨ ౧౩

యతి ॥ స్వోదయాదితి ॥ ॥ స్వోదయాత్ ॥ ధర్మజన్మ ॥ అర్థాత్ ॥

౪ ౬ ౩ ౧ ౧౨ ౫

నః ॥ సుహృద్భ్యాత్ ॥ అవన్ ॥ సుతం ॥ మహాయశోభి ॥ రామః ॥

౯ ౧౦ ౮ ౧౧

సత్ ॥ మానవం ॥ భారతం ॥ కులం ॥ ౧౩ ॥ వ్యా ॥ సుతం ॥ ౧ ॥

ప్రాప్తం, ధర్మజన్మ ॥ ౨ ॥ ధర్మస్య పుణ్యస్య జన్మ ఉత్పత్తిం, అవన్

౩ ॥ పాలయన్ వర్ణాశ్రమాచారపరిపూర్ణ కులమఖప్రతూహానివారక ఇతియా

వత్, నః ॥ ౪ ॥ గాఢః ॥ ౫ ॥ దాశరథిః- సుహృద్భ్యాత్ ॥ ౬ ॥ సుతరాం మనోహ

రాత్ స్వోదయాత్ ॥ ౭ ॥ నిజప్రాదుర్భావాత్, భారతం ॥ ౮ ॥ శోభాసక్తం

సత్ ॥ ౯ ॥ ప్రశస్తం మానవం ॥ ౧౦ ॥ మనుసమ్బన్ధి కులం ॥ ౧౧ ॥ వంశం, మహా

యశోభి ॥ ౧౨ ॥ మహాన్ ఉత్కృష్టస్య ఆయశస్య యశోభిభాసురం ॥ ౫ ॥ ఆయ

త్యేత్యోదనవ్యాఖ్యా, అర్థాత్ ॥ ౧౩ ॥ అర్థ ॥ వ్యా ॥ భాషితకర్తరి లుఙ్

గాత్రిస్థితిసిచాలుక్ ॥——*అన్యత్ర*——౩వ*౧॥ధర్మజన్మా॥ ౩ ॥ ౪ ॥ ౫॥౬॥౭॥మహాయశాః॥అభిరామః॥వర॥౧౧॥౧౨॥౧౩॥, అభిరామః౧ మనోజ్ఞః, ధర్మజన్మా ౩ ధర్మపుత్రః, మానవం ౪ మానవానాంను మూహం, అవర ౫ రక్షక ॥ వ్యా॥ తస్యసమూహ ఇత్యణ్, వర౬ భవర, సుతం ౭, భారతం ౮ భరతసమ్బన్ధి, కులం ౯ , సుహృద్యాత్ ౧౦,స్వోదయాత్ ౧౧, మహాయశాః ౧౨ మహాకీర్తిః॥ అధాత్ ౧౩ ——*అపరత్ర*వ*॥౧॥ధర్మజన్మ॥౩॥౪॥సుహృత్॥యాదవం॥ ౭ ॥మహాయశోభి॥రామః॥సత్॥౧౧॥౧౨॥౧౩॥, సుహృత్ ౧ శోభనహృదయః మిత్రమితి వా సతామితి శేషః, సః ౨, రామః౩ బలభద్రః, స్వోదయాత్ ౪, మానవం ౫ మయా శ్రియా నవం నూతనం, ధర్మజన్మ ౬ధర్మస్యజన్మయస్మిన్ తత్, సుతం౭, సత్, ౮ శ్రేష్ఠం, భారతం ౯

ద్ధర్మజన్మా౬ధాత్ససుహృద్యాదవస్సుతం । మ
హాయశోభి రామస్స్వానవం భారతంకులం॥౧౩॥
ర్థామోపగూహానెనస్వశ్రితె తా తె గు ణె నసః॥

శోభాఢ్యం, యాదవం ౧౦ యదుసంబన్ధికులం ౧౧, మహాయశోభి ౧౨ మహతాఅయెనశుభావహావిధినాశోభివిరాజమానం, అధాత్ ౧౩ చక్రేపథ్యావక్త్రంనామానుష్టుభంవృత్తం ॥ యుజోజ్జనసరిద్భర్తుః పథ్యావక్త్రం ప్రకీర్తితమితిలక్షణాత్ అస్యచవక్త్రవిశేషత్వాత్ వక్త్రన్నాద్యాన్నసౌస్యాతామబ్ధైర్యోనుష్టుభిఖ్యాతమితీతావత్తల్లక్షణంచబోధ్యమ్॥

——*౧౪*——అథరామస్యదశరథసంతోషాతిరేకజనకత్వం।ధర్మపుత్రస్యస్వపితరిపాండౌస్వర్గతేసతిధృతరాష్ట్రహర్షోత్పాదకత్వం। బలభద్రస్యనందగోకులానందనంచవర్ణ్యతే——* రామేతి *——*వ*

౨ ౩ ౬ ౭ ౫ ౧ ౪
రామః॥అపగూహనెన॥స్వశ్రితె॥తాతె॥గుణెన॥సః॥ ధృతరాష్ట్రముదా॥
౯ ౧౧ ౮ ౧౦
అనస్తవ్రజం॥ అధాత్॥ అలం॥కృతం॥౧౧॥*,సః౧ * రామః౨ పాశరక్షః

అపగూహనేన ౩ అపగతంగూహనంసంవరణంయస్య తేననిర్భరేణేతి యావత్ ధృతరాష్ట్రముదా ౮ ధృతాధార్తరాష్ట్రాయేనతత్ రాజ్యసన్తోషః యేనతేన, గుణేన ౫ ఉత్కర్షేణ హేతునా, స్వశ్రియా ౬ స్వైఃధనైః శ్రియా ౭ ఐశ్వర్యైః ఆత్మజాగరూకః తయానిజరాజ్యసంరక్షణేన సకలప్రజాతం జనతత్పరత్వాత్ వర్ధమానసంపత్కా ౯ తాతే ౧౦ దశరథే విషయే, అలంకృతం, ఆనందవ్రజం ఆనందభరం, కృతం ౧౧ రచితం ఆథాత్ ౧౧ వ త్రీ —*—* అన్యత్ర * ప * రామోపగూహనేన ॥ స్వః ॥ శ్రియ ౮ ॥ ౯ ॥ ౫ ఉధృతరాష్ట్రం ॥ ఉదానందవ్రజం ॥ ౯ ॥ అలఙ్కృతం ౧౧ * సః ౧ ధనుర్భృత్ ౨ ॥ తాతే ౩ పితరి పాండౌ, రామోపగూహనేన ౩ రామాయామాద్యాః ఉపగూహనేన ఆలింగనేన ॥ స ॥ పరిరమ్భః పరిష్వంగస్సంశ్లేష ఉపగూహనం, స్వః ధనం స్వర్గం, శ్రియా ౫ ప్రాప్తసతీ కిందమమునిశాపేనేతి భావః, ధృతరాష్ట్రం ఉత దాహ్వయం స్వపితృవ్యం, గుణేన ౬ సౌజన్యాదినా * అలంకృతం భూషితం, ఉదానందవ్రజం ఉత్పన్నానందపరంపరం, ఆథాత్ ౧౦ అకరోత్

ధృతరాష్ట్రముదానందవ్రజమాధాదలఙ్కృ
తం ॥ ౧౪ ॥ గురోః ప్రియం సప్రమదస్య కుర్వన్

—— అపరత్ర —— ప * రామః ॥ అపగూహనేన ॥ స్వశ్రియా ॥ ౪ ॥ ౫ ॥ ౬ ధృతరాష్ట్రముదా ॥ నందవ్రజం ॥ ౯ ॥ ౧౦ ॥ , సః ౧, రామః బలభద్రః, తాతే ౩ వసుదేవే * స్వశ్రియా స్వజ్ఞాతిశ్రియా ప్రాప్తమధురావాసిని సతీత్యర్థః, అపగూహనేన గనిస్తంద్రేణ * ధృతరాష్ట్రముదా ధృతరాజ్యసంతోషేణ * గుణేన నిజసౌజన్యాదినా, నందవ్రజం నందస్యేతదాఖ్యగోపాధిపస్య వ్రజం గోకులం ॥ ని ॥ వ్రజోగోష్ఠాధ్వసఙ్ఘయోః. అలఙ్కృతం భూషితం. ఆధాత్ ౧౦ చకార ॥ యుగ్మవిపులానామానుష్టుభం వృత్తం ॥ యస్యాంలస్సప్తమోయుగ్మే సా యుగ్మవిపులామతేతి లక్షణాత్ ॥

—— ౧౪ —— అథ దాశరథిధర్మపుత్రయోః గురుముఖాద్వేదవేదాఙ్గాధ్యయనం। భగవతా కృష్ణేన వసుదేవపుత్ర్యాయసాయశంఖచక్రాది

మణితస్వరూపప్రదర్శనంచకథయతి॥గురోరితి॥*ప*॥ గురోః॥ప్రియం॥
౮ ౧ ౨ ౯ ౭
స ప్రమదస్య॥కుర్వన్॥గుణీనగోత్రః॥అదరచక్రపాణిః॥పరం॥తపోజః॥ అ
౧౪ ౧౦ ౧౧ ౧౩ ౪ ౧౨
కలయత్॥ప్రభావాత్॥వేద్యం॥ స్వరూపం ॥విభుః॥ఆగమానాం॥౧౪,
గుణీనగోత్రః౧గుణఃఅస్యాస్తీతిగుణీ॥వ్యా॥ప్రాశస్త్యేఇనిః॥ప్రశస్తగుణవ
దితిభావఃఇనస్యసూర్యస్యగోత్రంవంశః గుణీ ఇనగోత్రంయస్యసః,అదరచ
క్రపాణిః౨నవిద్యతేదరంభయంయస్యతత్ అదరంచక్రంరాష్ట్రంపాణౌయ
స్యసఃరాజ్ఞాంభుజయోర్లక్ష్మీనివాసాదితిభావః॥ని॥దరోస్త్రీశఙ్ఖభీగర్తేష్వ
ప్యాథేఽత్వవ్యయందరం। చక్రోగణేచక్రవాకేచక్రంసైన్యరథాఙ్గయోః।
గ్రామజాలేకులాలస్యభాణ్డేరాష్ట్రాస్త్రయోరపి,తపోజః౩తపసా ధర్మేణ
పుత్రకామేష్ట్యాజాయతఇతితథా ,విభుః౪ప్రభుఃరామః,సప్రమదస్య౫
గుణీనగోత్రో దరచక్రపాణిః॥ పరస్తపోజో ౬
ప్రకృష్టోమదఃసన్తోషఃతేనసహితస్య ॥ని॥ గజదానంగ్వహర్షేరేతోమృగ
మదామదాః, గురోః౬ ఆచార్యస్యవసిష్ఠస్య, ప్రియం౭ఇష్టం, కుర్వన్ ౮
శుశ్రూషన్సన్నితియావత్ ,పరం౯శ్రేష్ఠం, ప్రభావాత్౧౦సామర్థ్యాత్
వేద్యం౧౧జ్ఞేయం*ఆగమానాం౧౨వేదశాస్త్రాణాం *స్వరూపం౧౩ త
త్త్వం,అకలయత్౧౪అధ్యగాత్—*అన్యత్ర*—*ప* ॥౧ ॥ ౨॥౩ ॥
౪॥గుణీనగోత్రో దరచక్రపాణిః॥ శేషంప్రాగ్వత్ ౧౩*గుణీసగోత్రోదర
చక్రపాణిః౧గుణినఃస్వాధీనాః ఇనాఃతత్తద్దేశాధిపాయస్యతత్ గుణీనం-
గోత్రాఃపర్వతాః ఉదరేమధ్యేయస్యతత్ గాత్రోదరంచక్రంరాష్ట్రం పా
ణౌయస్యసః,విభుః౨,తపోజః౩తపసఃయమాత్ జాయతఇతితపోజఃధర్మ
పుత్రః॥ని॥మాఘేపుమాన్ యమేలోకేగ్రిష్మేక్లీబంవ్రతేతపః ,సప్రమదస్య
౪సన్తోషయుక్తస్య,గురోః౫ ఆచార్యస్య ద్రోణస్య,ప్రియం ౬ కుర్వన్౭
సన్,ప్రభావాత్ ౮, వేద్యం౯,పరం౧౦,ఆగమానాం౧౧స్వరూపం ౧౨

అకలయత్ ౧౩ అధీతవాన్ —*అవతత్ర*——*వ*॥ ౧॥౨॥ ౩॥౪॥
గుణినగోత్రః॥దరచక్రపాణిః॥ వరం॥ తపః॥ అజః॥ శేషంసమం
౧౫—, గుణినగోత్రః ౧ గుణినాసుగుణప్రభుమతిగోత్రాభూః
యోనసః, దరచక్రపాణిః౨ దరచక్రే శంఖచక్రే పాణ్యోర్యస్యసః, విభుః
౩, అజః ౪ హరిః, సప్రమదస్య ౫ దేవకీసహితస్య * గురోః౬ పితుః౭
సుదేవస్య, ప్రియం ౮, కుర్వన్ ౯ సన్, ప్రభావాత్ ౧౦ మాహాత్మ్యాత్- అగ
మానాం౧౧* వేద్యం౧౨ ౧౪ ఉపనిషత్ప్రతిపాద్యం, స్వరూపం ౧౨ చతుర్భు
జాకారం, వరం ౧౩ ఉత్కృష్టం, తపః౧౪ నియమం తత్కృతతపఃఫలమితి
యావత్, అకలయత్ ౧౫ ఆదత్తవాయత్॥ కలిః కామధేనుః ॥దరచ
క్రపాణిరిత్యత్ర॥ వ్యా॥ ప్రహరణార్థేభ్యః పరేనిష్ఠాసప్తమ్యౌ భవ
త ఇతిపాణిశబ్దస్య పరనిపాతః॥ని॥ గురునిషే కాదికరేపిత్రాదావు
తమస్త్రిషు॥ దుర్ధరాలఘ్వ నల్పేషు గురుమహతిబాష్యవత్॥ వృత్త

కలయత్ర్పభావాద్వేద్యం స్వరూపం విభురాగ
మానాం। ౧౫॥ పితా ససూనుస్సహితో విసృష్టో

ముపజాతిః॥ లక్షణంతూక్తం॥ —*౧౫*— అథరామలక్ష్మణ
యోః విశ్వామిత్రమఖసంరక్షణాయతదనుగమనం-ధనుర్విద్యాపారం
గతానాం ధనుష్పుత్రాదీనాం తత్ర ప్రగల్భానాం స్వపుత్రాణాం దుర్యోధనము
ఖానాంస్పృష్ట్వా పాణ్డవప్రసూయయా తద్వినాశాయ ఛద్మనాజతుగృహాని
వాసాత్ఖాండవారణ్యావరపురం ప్రతిప్రహితానాం సమాతృకాణాం పాండ
వానాంతత్ప్రవేశం-కంసనిబన్ధనభీతవసుదేవదేవకీసకాశాత్ కృష్ణస్య

౧ ౫

నందగోకులాగమనంచస్పష్టమాచష్టే॥ పిత్రేతి॥ —*వ*— పితా॥ ససూ

౯ ౬ ౪ ౨ ౩ ౮

నుః॥ సః॥ హితః॥ విసృష్టః॥ మాత్రా॥ ఆకులాత్మాశయం॥ అమ్బికాసుః॥

౧౦ ౭ ౧౪ ౧౫ ౧౩ ౧౧

...తాపసం॥ తుష్టః సః॥ తపోభూమిస్థానం॥ వ్యాపేద॥ తత్॥ అమవ్ర

౧౭

జః ॥ ద్రాక్ ॥ ౧౫ ॥ ...పితా ౧ జనకేనదశరథేన, మాతా ౨ జ
నన్యాకౌసల్యయాచ,అకులాక్షౌ శయం ౩ అక్షాణిఇన్ద్రియాణి ఆశ
యః హృదయంతానిచసచఅక్షాశయాఃఅకులాః వ్యాకులాఃఅక్షాశయాః
యస్మిన్కర్మణితద్యథాభవతితథా॥ ని॥ స్యాన్తిత్వప్రగుణాకులౌ ॥అక్షమి
న్ద్రియముక్తానారథాఙ్గవ్యవహారయోః । పాశకేశకటే కర్షేణద్యూతభే
దేఽకలిద్రుమె ॥ ఆశయస్థాననతాత్పర్య కౌతుకేష్వని-గద్యతె, విసృష్టః ౪
ప్రేషితః,ససూనుః౫సూనునాఅనుజేనలక్ష్మణేనసహితః ॥ ని ॥ సూనుఃపు
త్రే ౭ నుజేరవౌ,హితః ౬ ఇష్టః స్వజనా సామితి శేషః, తుష్టజనః ౭
తుష్టాహృష్టాజనాః పౌరాజానపదాశ్చ యేనసః, అమ్బుజాక్షః ౮ రాజీ
వాక్షః, సః ౯ రామః, ప్రతాపసం ౧౦ ప్రకృష్టశ్చాసౌతాపసఃముని
శ్చతం-విశ్వామిత్ర మిత్యర్థః, అనువ్రజన్ ౧౧ అనుగచ్ఛన్ సన్,
ద్రాక్ ౧౨ఝటితి॥ ని ॥ గాస్ఝటిత్యఞ్జసాహ్నాయద్రాగ్మఙ్క్షుసపదిద్రు
తె,తత్ ౧౩ప్రసిద్ధం,తపోభూస్థానం౧౪ఆశ్రమస్థలం, ప్రపేదె ౧౫

మాతా కులా క్షా శయ ము ం బు జా క్షః । ప్ర తా ప

భేదే—అన్యత్ర—సః ౧ ॥ ౨ ॥ సహితః ॥ ౪ ॥ ౫ ॥ కులాక్షా
శయం॥ ౭ ॥ప్రతాపసన్తుష్టజనః॥తపోభూః॥స్థానం॥౧౧॥తదను॥వ్రజన్ ౧౪
,తదను౧అనన్తరం,పితా ౨ ధృతరాష్ట్రఃతస్య పితృవ్యత్వే పృవ
చారాత్పితృత్వోక్తిః, విసృష్టః ౩విసర్జితః, ససూనుః ౪ అనుజైః భీ
మార్జుననకులసహదేవైస్సనాథః, మాతా ౫ కున్త్యా, సహితః ౬
యుక్తః, ప్రతాపసన్తుష్టజనః ౭ ప్రకృష్టఃఅధికస్తాపోయేషాంతెప్రతా
పాఃసంతుష్టాఃఆనన్దితాశ్చజనాయేనసతథోక్తః.తస్యవిరహేణ తాపాగు
ణేన సంతాపశ్చజనానామ భూదిత్యర్థః, అంబుజాక్షః ౮ వ్రజన్-సం
చరన్, తపోభూః ౧౦ ధర్మజః, కులాక్షాశయం ౧౧ కుత్సితాలాక్షాజ
తుఆశయోగర్భేయస్యతత్, స్థానం ౧౨ వారణావతం గ్రామం,ద్రా
క్ ౧౩ , ప్రపేదె౧౪ ప్రాపః॥ని॥లాక్షా రాక్షాజతుక్లీబేయావోఽలక్తో

దుష్ప్రమామయః ॥—అపరత్ర—* ప*—॥౧॥ సః ॥ సూనుః॥ సహి
తః॥౪॥౬॥ఆకులాత్మాశయం ॥౮॥ ౯ ॥ ౧౦॥౧౧॥ ౧౨॥ ౧౩॥వ్రజం॥౧౪॥
తదను ౧ భీతదేవకీవసుదేవా శ్వాసనాసన్తరం, సహితః ౨ హితోపదే
శకరఇత్యర్థః, మాత్రా౩ దేవక్యా, పిత్రా ౪ వసుదేవేనచ, ఆకులా
త్మాశయం౫వ్యగ్రాన్తఃకరణం యథాతథా,విసృష్టః ౬, ప్రతాప
సంతుష్టజనః౭ ప్రతాపేనస్వవైభవేనసంతుష్టజనః, తపోభూః ౮తపసాం
స్థానం॥౯॥భూఃపృథివ్యాం౯ధ్యానమాత్రే.సూనుః౯పుత్రః,సః౧౦॥అంబుజా
క్షః౧౧ శ్రీకృష్ణః, వ్రాక్౧౨వ్రజం౧౩నన్దగోకులం -స్థానం౧౪ వసథం
ప్రపేదే౧౫యయౌ॥వృత్తంపూర్వవత్ ౧౬

అథపిశ్వామిత్రాజ్ఞయా దాశరథికృతం తాటకావధం-విదురముఖవిదితనిజక
సన్తుష్టజనస్తపోభూస్థానం ప్రపేదే తదను
వ్రజస్థా౧౬ బుధపరిషదాం పుష్యన్
దనవృత్తాంతేనభీమసేనేనహితేఃతుగ్రహదాహనతత్పురంజానిగణమనో
భగవతాశ్రీకృష్ణేనాచరితంకంసప్రహితపూతనామారణంచశ్లోకాభ్యాం
౧౨ ౧౪

కుశికేనాహ ॥బుధేతి॥ మదాదితి ॥ *పక్షే బుధపరిషదాం ॥ పుష్యన్॥
౧౩ ౧౧ ౧ ౪ ౨ ౩ ౫
మోదం॥సపాకభిదాం॥విప్రః ॥ దధత్ ॥ ఉరు ॥ మహః ॥స్వేనశ్రీభృత్
౧౫ ౬ ౧౭ ౧౬ ౧౯
సుకేతుకులం॥పటుః ॥సిశితపత్రైః ॥ మాయాధాత్రీం ॥ నికామభయానక
౨౨ ౨౦ ౨౧ ౧౮ ౭ ౨౩ ౨౪
భ్రుకుటి॥దధతీం॥ఉగ్రం॥వక్త్రం॥ప్రథం॥జనసందనః॥మదాత్॥అరిపురో
౨౫ ౨౬ ౨౯ ౩౧ ౩౦ ౨౭
చనాం॥మతిం॥ఇతాం॥ ప్రదీప్త్యా॥కళత్రయోధకరసాం॥భృతాం॥ పరం॥ఆ
౩౨ ౨౮ ౧౦ ౩౪ ౩౬ ౩౫
సాధుం॥ఉన్నిద్రయా॥నః॥సుష్ణగమణీం ॥ మరుత్సవయసః॥ ప్రతాపాత్మనః

౯ ౩౩ ౩౮ ౯ ౩౭

మహీ॥ఈశవరమానినీం॥వ్యధిత॥పూతనామా॥ఆహూతిం॥౩౮॥ —,విధోః
౧చన్ద్రాత్ ॥ని॥విధుస్సుధాకరేకాలేవిష్ణావాతేఽగ్నిరక్షసాః,ఉరు.౨-అధి
కం,మహాః-౩-కాన్తిః,దధత్-౪.బిభ్రత్,స్వనశ్రీభృత్-౫-స్వానాంధనా
నాంఇనః-ఈశః స్వినఃకుబేరః శ్రియంసమ్పదంబిభర్తీతిశ్రీభృత్ స్వనఇవశ్రీ
భృత్,పటుః-౬సర్వసమర్థః,జనసన్దనః౭ ప్రకృతిరఞ్జనః॥ని॥నన్దనంవాసవో·
ద్యానేసుతేహర్షకరేత్రిషు॥మహీ౮నిత్యోత్సవవాన్,పూతనామా-౯-ప
విత్రనామధేయః ఏతాదృశః*సః౧౦- శ్రీరామః*సపాకభిదాం౧౧-పా
కం అసురంభిన్త్తి విదారయతీతి పాకభిత్ ఇన్ద్రః తేనసహితానాం॥ని॥పాకోబ
రసిద్దైత్యేస్యాదర్భకేపచనేపిచ ॥ఇందో్రమరుత్వాన్మఘవాన్బిడౌజాః
పాకశాసనః,బుధపరిషదాం౧౨దేవగోష్ఠీనాం, మోదం -౧౩- సన్తోషం
* పుష్యన్౧౪వర్ధయన్స న్*సుకేతుకులం- ౧౫-సుకేతోః యక్షస్యకు

ద ం స పా క భి దాం వి ధో ద ర్ధ దు రు మ హ

లంసన్తానంపుత్రీం॥ని ॥కులంజనపదేగోత్రసజాతీయగణేష్వపి।భవనేచ
తన్వాల్మికం*మాయయాధాత్రీం- ౧౬-మాయయాయాః శామ్బర్యాః ధాత్రీంక
ర్త్రీం॥ని॥ మాయాస్యాచ్ఛామ్బరీబుద్ధ్యోఃప్రకృతౌకపటేపిచ*నిశితదశన్తైః
౧౭-నిశితైఃతీక్ష్ణైః దశనైఃదన్తైః॥ని॥క్లీబేశాతంశితంచాపిసుఖేచనిశితేకృశే॥
*ప్రభం-౧౮-ప్రకృష్టశోభం*నికామభయానక భ్రుకుటి-౧౯-నికామంఅ
త్యన్తంభయానకేభయజనకే భ్రుకుటీ భ్రూవాయుస్మిన్తత్ *ఉగ్రం-౨౦
క్రూరం*వక్త్రం-౨౧-ముఖం*దధతీం-౨౨-బిభ్రాణాం* మదాత్-౨౩-
గర్వాత్*అరిపురోచనాం-౨౪-రిపవశ్శత్రవోనభవంతీత్యరిపవఃస్వీయాః
రోచయతిరఞ్జయతీతిరోచనా॥వ్యా ॥నన్ద్యాదిత్వాల్ల్యుః॥ అరిపూణాంరోచ
నాతాం*మతిం-౨౫-బుద్ధిం*ఇతాం-౨౬-ప్రాప్తాం,పరం-౨౭-భృశం,ఉ
న్నిద్రియా-౨౮-సవికాసయా*ప్రదీప్త్యా-౨౯-పకృష్టతేజసా * భృతాం ౩౦
వ్యాప్తాం*గళత్పయోధరరసాం౩౧గళన్స్రవన్ పయోధరాణాం మేఘా
నాంరసఃజలంబలం ధ్వనిశ్చ వాయయాసాతాంస్వసంచారవేగనజితమేఘా

ఇత్యర్థః ॥ ని ॥ శృఙ్గారముఖ్యమధురాదిసువర్ణరీతౌ నిర్యాసరాగగరళద్రవపారదేషు । ఆస్వాదనధ్వనిసుధామ్బురసాఖ్యధాతుష్విష్టోరసోథరసనాధరణేఽపి స్యాత్ । శృఙ్గారాదౌ విషే వీర్యే గుణే రాగే ద్రవే రసః । స్త్రీస్తనాబ్దౌ పయోధరౌ ॥ అసాధుం ౩౨ అసతీం ॥ ఈశవరమాసినీ ౩౩ ఈశస్య ప్రభోః వరేణ అనుగ్రహేణ మాసినీం అవలిప్తాం బిభ్రద్వరగర్వితామితి యావత్ ॥ ని ॥ మానః స్త్రీణాం కోపభేదే గర్వే చిత్తోన్నతావపి । మానం ప్రమాణే ప్రస్థాదౌ సత్కారేఽపి సమీర్యతే, సున్దరరమణీం ౩౪ సున్దరస్య తదాఖ్యస్య అసురస్య రమణీం స్త్రియం తాటకాం ॥ ని ॥ సున్దరీ రమణీ రామా ॥ ప్రతాపాత్మనః ౩౫ ప్రకృష్టః తాపః దాహః ఆత్మా స్వభావో యస్య తస్య ॥ ని ॥ తాపస్సంతాపకృచ్ఛ్రయోః ॥ ఆత్మా యత్నో ధృతిర్బుద్ధిస్స్వభావో బ్రహ్మవర్ష్మ చ, మరుత్సవయసః ౩౬ మరుతః వాయోః సవయసః సఖ్యుః అగ్నేః ॥ ని ॥ మరుతౌ పవనామరౌ ॥ స్నిగ్ధో వయస్యస్సవయాః ॥ రోహితాశ్వో వాయుసఖశ్శిఖావాన్ ఆశుశుక్షణిః, ఆహుతిం ౩౭ హూయమానద్రవ్యం, వ్యథి

స్వేన శ్రీ భృ త్సు కే తు కు లం ప టుః ।

తకిల అకరోత్ సంహృతవానిత్యర్థః ॥ వ్యా ॥ విపూర్వాద్ధాఞః కర్తరిలుఙ్ అత్రనేపదం స్థాఘ్వోరిచ్చేతి ఇత్త్వం సిచః కిత్త్వాన్నగుణః హ్రస్వాదఙ్గాదితి సిచో లోపః — * అన్వయః * — పదం ౧ ॥ ౨ ॥ ౩ ॥ ౪ ॥ ౫ ॥ ౬ ॥ ఉరుమహస్స్వేన ॥ శ్రీభృత్ ॥ సుకేతుః ॥ కులం ॥ ని ॥ తత్ ॥ ఆగ్నైః ॥ ౧౫ ॥ ౧౬ ॥ ౧౭ ॥ ౧౮ ॥ ౧౯ ॥ ప్రభఞ్జనసద్మనః ॥ మహాదరిపురోచనాం ॥ మతిమితాం ॥ ౨౩ ॥ ౨౪ ॥ ౨౫ ॥ పరమసాధుముత్ ॥ నిద్రియా ॥ ౨౮ ॥ ౨౯ ॥ ౩౦ ॥ ౩౧ ॥ ౩౨ ॥ శపరమాసినీం ॥ ౩౪ ॥ ౩౫ ॥ ౩౬ ॥ పటుః ౧, పరమసాధుముత్ ౨ పరమాః ఉత్కృష్టాః సాధూనాం సతాం ముత్ ప్రీతిః యేన స తథోక్తః, మహా ౩ ప్రాతనామా ౪, ప్రభఞ్జనసద్మనః ౫ ప్రభఞ్జనస్య వాయోః సద్మనః పుత్రః ॥ ని ॥ నభస్వద్వాత పవన పవమాన ప్రభఞ్జనాః ॥ సః ౬ భీమసేనః ॥ బుధపతివశం ౮. మోదం ౯ పుష్యన్ ౧౦ * ॥ మహాదరిపురోచనాం ౧౧ మహేహాషు తదుత్పాదనబుద్ధి యావత్ ఆదరః విశ్వాసః

అస్యాః స్త్రీత్వాదరిపురోచనః తదాఖ్యాదుర్యోధనమస్త్రీ౹ యస్యాస్తాం గూఢ
విషదానేనవహ్ని ప్రక్షేపణేనచఉభయోః పాణ్డవహననప్రవృత్తత్వేత
స్యాస్తత్ప్రీతి విషయత్వం॥ నిమదోరేతసిః స్తూర్యాం గర్భేహ షే భ దా
నయోః, మతిమితాం ౧౧ మత్యాఅల్పాం , సపాకభిదాం ౧౨ పాకస్యపవ
నస్యభిదాభేదః తత్సహితాం - నిచోళిత గరళ మధుర పాడబమాం సాది
నిర్మాణకుశలామితియావత్ , మాయాధాత్రీం ౧౩ మాయాయాః నిజాభి
ప్రాయా ౨ ప్రకాశనరూపేస్త్రీజాలస్యధాత్రీం ధుమం ౧౪ జన్మస్థలీమిత్య
ర్థః, నికామభయానకధుటీం ౧౫, ఉగ్రం ౧౬ నక్తం ౧౭, దధతీం ౧౮
ప్రతీహ్యా ౧౯ ప్రకృష్ట శైహాభాసా , ప్రియా ౨౦ సా పెనద, స్మృతాం ౨౧ ,
గళత్వయోధరసాం ౨౧ నిస్తునపమోధయోః స్తనయోః సః స్త్యాం
యస్యాస్తాం స్వబాలకస్నేహవిభిభాః అనేనకైతన్ప్రీతి గాత్రనైర్మ
ల్యం ధనేనప్రహితేతిపారతీకథాసంసూచితా భవతి ? సుస్థమణిం ౨౨

నిశితపశసైనా యాధాత్రీం నికామభయాన
కభ్రూకుటిదధతీముగ్రం వక్త్రంప్రభేజ్జనన్దనః॥

సుస్థస్యః కమ్యాః మస్యాః మణయః యాస్యాస్తాం పారితోషికాభరణగత్వే భూ
షితామిత్యర్థః అత్రమణిశబ్దస్యఈద న్తత్వంతథాచన్ఫ్లకారన్యాస్వే గా
రీశబ్దరయోస్సంభ్రమమణిపీతాధి గోహేమిక ఇతివత్యాన్వశిం , శవర
మానినీం ౨౩ శబరస్త్రియం - వబయోరభేదః తదుక్తంవర్ణగణశబ్దాబ్ధి - రుమ
కాదావిత్యారభ్య॥ ఇదయోర్డయోశ్చిదళయోల్లళయో పి । నళ
యోశ్చసయోస్తద్వద్రలయోర్బవయోస్తథా నమయోర్ణణయోశ్చాంతే
నవిసర్గావిసర్గయోః సబిన్దుకాబిన్దుకయోస్స్యాదభేదేనకల్పనం॥ తథా
ప్రమము హాహాదీని దమ్పతీ జమ్పతీ॥ దమ్భః డమ్భః॥ దేవ హేడనం దేహే
ళనం॥ కల్యాణం కళ్యాణం॥ ఆపాఆశా॥ కోశః కోషః॥ రేఖాలేఖా॥ శాబః శా
వకః॥ నైవమైవ॥ గగనం॥ గగణం॥ పురతఃతోత్రం పోత్రంవాపురస్తాత్రంపురస్తా
త్॥ తురంగః తురగః॥ ఇతి॥ నిస్వమహామానినీకాన్తా॥ , దధతీ ౨౪, రుమ

జ్ఞానం౧౫విశ్వామిత్రంతదాదిమునిజనం వా, స్వాపం౧౬సుతరాంఅత్రం
యోగ్యం సులభమిత్యర్థః, సుఖం౧౭సౌఖ్యం, వినాయ౧౮ప్రాపయా
మాస॥ తాటకామారీచాదినం శ్రీరామందృష్ట్వా మునిర్నితాంతంజహర్షేతి భా
వః॥ అస్యత్రి॥౧॥౨॥వివరాత్॥౪॥చ్యుతః॥౬॥౭॥౮॥ సముత్ ॥ ధృతం॥
సుహృత్॥జనం॥౧౩॥౧౪॥౧౫॥౧౬॥౧౭॥౧౮॥౧౯॥బలిజిత్ ॥ మహావనం
౨౧॥తదా౧.వవ్రాజ్ఞాపాత్ ౨వ్రిక్షస్తాపః జ్వాలోఽగ్నం యస్మింస్తస్మాత్
స్వసిత స్థానలాభ్యత్వాదితి భావః. తసి౩తస్మాత్స్థానాద్గృహాత్ . వివరాత్ ౪
బిలాత్ ధమనాపూత్కారాదిషు స్నేహానగాత్ భావికార్యమాలోచ్య ప్రాగే
వ దుర్గాప్రిరిత ఖనకేన చితసుహృద్వారాదిత్యర్థః॥ని ॥ బిలైవకానివిశ
ఠం.చ్యుతః౬నిర్గతః. అగ్రైర్యైః, వ్రభుః, విపదః౮పిశిష్టం పదంతాం
ణం మోనయస్యవాః పా త్రః॥స్వజనరక్షకఇత్యర్థః॥ని ॥పదం౯వసితా
గ్నిస్థానః త్రైజైర్మస్తుషః.సముత్ గహాషః సహితః. సుహృత్౧౦భ్రాతృ

త్ర వా ఘ్య తః వ్ర గో వా తా హా స్వ వ వ స్పృధ్వ

వర్గో౧౧తిజిత్౧౨బలం సామర్థ్యం యేషాం తేబలినః శూరాః తేషాం
జేతా, వ్రీస౧౩,సః౧౩ భీమసేనః, సుఖం౧౪యథాభవతితథా, ధృతం
౧౫ధార్తరాష్ట్రాణాం ఆత్మనాతిశేషః, స్వాపం౧౬నిద్రాం॥ని ॥ పాణ్డవానాశ
యనం స్వాపః,క్షతం౧౭,స్వం౧౮ఆత్మీయం, జనం ౧౯ మాతరం భ్రా
తౄంశ్చ, మహావనం౨౦ హిడింబావాసవిపినం౨౧వినాయ౨౨అనీనయత్॥
అపత్రి ॥౧॥౨॥అపివరాత్ ౪॥అచ్యుతః॥౬॥౭॥౮॥సము
ధృతం॥సుహృజ్జనం॥౧౧॥౧౨॥౧౩॥వ్రజం ॥ ౧౫ ॥౧౬॥౧౭॥౧౮॥౧౯॥
షా౧తా౨అపివరాత్ ౨అతిథేర్యః ౩ బలిజిత్ ౪ వామనావతారే బలి
చక్రవర్తి జేతా ప్రభుః౫జగన్నాథః౬అచ్యుతః శ్రీకృష్ణః తతః
ఆప్తాతనాశినస్తస్య పాదరూపాయాః విపదః ఆవిర్భూతైః సముద్ధృతం౧౦
నాస్తికం సుహృజ్జనం౧౧సుహృదః సఖాయః సనందగోపాదయః జనాః యు
స్మిం త్రంవ స్వాపం సుఖం ... స్వర్గం ౧౫ అత్యానం ౧౪ ఇతంవర ॥ని ॥జ్ఞాతేపి

తిష్ఠితంగతం॥మహావనం౧౫మహత్ ఉత్కృష్టంఅవనంరక్షణంయస్య తత్॥ని॥అవనంరక్షణేపి॥తౌ॥వ్రజం౧౬ఘోషం॥ప్రతాపాత్౧౭పరా క్రమాత్॥సుఖం౧౮॥నినాయ౧౯గమయామాస॥వంశస్థవృత్తం॥జతౌతు వంశస్థముదీరితంజరౌఇతిలక్షణాత్ ——॥౧౯॥—— అథవిశ్వామి త్రయజ్ఞవాటే శ్రీరామకృతంసుబాహురాక్షసవధం,భీమసేనవిహితంహి డిమ్బాసురప్రమాపణం। శ్రీకృష్ణేనఏకదాడోలాయాంశయానేనకంసప్రే హి త స్య శ క ట రూ పి ణః శ క టా సు ర స్య అ స్య చా నీ థీ వి హా ర స మ యే వా త్యా రూ ప స్య తృ ణా వ ర్తా సు ర స్య చ వా చి ద్ధో చా ర ణ కా లే స కృ ష్ణా గో పా ల భ క్ష యితోఽజగరరూపిణో

౧౧

ఘాసురస్యచనిషూదనంచప్రతిపాదయతి॥ భిత్త్వేతి॥—॥౨౦॥— భిత్త్వా॥ ఓ
౧౦ ౧ ౨ ౭ ౬ ౩
జసా॥ పాపస్య॥ ప్రమదస్య॥ దాతా॥చక్రప్రభఙ్గనం॥ఆయం॥చతురః॥
౯ ౮ ౧౨ ౧౫ ౧౩ ౪
సుబాహుం॥సమ్బాధమానం॥ ఉరుసారముత్ ॥ అస్య॥ విశ్వం॥వీరః॥

తం।సుప్రాజ్ఞనంప్రాపమితం సుఖాప్రజన్ని
నాయసస్వంబలిజిష్ణుహాపనమ।౧౯॥ భిత్త్వాజ

౧౯ ౧౬ ౧౭ ౧౪ ౧౨ ౫
హిడిమ్బం॥ అకరోత్॥ విం॥ అధస్తం॥తూర్ణః॥౧౯॥— , పరమన
ప్రమదస్య౧౫పరేషాంశత్రూణాంమనస్సు త్రస్యతస్సమృద్ధిః ప్రమదస్య గర్వస్య,దాతా॥ తిస్త్రా॥ని॥ దాతాశ్చేత్రావదాశ్చేశ్చ॥ వ్యా॥వో॥అవక్షిప్త నత్యస్త్రాత్ప్రత్యయః,చతురః౩సమర్థాన్,వీరాన్విక్రాన్తాన్, ఉరుశక్ నాథః,ఆయుంచాపాన్,చక్రప్రభఙ్గనం౮ గాఢ్రపప్తిన్యంనకం॥ని॥ చక్రః కాకేతుమాత్రంబంధన్ కైనస్యంధాన్ । (ప్రసమ్బాధస్య లేదన్న కాలో పకరణా ప్రత్యేకంసమ్బాధమానం సమర్థాన్ సమానం అ హంకారంయుస్వతం॥ని॥సమ్బాధ్య సమానాఽఽకా హాఽఽకారాత్రిత్వసమస్య సుబాహుం౯ తన్నామకంరాక్షసం,మ జసా౧౦బలేన,భిత్త్వా౧౧విదార్య,ఉరుసారముత్౧౨ ఉరుసారాఅతిశ్రే ష్ఠానుక్రమత్ సాగ్రస్యగ్రహస్య ౧౩ ౧౪ ౧౫

౧౦॥ని॥ విశ్వత్సుపిహ్వాయిన్నవా తెపరమాత్మనిపకీణె॥, అస్య౧౪సుబాహోః ౯డిమ్భం౧౬హృదయమాంసం ॥ని॥ డిమ్భంహృదయమాంసంస్యాడ్డిమ్భః శ్లీహాఖగాణ్డయోః, అవ స్తం౧౭ ఖాద స్తం, అకరోత్ ౧౮, హీ ౧౯ అతాసీత్ఖలు-హిః ప్రసిద్ధా- సుబాహుంహత్వాతన్మాంసైః పక్షికులమతాప్సీదితిభావః—*అన్యత్ర*—*ప*—౧॥౨॥ ౩॥౪॥ చక్రప్రభం॥జనం ॥౭ ॥౮ ॥౯॥౧౦॥ఉరుసారం॥ఉదస్య॥౧౩॥౧౪॥హిడిమ్భం॥౧౬॥విమదం ॥తమీశః॥౧౮॥— ఓజసా౧౦కాన్త్యాతమీశః౨తమీరాత్రిః ॥ని॥ రజనీ యామినీతమీ॥తస్యాఈశఃచన్ద్రః ॥ని॥ విధుస్సుధాంశుశ్శుభ్రాంశురోషధీశొనిశాపతిః॥చన్ద్రసదృశః౩అతఏవ, పరమనఃప్రమదస్య౩పరేషామితరేషాం౪పరస్యాధికస్యవామనః ప్రమదస్య౫అస్తః కరణసన్తాపస్య, దాతా౭వదాన్యః౬జనాప్తః౮దకరఇతియావత్, చతురః౯ విద్వాన్ ,వీరః ౬ జకదేకశూరః, అయం౭ భీమసేనః, చక్రప్రభం ౮ చక్రాయుధసదృశంతజ్జ్వద్భ్రమన్తమి

సా పరమన ః ప్రమదస్య దా తా చక్రప్రభఞ్జన

మయం చతురస్సుబాహుమ్ । సమ్బాధమానము

త్యర్థః విశ్వం౯సమస్తం, జనం౧౦ ప్రాణినం, సమ్బాధమానం ౧౧పీడయన్తం, సుబాహుం౧౨సుష్ఠుబాహుబలం, ఉరుసారం౧౩ అతిబలిష్ఠం హిడిమ్భం౧౪తదాఖ్యసురం, భిత్వా౧౫నిహత్య, ఉదస్య౧౬ దూరంనిరస్య, విమదం౧౭వికతగర్వం, అకరోత్ ౧౮ చకార— * అన్యత్ర *—౧॥౨॥వగం॥అనస్త్రప్రమదస్య॥౫॥చక్రప్రభఞ్జనం॥౭॥౮॥౯॥౧౦॥౧౧॥౧౨॥౧౩॥౧౪॥అహిడిమ్భం॥౧౬॥విం ॥ అవంతం॥ఈశః॥ ౧౯, పరం౧భృశం, అనస్త్రప్రమదస్య ౨ అనసః శకటాసురస్యప్రమదస్యగర్వస్య, దాతా౩ ఛేత్తా, చతురఃరసగ్రజ్ఞః ప్రియః౫ ఈశః౬జగన్నాయకః, అయం౭ శ్రీకృష్ణః, విశ్వం౮ప్రపఞ్చం॥ని॥విశ్వంకృత్స్నంసమస్తైచనిర్వాణె౯జగతిస్మృతం, సమ్బాధమానం౯క్లేశయన్తం, సుబాహుం౧౦సుభుజం, ఉరుసారం౧౧బలవత్తరం, చక్రప్రభంజనం౧౨చక్రవాతరూపంతృణావర్తాసురం॥ని॥నభ

స్వద్వాతపవనపవ మానవప్రభఞ్జనాః ॥ ఓజసా౧౩, భిత్వా౧౪, ఉదస్య౧౫, విం౧౬ పక్షిణంజాతావేకవచనం, అహిడిమ్బం౧౭ అహేః సపర్ణస్యేతి ద్రూపస్యాఘాసురస్య చేతియావత్ డిమ్బంమాంసవిశేషం॥ ని ॥డిమ్బోభయధ్వనావణ్డేపుప్ఫుసప్లీహవిప్లవే, అదన్తం౧౮ భక్షయన్తం, అకరోత్ ౧౯॥౩॥

స్యాదహిర్వృత్రసర్పయోః ॥ వసన్తతిలకావృత్తం ॥ లక్షణంతూక్తం॥

——* ౨౦ *—— అథ శ్రీరామస్సుబాహుముఖనిశిచరకులవిధ్వంసనేనవిశ్వామిత్రాశ్రమంమునిజనైరవలోకనీయమకార్షీత్ । భీమోహిడిమ్బవధేనతద్వనంసర్వషిసఞ్చారయోగ్యమకరోత్ । శ్రీకృష్ణః అఘాసురంహత్వాయమునామధ్యస్థితంకాళీయాఖ్యం నాగరాజం నిర్జిత్య తంరమణకద్వీపంనీత్వాకాళిన్దీం నిరుపద్రవామకృతేతిచ ప్రతిపాదయతి॥

౧౦ ౨ ౯ ౪ ౭ ౩ ౬

నీత్వేతి*ప*నీత్వా॥అఘనుత్॥స్వస్థలం॥ ఉజ్జ్వలం॥తం॥అసౌ॥భుజఙ్గం॥

౫ ౧ ౮ ౧౪ ౧౨ ౧౩

విషమోహదుష్టం॥జగత్సు॥రక్షఃప్రకరం॥జనైర్దృశ్యం॥కృత్వా॥ సహ॥ ఋషి

రుసారముదస్య విశ్వంవీరోహి డిమ్బమకరో

ద్విమదన్తమీశః ॥ ౨౦ ॥ నీత్వాఘనుత్స్వస్థ

౧౧ ౧౫

నభువం॥ వితేనే॥ ౧౫॥*జగత్సు౧ లోకేషు*అఘనుత్ ౨ పాపహరః॥ని॥అఘఃపుమాన్ వ్యసనేదుఃఖేనోవ్యసనేష్వఘం ॥ *అసౌ౩ రామః*ఉజ్జ్వలం౪ అతిభాసురం॥ ని ॥శృఙ్గారేనావికసితేస్వచ్ఛేదీప్తేత్రిషూజ్జ్వలః॥*విషమోహదుష్టం ౫ విషమైఃకుటిలైఃఊహైస్తర్కైః దుర్విచారైః దుష్టందూషితం * భుజఙ్గం ౬ ధూర్తం ॥ ని ॥భుజంగో విటసర్పగో ॥ *తంరక్షఃప్రకరం ౭ రాక్షససమూహం * స్వస్థలం ౯ స్వస్థానం*నీత్వా౧౦ ప్రాపయ్యసంహృత్యేత్యర్థః* ఋషి నభువం౧౧ ఋషీనస్యమునిశ్రేష్ఠస్య విశ్వామిత్రస్య భువంఆశ్రమభూమిం* కృత్వా ౧౨ *సహ౧౩ ధైర్యేణసాకం*జనైర్దృశ్యం ౧౪ జనైఃఋషిభిః ఈక్ష్యాం దర్శనీయాం * వితేనే ౧౫ చక్రే — * అన్యత్ర *— ప — పూర్వవత్ ౧౫ * జగత్సు౧, అఘనుత్ ౨ పాపహారీయథోక్తంభారతే॥

శ్లో॥ భీమో౽జాబ్ధివధూర్జితయుధిష్ఠిరకీర్తనేన పాపంప్రణశ్యతి వృకోదరకీ [illegible] శ్రు [illegible] జరాసంధ [illegible] క్త నేనమా [illegible] సుతౌ కథయతాం భవ [illegible] విషమోహాదుష్టం [illegible] రక్తపు [illegible] స్తురాష్ట్రేషు ప్రకృష్టః క [illegible] యాపత్ ॥ తం చ హిడింబం నామాసు [illegible] ముని [illegible] ॥ [illegible] ఘునుక్ ౧ ప [illegible] పాన్ ॥ [illegible] మోహాదుష్టం విషం

[illegible]

[illegible] దుష్టం [illegible] వనాలజ్జ [illegible]

[illegible]

[illegible] అహావా

[illegible]

౧౮ ౧౬ ౨౦ ౨౪ ౧౯ ౧౪ ౨౧

స్థాపనం॥ ప్రాక్ ॥ సః॥ అలం ॥చక్రే॥గుణేన॥ప్రముత్॥ఉదయభృతం॥

౧౭ ౨౨

ధర్మరాజః॥స్వసారం ॥౨౪॥—౨ఆహవాన్తే౧యాగావసానే॥ని॥ఆహవో యజ్ఞసఙ్గ్రామౌ॥అన్తో౭స్త్రీనిశ్చయేనాశేస్వరూపే ౭ గ్రేకేన్తికే౭ న్తరే ,అహితస్య౨శత్రోః౹అతనుబలాత్ ౩ అతనునఃఅధికాత్ బలాత్ సైన్యాత్ ,అభీమార్ ౪ నభీఃఅభీః-ధైర్యంసాస్యాస్తీతితథాతృణీకృతరిపుబలఇత్యర్థః ,విశ్వామిత్రార్తిహారీ౫విశ్వామిత్రస్య కౌశికస్య ఆర్తిం పీడాంయజ్ఞవిధ్వంసనరూపాంహర్తుంశీలమస్యేతిహారీ॥ని॥ఆర్తిఃపీడాధనుష్కోట్యోః, ఆపన్నాః౬ఆపదంప్రాప్తాః ॥ని॥ఆపన్నస్సవిపత్తౌచప్రాప్తేవాచ్యవదీరితః౹ ప్రజాళీః౭ప్రజానాంజనానాంఆళీఃసమూహాన్ ॥ ని ॥ ఆళిస్సేతౌసఖీపఙ్క్త్యోః,శుభవిభవనిధీః౮శుభానికల్యాణాన్యేవవిభవాఃధనాని ॥ని॥ హిరణ్యాం ద్రవిణంద్యుమ్నమర్థరైవిభవా అపి ॥ తేషాంనిధిఃశేవధిఃయాసుతాదృశీః- ఆదధానః ౯ సదాకుర్వన్ ॥ వ్యా ॥ తాచ్ఛీల్యవయోవచనశక్తిషుచానశ్

భ వి భ వ ని ధీ రా ద ధా న ః ప్ర జా ళీ రా ప న్నా

న్యా య లా ళీ వి భు ర త ను బ లా దా హ వా న్తే హి

శితితాచ్ఛీల్యేచానశ్ ౹ న్యాయలాళీ౧౦న్యాయేనధర్మేణ లాళయితుంఅభినన్దయితుంశీలమస్యేతితాచ్ఛీల్యేణినిః,ఆప్తః౧౧సభ్యః॥ని॥ ఆప్తస్సాత్యత్సభ్యలబ్ధయోః,మహాభాః౧౨అధికశోభః౹దధత్ ౧౩ వహన్ భీమాత్ ఇతిచ్ఛేదనభీమాత్ శంభోరపిమహాభాదధదితివా౹ప్రముత్ ౧౪ ప్రకృష్టసన్తోషః ౹ విభుః౧౫ప్రభుఃసః౧౬రామః ౹ ప్రాక్౧౭పురేతి౹ధర్మరాజః౧౭ ధర్మాణాంధనుషాంరాట్శ్రేష్ఠఃతస్య ॥ని ॥ ధర్మో౭హింసోపమాయోగోపనిషత్సుధనుష్యపి॥ రాట్ప్రకాశినిరాజని౹సుషేణ౧౯మార్వ్య , అలం౨౦ని కామం౹ఉదయభృతం౨౧ ఉదయంసమున్నతిం అతిశుభావహావిధింవాబిభర్తీతిభృత్ తం॥ని॥ఉదయస్తుపుమాన్పూర్వపర్వతేచసమున్నతౌ, స్వసారం౨౨నిజబలం॥ని॥సారోబలేస్థిరాంశేథాన్యాయ్యేక్లీబంవరేత్రిషు॥ ఆతి

సుమనస్సాధుబృన్దావనం॥३॥ అత్యన్తంసుమనసాం దేవానాం సాధూనాం సభ్యానాంచబృన్దానాంసమూహానాంఅవనంరక్షణంయేనతంతథోక్తం*చ క్రే॥४॥ని॥ సుమనాఃపుష్పమాలత్యోః స్త్రీ దేవబుధయోః పుమాన్ ॥ సాధుస్త్రీషూచితే చారౌ సభ్యేవార్ధుషికేపినా ॥మహతామాత్మబలందీనజనావనాయభవతీతితాత్పర్యం-తదుక్తంనీతౌ॥ విద్యావివాదాయధనంమదాయ శేహేంచదార్ఢ్యాయపరపీడనాయ।ఖలస్యసాధోర్విపరీతమేతజ్ఞానాయదానాయ చరక్షణాయేతి—*అన్యత్ర*—౧॥౨॥३॥४॥అపన్నాం॥౬॥౭॥రా మ॥హి॥తస్య॥౧౨॥భీమాత్॥౧४॥౧४॥అతిసుమనస్సాధుబృన్దాః॥వనం॥౧౭ ౧౯॥౨౦॥౨౧॥౨౨॥ప్రియుదుదయభృతం॥౨४॥౨४॥—,గుణేన౧ శౌర్యాదినా,విశ్వామిత్రాతిహారీ౨విశ్వస్యప్రపఞ్చస్యయేఅమిత్రాః॥ శత్రవః ఉపద్రవకరా ఇతియావత్ తత్కృతాం అతింపీడాంహరతీతి తథోక్తః॥

తస్య। అప్తా భీ మాన్మహాభా దధ దతిసుమనస్సాధు బృ

న్దా వ నం ద్రాక్సో ల ఙ్ఛ క్రే గు ణే న ప్రి ము దు ద య

ని ॥ఆ తి భి ః పీ డా ధ ను షో ౙ ట్యా ః ॥ అ త ఏ వ* అ తి సు మనస్సాధుబృన్దాః ३ అతిసుమనః అత్యన్తశోభనమనస్కంసాధుబృన్దం యాభిః తాః*మహాభాః౭ఆధీక దీప్తి*నధత్ ४ప్రజాళీః౬జనతాః, శుభ వీక్షవనిధీః౭, అదధానః౯, న్యాయులాళీ౯, విభుః౧౦, వనం౧౧అర ణ్యం౧౨వనమప్యనికానసే,ఆప్తః౧౨ప్రాప్తః,సః ३ ,ధర్మరాజః౧४ ధర్మపుత్రః అహ్వాన్తో ४సమరావసానే,అలం౧౬ భృశం , అతనుబలాత్ ౧७ అతనోరనజ్గస్యబలాత్ సామర్థ్యాత్ తద్బాధయేత్యర్థః,అపన్నాం౧౯ ప్రాప్తాం-రిరంసయేతియావత్, తస్య ౧९హిడిమ్బస్య, స్వసారం౨౦భగినీంహిడిమ్బాంకన్యాం,ప్రాక్౨౧,భీమాత్ ౨౨ భీమసేనాత్ ; ప్రియుదుదయభృతం౨३ ప్రకృష్టంముదుదయంసంతోషాతిశయంబిభర్తీతితథోక్తాం, చక్రే౨४*హి౨४తదుత్వాహేంభీమమన్వమంస్తేత్యర్థః॥హిః ప్రసిద్ధౌ॥*—అపరత్ర*—*ప*విశ్వాః॥మిత్రాతిహారీ ॥ ३ ॥ ४ ॥

౫॥ఆపన్నాః॥౮॥౯॥అతను॥బలాత్॥౧౧॥అహితస్య॥౧౩॥౧౪॥౧౫॥౧౬॥అతి
సుమనః॥సాధు॥బృన్దావనం॥౨౦॥౨౧॥అలఞ్చక్రే॥౨౩॥ప్రముత్ ॥ ఉదయ
భృతం॥ధర్మరాజస్వసారం॥౨౬॥— , ఆపన్నాః౧విపన్నాః॥ని॥ఆపన్నర్ధి
ప్రాప్తాపదోః,విశ్వాః౨అఖిలాః,ప్రజాళీః౩ * దార్క్ ౪ , శుభవిభవ
నిధీః౫*ఆదధానః౬*గుణేన౮,మిత్రాతిథీహారీల మిత్రస్యకుచేలాదేర్దా
రిద్ర్యద్యరిష్టహర్తా*న్యాయలాళీ - ౭ -,అహితస్య౧౦ప్రలంబాదేః
భీమాత్ ౧౧భయఙ్కరాత్,బలాత్ ౧౨బలభద్రాత్ , మహోభాః౧౩,
దధత్ ౧౪తత్సహాయేనవర్ధమానతేజస్క-ఇత్యర్థః,ప్రముత్ ౧౫ప్రహృ
ష్టః*అతిసుమనః౧౬బహుపుష్పం* ఉదయభృతం౧౮వృద్ధిమత్ * సాధు
౧౯రమ్యం,అతను౧౭మహత్ అత్యన్తంసుమనోభిఃపుష్పైఃసాధుమనోహ
రమిత్యేకంపదంవా,బృన్దావనం౨౦నన్దగోకులసమీపవర్తినమారామం,ఆ

భృతం ధర్మరాజస్వసారమ్ ॥ ౨౨ ॥ చక్రే హి
మారీచపలాశమోజసా విభుస్స తావత్సమయా

ప్తః-౨౧ప్రాప్తః-ఉన్నతంఆయంశుభావహత్వంబిభర్తీతిఉదయభృత్ తా
మితియమునాయావిశేషణం*సః౨౨*విభుః౨౩శ్రీకృష్ణః* ఆహావాస్తై
౨౪కాళీయనిగ్రహావసానే,ధర్మరాజస్వసారం౨౫ శమనభగినీంయము
నాం॥ని॥ధర్మరాజఃపితృపతిః॥యమునాశమనస్వసా,అలఞ్చక్రే ౨౬ భూ
షయామాస-తస్యాంవిహృతవానిత్యర్థః॥ స్రగ్ధరావృత్తం॥ మ్రభ్నైర్యా
నాం త్రయేణత్రిమునియతియుతాస్రగ్ధరాకీర్తితేయమితి లక్షణాత్—*
౨౨ — * అథరామస్స్వబాణతేజసామారీచం సముద్రమధ్యేపాతయి
త్వాఆశ్రమభువంనిరుపద్రవాం। ధర్మపుత్రోపిభీమసేనేనహిడిమ్బంఘా
తయిత్వాతద్వనంనిర్బాధంచచక్రే। శ్రీకృష్ణోబ్రహ్మణాస్తుతస్సన్ వత్సాను
రంహృత్వాఘోషమానుషవిషాదమహాషీదితికథయతి॥ చక్రే ఇతి॥*ప*

౧౪ ౧౫ ౭ ౮ ౩ ౪ ౫ ౧
చక్రే ॥ హి॥మారీచపలాశం॥ఓజసా॥విభుః ॥ సః॥తావత్॥సమయాత్ ॥
౧౦ ౯ ౧౧ ౬ ౨ ౧౨
వనాశమే।తం॥పాతయిత్వా॥ఆశుగజేన॥సన్నతః॥తపస్విజహిమ్వ్రజధా

౧౩

మ॥ధామవత్॥౧౫॥,సమయాత్ ౧ శపథాత్ దండకారణ్యారాక్షసనిబర్హణరూపాద్ధేతోః॥ని॥సమయాశ్శపథాచారకాలసిద్ధాన్తసంవిదః ॥ సన్నుతః౨సంస్తుతః॥విభుః ౩॥సః౪॥తావత్ ౫ రామస్తు॥ని॥ యావత్తావచ్చసాకల్యేఽవధౌ మానేఽవధారణే,ఆశుగజేన ౬ఆశుగాత్ బాణాత్ జాతేన॥ని॥ఆశుగౌ వాయువిశిఖౌ॥ఓజసా౭తేజసా ॥తం ౮॥ మారీచపలాశం౯పలం మాం సమశ్నాతి భక్షయతీతి పలాశః మారీచనామ్నా మరాక్షసం॥ని॥పత్రేపలాశంహరితే రాక్షసేకింశుకేపుమాన్ , వనాశయే౧౦ంజలాధారేపముద్రే॥ని॥వనేసలిలకాననే॥ఆశయాస్థానతాత్పర్యే ॥ , పాతయిత్వా౧౧నిపాత్య,తపస్విప్రదేహివ్రజధామ ౧౨ తపస్వినోయేదేహినః మునిజనాస్తేషాం వ్రజస్యసమూహస్యధామస్థానంఆశ్రమాణీతియావత్ ॥ ధామవత్ ౧౩ కాంతిమత్ ॥చక్రే౧౪॥హి౧౫॥ని॥ధామజన్మప్రభాస్థాన

ద్వనా శ యో।తం పా త యి త్వా శు గ జై న స న్నుత స్త

వ్రీధావసుఖసద్మసు॥—॥అస్యత్ర్॥ప॥ అహిమారీ ॥ చపలాశం॥ శేషం॥ పాణ్డవత్॥౧౫॥సమయాత్ ౧ సమయమాసాద్య ॥ వ్యా॥ ల్యబ్లోపే పంచమీ॥ఋషిభిః స్తవనాహం కాలంప్రతీక్ష్యేత్యర్థః॥సన్నుతః౨ ॥ ఓజసా ౩ వీర్యేణ॥అహిమారీరవృత్రహన్తాఽస్త్రీఃఅహింవృత్రాసురంమారయితుంశీలమస్యేతితథా॥ని॥స్యాదహిర్వృత్రసర్పయోః॥ ఇన్ద్రతుల్యపరాక్రమశాలీతియావత్ ॥విభుః౪॥సః౬ధర్మపుత్రః॥ తావత్ ౭తవాసం,ఆశుగజేన ౮ వాయుపుత్రేణ భీమసేనేన॥చపలాశం ౯ చపలాచఞ్చలా ఆశాతృష్ణా యస్యతం జిజీవిషుమితియావత్॥ ని ॥చపలస్సిపారదేకీశేపుమాంస్త్రీషుతుచఞ్చలే।దుర్విస్నితెదుర్తేనీచేచపలాతటిత్స్త్రియాం॥ఆశాదిగతితృష్ణయోః ॥ తం౧౦హిడిమ్బం॥పాతయిత్వా౧౧నాశయిత్వా , వనాశయే౧౨అరణ్యమధ్యే,తపస్విప్రదేహివ్రజధామ౧౩మునిజనతతివసతిం,ధామవత్ ౧౪ చక్రే౧౫—॥అపరత్ర్॥౧॥౨॥౩॥౪॥౫॥సతా॥వత్సం॥ఆయాత్ ౯॥౧౦॥౧౧ అశుగ్॥ఆశ్లే॥౧౪॥తపస్విదేహి॥వ్రజధామ॥౧౬॥—అహిమారీ౧సర్వత

పృథక్తరా ఘాసురహన్తా*అజేన ౨ బ్రహ్మణా*అయాత్ ౩ శుభదైవం ప్రా
ప్య * సన్నుతః ౪, విభుః ౫ కృష్ణః * చపలాశం౬ నిజేచ్ఛం తృష్ణజిఘాం
సుమితియావత్ *తం, శివత్సం లావత్సరూపిణం వత్సాసురం*వసాశయే ౭
విపినమధ్యే*సతాగం శౌర్యేన*ఓజసా ౧౧పరాక్రమేణ*పాతయిత్వా ౯
౧౨సంహృత్య*తపస్వి వ్రజేహిం ౧౩ తపస్విన్యో నో దుఃఖినః యే దేహినః మను
ష్యాస్తేయస్మింస్తత్*వ్రజధామ౧౪ ఘోషస్థానం*అశుక్ ౧౫ శోకరహి
తం-ధామవత్ ౧౬దీప్తిమచ్చ-చక్రే ౧౭ అకరోత్ ॥సి॥ మన్యుశోకౌ తు శుక్స్త్రి
యాం॥ ఇన్ద్రవంశావంశస్థవృత్తయోస్సంసృష్టిః॥ స్యాదిన్ద్రవంశాతతజైర
సంయుతైః॥ జతౌ తు వంశస్థముదీరితంజరౌ॥ ఇతిలక్షణే ॥—*౨౩*—

అథరామస్య బాహూముఖరాక్షసకులం ౹ యుధిష్ఠిర ఏకచక్రానగర్యాం
పాణ్డవైస్సదనక్రమేణదీయమానంసపరంబలి మాదదానంబకాసురంభీమ

పస్వివ్రజేహి వ్రజధామ ధామవత్ ॥ ౨౩॥ ధన్య
స్తతో ఇర్చితతపస్వి జనైకచక్రిస్స్వగ్రాసితాప

సైనైస౹ కృష్ణఃస్వాజిహీషుంబకరూపధారిణంబకాసురంచాఘాతయది
౪ ౧ ౨
త్యాహ॥ధన్యఇతి॥*ప*ధన్యః॥తతః ॥ అర్చితతపస్విజనైకచక్రః ॥ స్వ
౬ ౫ ౧౧ ౧౨ ౭ ౧౦
గ్రాసితాపఘనసారథరాసురం॥ సః॥ శాన్తిం ॥ నినాయ॥సహజేన॥బలేన॥
౩ ౮ ౯
దక్షః॥రక్షోబలం॥బకమహాలసమాసదంష్ట్రం ॥ ౧౨౩॥—, తతః౧సుబా
హుబధానన్తరం, అర్చితతపస్విజనైకచక్రః ౨ అర్చితం పూజితం
తపస్విజనానాంఏకంముఖ్యంచక్రంబృన్దం యేనసః ॥ని॥ ఏకేముఖ్యాన్యకే
వలాః, దక్షః ౩ సమర్థః॥ని॥దక్షస్త్రిషుపటౌ పుంసి తామ్రచూడే ప్రజా
పతౌ, ధన్యః౪పుణ్యవాన్, సః ౫ రామః, స్వగ్రాసితాపఘనసారథరా
సురం౬ శోభనం అగ్రం ఫలంనరమాంసరూపం యేషాం తే స్వగ్రాః అసితః ని
లః అపఘనః అవయవో యేషాం తే అసితాపఘనాః ధరంతీతి ధరాః పదాద్య
చ్ సారస్యబలస్య ధరాః సారథరాః బలిష్ఠా ఇతియావత్ స్వగ్రాఅసితాప
ఘనాస్సారథరాశ్చ యే తేఅసురాః యస్మింస్తత్, బకమహాలసమాసదం

ష్ట్రం॥ బకవత్ మత్స్యభుక్పక్షివత్ మహాసాకాన్ప్యాల సమానా ఉజ్జ్వ లాదంష్ట్రా రాజద స్త్రాయస్యతత్ - బకస్యమహాశివమహాస్తైజో యాసాం తాలసమానా దం ష్ట్రాయస్యేతివాబకస్య మహాంవత్ లసమానాఅతి శుభ్రాదంష్ట్రాః యస్యతదిత్యపివా తాదృశం ॥సి॥ పుష్పఘాదబకం॥ క్షుః పక్షి యక్షాధిపాబకాః, రక్షో బలంతు రాక్షససైన్యం, సహజేన-౯-స్వ తస్మిన్ద్ధ న॥ని॥ సహజస్తుసిసగేణానాసహోత్థైప్రసరస్య వత్ , బలేన ౧౦ పరాక్ర మేణ, శాస్త్రిం౧౧ఉపరమం, నినాయ ౧౨ గమయామాసజఘానేతిభావః॥ ని॥ శాన్తిఃకల్యాణశమయోశ్శాస్త్రం స్యాద్వారకేస్య యం॥ శాన్త్రౌఖిర యు ద్ధరసయోః॥—॥అన్యత్ర॥—॥ప॥౧॥ ౨॥ ౩॥౪॥౫॥౬ ॥౭॥ ౮ ॥౯॥ ౧౦॥ ౧౧॥బకం॥ అహో॥ లసమానదంష్ట్రం॥౧౪॥ —, తతః౧హిడింబవ ధహిడింబావివాహశన స్తరం, అశ్చైత తపస్విజనైకచక్రః ఏతపస్వివన

ఘనసారధరాసురంసః॥శాస్త్రంనినాయసహజేన

బలేనవక్త్రౌరక్షోబలంబకమహాలసమానదం

ష్ట్రాబ్యాజనామనుష్యాయ స్యాంపాతపస్విజనా - అశ్చైతా అలజక్ర తాతపస్విజనాఏకచక్రానామనగరీయేనసతథా క్షిణస్య౩ , దక్షః౪ , సః౫ధర్మపుత్రః, స్వగ్రాసితాపఘనసారధరాసురం ౬ స్వస్యాత్మ సః గ్రాసితః గ్రాసగ్రకృతఃకబళితఃఅపఘనః దేహఃయేషాంతేస్వగ్రాసితాపఘ నాఃసారాశ్శ్రేష్ఠాఃయువానఃఇతియావత్ ధరాసురాః భూదేవావిప్రాయే నతంబలీకృతబ్రాహ్మణమిత్యర్థః గ్రాసశబ్దాత్॥వ్యా॥ తతకారోత్పత్త్య స్తాత్కర్మణిక్తః, రక్షోబలం॥ రక్షసాంబలిష్ఠం॥సి॥బలంగంధరసేరూపే స్థామనిస్థౌల్యసైన్యయోః। పుమాన్ హలాయుధదైత్యప్రభేదేవాయసేపి చ॥బలయుక్తేస్యలింగస్స్యాగ్పలావాట్యాలకేస్త్రియాం, లసమానదంష్ట్రం తాలసమానాః దంష్ట్రాః దస్తవిశేషాయస్యతం-బకం౯బకాసురం, సహజేన ౧౦సోదరేణభీమసేనేనకర్త్రా॥ ని ॥ సమానోదర్య సోదర్య సగర్భ్య సహజాస్సమాః , బలేన ౧౧ పరాక్రమేణకరణేనబలిష్ఠేనసహజేనేతి

వా, శాంతిం ౧౨ నినాయ ౧౩, అహో ౧౪ ఇత్యాశ్చర్యే.
—*అన్యత్ర*— *వ పూర్వవత్ ॥ ౧౪ ॥—తతః ౧ వత్సాసుర
వధానన్తరం, ఆశ్రితతపస్విజనైకచక్రైః ౨ పూజితమునిజనముఖ్యై
స్సఖ్యుః, దక్షః ౩, సహాయేన ౪ సోదరేణ, బలేన ౫ బలభద్రేణ, ధన్యః ౬ సు
కృతీ, సః ౭ శ్రీకృష్ణః, స్వగ్రాసితాపఘనసారధరాసురం ౮ స్వాంత
త్మానం గ్రసతిగిళతీతి స్వగ్రాసీచతాపఘనః ఉష్ణేనసాన్ద్రశ్చాస్యేద
హ్యమానఇత్యర్థః సారధరః బలిష్ఠశ్చాపాసురశ్చేతి సమానాధికరణక
ర్మధారయసమాసః అసురః ప్రాణాన్ రాతిగృహ్ణాతీత్యసురపదవ్యుత్ప
త్తితః, రక్షో బలం ౯ రాక్షసేషు బలవంతం, ఉసహాసదంష్ట్రి ౦౧౦
బకం ౧౧ బకవేషం బకాసురం, శాంతిం ౧౨ నాశం, నినాయ ౧౩, అహో
౧౪ వసన్తతిలకావృత్తం—లక్షణంతూక్తం ———*౨౪*——— అథ రా

ష్ట్రిమ్ ॥ ౨౪ ॥ మహీసురాగాధరమంజుగోప
రామశ్శ్రియా మండితమేష విశ్వమ్ । స సాధుబృన్దావ

హోయుధిష్ఠిరశ్చ నిఖిల ఖలరాక్షసవినాశనేన సాధుజనానందనపూర్వకం
బ్రహ్మతేజగ్రిష్టరక్షితం జగదిదమపాలయతాం । కృష్ణో బృన్దావనమలబ్ధ్వా
ర్వాణస్తత్రసమాపతత్ తం కృషభాసురసుపధీ ఇతి చ విశదయతి ॥ మహీసురే

౯ ౧౩ ౮ ౧౦ ౧౧ ౭
తి॥*వ*మహీసురాగాధరమం॥జుగోప॥రామః॥శ్రియా॥మండితం॥ఏషః॥
౧౨ ౬ ౪ ౫ ౧ ౩ ౨
విశ్వం॥ సః॥సాధుబృందావనం॥ఆవధానః॥రసాత్॥ముదా॥సన్నవృషాసు
రాన్తః॥౧౩॥—, రసాత్ ౧ నిజవీర్యాత్, సన్నవృషాసురాన్తః ౨ సన్నః నష్టః
వృషః తదాలబ్ధసుకృతం యేషాం తేషామసురాణాం సురవిరుద్ధానాం రాక్ష
సానాం అంతః నాశకరః ॥ ని ॥ వృషోధర్మో-క్షుపుమ్మేధరేతశ్శుక్రాఖు
వాజిషు। రాశౌ శృఙ్గ్యాం బలేనాస్యాద్రితస్సివశ్రేష్ఠయోస్త్రిషు । అంతో
౽న్త్రికే చాంతకరేత్రిషు నా శేపుమానయం, ముదా ౩ హర్షేణ, సాధుబృం
దావనం ౪ సాధూనాం సతాం బృందస్య సమాజస్య అవనం రక్షణం కర్మ, ఆ
దధానః ౫ కుర్వన్, సః ౬, ఏషః ౭, రామః ౮, మహీసురాగాధరమం ౯

మహీషు శేషు బాహ్వోః శేషః అగాధా గమ్భీరా రమా బ్రహ్మశ్రీర్యస్మిన్ తస్మి త్ బ్రహ్మతేజోభూయిష్ఠమితి యావత్, శ్రియా ౧౮ శోభయా, మండితం ౧౯ అలఙ్కృతం, విశ్వం ౨౦ జగత్, జుగోప ౨౧ రరక్ష —*అన్యత్ర*— పదచ్ఛేదాన్వయౌ పూర్వవత్ ॥ రామః చారుః స ఏష యుధిష్ఠిరః శేషం ప్రాప్యత్ —*అపరత్ర*— *౨* మహీ ॥ సురాగాధరమఙ్గుగోప రామః॥ ౩॥౪॥౫॥౬॥౭॥ సాధు॥ బృన్దావనం॥ ౧౦॥ ౧౧॥ ౧౨॥ ఆసన్నవృషాసురాన్తః॥ ౧౩॥ —, శ్రియా ౧ లక్ష్మ్యా, మహీ ౨ ఉత్సవే, సురాగాధరమఙ్గుగోపరామః ౩ [illegible] యాసాం తాశ్చ [illegible] [illegible] రాగో౽నురా గ [illegible] గాంధారాద్ [illegible] నే చ। అథ రస్తు [illegible] వాక్యవత్ * [illegible] సాత్ ౫ రాగాత్,

నయౌ నధాసౌ నసాస్మదాసన్నవృషాసురాన్తః॥
౨౫ ॥ మాగే విప్రోరితే నాథస్వయన్త్రే

[illegible] విశ్వం [illegible] బృన్దావనం [illegible] దారణ్యే [illegible] తం * [illegible] శ్రీకృష్ణః *ఆసన్నవృషా సురాన్తః ౧౩ ఆసన్నః [illegible] వృషాసురస్య [illegible] వృషభాసురస్య [illegible] అథ రామో విశ్వ [illegible] పనసమాపనమచీకరత్ । ధమ [illegible] ద్రౌ [illegible] వాయగచ్ఛత్ [illegible] తేజసా [illegible] తత్స్వీకర [illegible] త్ । కృష్ణో౽శ్వరూపిణం కేశినామానమసుర [illegible] దశ [illegible] నాయ తత్పురిణయాస్వ [illegible] రమధ్యచ్ఛా యాగమధ్యపావకం [illegible] కాయేతిమమ [illegible] శ్లోకాభ్యాం [illegible] కేనసివ [illegible]

౯: ౨ ౧౮ ౧౭ ౧౯ ౧౬ ౧౦
నాథః॥స్వయుక్తై॥అఫల్గునా ॥ ఓజసా ॥కృత్వా॥ ఆత్తగన్ధం ॥గన్ధర్వవరం॥
౧౪ ౪ ౫ ౧౫ ౨౦ ౭ ౧౧ ౬
పరబలం॥చరన్ ॥సమానః॥సహాసః॥అపాస్య॥తత్ర॥చిత్రరథం॥ సుహృత్ ॥
౧౨ ౧౩ ౨౪ ౨౨ ౨౩ ౨౧ ౮
మత్వా॥క్రూరం॥వ్యధాత్ ॥మన్యుం॥సమాప్తం॥కౌశికస్య॥సః॥౨౪ ॥— *

విప్రేరితేన౧విప్రేణద్విజేన విశ్వామిత్రేణఈరితేకథితే , స్వయుక్తై౨ఆత్మహితైః*మార్గై౩పథి*చరన్౪గచ్ఛన్*సమానః౫మానేనచిత్తసమున్నత్యాసహితః అతిగమ్భీరమనస్క-ఇతియావత్*సుహృత్ * ౬శోభనహృదయః, నాథః౭ప్రభుః*సః౮రామః*తత్ర-౯-సిద్ధాశ్రమే*గన్ధర్వవరం౧౦గన్ధర్వాణాం మశ్వానాంవరాః శ్రేష్ఠాః యస్మిన్ తత్ గన్ధర్వైర్వవరమితివా॥ని॥అన్తరాభవసత్వే గన్ధర్వోదివ్యగాయకే, చిత్రరథం ౧౧ చిత్రాః నానావిధాః రథాః స్యన్దనాయస్మిన్ తత్ ॥ని॥యానేచ క్షిణియుద్ధార్థేశతాఙ్గస్స్యన్దనోరథః*మత్వా౧౨బుధ్వా*క్రూరం ౧౩ దుష్టం*పరబలం౧౪

ల్గునా జసా॥కృత్వాత్తగన్ధ-గన్ధర్వ వరం పరబలం
చరన్॥ * ॥సమానస్సహసా పాస్యత త్రచిత్రరథం

శత్రుసైన్యం,సహాసః౧౫హాసేనహాసేనసహితస్సన్ *ఆత్తగన్ధం౧౬ అభిభూతం॥ని॥ఆత్తగన్ధోఽభిభూతేస్యాత్సామోచేచత్రిలిఙ్గకః, కృత్వా౧౭విరచయ్య*అఫల్గునా౧౮సారభూతేన*ఓజసా౧౯పరాక్రమేణ * అపాస్య౨౦నిరస్య, కౌశికస్య౨౧కుశికమునిసుతస్యవిశ్వామిత్రస్య ॥ని॥ మహేన్ద్రగుగ్గులూలూకవ్యాళ గ్రాహిషుకౌశికః॥ కౌశికోనకులేమునౌ, మన్యుం౨౨యాగం * సమాప్తం ౨౩ నిర్వర్తితం,వ్యధాత్ ౨౪ అకరోత్॥
—*అన్యత్ర*—ప—* ౧ ॥ విప్రేరితేన ॥ అథ॥ ౪ ॥ ఫల్గునౌజసా॥ శేషం ప్రాగ్వత్ ॥ ౨౩ ॥ —*విప్రేరితేనవిప్రస్యాధికబ్రాహ్మణస్యఈరితేనఈరణేనవచనేన,స్వయుక్తే ౨ సైన్యైః స్వైర్యైః బన్ధుభిః యుక్తే సజ్జనస్సోవరసమ్పన్నే*తత్ర౩,మార్గే౪,చరన్౫,కౌశికస్యఽస్త్రస్య*సమానః౭సదృశః॥ ని ॥సమానః ప్రాంభే [illegible] స్వాససమసాధుషు, సః

౮ ధర్మపుత్రః, మత్వా -౯- నిజజలక్రీడావిఘ్నం శంకి సఖ్యే
ఋధ్యా, క్రూరం ౧౦, పరబలం౧౧ పరం అధికం బలం శక్తిర్యస్యతం, చి
త్రరథం ౧౨ తత్సఙ్ఘం, గన్ధర్వవరం ౧౩ గన్ధర్వశ్రేష్ఠం, ఫల్గునౌజసా ౧౪
అర్జునపరాక్రమేణ॥ శ్లో॥ అర్జునః ఫల్గునః పార్థః కిరీటీ శ్వేతవాహనః.
బీభత్సుర్విజయః కృష్ణః సవ్యసాచీ ధనంజయ ఇతిభారతే ॥ దశనామాన్య
ర్జునస్య, అపాస్య౧౫, ఆత్తగన్ధం౧౬, కృత్వా౧౭, అథ౧౮ తదనన్తరం, స
హసః౧౯, సుహృత్ ౨౦ సఖా చ సః, మన్యుం౨౧ తద్విషయం క్రోధం, స
మాప్తం ౨౨ శాన్తం, వ్యధాత్ ౨౩ —*అపరత్ర*— ప*౧॥ పిప్రిరితే
నాథః ॥౮॥ ఫల్గునా॥ ఓజసా॥ ౪॥ ౮॥౯॥౧౦॥౧౧॥౧౨॥ సహసా॥ ఉపాస్య
౧౫॥౧౬॥౧౭॥౧౮॥ అక్రూరం॥ ౨౦॥ ౨౧॥ ౨౨॥ ౨౩॥ ౨౪॥—, పిప్రి
రితే౧ విశేషేణ ప్రీతే చోదితే అక్రూరస్యపార్శ్వే ఇతియావత్ , స్వ
యుక్తే ౨ స్వయోగ్యే, మార్గే ౩, చరన్౪, కౌశికస్య ౫ఇన్ద్ర

సుహృత్ ।మత్వా క్రూరం వ్యధాన్మన్యుం సమా

స్య, సుహృత్ ౬ మిత్రం ఇన్ద్రానుజత్వాదితి భావః, సమానః ౭ మానవి
శిష్టః॥ని॥ మానశ్చిత్తసమున్నతిః॥, నాథః ౮ జగదీశః, సః ౯ శ్రీకృష్ణః, త
త్ర౧౦ వ్రజే, పరబలం ౧౧ అతిబలిష్ఠం, గన్ధర్వం ౧౨ అశ్వాకారం కే
శినమసురం, అఫల్గునా ౧౩, ఓజసా ౧౪, సహసా ౧౫ తూర్ణం, ఆత్తగ
న్ధం ౧౬, కృత్వా ౧౭, చిత్రరథం ౧౮ చిత్రో రథో యస్య తం ఆసీత దివ్య
రథమితియావత్, అక్రూరం ౧౯ తదాఖ్యం కంసమన్త్రిణం, ఉపాస్య ౨౦
ప్రత్యుత్థానాదినా సంపూజ్య, మత్వా ౨౧, మన్యుం ౨౨ కంసేనారబ్ధం ధను
ర్యాగం, సమాప్తం ౨౩ అవసన్నం, వ్యధాత్ ౨౪ అమస్త కంససంహా
రేణ ధనుర్యాగసమాప్తిమచిన్తయదితి భావః అత్ర కదాచిత్ (నాథః-స్వ
యుక్తే) కదాచిత్ (అథ-స్వయుక్తే) ఇతి పదవిభాగే విసర్గస్య దృశ్యాదృశ్యత్వం
నహిదోషాయ॥ తదుక్తం ॥ యమకశ్లేషచిత్రేషు బవయోర్డలయోర్నభి
త్। నానుస్వారవిసర్గౌ చ చిత్రభఙ్గాయ సమ్మతౌ॥ ఇతి॥ వృత్తముక్తం॥

—— * ౨౭ * ——అథరామస్సలక్ష్మణో విశ్వామిత్రేణసహాగ
త్వాముత్తీర్య విశాలాపుర్యాంతన్నృపతినా సుమతినామ్నా సమభ్యర్చితస్సన్న
హల్యాంశాపాన్మోచయిత్వా జనకరాజేన కన్యాశుల్కతయా కల్పితమా
ర్వీసమారోపణమైశ్వర్యం ధనుర వేక్షితుకామో మిథిలాపురీ మగచ్ఛత్ ।
యుధిష్ఠిరస్ససోదరో జాహ్నవీంతీర్త్వా వర్త్మని వ్యాసమహర్షి మభివా
ద్య ద్రుపదేన కన్యాశుల్కీకృతశరవ్యభేదనం స్వయంవరం దిదృక్షుర్ద్రు
పదపురంజగామ ।శ్రీకృష్ణో యమునాంసంతీర్త్వా కూరేణ స్తూయమాన
శ్చాణూరాదిభిర్మల్లతల్లజైః పరివృతం కంసారబ్ధం ధనుర్యాగం ద్రష్టుమి
చ్ఛుర్మధురాపురీమగమదితిశ్లోకై స్త్రిభిఃకులకేనాహ ॥ వ్యాస స్నేతి ॥
భూ మ్నే తి ॥ త త మి తి ॥ —— ॰ పదచ్ఛేదః , * ——
౧ ౬ ౧౦ ౩ ౨
వ్యాసన్నతోయాం॥ నుతవాక్ ॥ వ్యతీతః॥గఙ్గాం॥తరంగాళిమహోగభీ
౪ ౫ ౮ ౭ ౯ ౧౧ ౧౨
రాం॥గురోః॥గిరా॥ఉన్మృత్ ॥సుమతేః॥విశాలాం॥సుధీః॥అహల్యానసపద్మసూ
త్తం కౌ శి క స్య సః॥ ౨౭ ॥ వ్యాస న్నతో యా న్ను
త వా న్వ్య తీ తో గ ఙ్గా స్త ర ఙ్గా ళి మ హో గ భీ
౧౩ ౧౪ ౧౬ ౧౫
గ్యః॥భూమ్నా॥సముమ్మాభతనయాభివృద్ధ పేృష్ణా॥ అదృతేన॥అలఘువీరమ
౧౭ ౧౯ ౧౮ ౨౪
ల్లైః॥రమ్యశ్రియా॥ రఞ్జితసామకేనముఖేన॥ముగ్ధోత్సవమాధురేణ ॥ తతం॥
౩౬ ౨౫ ౨౦ ౨౧ ౨౮ ౨౩ ౨౨ ౩౧
తదా॥సత్ ॥జనకేన॥రాజ్ఞా ॥ధనుః॥విధానం॥తనయోత్సవస్య ॥ భాక్ ॥ ఆశ
౩౦ ౨౬ ౨౭ ౩౭ ౩౫ ౩౪ ౨౯ ౩౩ ౩౨
యేన॥అతను॥భావం॥ఆయాత్॥సహ"ఋషిణా॥ ద్రష్టుం ॥అసౌ॥సబన్ధుః॥
౩౮॥ *వ్యాసన్నతోయాం౧వయుఃహంసాద్యాఃఖగాఃఆసన్నాస్సమీపాయ
స్యతత్తోయంజలంయస్యాస్సాతథోక్తాతాం ॥ వ్యా॥ ఆహితాగ్న్యాదె
రాకృతిగణత్వాదాసన్నశబ్దస్యపరనిపాతః,తరఙ్గాళిమహోగభీరాం౨ తర
ఙ్గాణామూర్మీణాంయాఆళయఃపరమ్పరాస్తాసాం మహోభిఃకాన్తిభిర్గభీ
రాం.:శ్రీఘ్రగాం"ని॥ఆళిస్సఖ్యాతతౌసేతౌయజ్వనాఙ్క్తిక యోస్తునా॥*గఙ్గాం౩

భాగీరథీం॥ గురోః విశ్వామిత్రస్య॥ గిరా॥ గఙ్గోత్పత్తికథనరూపయా వా
చా॥ నుతవాక్ ౬ స్తుతవాక్ తస్య ఖ్యాతవైభవాం సమ్భావితవానిత్యర్థః॥
సుమతేః॥ సుమతినామ్నః ఇక్ష్వాకువంశ్యాద్రాజ్ఞః॥ ఉద్యత్ ౭ ఉద్భూ
తసంతోషః సుమతిం ప్రాప్య ఉద్యదిత్యర్థః॥ ల్యబ్లోపే పఞ్చమీ॥ విశా
లాం ౮ ఉజ్జయినీం పురీం॥ సి॥ ఇంద్రవారుణ్యుజ్జయిన్యో విశాలా పృథులే
త్రిషు॥ వ్యతీతః ౧౦ అతిక్రాన్తః॥ సుధీః ౧౧ విద్వాన్॥ సి॥ విద్వాన్విపశ్చిద్దో
షజ్ఞస్సన్ సుధీః కోవిదో బుధః॥ అహల్యాననపద్మసూర్యః ౧౨ అహల్యా
యాః గౌతమపత్న్యా ఆననపద్మస్య వదనారవిందస్య సూర్యః భాస్కరః త
దాహ్లాదన ఇత్యర్థః॥ అహల్యానుభూతశిలారూపత్వాఘమోచనకారీతి
యావత్॥ సి॥ పద్మో స్త్రీ బిందుజాలే ... వ్యూహే సంఖ్యాన్తరే నిధౌ॥ ఘనాఘ్నా
౧౩ తి మాహాత్మ్యేన॥ సముద్భూతయాభివృద్ధ్యోపేక్ష్యా ౧౪ సముదిసంతోష

రామ। గురోర్గిరోస్మతత్సమతేర్విశాలాం సుధీర

హల్యాసనపద్మసూర్యః॥ ॥ ఘనాఘ్నా సము

పచితాయాం దీపితయాయాం న్యాఘ్మిపుత్ర్యాం సీతాయాం అభివృద్ధః
ప్రవృద్ధస్నేహో మాస్నేహాయస్య తేన॥ సి॥ వృద్ధో జీర్ణే ప్రవృద్ధే జ్ఞాతో ఘక్లీ
బం తు శైలజే, అలఘుపీరసమ్మైః ౧౫ అలఘుభిః మహద్భిః పీరమల్లైః శూరవరైః॥
సి॥ పల్లోస్మద్రాజ్ఞపుంజాతౌ మత్స్యపాతికపోలయోః। శ్రేష్ఠే తు త్రిషు, ఆ
వృతేసః ౧౬ అచితేః॥ సి॥ ఆవృతే సాదరార్చితే॥ రమ్యశ్రియా ౧౭ మ
నోజ్ఞశోభేన, మఙ్గోత్సవమాధురేణ ౧౮ సహాయజ్ఞః ఉత్కృష్టశ్చాసౌ సవ
శ్చ ఉత్సవః తస్య మహోత్సవ మహత స్యాః ఘనాః భారః ఉత్సవమాధురం॥ వ్యా॥
ముద్గ్రా ... త్యాదినా సమాసః మధ్యం సుందరం ఉత్సవమాధురం యా
స్య తేన- ఉత్కృష్టయాగసమ్పత్సమృద్ధేనేతి యావత్॥ సి॥ యజ్ఞస్సవో ధ్వరో
యాగస్సప్తతంతుర్మఖః క్రతుః॥ ఘనా ఘనాపే స్త్రీతు కమ్పవితైర్భారే
యుగాగ్రయోః॥ అతఏవ, రఞ్జితసోమకేనముఖేన ౧౯ సోమాహారదన్తికాః
హ్య ఇవసూర్యశైత్యపాండవ్యన్యసోమకేనాః ముఖాని ప్రభృతయో యేషాం

తెసామకేనముఖాః రక్షితాస్స్యన్తపి తాస్సామకేనముఖాదేవాయేనసః తే
న॥ ని॥ సామోలతావిశేషస్యాచ్ఛాకే-చన్ద్రశేఖరే॥ మారుతేవేధసిబ్ర
ధ్నేపుంసికః కంశిరోమ్బునోః ॥ఇనాభూపెరవాపుంసి ధనికస్వామినోస్త్రి
షు,జనకేన౨౦ జనకనామ్నా, రాజ్ఞా౨౧ మిథిలాధిపేన॥ ని॥ జనకాత్తాత
మైథిలా॥, తనయోత్సవస్య౨౨ తనయాయాః పుత్ర్యాస్సీతాయాః ఉత్సవ
స్యవివాహస్య॥ ని॥ ఉత్సవః క్షోపమహయోరుత్సేకేచ్ఛాప్రసారయోః, వి
ధానం౨౩ ఉపాయం* తతం౨౫ స్వయంవరమణ్డపెప్రసారితం -యేనకేన
వాకన్యాచ్ఛనాత్ అవనమ్యతేనైవపరికల్పితమిత్యర్థః॥ ని॥ స్యాద్విధానం వెత
నాయాముపాయెప్రేరణేధనె, హ్రీదాకేహస్తికబళే పూజాయాం వైర
మణి* సత్౨౭ ప్రశస్తం* అతను౨౮ మహత్ * భావం౨౯ భవస్యరు
ద్రస్యసమ్బన్ధి॥ ని॥ భవస్త్వాత్ రుద్రగర్భప్రాప్తిసంసారజన్మసు ౩౦ ధనుః

ద్యుభతనయాభివృద్ధ్యై ప్రీణ్యాదృతేనాలఘుపీర
మన్దైః॥ రమ్యశ్రియారక్షితసామకేనముఖేన

౨౮దావం* దీప్తం౨౯* ఆశయేన౩౦ కౌతుకేన॥ ని॥ ఆశయో హృదయేజ్ఞా
నెఽభిప్రాయేకౌతుకేపిచ, భాన్౩౧ దీప్యమానః, సబన్ధుః౩౨ సలక్ష్మణః॥
ని॥ బన్ధుస్స్యాత్పుంసి బన్ధూకెమిత్రెభ్రాతరిబాన్ధవె, అసౌ౩౩ రామః, ఋ
షిణా౩౪ విశ్వామిత్రేణ* సహ౩౫, తదా౩౬ స్వయంవరకాలె, ఆయాత్
౩౭ ఇయాయ—* అన్యత్ర** ప* వ్యాసం॥ నతః॥ యాన్॥౪॥౫॥౬॥౭॥౮॥
౯॥౧౦॥౧౧॥౧౨॥ సుధీరహల్యాననపద్మసూర్యః॥౧౪॥౧౫॥౧౬॥౧౭॥౧౮
రక్షితసామకేన॥ ముఖేన॥౨౧॥౨౨॥౨౩॥ సజ్జకేన॥౨౫॥ ధనుర్విధానం॥
౨౬॥౨౭॥౨౮॥ అతనుభావం॥౩౧॥ సః॥ హర్షితా॥౩౪॥౩౫॥౩౬॥, సబ
న్ధుః౧ సానుజః, విశాలాం౨ విపులాం౯, తరఙ్గాళిమహాగభీరాం౩, ౪౦ గాం౪
, వ్యతీతః౫, యాన్, ౬ గచ్ఛన్, ౭ వ్యాసం౮ పారాశర్యం మహర్షిం౯ *నతః౧౦
నమస్కుర్వాణస్సన్, ఘూమ్నా౧౧ * నుతవాన్ ౧౧ సంస్తువన్ పథి కృష్ణద్వై
పాయనం దృష్ట్వా సత్కృతవానిత్యర్థః* సుమతేః౧౨ సుబుద్ధేః* గురోః

౧౩ పురోహితస్యధౌమ్యస్య, గిరా౧౮ * ఉన్నత్ ౧౪ ధౌమ్యేనసజ్జత ఇత్యర్థః
౹ సుధీరహల్యాననపద్మసూర్యః ౧౬ ధియంబుద్ధింరాతిగచ్ఛతీతిధీరఃఅన్తఃక
రణగతఃహాలినఃబలరామస్య ఆననపద్మస్యసూర్యః కృష్ణోయస్యసతథోక్తః
కృష్ణంమనసాచిన్తయన్నితిభావః * సముద్భూతనయాభివృద్ధప్రేష్ణా౧౭ సము
ద్భూతేసంజాతేనయేనీతౌ అభివృద్ధం ప్రేమయస్యతేన న్యాయపక్షపాతి
నేతియావత్ సముద్భూతనయేషునీతిపరేషు అభివృద్ధప్రేమ్ణేతివా, అలఘు
వీరమల్లైః౧౮, ఆద్యతేనర౯ * రమ్యశ్రియా౨౦ మనోజ్ఞసమ్పత్కేన, ము
గ్ధోత్సవమాధురేణ౨౧ మనోహరోత్కృష్టయాగశ్రీధురేణమనోజ్ఞమహా
మాధుర్యేణేతివా * ముఖేన౨౨ ఆరమ్భేణ॥ని ॥ముఖంనిస్సరణేవక్త్రే ప్రార
మ్భోపాయయోరపి * రక్షితసోమకేన ౨౩ రక్షితాః సోమకాఃపాఞ్చాలా
నిజవంశ్యాయేనతేనతథోక్తేన * సజ్జనకేన౨౪ సజ్జనానాం సాధూనాంకంసు

ముగ్ధోత్సవమాధురేణ ॥ * ॥ తతం తదా సజ్జ
నకేనరాజ్ఞా ధనుర్విధానం తనయోత్సవస్య ॥

ఖం-సత్ ప్రశస్తంజనానాంకమితివాయేనతథోక్తేన-యద్వాసదిత్యేతసుభా
వపదస్యవిశేషణతయాభిన్నంపదం-జనకేనపిత్రా ॥ని॥ కంశిరోమ్బుసుఖేక్లీ
బంతత్రైవచకమవ్యయం, రాజ్ఞా౨౫ ద్రుపదేన * తతం౨౬ విస్తృతం॥ని॥వి
స్తృతంవిస్తృతంతతం, ధనుర్విధానం౨౭ ధనుఃశరాసనంవిధానం ధనంయ
స్మింస్తత్ కన్యాశుల్కకృతధనురారోపణలక్ష్య వేధనమిత్యర్థః * తనయో
త్సవస్య౨౮ తనయాయాః ద్రౌపద్యాః ఉత్సవస్య స్వయంవరస్య * అతసుభా
వం౨౯ మహత్త్వం * ద్రష్టుం౩౦ * హర్షిణౌ౩౧ సన్తోషవతా, ఆశయేన౩౨
హృదయేన * భూన్ ౩౩, సః౩౪ * అసౌ౩౫ ధర్మజః * ఆయాత్ ౩౬

——* అపరత్ర *——* ప * వ్యాసన్మతోయాం॥ ౨ ॥ ౩ ॥ గ్ణాన్తరగ్ణశిం॥
అహో॥గభీరాం॥౮॥౯॥౯॥౧౦॥౧౧॥సుధీరహల్యాననపద్మసూర్యః॥౧౩॥
౮॥౧౪॥౧౬॥౧౭॥౧౮౦॥జితసోమకేన॥౨౦॥౨౧॥౨౨॥౨౩॥అసజ్జనకేన
ధనుర్విధానం తనయోత్సవస్య॥౨౭॥౨౮॥౨౯॥౩౦॥౩౧॥౩౨ ॥౩౩॥

శ్లో॥ ౩౫ ॥— *వ్యాసన్నతోయాం౧ విశేషేణసమీపజలాం ప్రసన్నసలిలా
మితి వా*గభీరాం౨ అగాధాం, విశాలాం౩*గఙ్గాన్తరఙ్గాళిం౪ గఙ్గాయాః
అన్తరఙ్గాళిం ప్రియసఖీం యమునాం-గఙ్గాయమునయోస్సఖ్యం ప్రసిద్ధం, సు
తివా ౫సౌ*వ్యతీతః౬, అహో౭ ఇత్యాశ్చర్యే, గురోః౮ అలఘోశ్చ
శ్చగ్వ్యఘునస్యేత్యర్థః.* సుమతేః౯ అక్రూరస్య, గిరా౧౦ స్తుతివాచా య
మునాయాం మజ్జనసమయే శ్రీకృష్ణం రథ్యజలమధ్యే చ సమకాలసన్దృశ్య
మానం ముహురవలోక్య విస్మితస్సన్నస్తౌషీదితి భావః, తదా౧౧ గమనకాలే
భూమ్నా౧౨, ఉన్మత్౧౩ సన్తుష్టః*సుధీరహల్యాననపద్మసూర్యః౧౪ సు
ధీరస్య హాలినః ఆననపద్మస్య సూర్యః ఆనన్దనః, సముద్భూతనయాభివృద్ధప్రేమ్ణా౧
౧౫ సముదిభూతనయే భూమిపుత్రే నరకాసురే అభివృద్ధప్రేమ్ణా తత్సఖే
నేత్యర్థః, అలఘువీరమల్లైః౧౬ అలఘుభిః వీరైః మల్లైః చాణూరాదిభిః,

భానాశయే నాతను భావమాయాత్సహర్షీణా ద్ర
ష్టుమసౌ స బన్ధుః ॥ ౩౦ ॥ అతీత మార్గో మధురా

ఆదృతేన౧౭ రమ్యశ్రియా౧౮*ముఖేన౧౯, జితసోమకేన౨౦ జితః పరా
భూతః సోమశ్చన్ద్రో యేన తేన॥ వ్యా॥ శేషాద్విభాషేతి కప్రత్యయః॥*మా
ర్గోత్సవమాధురేణ౨౧ మధురాయాం పురి భవా మాధురాః తత్ర భవః ఉత్స
వో మార్గోత్సవా మాధురా యేన తేన, అసజ్జనకేన౨౨ అసన్ జన
కః తాతః యస్య తేన గంధర్వబీజసంభవేనేత్యర్థః, రాజ్ఞా
౨౩ కంసేన, తతం౨౪ ఆరబ్ధం * ధనుర్విధానత్తనయో
త్సవస్య౨౫ ఉత్సన్నతస్సవః యాగః ఉత్సవః కుగతీతి సమాసః ధనుషాం
విధయా ప్రకారేణ అనన్తోఽనేకో నయః ద్యూతభేదో యస్మిన్ స చాసావు
త్సవశ్చ తస్య తథోక్తస్య ధనుర్యాగస్యేత్యర్థః ॥ సి॥ విధా విధానే ప్రకార్యశ్చ
న్నై ప్రకారే వేతనేపి చ ॥ నయో నీతౌ ద్యూతభేదే, అతనుభావం౨౬ అధి
క్యం, ద్రష్టుం౨౭ హర్షీణా౨౮ ఆశయేన౨౯ భానః ౩౦, సబ
న్ధుః౩౧, సః౩౨, అసౌ౩౩ కృష్ణః, అరం౩౪ శీఘ్రం, ఆయాత్౩౫ అగ

వృత్ ॥ ని ॥ అ౽౦తుశీశ్రీచ క్రా౦గశీఘ్రగామినితుత్రిష ॥ ———*
౩౦*——— అథ రామ యుధిష్ఠిరవాసుదేవానాం మిథిలాపాఞ్చాలమ
౨ ౧౧ ౩
థురాపురీప్రవేశం కథయతి॥ అతీతేతి॥*వ*అతీతమార్గః ॥ మథురాం॥ అధి
౧ ౮ ౬ ౧౨ ౪ ౭
శ్రీః॥ అక్రూరయానాత్॥ అధికం॥ సభాగ్యాం॥ పురీం॥ సః॥ భాస్వజ్జనకాం॥ స్ఫు
౯ ౧౩ ౫ ౧౦
రన్తీం॥ యయౌ॥ అసౌ॥ ఉజ్జ్వలయజ్ఞసేనాం॥ ౧౩—, అక్రూరయానా
త్ ౧ సుఖసంచారాత్ ॥ ని ॥ గతివాహనయోర్యానం* అతీతమార్గః ౨
అతిక్రాంతపథః* అధిశ్రీః ౩ అధికా శ్రీస్సమ్పత్ యస్యసతథోక్తః, సః ౪*
అసౌ ౫ రామః, సభాగ్యాం ౬ భాగ్యసహితాం, భాస్వజ్జనకాం ౭ భా
స్వాన్ద్యుతిమాన్ యోగీశ్వరత్వాదితిభావః జనకో రాజా యస్యాం తాం,
అధికం ౮ భృశం, స్ఫురన్తీం ౯ భాసమానాం, ఉజ్జ్వలయజ్ఞసేనాం ౧౦
యజ్ఞశ్చసేనాచయజ్ఞసేనే - ఉజ్జ్వలేవిరాజమానే యజ్ఞసేనే యస్యాం

మధిశ్రీరక్రూరయానాదధికం సభాగ్యామ్। పురీం
సభాస్వజ్జనకాం స్ఫురన్తీం యయావసావుజ్జ్వ

తాం మథురాం ౧౧ మనోహరాం* పురీం ౧౨ మిథిలాం* యయౌ ౧౩ ప్రా
ప—*అన్యత్ర *—వదచ్ఛేదః పూర్వవత్ ౧౩ అక్రూరయా
నాత్ ౧ * అతీతమార్గః ౨ అధిశ్రీః ౩ సః ౪ *అసౌ ౫ ధర్మపుత్రః*
మథురాం ౬ సభాగ్యాం ౭ అధికం ౮ *స్ఫురన్తీం ౯ ● భాస్వజ్జనకాం ౧౦
భాస్వన్తః జనకాః జనాః యస్యాం తాం స్వార్థేకప్రత్యయః* ఉజ్జ్వలయజ్ఞ
సేనాం ౧౧ ఉజ్జ్వలః యజ్ఞసేనః ద్రుపదో యస్యాం తాం, పురీం ౧౨ పాఞ్చాల
నగరీం * యయౌ ౧౩—*అపరత్ర *— * వ * అధికం సభాగ్యాం॥
శేషం ప్రాగ్వత్ ॥౧౨॥— అధిశ్రీః ౧ అధిగతా శ్రీః లక్ష్మీః యేన సః అక్రూ
రయానాత్ ౨ అక్రూరస్య కంసమంత్రిణః యానాత్ రథాత్॥ వ్యా ॥ ల్యబ్లో
పేపఞ్చమీ॥ అక్రూరయానమధిరుహ్యేత్యర్థః, అతీతమార్గః ౩ సః ౪
అసౌ ౫ కృష్ణః అధికం సభాగ్యాం ౬ అధిగతకం సభాగ్యాం, భాస్వజ్జనకాం ౭

భాస్యాః జనకః పితా వసుదేవో యస్యాస్తాం, ఉజ్జ్వలయజ్ఞసేనాం ఉజ్జ్వలయజ్ఞసేనస్య గర్భసంభవాం యాజ్ఞసేనీం ద్రౌపదీం సహితాం తాం ✱స్ఫురన్తీం, మధురాం౧౦, పురీం౧౧, యయౌ౧౨ అగమత్—✱౩౧✱—అథ రామస్య జానకీపరిణయం। యుధిష్ఠిరస్య ద్రౌపదీవివాహం। శ్రీకృష్ణస్య కంసవ
౧౪ ౧౨
ధేన వీరలక్ష్మీసమాశ్రయం వర్ణయతి ॥ రౌద్రమితి✱—రౌద్రం॥ సంసది॥
౧౭ ౧౬ ౧౫ ౧౯ ౧౮ ౨౧ ౨౨ ౧౩
రోపితం॥ గుణి॥ ధనుః॥ కృత్వా॥ ఘృతం॥ జిష్ణునా॥ భూమ్నా॥ అగాకృతికం॥ స
౧౦ ౨౦ ౨౩ ౨౪ ౧ ౩ ౧౧ ౪
మంసళభుజః ॥ ప్రౌఢస్య॥ లబ్ధాం ॥ సతీం॥ తత్ర॥ ఆస్యేన॥ సః॥ సౌమకేన॥
౬ ౭ ౨౫ ౯ ౮ ౨ ౫
తనుజాత్ ॥ నద్ధ్యః॥ రుచా ॥ రజ్జయన్॥ భావాన్॥ షడ్జం శోభన॥ భాన్ ॥ ఉద
౨౮ ౨౬ ౨౭
వహత్ ॥ లక్ష్మీం॥ రసాసద్దనం॥ ౨౮॥—తత్ర౧ నిఃఫిలాయాం✱ మఞ్జుళభాన౨ మనోజ్ఞకాన్తినా పశ్యతాం నవనవతయా శోభమానేన త్యర్థః॥ ఆస్యేన౩ ముఖేన॥ స॥ ఆస్యం ముఖవక్త్రం బిలే౽న్యవత్రజ్జే స్థితౌ స్త్రియాం✱ సోమకేన రచన్ద్రేణ వ్యస్తరూపకం భాన్ ౪ దీవ్యమానః✱ తనుజాత్ ౬ మన్మథా
ల యజ్ఞసేనామ్॥ ౩౧ ॥ రౌద్రం సంసది రోపితం
రథః॥ ఉ
గుణి ధనుః కృత్వా ఘృతం జిష్ణునా భూమ్నా ౨౩
త్ ॥ ని॥ తనుజా సుతమన్మథా✱ నద్ధ్యః౭ అభినద్ధనీయః✱ భావాన్౮ స్వైరః॥ మునీ॥ భావ౯ పదార్థేన సత్తాయాం క్రియా చేష్టాత్మ యోనిషు। విద్వజ్జ
వేషుభూతాభిప్రాయ జన్తుషు✱ రజ్జయన్ ౯ ప్రీణయన్ ✱ సమ్పాదితవాత్థః॥
౧౦ సమ్యక్ అంస... గాంసళౌ భుజౌ బాహూ యస్య సతథోక్తః ... అత్మనః స్వస్యాంసళౌ అంసళః✱సః ౧౧ రామః ...
౧౩ అగస్య పర్వతస్య ఆకృతిరుత్పన్నాత్ర ధాతుత్యాతిశయస్య సః, వరః౩ సత్తమ్య పమూలేనత్వా దినా జామాతరి వృతౌ దేవతాదౌ గభీప్సితే। షిద్దైపుంద్రస్య సమ్బన్ధి ॥ సి ॥ రసాంసకం । మనాగిష్టే వరం క్లీబం కేచిదాహు
✱ధనుః ౧౫ చాపం ✱ గుణి ౧౬ స్ఫురబుద్ధిః ✱ విభుః ౫ సః ౬ రామః✱
౧౭ కరవిధ్వతం, ఘృతం ౧౮ ... ✱ సౌమకేన రచం ద్రేణ ॥ వ్యా ॥ శేషా
౧౭

ద్విపితాధృతే*కృత్వా౧౯*ప్రోదస్య ౨౦ నిరస్యవిభిద్యేత్యర్థః, జిష్ణునా
౨౧ జైత్రేణ॥ని॥జిష్ణుర్జైత్రే జే నేశకే, భూమ్నా ౨౨ సామర్థ్యేన *
లబ్ధాం ౨౩ ప్రాప్తాం*సతీం ౨౪ ప్రశస్తాం *రుచా ౨౫ శోభయా, లక్ష్మీం
౨౬ రమాం*రసాస్థానాం ౨౭ రసాయాః భువః సద్మనాం పుత్రీం సీతాం, ఉద
వహత్ ౨౮ ఉదూఢవాన్ ॥ని॥ రసా విశ్వంభరా స్థిరా॥
—* అన్యత్ర *— *ప*— సోమకేనతనుజాం ॥ శేషం ప్రాగ్వత్
౨౭॥—, తత్ర ౧ పాంచాలపురే, మఞ్జులభేన ౨, ఆస్యేన ౩, భాః ౪, నద్యః ౫
భావాః ౬ *రఞ్జయః ౭ *సమంసళభుజః ౮*సః ౯ధర్మపుత్రః, సంసది ౧౦
స్వయంవరసదసి,*భూమ్నా ౧౧*జిష్ణునా ౧౨ అర్జునేన* ప్రోదస్య ౧౩ ఉ
న్నమయ్య*ధృతం ౧౪ రౌద్రం ౧౫ ఉగ్రం, అగాకృతికం ౧౬*ధనుః ౧౭
గుణి ౧౮ సజ్యం, రోపితం ౧౯ సజ్జీకృతరోపం సంహితబాణం*కృత్వా ౨౦ రో

గాకృతికం సమంసళభుజః ప్రోదస్య లబ్ధాంస
తీమ్। తత్రాస్యేన స సోమకేన తనుజాం న్యద్వారు

పితమిత్యర్థః॥ వ్యా॥ తదస్యసఞ్జాతం తారకాదిభ్య ఇతజితిత ప్రత్యయః తా
దిరాకృతిగణః, లబ్ధాం ౨౧ రుచా ౨౨ కాన్త్యా*సతీం ౨౩ పార్వతీం శ్యా
తాం వధూ త్యర్థః*లక్ష్మీం ౨౪ సౌన్దర్యేణ శ్రీసదృశాం, రసాస్థానాం ౨౫ రసే
ఞ్జ— *అన రావినా అనస్థానాం హర్షకరీం* సోమకేనతనుజాం ౨౬ సోమకేన
నాత్ ౧ * లాధిపస్య ద్రుపదస్య తనుజాం పుత్రీం ద్రౌపదీం, ఉదవహత్ ॥
మథురాం ౬ హే॥ని॥సత్ స్త్రీ బభ్రుష్వేకధితంసస్ సాక్షాధ్వీరశస్తయోః॥ మాన్యో
ఖ్యాస్వాంతః జనక
సేనాం ౧౧ తజ్జ్వలిత్రిషు స్వాఖ్యామయోస్త్రియాం—* ఆపరత్ర *—ప॥ ౧
నగరీం * యయా ౧౩—*అపరత్ర*—౦॥ అంసళభుజః॥ ౧౩॥ ౧౪॥ ౧౫॥
శేషం ప్రాగ్వత్ ॥౧౭॥— అధిశ్రీః ౧ అధిక ౬॥ అరం। జయః ౯॥ భావాత్ ॥ సం
తయా నాత్ ౨ అమాత్యస్య కంసమంత్రిణః యా ఆగమధురాయాం, ఆస్యేన ౨
శివశ్చరి॥ అక్రూరయానమధిరుహ్యేత్యర్థః॥ స్యశేనస్యచంద్రస్యభాం కాంతిం
అనాక్ష్యత్ః అధికం సభాగ్యాం ౬ అధిగతకః గుచా ౪ సౌందర్యేణ॥ ని॥ రో

గజ్వా లేచ్ఛ యోగి కాం తా స్త్రీ రు జ్ఞా యు ధీ సా ధ్వీ సి
,సంద్యః ౪ * భావాత్ ౬ విలసితాత్ ॥ ని ॥భావస్సత్త్వాస్వభావాభిప్రా
యచేష్టాత్మజన్మసు। క్రియాలీలాపదార్థేషు విభూతిబుధజంతుషు , అరం
౭ శీఘ్రం * సోమకేనతనుజాన్ రాద్రబ్రహ్మ యమధర్మాణ * జ
యాణా * అంసళభుజః ౧౦ * సః౧౧కృష్ణం * సంసది* ౧౨ ధనుర్యా
గపరిషది * రోపితం ౧౩ , అగాకృతి ౧౪ * గుణే౧౫,రౌద్రం ౧౬
రుద్రసమ్బంధిరుద్రయాగకల్పితమిత్యర్థః * ధనుః ౧౭ * ధుతం౧౮ఖం
డితం * కృత్వా ౧౯ * జిష్ణునా ౨౦ భూమ్నా ౨౧ * కంసం ౨౨ *
ప్రోద్యస్య ౨౩ సంహృత్య,లక్ష్మాం ౨౪ , సతీం ౨౫ రసానందనాం ౨౬
రసేన వీర రసేన ఆనందయిత్రీం,లక్ష్మీం౨౭ రాజ్యశ్రియంవీరశ్రియం
వా * అవహత్ ౨౮ ఉవాహకంసంహత్వారాజ్యశ్రియం౦భవానిత్య
ర్థః॥ * ౩౦ :: అథనవోఢయా సీతయా శ్రీరామశ్శుశు

చారశ్లేయన్ భావాన్స్వంజుల ఘన భాను దవ హల్ల
క్షీంర సాన స్త నామ్ ॥ ౩౧ ॥ ఉ దార ధీ రు జ్జ్వ ల యా

భారాం । ధటఃపు త్రో ప్రా ప వ్యాసపో ద్వాహితయారరాజ । శ్రీకృష్ణో
౪

రాజ్యశ్రియాభృశముచలాసీదితివిశినష్టి ॥ ఉదారేతి ॥ * ప * ఉదారధీః ॥ ఉ
౧౧ ౧౬ ౧౩ ౧౫ ౧ ౧౪ ౭ ౩
జ్జ్వలయా॥ఆర॥సీతయా॥ప్రభాం॥ఇతః॥ప్రాంశుం॥అతిశ్రియా ॥ వరః॥ము
౧౦ ౯ ౫ ౧౨ ౬ ౮ ౨
ఖేన॥ముగ్ధేన ॥ విభుః॥నవోఢయా॥ సః॥సోమకేన॥ఆత్మజయోదితప్రథః॥
౧౬ ॥ — , ఇతః ౧ మిథిలాయాం * ఆత్మజయోదితప్రథః ౨ఆత్మనస్స్వ
స్యజయేనఉత్కర్షేణ ఉదితా ఉత్పన్నాప్రథాఖ్యాతిర్యస్యసః , వరః ౩
శ్రేష్ఠఃజామాతావా॥సి॥వరోజామాతరివృతౌదేవతాదేరభీప్సితే॥షిద్గవ్పుం
త్రిషుశ్రేష్ఠేకుఙ్కుమేతునపుంసకం । మనాగిష్టేవరంక్లీబంకేచిదాహు
స్తదవ్యయం * ఉదారధీః ౪ గమ్భీరబుద్ధిః * విభుః ౫ సః ౬ రామః*
అతిశ్రియా ౭ అత్యంతశోభయా * సోమకేనరాచంద్రేణ ॥ వ్యా ॥ శేషా

శ్వధామ్నే తిసోమశబ్దాత్ స్వార్థే కప్రత్యయః * కాన్తాగ్రచన్ద్ర ‘సమానే నేతి యావత్ * ముగ్ధేన ౯ సుందరేణ ॥ సి ॥ ముగ్ధస్సుందరమూఢయోః * ముఖేన ౧౦ వదనేన * ఉజ్జ్వలయా ౧౧ భాసమానయా * సబోధయా ౧౨ అభి సమ్బోధ్యాహితయా * సీతయా ౧౩ జానక్యా * ప్రాంశుం ౧౪ ఉన్నతాం * ప్రభాం ౧౫ శోభాం * అర ౧౬ క్షేజ ॥ ముగతావితిధాతో ‘ర్విట్ ॥ ఉచ్చప్రాంశూన్నతోదగ్రోచ్ఛ్రితాస్తుఙ్గే ॥ —* అన్యత్ర *—

ప ౧॥౨॥రసీ॥తయా॥౫॥౬॥౮॥౭॥౯॥౧౦॥౧౧॥౧౨॥౧౩॥౧౪॥ సోమకేనాత్మజయా ॥ఉదితప్రథః ౧౬॥ — * ఉదారధీః ౧ * రసీ ౨ రసః బలమస్యాస్తీతి రసీ * వరః ౩ , ముగ్ధేన ౪ , ముఖేన ౫ కార్యాణ్యన్వభూత , ఉదితప్రథః ౬ సంజాతకీర్తిః , విభుః ౭ , సర్వధర్మప్రవర్తకః , అతిశ్రియా ౯- ఉజ్జ్వలయా ౧౦ , సబోధయా ౧౧ , తయా ప్రసిద్ధయా , సోమ

రసీతయా ప్రభామితగ్రప్రాంశుమతిశ్రియావ
రః । ముఖేన ముగ్ధేన విభుస్సబోధయా స సోమ

కేనాత్మజయా ౧౩ సోమకేనస్య ద్రుపదస్య పుత్ర్యా ద్రౌపద్యా , ప్రాంశుం ౧౪ , ప్రభాం ౧౫ , ఇతః ౧౬ ప్రాప్తః ॥ సి ॥ ఇతం జ్ఞానే గతే త్రిషు —*

అపరత్ర *— ప* ౧॥౨॥౩॥ఇతయా॥౫॥౬॥ప్రాంశుమతిః॥శ్రియా ॥౯॥ ౧౦॥౧౧॥౧౨॥౧౩॥స సోమకేన॥ఆత్మజయోదితప్రథః॥౧౫॥ — ఉదారధీః ౧ ఉదారేషు మహత్సు ధీష్వాదిషు ధీః బుద్ధిర్యస్య సః ॥ సి ॥ ఉదారో దాతృమహతోః * రసీ ౨ వరః , ప్రాంశుమతిః ౩ ఉన్నతబుద్ధిః ॥ సి ॥ సురశ్మిప్రాంశురున్నతే * ఆత్మజయోదితప్రథః ౪ నిజనిజయసముద్భూతకీర్తిః , ముగ్ధేన ౫ * ముఖేన సుందరవదనేన ఉపలక్షితః * వరః ౭ * విభుః ౮ కృష్ణః * స సోమకేన ౯ సోమేన శంభునా సహితః ససోమకః బ్రహ్మ సోమశ్చ సోకశ్చ సోమకః తేన - ఈశ్వరేణ బ్రహ్మణా చేత్యర్థః * ఇతయా ౧౦ జ్ఞాతయా సకలలోకప్రసిద్ధయేత్యర్థః * ఉజ్జ్వలయా ౧౧ * సబోధయా ౧౨ [illegible] భవతీతి భాషితయా ప్రాప్తయా * శ్రియా ౧౩

జయలక్ష్మ్యా॥ప్రభాం౧౪*ఇతః౧౫లబ్ధః॥వంశస్థవృత్తం॥లక్షణంతూక్తం॥

——* ౩౩ *—— అథలక్ష్మణాదీనాం త్రయాణాంపాణిగ్రహణం॥భీమాదీనాంచతుర్ణాముద్వాహప్రకారం॥ శ్రీకృష్ణస్యాజ్ఞాతిజనా
౪ ౬ ౫ ౧ ౩
నన్దనత్వంవిశదయతి॥తయేతి॥*ప*తయా॥ఏవ॥రీత్యా॥అథ॥తరజ్గయన్త్యా॥
౨ ౭ ౧౨ ౮ ౧౬ ౧౦ ౯
మహం॥సదారైః॥ మహనీయకీర్తిః॥ఉదారమోదైః॥కిల॥సోదరైః॥ స్వైః
౧౪ ౧౩ ౧౧ ౧౫
మహీశ్వరః॥ అసౌ॥ మహితః ॥ బభాసే॥౧౬॥—*అథ౧సీతావివాహాన
న్తరం*మహం౨ఉత్సవం*తరజ్గయన్త్యా ౩ ప్రపఞ్చయన్త్యా * తయా౪
*రీత్యా ౫,ఏవ ౬ప్రకారేణైవ *సదారైః ౭దారైఃపత్నీభిఃఊర్మి శ్యా
మాండవీశ్రుతకీర్తినామ్నీభిస్సహితైఃఉత్తరదారైరిత్యర్థః * ఉదా మో
దైః౮ఉదారఃఅధికఃమోదస్సన్తోషోయేషాంతైః౯ స్వైః౧౦స్వకీయైః* సో
దరైః౧౦ భ్రాతృభిఃలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నైః*మహితః౧౧ పూజితః*మ
కేనాత్మజయోదితప్రథః॥౩౩॥ తయైవరీత్యా
థతరజ్గయన్త్యా మహం సదారైర్మహనీయకీ
ర్తిః। ఉదామోదైః కిలసోదరైస్స్వైర్మహీశ్వ
హనీయకీర్తిః౧౨ శ్లాఘనీయయశాః*అసౌ౧౩* మహీశ్వరః ౧౪ క్షి
తీశోరామః *బభాసే౧౫*కిల౧౬కిలేత్యైతిహ్యే॥ఇతి॥ రీతిఃపఙ్క్తిః క్రమోపి
చ ॥ పరిచారస్యస్త్రయోరీతిర్గోహకిట్టారకూటయోః। —*అన్యత్ర*—
పదచ్ఛేదగ్పూర్వవత్॥౧౬॥*అథ౧ధర్మజవివాహానంతరం*మహం౨*
తరజ్గయన్త్యా౩,రీత్యా౪క్రమేణతయా౫ఏవ౬ ద్రౌపద్యైవ*సదారైః
౭సపత్నీకైః తద్వివాహిభిరిత్యర్థః, ఉదారమోదైః౮ అతిసంతుష్టైః స్వైః
౯నిజైః,సోదరైః౧౦ అనుజైఃభీమార్జుననకులసహదేవైఃమహితః౧౧మ
హనీయకీర్తిః౧౨అసౌ౧౩ మహీశ్వరః౧౪ధర్మపుత్రః బభాసే౧౫ కిల
౧౬లలాసఖలు—*అపరత్ర —*ప*౧॥౨॥౩॥౪॥౫॥౬॥౭॥౮॥౯॥౧౦
సః॥అదరైః॥౧౩॥మహీ॥ఈశ్వరః॥౧౬॥౧౭॥౧౮॥ * అథ౧కంసవ
ధానన్తరం౧మహనీయకీర్తిః౨మహనీయాస్తోత్రాదినాసమ్భావనీయాకీర్తిః

సకలభువనపరిపాలనకలితావతారలీలా ప్రశస్తిర్యస్యసతథాపుణ్యశ్లోకఇతి యావత్ *మహాం౩,తరజ్ఞయస్యా౪,తయా౫,రీత్యా౬,ఏవ౭అదభ్రైః౮అ భఙ్గైః+నఞో స్వర్థావామిత్యాదినాసమాసః,సదాభైః౯స్ఫురద్భిః,ఉదారమోదైః౧౦సైన్యైః౧౧జ్ఞాతిభిః,మహితః౧౨సత్కృతః, మహాం౧౩నితో న్నవీ,ఈశ్వరః ౧౪, సః ౧౫, అసౌ ౧౬కృష్ణః, బభాసే ౧౭, కిల ౧౮ రాజశత్రుసంహారాద్భృష్టప్రీతిమచీకరదితిభావః॥ ——⟹*౩౪ ——⟹ శ్లో॥ శ్రీరామోదశరథానుమత్యాసీతామదూహ్య సకలపార్థివ సైన్యైస్సాకంసాకేతంప్రతిప్రస్థితస్సన్‌మధ్యేమార్గంస్వవిజిగీషయాసమాగతంపరశురామమభిభవతిస్మ। ధర్మజఃపుత్రోద్రౌపదీంపరిణీయాన్యైర్నృపైః ప్రస్థానసమయేయుద్ధాయసమాపతన్తం దుర్యోధనంవి

రోధసౌ మహితో బభాసే॥ ౩౪॥స్వం పౌరవస్త్రం

గురుముగ్రసేనం వివాహశాల్యేత్య పరాజితంసః॥

జిగ్యే। కృష్ణఃకంసనిబర్హణేనశోకవ్యాకులహృదయం స్వమాతామహముగ్రసేనంపట్టాభిషిక్తమకరోదితి ప్రదర్శయతి॥ స్వమితి

౩ ౧ ౪ ౨ ౬ ౫ ౧౪

*పు*స్వం॥పౌరవస్త్రం॥గురుం॥ఉగ్రసేనం॥వివాహశాలీ॥ఏత్య॥పరాజితం

౮ ౯ ౧౩ ౧౫ ౧౨ ౧౧ ౭ ౧౦

సః॥మార్గే॥పరశ్వస్త్రసేనం॥ఆధాత్॥సంగృహ్య॥చాపం॥సమితః॥సమిత్యాం॥౧౫॥—,పౌరవస్త్రం౧ పౌరాఃపురజనాఅస్యసన్తీతిపౌరవాన్‌తం *ఉగ్రసేనం౨ఉగ్రస్యహరస్య సేనేవసేనాచమూర్యస్యతం॥ని॥ఉగ్రశ్చాదాసుతేత్రుద్రైనాదారుణేత్రిషు*స్వం౩ఆత్మీయం *గురుం౪తాతందశరథం*ఏత్య౫ప్రాప్య*వివాహశాలీ౬తదనుజ్ఞయావివాహవానిత్యర్థఃఅసౌసీతావివాహసమయేమిథిలాయాందశరథాగమనముక్తం భవతి,సమితః౭అమితః॥వ్యా॥నఞర్థస్యనశబ్దస్యసుప్సుపేతిసమాసః॥అపరిమేయఇత్యర్థః, సః౮రామః,మార్గే౯పథి *సమిత్యాం౧౦యుద్ధే

సి॥సమితిస్సజ్జరేసామ్యేసభాయాంసజ్జమేపిచ * చాపం౧౧ ధనుఃవైష్ణవం *సజ్జ్యహ్యా ౧౨ సమ్యక్ గృహీత్వా *తత్ర శరంసంధాయేతి యావత్ * పరశ్వస్త్రరసేనం ౧౩ పరశునాపరశ్వథేనఅస్త్రాఃక్షిప్తాధ్వస్తాః పరశ్వస్త్రాః రసాయాఃభువఃఇనాభూపతయోయేనతంతథోక్తంపరశురామమిత్యర్థః*పరాజితం౧౪పరాభూతం*అధాత్ ౧౫ అకరోత్—*అన్యత్ర*—ప* ౧ పౌరవం॥తం॥ ౪ ॥ ౫ ॥ ౬ ॥ ౭ ॥ ౮॥ ౯॥౧౦॥పరశ్వః॥తరసా॥ఇనం॥౧౪॥౧౫॥చ॥ఆపన్నం॥ఇతః॥ ౧౯ ॥ —* విహాహశాలి ౧ * సః ౨ ధర్మపుత్రః*పరశ్వః౩ అపరేద్యుః॥ని॥పరశ్వస్తు పరేహని॥ * మార్గే ౪ *స్వం౫ ఆత్మానంద్విజవేషభాజం*౬ ఎత్యజ్ఞాత్వా గత్యర్థానాంజ్ఞానార్థకత్వాత్ * ఇతః౭ పాంచాలపురే*ఆపన్నం౮ అగతం॥సి॥ఆపన్నగిప్రాప్తసాపదః*ఉగ్రసేనం౯ ఉగ్రాః క్రూరాః సేనాఃసైన్యాయేనతందుర్జనపురోగమిత్యర్థః , గురుం౧౦ అలఘుం ,

మార్గే పరశ్వస్త్రరసేనమాధాత్సజ్జ్యహ్యాచా
పన్నమితస్సమిత్యామ్ ॥ ౩౫ ॥ తరస్సరామావర

ఇనం ౧౧ ఆద్యం , చ౧౨,తం౧౩, పౌరవం౧౪మన్యోర్ధనం*సమిత్యాం ౧౫యుద్ధే*సజ్జ్యహ్యా ౧౬ అధిగమ్య*తరసా౧౭బలేన ॥ ని ॥ ద్రవిణంతరస్సహోబలశౌర్యాణిస్థామశుష్మంచ , పరాజితం ౧౮ * అధాత్౧౯ చక్రే*—అపరత్ర*—ప*పూర్వవత్ ౧౯ — ౧ విహాహశాలీ౧ వినాపక్షిణా వాహశాలీవాహనవాన్ గరుడవాహనఇత్యర్థః*సః ౨ కృష్ణః*పరశ్వః౩ పరేద్యుః*ఆపన్నం౪ అపద్గతం-కంసేనేతి శేషః*మార్గే౫ పరాజితం ౬ పరైరన్యైరజితం , మర్యాదాయాంసర్వాతిశాయినమిత్యర్థః,పౌరవం౭ పూరువంశభవం* స్వం౮ఆత్మీయం*తం౯*గురుం ౧౦ మాతామహం,ఉగ్రసేనం౧౧తన్నామకం *తరసా౧౨త్వరయా॥ని॥తరసీ బలరంహసీ*ఎత్య౧౩అధిగమ్య,సమిత్యాం౧౪ సదసిసంగృహ్య౧౫ , చ౧౬సమ్యక్ గృహీత్వాచనిగళబంధాన్మోచయిత్వేత్యర్థః*ఇతః ౧౭మధురాయాం,ఇనం౧౮రాజానం,అధాత్ ౧౯చకార ——— ౩౫ ———

అథరామస్సోదరైరయోధ్యాం ప్రాప్య దశరథస్యానన్దముత్పాదయన్స్వగృహేసమవాత్సీత్ । ధర్మపుత్రో భ్రాతృభిర్హస్తినాపురీమధిగమ్య ధృతరాష్ట్రప్రియజనకరస్సన్నవసత్ । శ్రీకృష్ణోబలభద్రేణసమమవన్తీనగరమేత్యసకలకలాపరిశీలనాయసాందీపనమాచార్యముశిశ్రియదితిస్పష్టయతి॥

౧ ౨ ౧౦ ౧౧ ౩ ౫

తతఇతి॥*ప*తతః॥సరామావరజః॥సః॥రామః॥మాన్యాం॥అవంతీం॥ మ

౪ ౬ ౭ ౮ ౯ ౧౫ ౧౨

హితాం॥అయోధ్యాం॥పురీం॥గతః॥పౌరవసుప్రతీష్ట్యాం॥కులె॥గురోః॥ప్రీ

౧౩ ౧౬ ౧౪

తిం॥ఉవాస॥ కుర్వన్॥౧౬॥—*తతః౧ పరశురామ పరాభవానన్తరం*సరామావరజః౨సరామాస్త్రీకాః అవరజా అనుజాయస్యసఃసభార్యభ్రాతృయుక్తఇత్యర్థః* మాన్యాం౩పూజ్యాంమహితాం౪ మహ ఉత్సవప్రజానామస్తీతిమహిస్తైషాంభావఃమహితాతాంఉత్సవిత్వంఅవన్తీం

జస్ర రామో । మాన్యామవన్తీం మహితామయో

ధ్యాన్ । పురీం గతద్ పౌరవసు ప్రతీష్ట్యాంకులె గు

కరతుస్తీం-నప్యోత్సవామిత్యర్థః పౌరవసుప్రతీష్ట్యాం ౬ పౌరాణాంపురవాసానాంవసుభిఃరత్నైః ప్రతీష్ట్యాందర్శనీయాం*అయోధ్యాం౭ *పు

౧

రీం ౮ గతఃపాప్తఃసః ౧౦ రామః ౧౧ గురోః ౧౨ పితుఃదశరథస్య ప్రీతిం౧౩సంతోషం కుర్వన్౧౪రచయన్ సన్ కులె౧౫గృహేఉవాస౧౬న్యవసత్—అన్యత్ర —పద చ్ఛేదస్తు పూర్వవత్ ౧౬॥—;తతః౧పాఞ్చాలపురాత్,సరామావరజః౨రాఃధనానితేషాం మాసమృత్ రామా - రైశ్వర్యాన్యః తయాసహవర్తతఇతిసరామాఃఅవరజా అనుజాయస్యసః-రామయాధనసమృద్ధావా-స్త్రీయాద్రౌపద్యాఅవరజైశ్చసహితఇత్యపివాసరథోక్తః॥రాస్త్రియాంహేమ్నిశాలాయామాశంసాయాంగతావపి॥ ని॥ రామానామావామనేత్రా*మాన్యాం౩ ప్రశస్తాం*మహితాం౪ఉత్సవం *అవనీం౫ గోపి ౧౦అయోధ్యాం ౬ యోద్ధుమశక్యాం * పౌరవసుప్రతీ

త్యాం౭ పౌరవైః పూరువంశ్యైస్సృష్టప్రేక్షణీయాం, పురీం హాస్తి
నాఖ్యామితియావత్, గతః౯ శ్రీతః, రామః౧౦ మనోజ్ఞః, సః౧ ధర్మజః,
గురోః౧౨ ధృతరాష్ట్రస్య* ప్రీతిం౧౩, కుర్వన్*కులే౧౪ ఉవాస౧౬
—*అపరత్ర*—*ప—౧ ॥సః॥ రామావరజః।సరామః। శేషంపూ
ర్వవత్॥౧౬॥—*తతః॥౧ ఉగ్రసేనపట్టాభిషేకానన్తరం సరామః బలభ
ద్రేణసహితః, సః ౩*రామావరజః౮ బలానుజః కృష్ణః*మహితాం౪ పూజి
తాం, మాన్యాం౬ సమ్భావనీయాం*అయోధ్యాం౭ అజయ్యాం, పౌరవసు
ప్రతిష్ఠ్యాం౮ పౌరా నాగరా ఏవ వసవః కుబేరాస్తైః ప్రతిష్ఠ్యాం ధనిభిర ధ్యా
సితామితియావత్॥ని॥ వసుమయూఖాగ్నిధనాధిపేషు యోక్త్రోస్ప పేశ్వాపి
చదేవభేదే।వృద్ధ్యౌషధాస్థానధనేషు రత్నే వసుస్మృతం స్యాన్నగురేః వ్యవచ్ఛ*
చవన్తీం౯, పురీం౧౦ ఉజ్జయినీం*గతః౧౧ ప్రాప్తస్సన్*గురోః౧౨ ఆచార్య

రో౧౨ ప్రీతి ము వాసకుర్వన్ ॥ ౩౬॥ పర్యాప్తవిద్యస్స ప
రార్ధ్య కీర్తిమాన్ ధర్మజ్ఞో రఞ్జిత మారచ

య్య ॥శ్లో॥ గుశబ్దస్త్వన్ధకారస్స్యాద్రుశబ్దస్తన్నిరోధకః।అన్ధకారనిరోధిత్వా
ద్గురురిత్యభిధీయతే॥ ఇత్యుక్తలక్షణస్యపాన్దీపనేః*కులే౧౩ గృహే. ప్రీతిం
౧౪ గురుశుశ్రూషాంకుర్వన్౧౫ సన్ ఉవాస౧౬ నిఖిలకలాకలాపాన...
ష్టేతిభావః ——*౩౬*—— శ్రీరామోనిజకీర్తిప్రాశస్త్య... జ
త। ధర్మపుత్రో నిజగుణైనధృతరాష్ట్రమతోషయత్ । శ్రీకృష్ణో నిఖిలవిద్యా
జాలమధీత్య మృతపుత్రసమర్పణదక్షిణయా ఆచార్యమనోరథ నిర...
గురుకులాత్ప్రతినివృత్తో నిజపురీమగమదితి వివశదయతి॥ ...యాత్తైతి॥ ప*
౧ ౪ ౭ ౩ ౧౦ ౧౧
పర్యాప్తవిద్యః ॥సః॥ పరార్ధ్యకమాన॥ధర్మజ్ఞితః ॥అరం॥ జిం॥
౧౭ ౯ ౭ ౬ ౫ ౮ ౧౩ ౪
ఆరచయ్య॥గురుం॥గుణైః॥సైన్యైః॥సకుమార॥ఈశ్యః॥మాన్యా ప్ర...
౧౮ ౧౬
మధురాం॥అయాసీత్॥౧౬॥—*పర్యాప్తవిద్యః౧సంపూర్ణ...సర్వ
౧౯

ష్ఠ ఇత్యర్థః, పరార్ధ్యకర్మా-పరార్ధ్యం శ్లాఘ్యం కర్మ కార్యం యస్య సః ॥ని॥
పరార్ధ్యాగ్రప్రాగ్రహరప్రాగ్ర్యాగ్ర్యాగ్రీయమగ్రియం, ధర్మాఞ్చితః
౩ ధర్మేణ పుణ్యేనపథి అఞ్చితః గన్తా ॥ వ్యా ॥ అఞ్చు గతిపూజనయోరిత్య స్మా
త్కర్తరి క్తః ధార్మికః ఇతి యావత్ అతఏవ, ఈడ్యః ౪ సర్వజన స్తుత్యః,
సః ౫ రామః, సైన్యైః ౬, గుణైః ౭ శౌర్యౌదార్యదయాదిభిః, సకుమా
రః ౮ ససన్దః, గురుం ౯ బృహస్పతిం, అరం ౧౦ అలం భృశం- రలయో
రభేదః, జితం ౧౧ నిర్జితం, ఆరచయ్య ౧౨ కృత్వా, మాన్యాం ౧౩
సంభావనీయాం, మధురాం ౧౪ మనోహరాం, ప్రశస్తిం ౧౫ ఖ్యాతిం, అ
యాసీత్ ౧౬ అలభత ॥వ్యా॥ యా ప్రాపణ ఇత్యస్మాల్లుఙ్ - యమరమేతిస
గాగమః — * అన్యత్ర * — * ప * రక్షితం ॥ శేషం సమం ॥ ౧౫ ॥ —,
పర్యాప్తవిద్యః ॥ ౧, పరార్ధ్యకర్మా ౨, ధర్మాఞ్చితః ౩ ధర్మః
నియమః అఞ్చితః పూజితో యేనసః న్యాయాదృతో వా, ఈడ్యః ౪ సః ౫ ధ

య్యా । గు-రుం గుణై సైన్యైః స్స కుమారమీ ఢ్యామా

మః పుత్రః, సైన్యైః ౬, గుణైః ౭ సౌజన్యసౌలభ్య గాంభీర్యాదిభిః, స
కుమారం ౮ కుమారైః దుర్యోధనాదిభిః పుత్రైః సమేతం, గురుం ౯ అపి
తృవ్యం- దుర్యోధనాదీన్ ధృతరాష్ట్రం చేత్యర్థః ॥ని॥ కుమారో మన్మథే స్క
న్దే యువరాజేఽశ్వవాచకే । బాలే వరణవృక్షే చ ద్వే పెసతు నపుంసకం, రక్షి
తం ౧౦ అనురాగయుక్తం ఆనన్దితం, ఆరచయ్య ౧౧ వధాయ, మాన్యాం
౧౨ పూజ్యాం, మధురాం ౧౩ రమ్యాం, ప్రశస్తిం ౧౪ ప్రౌఢిం, అ
యాసీత్ ॥ ౧౫ లేఖే — * ఆపత్ర * — * పదచ్ఛేదః పూర్వవత్
౧౫ * —, పర్యాప్తవిద్యః ౧ చతుష్షష్టికలాపారీణః, పరార్ధ్యకర్మా ౨
అనితరసాధారణకృత్యః, ఈడ్యః ౩ బ్రహ్మాదిభిస్స్తోతవ్యః, ధర్మాఞ్చి
తః ౪ ధర్మేణ యమధర్మరాజేన అఞ్చితః పూజితః ॥ అచార్యేణ నిజపు
త్రం ప్రభాసతీర్థస్నానాయ గతం సముద్రేణాపహృతం దక్షిణాం దే
హీత్యుక్తే సముద్రవచనాత్తదనన్తరానీతం నన్తజ్ఞరూపం గురుసుతమహతాఽర

విష్వ్చజనానురంసంవృత్యతదుదరేతమదృష్ట్వాతదజ్ఞసంభవంపాంచజన్యం సంయమనీమేత్యా పూరయతి భగవతి కృష్ణేశఙ్ఖరవాకర్ణనానన్తర తుణఏవగురుపుత్రసమర్పణేన యమేనసత్కృతఇతిభాగవతీకథానుసంధే యాః సః ౫ శ్రీకృష్ణః, స్వైః ౬, గుణైః ౭ గురుంతాఆచార్యంసాందీపనిం, సకు మారం ౯ సపుత్రం, రంజితం ౧౦ నష్టపుత్రలాభేనలబ్ధమనోరథం ✽ ఆరచ య్యా ౧౧ ✽ మాన్యాం ౧౨ శ్లాఘ్యాం ✽ ప్రశస్తాం ౧౩ పరికృష్టాశస్తిఃమో క్షప్రదత్వాత్ శ్రైష్ఠ్యంయస్యాస్తాం ॥ శ్లో ॥ అయోధ్యామధురామాయా కాశీకాఞ్చీఅవన్తికా । పురీద్వారవతీచైవసప్తైతామోక్షదాయకాఇతిస్మ రణాత్ ✽ మధురాం ౧౪ పురీం ✽ ఆయాసీత్ ౧౫ ప్రాప ✽ ౩౪

✽ అథ ద్వారకాన్తేత్యాదిషట్శ్లోక్యా అయోధ్యైవద్వారకాపురవర్ణనాయోపక్రమ్యతత్రాదౌధర్మపుత్రస్యేంద్రప్రస్థగమనం ౧

కృష్ణేనద్వారకాప్రవేశంచవిశినష్టి ॥ ద్వారకాంతేతి ॥ ✽ ప ✽ ద్వార

న్యాం ప్రశస్తాం మధురామయాసీత్ ॥ ౩౪ ॥ ద్వా
రకాన్తాబ్ధిగమ్భీరఖేయాయోధ్యామునాపపూః ।
౨ ౪ ౭ ౯ ౫

కాంతా ॥ అబ్ధిగమ్భీరఖేయా ॥ అయోధ్యా ॥ అమునా ॥ ఆప ॥ పూః ॥ హరి
౩ ౬ ౮

వరిస్థలసద్గోత్రా ॥ విశ్వకర్మకృతా ॥ శ్రియం ॥ ౯ ॥ — ✽ ద్వారకాంతా ౧ ద్వారైఃపరితీహారైఃకాంతామనోజ్ఞా ✽ అబ్ధిగమ్భీరఖేయా ౨ అబ్ధింస ముద్రఇవగమ్భీరంనిమ్నం ఖేయం పరిఖాయస్యాస్సా ✽ హరివరిస్థలసద్గో త్రా ౩ హరీన్ అశ్వాన్ ప్రాతిపూరయతీతిహరివ్రం ॥ వ్రా ॥ పారిపూ రణఇతిధాతోరాతోనుపసర్గేకః ॥ ని ॥ యమానిలేంద్రచంద్రార్కవిష్ణు సింహాంశువాజిషు ॥ శుకాహికపిభేకేషు హరిర్నాకపిలేత్రిషు ॥ హ రిస్ప్రేనస్థలేనపరిదేశేనమందురయాసతీ ప్రశస్తాగోత్రా భూమిర్య స్యాస్సాతథోక్తా ✽ అయోధ్యార ✽ పూః ౫ సాకేతపురం ✽ విశ్వక ర్మకృతా ౬ విశ్వస్యప్రపంచస్యకర్మపాలనక్రియాంకరోతీతి

విశ్వకర్మణా కృతే తేనజగత్పరిపాలనపరేణేత్యర్థః ॥ ని ॥ విశ్వంసమస్త జగత్కర్మశ్వేదవేషు నాగరే, అమునా రామేణ * శ్రియంశోభాం ఆప ఆలేభే —*అన్యత్ర*— ప, ౧ ॥ అబ్ధిగంభీరఖేయాయోధ్యా ౩॥౪॥౫॥౬॥అవిశ్వకర్మకృతా॥౭॥ — * ద్వారకాంతాం అబ్ధిగమ్భీరఖేయాయోధ్యా ౨ అబ్ధివద్గంభీరేణ ఖేయేనఅయోధ్యాయోద్ధుమశక్యా అవిశ్వకర్మకృతా ౩ విశ్వకర్మణః సురశిల్పినోభిన్నేనకృతాసిర్మితామయనిర్మితస భేతియావత్ ॥ వ్యా॥ తదన్యతద్విరుద్ధతదభావేనఞ్ ॥ ని ॥ విశ్వకర్మాసహస్రాంశో దేవశిల్పిషివేధసి * హరిప్రస్థలసద్గోత్రా ౪ హరిప్రస్థంఇన్ద్రప్రస్థమిలసత్ రాజత్ గోత్రంనామయస్యాస్సాతథోక్తా॥ ని॥ గోత్రంకులేబలే [illegible]మ్ని గోత్ర స్తుధరణీధరః * పుంసి, అమునాధర్మపుత్రేణ * శ్రియం ౭, అపర అర్థ రాజ్యాభిషిక్తో యుధిష్ఠిరోధృతరాష్ట్రాన్నుప

హరి ప్రస్థలసద్గోత్రా విశ్వకర్మకృతా శ్రియమ్॥
౩౭॥ మహోజ్జ్వలశ్రీనకులైర్మనోజ్ఞైర్భృతా

త్యాశ్చ ద్ర ప్రస్థంజగామేతిభావః —*అపరత్ర*— ప * ద్వారకా ॥ అంభోధిగంభీరఖేయాయోధ్యా ॥ ౩॥౪॥౫॥౬॥ విశ్వకర్మకృతా ॥ ౭ —, అన్త్యబ్ధిగంభీ- ఖేయాయోధ్యా ౧ అంతే సమీపే అబ్ధిరేవ గంభీరఖేయం యేన అయోధ్యా-జలధిగతేత్యర్థః * హరివప్రస్థలసద్గోత్రా ౨ అశ్వవృద్ధిర్భూవిశేషవతీ * విశ్వకర్మకృతా ౩ దేవతక్షనిర్మితా * ద్వారకాఽ * పుంసి ద్వారవతీపురీ, అమునాకృష్ణేన * శ్రియం ౭ * అపరాజరాసంధభయాత్ విశ్వకర్మణా మఖ్యేసముద్రం ద్వారకాంనిర్మాయస్వజనైర్భగవాన్ధ్యునా సేతిభావః ——— ౩౮ * ——— మహోజ్జ్వ
౧ ౨ ౬
లేతి ॥ * ప * మహోజ్జ్వలశ్రీనకులైః ॥ మనోజ్ఞైః ॥ భృతా ॥ అ సుహృద్భిమ
౪ ౭ ౩ ౯
బలాఢ్యైః ॥ మహాసుధర్మోదయమానవేశభాగ్యాత్ ॥ అవేత్యైః ॥ శుశు
౫
క్షిన్నైః ॥ యా॥౯ * మహోజ్జ్వలశ్రీనకులైః ౧ మహతీ అధికా ఉజ్జ్వలా

భాసమానా శ్రీస్సమ్పత్ యస్య తత్ మహోజ్జ్వలశ్రి ఇనకులం సూర్య
వంశః తైః, మనోజ్ఞైః ౨ మఞ్జులైః అత ఏవ అవైత్ర్యైః ౩ దశనసీమైః
అసుహృద్భీమబలాజిధీరైః ౪ అసుహృదాం శత్రూణాం భీమం
భయఙ్కరం బలం సామర్థ్యం యస్య తేన ఆజినా అజపుత్రేణ దశ
రథేన ధీరైః సమర్థైః ఆజిత్యత్ర ॥ వ్యా ॥ అత ఇతి తీక్ష్ణ ప్ర
త్యయః, భవైః ౫ యోగ్యైః * భృతా ౬ వ్యాప్తా * యా ౭ పూః * మహాసుధ
మోదదయమానవేశభాగ్యాత్ ౮ మహాన్ సుధర్మస్య శోభనపుణ్యస్య ఉద
యో యేషాం తేషాం మానవేశానాం మనువంశేశ్వరాణాం భాగ్యాత్ భాగ
ధేయాత్ * శుశుభే - ౯ - రరాజ సేతి పూర్వేణ సంబన్ధః —, అన్యత్ర, —
పదచ్ఛేదస్తు పూర్వవత్ ॥౯॥ — * మహోజ్జ్వలశ్రీనకులైః ౧ మహోజ్జ్వలాః
అధికభాసురాః శ్రీనకులాః శ్రీసహితా నకులాః యేషు తైః - శాకపార్థివాదివత్స

తా సుహృద్భీమబలాజిధీరైః । మహాసుధమో
దయమానవేశభాగ్యాదవైత్ర్యైశ్శుశుభే భ తై

మానః * మనోజ్ఞైః ౨ * అవైత్ర్యైః ౩ * సుహృద్భీమబలాజిధీరైః ౪ సుహృదో
భీమస్య భీమసేనస్య బలే సేనాయాం ఆజౌ యుధి ధీరైః । ని ॥ సముదాయస్త్రీణ్యయాం సం
యత్సమిత్యాజిసమిద్యుధః * భవైః ౫ * భృతా ౬, యా ౭ పూః, మహాసుధర్మో
దయమానవేశభాగ్యాత్ ౮ మహాన్తః పూజ్యాః అసవః ప్రాణాః యస్య సమ
హాసుః ధర్మాత్ యమాత్ ఉదయః జన్మ యస్య సః ధర్మోదయః ధర్మపుత్రః
వమానవేశః నరపతిః తస్య భాగ్యాత్ శుశుభే ౯ - సేత్యన్వయః ॥ యస్మిన్ జీ
వతి జీవన్తి బహవస్స హి జీవతీతి వచనాత్ ధర్మపుత్రస్య పరోపకారధర్మ
పరత్వాత్ మహాసుత్వం — * అపరత్ర * — * ప * ౧ ॥ ౨ ॥ ౩ ॥ అసుహృ
ద్భీమబలాజిధీరైః ॥ మహాసుధమోదదయమానవా ॥ ఈశభాక్ ॥ యాదవై
త్ర్యైః ॥౮॥౯॥౧౦॥ —, మనోజ్ఞైః ౧ మహోజ్జ్వలశ్రీనకులైః ౨ శ్రియః ఇనస్య
హరేః కులాని గృహాణి శ్రీనకులాని మహోజ్జ్వలాని ఉత్సవోజ్జ్వలాని చ తాని
శ్రీనకులాని తైః * భృతా ౩ పూః ౪ * మహాసుధమోదదయమానవా ౫ సు

ధర్మ్యాయాం దేవసభాయాం ఇన్ద్రప్రేషితాయాం ఉదయ అవిభాగేనోదయ
స్యాస్స్యాస్సుధర్మోదయా సా చ సామా లక్ష్మీశ్శోభాసు ధర్మోదయమా-
మహాత్మ్యా అధికయా సుధర్మోదయమయా నవారమ్యా ॥ని॥ స్యాత్సుధ
ర్మా దేవసభా॥నవస్తరుణరమ్యయోః, ఈశభాక్ ౫ ఈశం కృష్ణం భజతీతి త
థా ॥ యా ౬ పురీ ॥ అసుహృద్భిరబలాజిద్భిరైః ౭ అసుహృద్భిరేన శత్రుభియా
నకేనబలేనే బలరామేణ ఆజిద్భిరైః యుద్ధసమర్థైః, యాదవైస్త్యైః ౮ యాద
వైః ఉదువృష్ణ్యన్ధకమధుదాశార్హ కుకురభోజసాత్వతప్రభృతిభిః ఈ
స్త్యైః-మహాసుధర్మోదయమానవేశభాగ్యాదవైస్త్యైరిత్యేకం పదం వా, మ
హాత్మ్యాసుధర్మోదయమయా దేవసభోదయ లక్ష్మ్యానవైః యావనగతైః
-ఈశభాక్భిః యాదవైరీస్త్యైః ॥ భక్తైః ౯ శుశుభే ౧౦ సేతి పూర్వేణాన్వయః

యా ॥౩౯॥ ధాత్రీవ ధర్మభవమానవరాజభో-
గ్యా పాతాళభూమిరివ సాగరదుర్గభీమా । ప్రా

. ౧ ౨ ౩
—॥౩౯॥— ధాత్రీతి ॥ పః ధాత్రీ ॥ఇవ॥ ధర్మభవమానవ
౪ ౫ ౬ ౯
రాజభోగ్యా ॥ పాతాళభూమిః ॥ఇవ॥ సాగరదుర్గభీమా ॥ ప్రాస్తారివజ్రి-
౧౩ ౧౦ ౭ ౮ ౧౧
రథజిష్ణుబలాశ్రయా ॥ అభాత్ ॥యా॥ ద్యౌః ॥ఇవ॥ త్రిభువనప్రతియాతనా ॥
౧౨

ఇహ ॥౧౩॥— ధాత్రీ ౧ ఇవ ౨ భూమిరివ ॥ ధర్మభవమానవరాజభోగ్యా ౩ ధ
ర్మేణ పుణ్యేన భవైః ఉద్భవైః తత్సదృశైరిత్యర్థః మానవరాజైః మనుష్యరాజైః
మనువంశరాజైశ్చ భోగ్యా ఉపభోగార్హా, పాతాళభూమిః ౪ ఇవ ౫ రసా
తలక్షితిరివ ॥ సాగరదుర్గభీమా ౬ సగరాః సవిషాః సర్పాః తత్సన్నిధిభిః
సాగరైః దుర్గైః అట్టాలకైః భీమా భీషణా- సాగరాణాం సగరవంశభవా
నాం దుర్గైః భీమా చ ॥ని॥ గరో వ్యాధావుపవిషే విషే చ కరణే గరం, ద్యౌః
౭ ఇవ ౮ స్వర్గభూమిరివ, ప్రాస్తారివజ్రిరథజిష్ణుబలాశ్రయా- ౯ -ప్రాస్తాః
నిరస్తా అరివజ్రిణాం శత్రునివహానాం రథాః స్యన్దనాః యేన తస్య జిష్ణోః ఇన్ద్ర
స్య బలం సామర్థ్యం ఆశ్రయః అవలమ్బః యస్యాః- ప్రాస్తారైః స్వస్తశత్రోః

పఙ్క్తిరథస్యదశరథస్యజిష్ణుజయశీలంబలంసైన్యంసామర్థ్యంవా ఆశ్రయో
యస్యాస్సాచతథోక్తా॥స॥పఙ్క్తిర్దశాక్షరచ్ఛన్దోదశసఙ్ఖ్యాశేషాస్త్రియాం
యా౧ంపురీ*త్రిభువనప్రతియాతనా౧౧*ఇవ౧౨త్రిభువనస్యపూర్వో
క్తలోకత్రయస్యప్రతియాతనేవప్రతినిధిరివ,అథాత్౧౩అరాజత [illegible]
తిమానంప్రతిబిమ్బం, ప్రతిమాప్రతియాతనాప్రతిచ్ఛాయా।ప్రతికృతిర
ర్చాపుంసి,ప్రతినిధిరుపమోపమానంస్యాత్—౩అస్యత్ర*—*ప*పూ
ర్వవత్*౧౩—*ధాత్రీ౧ఇవ౨,ధర్మభవమానవరాజభోగ్యా౩ ధర్మాత్
జఃధర్మపుత్రఏవమానవరాజఃమనుష్యచన్ద్రః తద్భోగ్యాభూమ్యాదిపక్షే
త్యర్థఃపూర్వవత్*పాతాళభూమిః౪,ఇవ౫,సాగరదుర్గభీమా౬ సాగ
గరవత్సముద్రవత్ దుర్గఃదురాసదఃభీమఃభీమసేనోయస్యాంసా,ద్యౌః
౭ఇవ౮,ప్రాప్తారిపఙ్క్తిరథజిష్ణుబలాశ్రయా౯ప్రాప్తారిపఙ్క్తిరథస్యజిష్ణో

ప్తారిప ఙ్క్తి రథ జిష్ణు బ లా శ్ర యా భా ద్యౌ ద్యౌరివ
త్రిభువనప్ర తి యా త నే వ ॥ ౪౦ ॥ ఓ జో మా నవరా

రర్జునస్యబలమాశ్రయో యస్యాస్సా*యా౧౦,త్రిభువనప్రతియాతనా
౧౧ ఇవ ౧౨ అథాత్ ౧౩—*అపరత్ర*—*ప* ప్రాగ్వత్॥౧౩॥—
ధాత్రీ౧ఇవ౨ , ధర్మభవమానవరాజభోగ్యా౩ధర్మభవేనధర్మార్థ
సముత్పన్నేనమానేనసమున్నత్యా వ రేణ శ్రేష్ఠే న అ జే న కృ ష్ణే న
భోగ్యా,పాతాళభూమిః౪ఇవ౫సాగరదుర్గభీమా ౬ సాగరఏవదుర్గఃపరి
ధిభిత్తిఃతేనభీమాఘోరాసముద్రమధ్యవర్తినీత్యర్థః* ద్యౌః౭ఇవ౮ప్రాప్తా
రిపఙ్క్తిరథఃజిష్ణుఃజయశీలఃబలఃరామఃఆశ్రయోయస్యాస్సాతథోక్తా౯,
యా౧౦ంత్రిభువనప్రతియాతనా౧౧ఇవ౧౨అథాత్౧౩సేతిపూర్వేణసమ్బ
౩
న్ధః——*౪౦*——ఓజోమానేతి॥* ప*ఓజోమానవరాజసన్తతి
౧ ౨ ౪ ౭ ౮
యుతా॥సత్యతమా॥ఇవ॥ఉన్నతా॥శౌర్యాప్తా॥విజయప్రభాకరబలా॥వై
౫ ౬ ౧౦ ౯ ౧౧ ౧౨
కణ్ఠసీమా॥ఇవ॥భూః॥కైలాసీ॥ ఇవ॥బలోత్తరాహితచమూహృద్ధీమసే

౧౫ ౧౩ ౧౪

నాంశుమద్గోత్రా ॥ అలక్ష్యత॥యా॥ త్రిమూర్తీనాంవసతిక్షోణీసమష్ట్యుజ్జ్వలా
౧౫॥—*సత్యస్తుమాంగ ఇవ ౨ సత్యలోకభూమిరివ, ఓజోమానవరాజసన్త
తియుతా౩ ఓజసా తేజసా మానేన చిత్తసమున్నత్యా చ వరయా శ్రేష్ఠయా అ
జస్య బ్రహ్మణః రఘుసుతస్య చ సంతత్యా కులేన యుతా యుక్తా * ఉన్నతార
ఉత్తుంగా చ*వైకుణ్ఠసీమా౫ ఇవ ౬ విష్ణులోకభూమిరివ॥ని॥ సీమసీమేఇమెత్రే
త్రికూలమర్యాదయోరపి॥*శౌర్యాప్తా ౭ శౌరిణా హరిణా శౌర్యేణ పరాక్ర
మేణ చ ఆప్తా ప్రాప్తా॥ని॥ దేవకీనందనః శ్శౌరిః*విజయప్రభాకరకులా౮ విజ
యేన తదాఖ్యేన ద్వారపాలేన ప్రభాకరం శోభాకరం కులం గృహం యస్యాం
సా చ విశిష్టః జయః ఉత్కృష్టప్రాప్తిః విజయో వా యస్య తత్ విజయం ప్రభాకర
స్య సూర్యస్య కులం వంశో యస్యాం సేత్యపి చ*కైలాసీ౯ కైలాససమ్బన్ధినీ*
భూః౧౦ ఇవ ౧౧ భూమిరివ*బలోత్తరాహితచమూహృద్భీమసేనాంశుమ
ద్గోత్రా ౧౨ బలోత్తరయా పరాక్రమాధికయా అహితచమూహృతా శ

జసంతతి యుతా సత్యపక్షేవొన్నతా శౌర్యాప్తా పావి

త్రిసేనాపహత్ర్యా భీమస్య రుద్రస్య సేనయా చమ్వా అంశుమతీకా
న్తిమతీ గోత్రా భూః యస్యాస్సా-బలోత్తరం సామర్థ్యేన ఉద్దామం అహిత
చమూహృతః రిపుసృతనాధ్వంసిన్యః భీమాః భయజనకాః సేనా యస్య తస్య
అంశుమతః అంశుమన్నామ్నః అసమఞ్జసుతస్య గోత్రం కులం యస్యాం సా చ
*యా ౧౩ పూః * త్రిమూర్తీవసతిక్షోణీస మష్ట్యుజ్జ్వలా ౧౪ త్రి
మూర్తీనాం బ్రహ్మవిష్ణురుద్రాణాం వసతిక్షోణీనాం వాసభువాం సమష్టిః
వ్యష్టీతరా - మేళనమివ ఉజ్జ్వలా ఉల్లసంతీ సర్వా అపి సంభూయ స్థితా ఇ
వేత్యర్థః * అలక్ష్యత ౧౫ అదృశ్యత సేతి పూర్వేణాన్వయః—*అ
న్యత్ర * — * ప * పూర్వవత్ ॥ ౧౫ ॥ * సత్యస్తుమాంగ ఇవ ౨ ఓ
జోమానవరాజసంతతియుతా ౩ ఓజోమాభ్యాం తేజోలక్ష్మీభ్యాం నవ
యా రమ్యయా రాజసంతత్యా నృపవంశేన యుతా సత్యలోకాదిపక్షే పూ
ర్వవదర్థః-ఉన్నతార*వైకుంఠసీమా౫ ఇవ ౬ * శౌర్యాప్తా ౭ * విజయప్ర

భాకరకులాదివిజయేన అజుర్జునేనప్రభాకరంకులంగృహంయస్యాం సాతథోక్తాచ * కైలాసీ-౯- * భూః ౧౦ ఇవ ౧౧ బలోత్తరాహితచమూహృద్భీమసేనాంశుమద్గోత్రా ౧౨ బలోత్తరేణఆహితచమూహృతాభీమసెనెనవృకోదరేణ అంశుమతీగోత్రాయస్యాం సా,యా౧౩త్రిమూర్తిజవసతిక్షోణీసమష్ట్యుజ్జ్వలా ౧౪ *అలక్ష్యత ౧౫ —*అపరత్ర*—*ప*ప్రాగ్వత్॥౧౫॥—సత్యత్సూ ౧ ఇవ౨ ఓజో మానవరాజసన్తతియుతా ౩ ఓజోమానాభ్యాంవరస్య అజస్యకృష్ణస్యసన్తత్యాయుతా*ఉన్నతారేచ;వైకుణ్ఠస్థమెవ౬*శౌర్యాప్తా౭ శౌరేఃకృష్ణస్య ఆప్తాఇష్టా*విజయప్రభాకరకులా ౮ విజయంవిశిష్టజయంప్రభాకరకులం యస్యాంసా,కైలాసీ-౯-భూః౧౦ఇవ ౧౧ బలేనబలభద్రేణఉత్తరయాఆహితచమూహృతాభీమయాసేనయాఅంశుమతీగోత్రాయస్యాంసా ౧౨ యా ౧౩ ,త్రిమూర్తిజవసతిక్షోణీసమష్ట్యుజ్జ్వలా ౧౪ ,అలక్ష్యత ౧౫

జయప్రభాకరకులాపైకుణ్ఠసీమెవభూః। కైలాసీ
వబలోత్తరాహితచమూహృద్భీమసెనాంశుమ
ద్గోత్రాఽలక్ష్యతయాత్రిమూర్తిజవసతిక్షోణీస
మష్ట్యుజ్జ్వలా॥౪౧॥శౌర్యాశ్రయేణధృతరాష్ట్ర

౨

—>౪౧*<——శౌర్యాశ్రయేణేతి॥ *ప* శౌర్యాశ్రయేణ

౩ ౬ ౧౪ ౫ ౪

ధృతరాష్ట్రభువః॥శ్రితా॥ఆసీత్॥రాజ్ఞః॥అతిభూమమహిమభానుకులావతంసాన్॥

౧ ౭ ౧౧ ౧౦ ౧౨ ౮ ౯

యస్యాం॥మణీన్ ॥బుధయుతాః॥కలితా॥సభా॥ఇతా॥ముక్తామయేన

౧౩

భువనాశయవిభ్రమాయ॥౧౪—,యస్యాం౧పుర్యాం౨శౌర్యాశ్రయేణ౨ శౌర్యస్యాశ్రయేణఅవలమ్బెన*ధృతరాష్ట్రభువః ౩ ధృతాఃభృతాఃరాష్ట్రభువఃరాజ్యభూమయఃయైస్తాన్,అతిభూమమహిమభానుకులావతంసాన్ ౮ అత్యన్తంభవతీత్యతిభూః మహిమాసామర్థ్యంయస్య తస్యభానుకులస్య సూర్యవంశస్యఅవతంసాన్అలఙ్కారభూతాన్-అత్యంతంభువఃభూమయఃమహిమానశ్చయేషాంతేచతెభానుకులావతంసాశ్చతానితివాయద్వా

3 పూ॰ ప్రోల్లాసమానసభువా ౪ ప్రోల్లాసా ప్రకర్షేణోల్లసమానా మాన సభూః సంయామీయయా సా దేవభూమ్యా ౫ దేవస్థానేన * సహ ౬ సాకం॥ని॥ సాకంసతా ౨ సమం సహ, అళకా ౭ ఇవ ౮ కుబేరనగరీవ * రేజే శుశుభే ॥ అలకాపక్షే తు గన్ధర్వనాగేషు దేవగాయకశ్రేష్ఠేషు రుచిభృతా ప్రీతిమతా శోభావతా వా- నరవాహనేన కుబేరేణ శ్రీగర్భైః సమ్పదుత్క- ర్షైః ధర్మభవైః పుణ్యజన్మభిః రాజకులైః యక్షకులైః ఉజ్జ్వలా ॥ ని ॥ అంత రాఘవసత్త్వే౽శ్వే గన్ధర్వో గాయకేష్వగ్ర్యహస్త్యగ్ర్యా ౽హి గజా నాగాః ॥ రుచిస్తు కిరణే కాన్తావభిషఙ్గాభిలాషయోః । కిన్నరేశో వైశ్రవణః పౌలస్త్యో నరవాహనః రాజా ప్రభౌ నృపేయక్షే చన్ద్రే చ క్షయశక్రయోః ॥ పరమేతి భిన్నం పదం నవభిః తత్సంఖ్యాకైః నిధిభిః ॥శ్లో॥ మహాపద్మశ్చ పద్మశ్చ శంఖో మ కరకచ్ఛపౌ । ముకున్దః కున్దనీలౌ చ వరశ్చ నిధయో నవ ॥ ఇత్యుక్తైః ఉదారా ప్రో ల్లాసమానసస్య సరసస్సమృద్ధిః భూః యస్యాం తయా దేవభూమ్యా దేవస్య పినాకినః భూమ్యా కైలాసభువా సహ పరమా అళకేవ రేజే॥ ని ॥ దేవః పూ

లితాసభేతాముక్తామయేనభావనాశయవిభ్రే

మాయ ॥౪ ౨ ॥ గన్ధర్వనాగరుచిభృన్నరవాహ

జ్యేపి నాకిని —* అస్యత్ర *— ప * గన్ధర్వనాగరుచి భృన్నరవాహ న శ్రీగర్భ్యంధర్మభవరాజకులా ॥ ఉజ్జ్వలా॥3॥౪॥౫॥౬॥ ౭ ॥౮॥ సహదే వభూమ్యా॥౯॥ గన్ధర్వేతి గన్ధర్వనాగవత్ గన్ధర్వశ్రేష్ఠవత్ రుచిభృతా సున్ద రేణ నరేణ అర్జునేన వాహనశ్రియా యానసమ్పదా చ గర్భ్యైః ఉదారైః-యు ద్వా గన్ధర్వనాగరుచిభృత్ నరః యస్య స చాసౌ వాహనస్య శ్రీ యస్య చా సౌ గంభీరః ధర్మభవః యుధిష్ఠిరః యేషు తాని రాజకులాని నృపబృన్దాని య స్యాం సా॥ని॥ నరో౽ర్జునే మానవే౽ర్జునే, పరమా సవనిధ్యుదారా ఉపరైః మానవానాం సిద్ధిభిరుదారా, ప్రోల్లాసమానసభువా 3 ప్రోల్లాసం ఉ స్త్రష్టం మానసం మనః యయా సా భూః యస్యాం తయా , సహదేవభూమ్యా ౪ సహదేవస్య మాద్రీతనయస్య భూమ్యా వసత్యా, ఉజ్జ్వలా ౫ * యా ౬ * అళకా ౭ ఇవ ౮ * రేజే —* అపరత్ర * —* * పూర్వవత్ ॥౯॥ —* గన్ధర్వనాగరుచిభృన్నరంప వాహ

నశ్రీశ్చగన్ధర్వనాగరు చిభృన్నరవాహనశ్రీ యాతాభ్యాంగమ్యో రేధమణౌ భేపుణ్యౌ సౌన్దర్యౌ యస్యతత్ వరం అజస్యహా రేఃకులంయస్యాంసా * పర మాన వనిధ్యుదారా ౨ పరైః మయా శ్రియా రుక్మిణ్యా సమైఃని ధిభిశ్చ వ ధిభిరుదారా॥తదుక్తం॥రాఘవత్వేఽభవత్సీ తారుక్మిణీకృష్ణజన్మని ।అన్యే ష్వేవాఽవతారేషు విష్ణోరేషానపాయినీ * ప్రోల్లాసమానసభువా ౩ ప్రోల్లాసఃప్రకర్షేణోల్లా సాహసాతిశయోయస్య సఃమానసభూఃమ నసిజఃయస్యాంతయా * సహదేవభూమ్యా ౪ దేవేనకృష్ణే నసహితాన హదేవా సాదాసౌభూమిశ్చసహదేవభూమిఃతయా ॥ వ్యా ॥ వాపసజిన స్యేతివికల్పాత్ సహశబ్దస్యసభావాభావః * ఉజ్జ్వలా ౫ * యా ౬ * అశకా ౭ ఇవల * రే జే ౯ సేత్యన్వయః——*౪౩*——

౧ ౫ ౬ ౨

అథతత్రన్నాయకాన్ వర్ణయతి॥తస్యామితి*పక్షతస్యాం॥సః॥రామః॥నివ

రేజేఽశకేవ పరమానవనిధ్యుదారా ప్రోల్లా సమా

నసభువా సహదేవభూమ్యా ॥౪౩॥ తస్యాం సరా

౭ ౩ ౪ ౯

సన్॥విరేజె॥ధర్మోద్భవః॥కృష్ణఘనాఞ్చితశ్రీః॥ సుమన్త్రయన్త్రా ॥ శ్రు

౧౨ ౮ ౧౦ ౧౪ ౧౧ ౧౩

తకీర్తి భర్త్రా॥యా॥ శ్రీధరేణ॥అజని॥జిష్ణునా॥ఈడ్యో॥ ౧౪ ॥ —* తస్యాం ౧ అయోధ్యాయాం,నివసన్ ౨, ధర్మోద్భవః ౩ ధర్మఃఉ ద్భవఃఉన్నతజననోయేనసతథోక్తః!*కృష్ణఘనాఞ్చితశ్రీః ౪ కృష్ణఘన వత్ నీలమేఘవత్ అఞ్చితాపూజితా శ్రీఃశోభాయస్యతాదృశః * సః ౫ ,రామః౬*విరేజె ౭ చకాసామాస॥ యా ౮ ,సుమన్త్రయన్త్రా ౯ సుమన్త్రసారథినా!ని॥యన్తాహస్తిపకేసూతే, శ్రీధరేణ ౧౦ శోభాధృతా *జిష్ణునా ౧౧ జయశీలేన* శ్రుతకీర్తిభర్త్రా ౧౨ శ్రుతకీర్త్యాః కుశధ్వజసుతాయాఃభర్త్రాపత్యాశత్రుఘ్నేన ॥వి॥ స్వామిహేపకయో భర్తా*ఈడ్యో ౧౩ దర్శనీయా * అజని ౧౪ ఆసీత్ —*అస్య త్రైధ— పక్ష॥సరామః॥ శేషంపూర్వవత్ ॥౧౩॥ —,తస్యాం ౧ ఇన్ద్రప్రస్థనగర్యాం , నివసన్ ౨ ; కృష్ణఘనాఞ్చితశ్రీః ౩ కృష్ణేసఅ

ర్జునేనఘనాసాంద్రా అఞ్చితా శ్రీస్సమ్పత్ యస్యసతథోక్తః॥ని॥ కరినాధి
కసాన్ద్రేషు వాక్యమధ్యమస్తత్రయోః। ముస్తాముద్గరమాత్రేషు తిప్రేషు
మేఘపుష్పమేఘనః*సరామః ౪ సస్త్రీకః *ధర్మోద్భవః ౫ ధర్మ
పుత్రః,విరేజే ౬ , యా ౭,సుమన్త్రయంతా ౮ సుమన్త్రః శోభనవిచా
రఏవయంతానియామకః యస్యతేనబుద్ధిమత్తరేణేతియావత్ , సుకృతకీ
ర్తిభర్త్రా ౯-సుకృతకీర్త్యాః శాస్త్రయశసోః భర్త్రా పోషకేణ ॥ ని ॥ శ్రు
తంశాస్త్రావధృతయోః ॥ కీర్తిః ప్రసాదే యశసి కర్దమే విస్తృతావపి-యు
ద్వా శోభనమన్త్రయస్త్రాభ్యామాసమంతాత్ప్రసిద్ధాయాః కీర్తేః పోష
కేణేత్యేకం పదం, శ్రీధరేణ ౧౦ కాన్తిభృతా, జిష్ణునా ౧౧ అర్జునేన॥ని॥
జిష్ణుర్జైత్రేఽర్జునే శక్రే * ఈక్ష్యా॥ ౧౨ ? అజని ౧౩ —*అపర
త్ర — * ప *౧ ॥సః॥ రామః ॥ శేషం ప్రాగ్వత్ ॥ ౧౪ ॥ —*
తస్యాం ౦ ౧ ద్వారకాయాం * నివసన్ ౨ , కృష్ణఘనాఞ్చితశ్రీః ౩
కృష్ణేన వాసుదేవేన ఘనా అధికా అఞ్చితా అర్చితా శ్రీః యస్యేతి

మోనివసన్విరేజే ధర్మోద్భవ ౧ కృష్ణఘనాఞ్చి
తశ్రీః।సుమన్త్రయంతా సుకృతకీర్తిభర్త్రా

యస్యసః , ధర్మోద్భవః ౪ ధర్మాయోత్పన్నః , సః ౫ , రామః ౬
బలభద్రః,విరేజే ౭ *యా ౮, సుకృతకీర్తిభర్త్రా ౯ - సుకృతకీర్తేః వసు
దేవస్యసుఃభర్త్రా కేయరాజ్ఞః సజ్జ్వశురేణ , సుమంత్రయంతా ౧౦
శోభనమంత్రః యంతా హస్తిపకో యస్య తాదృశేన*భద్రా వివాహే కేక
యాదాప్తసేనాధనే నైశ్వర్యర్ధః జిష్ణునా ౧౧ జైత్రేణ శ్రీధరేణ ౧౨ హరిణా ఈ
క్ష్యా ౧౩,అజని ౧౪॥ తస్యామితిసంబంధః ॥ భద్రానామాష్టమహిషీష్వేకా
—* ౪౪ — పూర్వశ్లోకార్థమేవ భంగ్యంతరేణాహ ॥ లస
౪ ౫
మానేతి॥*ప*లసమానమానవబలాళిలాళితాం ॥ప్రథమానశోభనకులాం
౧౦ ౮ ౨ ౧౧ ౬ ౭ ౯
ప్రపద్య॥తాం॥సః॥రరాజ ॥ రాజసమయాత్ ॥ అవేక్ష్యభాం॥నగరీం॥
౧ ౩
హరిశ్రుతగుణః॥నరేశ్వరః ॥ ౧౧ ॥ ప్రఖ్యాతిశ్రుతగుణః ౧ హరివత్ శ్రు

తగుణఃహరిణాఙ్కండ్రేణ శ్రుతా ఆకర్ణితా గుణా యస్యేతి వా, సః ౨ నరే
శ్వరః ౩ రామః, లసమాననమానవబలాళిలాళితాం ౪ లసమాననయా శోభ
మానయా మానవానాం మనువంశీయానాం బలాళ్యా సేనాసమూహేన లా
ళితాం రుచిరాం, ప్రథమానశోభనకులాం ౫ ప్రథమాన ... శోభనం
మఙ్గళం యేషు తాని కులాని గృహాణి యస్యాం తాం * రాజసముదయాత్ ౬ నృ
పసంప్రదాయాత్, అవేక్ష్యభాం ౭ దర్శనీయశోభాం * తాం ౮, నగరీం ౯
అయోధ్యాం, ప్రపద్య ౧౦ ప్రాప్య, రరాజ ౧౧ ॥ ని ॥ సముయాశ్శపథాచా
రకాలసిద్ధాంతసంవిదః — * అన్యత్ర * — * ప * పూర్వవత్ ॥ ౧౧ ॥
—, హరి శ్రుతగుణః ౧ * సః ౨ * నరేశ్వరః ౩ ధర్మపుత్రః, లసమాననయా మా
నవానాం నృణాం బలాళ్యా లాళితాం ౪ * ప్రథమానశోభన కులాం ౫ ప్రథ
మానశోభనకులా యస్యాం తాం * అవేక్ష్యభాం ౬, తాం ౭, నగరీం ౮ ఇం
ద్రప్రస్థపురీం, ప్రపద్య ౯ రాజసమయాత్ ౧౦, రరాజ ౧౧ — * అపరత్ర * —

శ్రీధరేణాజనిజిష్ణునేత్యా ॥ ౪౪ ॥ లసమానమా
నవ బలాళిలాళితాం ప్రథమానశోభనకులాం

ప * ౧ ॥ ౨ ॥ ౩ ॥ ౪ ॥ ౫ ॥ ౬ ॥ రాజసముయాదవేక్ష్యభాం ॥ ౭ ॥ హరిః ॥ శ్రు
తగుణః ౧౧ ॥ —, శ్రుతగుణః ౧ ప్రసిద్ధగుణః * సః ౨ * హరిః ౩ కృష్ణః, రా
జసముయాదవేక్ష్యభాం ౪ రాజసమైః చంద్రసదృశైః యాదవైః యదువం
శ్యైః ఈక్ష్యభాం దృశ్యశోభాం - లసమాననమానవబలాళిలాళితాం - ౫ - ప్ర
థమానశోభనకులాం ౬ ఉజ్జ్వలాభ్యుదయగృహాం - తాం ౭ నగరీం ౮ ద్వా
రకాం - ప్రపద్య ౯ - రరాజ ౧౦ వృత్త్యనుప్రాసాలంకారః - మంజుభాషి
ణీవృత్తం ॥ సజసాజగాభవతిమఞ్జుభాషిణీతిలక్షణాత్ -

—— * ౪౫ * —— అథ రామస్య సౌమ్యగుణత్వం । ధర్మపుత్ర
స్య నిజానుజవీర్యేణ దిగ్విజయావాప్తిం । శ్రీకృష్ణస్య రుక్మిణీపరిణయం చ విశి
౧౦ ౫ ౮ ౭
నష్టి ॥ నయస్మితి — ప — నయన్ ॥ అయం ॥ శక్తిగుణాన్ ॥ ఉపాయతః ॥

౬ ౯ ౪ ౧ ౨ ౧౪ ౧౨
స్వయం॥వశం॥సః॥అదరదోః॥బలాన్వితః॥అయాత్ ॥ క్షమాం ॥ నీ తి భృ
౩ ౧౩ ౧౧
త్ర్శ్రితః॥శ్రియం॥జితాసుహృద్భీష్మకరాజనందనాం॥ ౧౪ ॥—, అదరదోః
౧ అదరం అనల్పాదోషా బాహూయస్యసః మహాభుజః యద్వాఅదరంఅభ
యందోషిహస్తెయస్యసః శరణాగతసంరక్షణేఅభయహస్తః ॥ ని॥దరోస్త్రీ
శంఖభయయోర్గర్తే- ఇచగుహాదరీ ॥ దరంత్వవ్యయమల్పార్థే ✽ బలాన్వి
తః ౨ శార్యోపేతః-నీతిభృతశ్రితః ౩ నీత్యారాజశాస్త్రేణభృతైః పూ
ర్ణైః సుమంత్రాదిభిః శ్రితః సః ౪ - అయం ౫ రామః✽స్వయం ౬ స్వతః✽
ఉపాయతః ౭ ఉపసమీపేఆయతః ఆగచ్ఛతః ఉపతిష్ఠమానా నిత్యర్థః శ
క్తిగుణాః శక్తయః ప్రభావాదయస్త్రిస్రః గుణాః సన్ధ్యాదయః షట్ తా
శ్చతాంశ్చ ॥ ని ॥ సంధినావిగ్రహాయానమాసనం ద్వైధమాశ్రయః॥ష
ప్రపద్యతామ్ ।స రరాజరాజసమయాదవేత్యభాం
నగరీంహరిశ్రృతగుణోనరేశ్వరః॥౪౫॥ నయ
ద్గుణాశ్శక్తయస్తిస్రః ప్రభావోత్సాహమన్త్రజాః, వశం౯. ఆయత్తతాం॥
ని॥ త్రిష్వధీనే వశో వాం ఛా ప్రభుత్వాధీనతాసునా ✽ నయన్
౧౦ ప్రాపయన్ సన్, జితాసుహృద్భీష్మక రాజనం దనాం ౧౧ జితః అసుహృ
దాం భీష్మకరః భీషణభుజః అజనన్దనః దశరథః యయా తాం॥ని॥ భీషణేత్రిషుభీ
ష్మస్స్యాద్రుద్రగాంగేయయోస్తునా, క్షమాం౧౨ క్షాన్తిం, శ్రియం ॥౧౩॥
సమృదంచ - అయాత్ ౧౪ ప్రాప్నోత్॥ ని ॥ క్షితిక్షాన్త్యోఃక్షమాయుక్తే
క్షమంశక్తేహితేత్రిషు—✽అన్యత్ర✽—౧ ॥ ౨ ॥ ౩ ॥ ౪ ॥ ౫ ॥ ౬॥ సో
దరదోర్బలాన్వితః॥౮॥౯॥నీతిభృతః॥శ్రితశ్రియం॥౧౨॥—,ఉపాయతః ౧
సామాదేః పంచమ్యాస్తసిల్॥ని॥సామదానే భేదదండావిత్యుపాయచతుష్ట
యం , శక్తిగుణాః ౨, స్వయం ౩ ఆత్మనః ✽ వశం ౪ ✽ నయన్ ౫✽సో
దరదోర్బలాన్వితః౬ సోదరాణాంభీమాదీనాందోష్ణాంబలేనాన్వితః - నీతి
భృతః ౭ అయం ౮ ధర్మపుత్రః , జితాసుహృద్భీష్మకరాజనందనాం౯

జితాః అసుహృదః భీష్మకాః భీషణాః-స్వార్థే కప్రత్యయః. రాజనన్దనాః న్య వసుతాయస్యాం తాం ॥ శ్రిత శ్రియం ౧౧ ఆశ్రితసమ్పదం ॥ తుమాం ౧౧ వసు దాం, అయాత్ ౧౨ ప్రాప్తవాన్- రాజసూయక్రత్వనుష్ఠానాయనిజసహ జైస్సకృత్స్నాం వసున్ధరామజైషీదితిభావః — ॥ అపరత్ర ॥ — ౧ ॥ ౨ ॥ ౩ ॥ ఉ పాయత ॥ ౪ ॥ ౬ ॥ సోదరదోః ॥ బలాన్వితః ॥ ౯ ॥ ౧౦ ॥ ౧౧ ॥ శ్రితః శ్రియం ॥ జితా సుహృత్ ॥ భీష్మకరాజనన్దనాం ॥ ౧౪ ॥ —, సోదరదోః ౧ ఉన్నతాని అరాణి యేక్ష్మలాకాః యస్య యస్మిన్ వా తత్ ఉదరం చక్రం తేనసహితః సోదరః స చక్రః దోః పాణిర్యస్య సః ॥ ని ॥ అగంశీఘ్రే చ చక్రాజ్జైశీఘ్ర గపునరస్యాపత్ ॥ బలాన్వితః ౨ బలేన రామేణ యుక్తః, అయాత్ ౩ శుభదైవాత్ ॥ నీతిభృతః ౪ నీతిం నయం బిభ్రతీతి తథా తాన్ ఉద్ధవాదీన్ ॥ శ్రితః ౫ ప్రాప్తః శ్రియం ౬,

సన్నయం శక్తిగుణానుపాయతస్స్వయం వశం సోద
రదోర్బలాన్వితః । అయాత్సమాస్నీతిభృతశ్శ్రి
తశ్శ్రియం జితాఽసుహృద్భీష్మకరాజనన్దనామ్
౭౬ ॥ గుణైస్సత్రుతగుణాజ్ఞో మహానీయ శ్రియా జి

శక్తిగుణాన్ శక్తిసామర్థ్యగుణాన్ ॥ ని ॥ శక్తిరస్త్రీ స్తరేగార్యాయుత్సాహే నాబలే స్త్రియాం, వశం ౭ ॥ నయన్ -౮- ॥ అయం ౧౦ శ్రీకృష్ణః ॥ జితాసు హృత్ ౧౧ నిర్జితశిశుపాలజరాసన్ధాదిశత్రుస్సన్ ॥ తుమాం ౧౨ యో గ్యాం, శ్రియం ౧౩ లక్ష్మీం ॥ భీష్మకరాజనన్దనాం ౧౪ భీష్మకస్య రాజ్ఞః నన్దనాం విదర్భరాజకుమారీం రుక్మిణీం, ఉపాయత ౧౫ ఉపయేమే ॥ వ్యా ॥ ఉపాద్య మస్స్వకరణ ఇత్యాత్మనేపదం- రుక్మిణా భ్రాత్రా శిశుపాలాయ దాతుం నిశ్చి త్య కారితపురబహిరమ్బికారాధనయాత్రాం రుక్మిణీం జాగ్రతి సతి శత్రుగ ణే రాక్షసవిధినా నిజరథమధిరోప్య ద్వారకాం గతో హరిర్విధివదుద్వాహ ఇ తి కథానుసన్ధానమ్ —— ॥ ౭౬ ॥ —— రామః స్వగుణేన దశరథమత్య తిశయానస్స్వజబన్ధూనాహ్లాదయామాస । ధర్మపుత్రో నారదముఖాన్నిజపి తృసన్దేశం శ్రుత్వా రాజసూయమయజత్ కృష్ణో రుక్మిణ్యా సహ జ్ఞాతీనహ్లాదయ

౩ ౪ ౮ ౬ ౫
దతిశథయాతి॥గుణవతి॥*వ*గుణీ॥సః॥శ్రుతగుర్వాజ్ఞః॥మహనీయః॥శ్రియా॥
౧ ౭ ౧౨ ౯ ౧౦ ౨ ౧౧
అజితః॥మహిమ్నా॥అకలయత్॥స్వానాం॥మహితం॥పరం॥ఉత్సవం॥౧౨॥

అజితః౧అజస్యరఘుసుతస్యఅపత్యంఅజిఃదశరథఃతస్మాత్ పఞ్చమ్యాథేఽత సిల్-,పరం౨భృశం గుణీ ౩ గుణవాన్ *శ్రుతగుర్వాజ్ఞః౪ శ్రుతాఅవధృతా గురోర్దశరథస్యాజ్ఞానిదేశోయేనసః ౫ శ్రియా౬శోభయా,మహనీయః౭పూజ్యః,సః౮ రామః ౯మహిమ్నా౯ప్రభావేన*స్వానాం౯-జ్ఞాతీనాం ,మహితం౧౦ఉత్కృష్టం*ఉత్సవం౧౧హర్షాతిరేకం॥శ్లో॥ఉత్సాహేహర్షమిత్యేవఉత్సవఃపరికీర్తితఇత్యుక్తలక్షణం౧౨అకలయత్ ౧౨అకరోత్—*అన్యత్ర*—౧౦పరముత్॥సవం॥శేషంప్రాగ్వత్౧౨—,అజితఃఅజస్యబ్రహ్మణఃఅపత్యంఆజిఃనారదః తస్మాత్*శ్రుతగుర్వాజ్ఞః ౨ శ్రుతా ఆకర్ణితాగురోర్గ పాణ్డోఃఆజ్ఞా- త్వం రాజసూయక్రతురాజమాహరేత్యనుజ్ఞాయేనసతథోక్తస్సన్*గుణీ౩*శ్రియాసమ్పదా, మహ

తః॥మహిమ్నా౬కలయత్స్వానాంమహితంస

నీయః౫ఉత్కృష్టః,పరముత్ ౬అత్యానన్దః*సః౮ధర్మపుత్రః*స్వానాంబాన్ధవానాం,మహిమ్నా౯-అతిశయేన,మహితం౧౦శ్రేష్ఠం*సవం ౧౧ యాగంరాజసూయం,అకలయత్౧౨నిర్వర్తయామాస-కదాచిదిన్ద్రసభాసనభాజంహరిశ్చన్ద్రమవలోక్యతద్వదుత్కర్షమాత్మనస్సంపాదయితుంనిజాభిప్రాయం పాణ్డునారదముఖేనయుధిష్ఠిరంశ్రావయామాసేతిభారతీకథాత్రానుసన్ధేయా—*అపరత్ర*—*ప*— ॥౧॥ ౨॥ ౩॥

॥౬॥ ॥అజితః॥౮॥౭॥౯॥౧౦॥పరం॥ఉత్సవం॥౧౨—,గుణీ౧*శ్రియా ౨ రుక్మిణ్యా*మహనీయః౩*శ్రుతగుర్వాజ్ఞః ౪శ్రుతాప్రసిద్ధాగుర్వీమహతీబ్రహ్మాదిభిరప్యలఙ్ఘనీయాఆజ్ఞాశాసనంయస్యసతథోక్తః*సః౫*అజితః౬అజఃబ్రహ్మాఅన్యసఙ్జ్ఞా తథాపి తథాకృష్ణః,మహిమ్నా౭ప్రభావేన స్వానాం౮బన్ధూనాం,పరం-౯-భృశంమహితం౧౦ప్రశస్తం * ఉత్సవం ౧౧హర్షప్రసారం * అకలయత్౧౨ ॥ని॥ విజ్ఞాప్య జితాన్యక్షో

——— ❋ ౪౭ ❋ ——— అథరామస్యకైకేయీవరదానమోహితసత్యసంధపితృవాక్యపరిపాలనార్థం సీతాలక్ష్మణాభ్యాం సహవనంప్రవిశ్య ధర్మపుత్రో దుర్యోధనాపహృతరాజ్యశ్రీకస్సభార్యస్సానుజస్సపురవాసీ, దమరణ్యమవజగాహే । కృష్ణో నరకాసురవధాయేంద్రప్రార్థనయా ప్రాగ్జ్యోతిషపురం ప్రతి ప్రతస్థ ఇతి చ ప్రతిపాదయతి ॥ సదేవనేత్రేతి ॥ ❋ ప ❋ సః

౨ ౧౪ ౯ ౧౨ ౧ ౩

దేవనేతా ॥ ఆయత ॥ ధర్మసమ్ప్రద్రామానుజః ॥ అర్థ ॥ అథ ॥ కుదారకేణ ॥

౪ ౭ ౬ ౧౩ ౫ ౧౧

ఆత్తశ్రియా ॥ ఉక్తః ॥ సుబలాత్మజాయా వరేణ ॥ పుర్యాః ॥ గురుణా ॥ వనే ॥

౧౦

అయం ॥ ౧౪ ॥ — ❋ అథ ౧ అభిషేకసంభారసజ్జీకరణానన్తరం ❋ దేవనేతా ౨ దేవేషు రాజసు నేతా నాయకః తేన రాజాధిరాజేన ॥ ని ॥ దేవౌ మేఘసురే రాజ్ఞి స్యాన్నపుంసకమింద్రియే ॥ కుదారేణ ౩ కుత్సితాః దారకాః దారాః యస్య తేన ॥ వ్యా ॥ స్వార్థే కప్రత్యయః - యద్వా కుత్సితం దారకం స్త్రీసుఖం యస్య తేన, ఆత్తశ్రియా ౪ ఆత్తా హృతా శ్రీః సమ్పత్ శోభా వా యస్య తేన ❋ గురుముత్సవమ్ ॥ ౪౭ ॥ స దేవనేత్రాయత ధర్మస

మ్ప్రద్రామానుజోఽర్థేథ కుదారకేణ । ఆత్తశ్రియో

క్తస్సుబలాత్మజాయా వరేణ పుర్యా గురుణా వనే

రుణా ౫ పిత్రా దశరథేన ❋ సుబలాత్మజాయా వరేణ ౬ సుబలేన ప్రబలేన ఆత్మనః స్వస్య జాయాయాః ప్రియాయాః కైకేయ్యాః దేవాసురయుద్ధే కృతసారథ్యాయాః వరేణ అభీప్సితవరదానేన హేతునా ❋ ఉక్తః ౭ అభిహితః ధర్మసమ్ప్రద్రామానుజః ౮ ధర్మ ఏవ సమ్పత్ యయోస్తౌ రామానుజౌ సీతాలక్ష్మణౌ యస్య సః ❋ సః ❋ అయం ౧౦ రామః ❋ వనే ౧౧ అర్థే ౧౨ విషయే చతుర్దశవర్షావస్థానార్థమితియావత్, పుర్యాః ౧౩ అయోధ్యాయాః సకాశాత్ ❋ ఆయత ౧౪ అయతేస్స-అయాగతౌ విత్యస్మాద్ధాతోర్లఙ్ — ❋ అన్యత్ర ❋ — ❋ ప ❋ స దేవనే ॥ అత ॥ ఆయత ॥ ౪ ॥ ౫ ॥ ౬ ॥ ౭ ॥ ౯ ॥ ౮ ॥ సుబలాత్మజాయాః ॥ వరేణ ॥ ౧౨ ॥ ౧౩ ॥ ౧౪ ॥ ౧౫ ॥ — ❋ అథ ౧ రాజసూయయాగానంతరం ❋ అత్ర ౨ భువి ❋ కుదారకేణ ౩ కుత్సితౌ దారకౌ పుత్రౌ యస్య తేన ॥ సి ॥ దారకౌ బాలకౌ

పిస్యాద్భదకేత్వభిధేయవత్ ॥ సదేవనేరసాత్మే ॥ ౬ ॥ దేవసంఖ్యావహే రిపాశ్యాజ్జిగీషోశ్రీదయోరపి। దేవనోఽత్రేషుపుంసిస్యాత్ ॥ అర్థే ౫ వ్యవహారేద్యూతకృత్యే, ఆత్తశ్రియా౬ఆత్తాదుర్యోధనేన అపహృతాశ్రీః ధర్మపుత్రస్యసమ్పత్ యేనతేన౭సుబలాత్మజాయాః ౪ సుబలస్యరాజ్ఞః ఆత్మజాయాఃపుత్ర్యాఃగాంధార్యాః,వరేణ౮భర్త్రా ౯ ॥ గురుణా-౯-ధృతరాష్ట్రేణ॥ఉక్తః ౧౦ ధర్మ సమ్పద్రామానుజః ౧౧ ధర్మసమ్పత్ రామాద్రౌపదీయేషు తేఅనుజాఃభీమాదయోయస్యసః ॥ యం ౧౨ధర్మపుత్రః, పుర్యాః౧౩సకాశాత్, వనే౧౪విపినే ॥ ఆయత౧౫అగచ్ఛత్—॥అపరత్ర॥—॥ప॥ — సః ॥ దేవనేత్రా ॥ ౩ ॥ ధర్మసమ్పత్॥రామానుజః॥౬॥౪॥౮॥౯॥౧౦॥సుబలాత్మజాయాః॥వరేణ॥౧౩॥౧౪॥అవనే ॥౧౬ ॥ — , అథ౧అనంతరం,కుదారకేణ ౨కోఃభువఃదారకేణ పుత్రేణనరకాసురేణ ॥ ఆత్తశ్రియా ౩ హృతసంపదా,గురుణా౪ జ్యేష్ఠే

ఽయమ్ ॥ ౪౮ ॥ పీతాంశుకస్ఫురితమాకలయన్సన

న్వరేణ ౫ శ్రేష్ఠేన॥దేవనేత్రా౬దేవరాజేనఇంద్రేణ,ఉక్తః ౪ ప్రార్థితః , ధర్మసంపత్ ౮ ధర్మఃసంపత్ యస్యసః౯,సః , అయం౧౦, రామానుజః ౧౧ బలానుజఃకృష్ణః ? అవనే ౧౨ రక్షణే ॥ అర్థే౧౩॥ సుబలాత్మజాయాః ౧౪ శోభనాబలాత్మజాబలభద్రసుతాభానుమతీయస్యాంతస్యాఃయద్వాబలఃబలభద్రఃఆత్మజోయయోస్తాబలాత్మజౌదేవకీవసుదేవౌరోహిణీవసుదేవౌవా - శోభనౌబలాత్మజౌయస్యాంతస్యాః,పుర్యాఃద్వారకాయాస్సకాశాత్,ఆయత౧౬నిరగాత్॥ ౬ ॥ప్రాప్తావప్రతయోరాత్రంత్రిషుస్యాదభిధేయవత్ ——— ॥ ౪౮ ॥ ——— అథ ద్వాభ్యామేకత్రసూర్యాస్తయమన్యత్రసూర్యోదయమపరత్ర భగవ

౩

దారూఢంగరుడంచవర్ణయతి॥పీతాంశుకేతి॥ప॥పీతాంశుకస్ఫురితం॥ ఆక

౪ ౨ ౭ ౯ ౧౬ ౮ ౫ ౧౨

లయన్॥అనన్తం॥పతిః॥ఈశ్వరః॥అలమకరోత్॥మహాసా॥పవిత్రః॥తార్క్ష్య

౧౪ ౧౧ ౧౫ ౧౦ ౧౭ ౧౩ ౧

అపరం॥లలితయా॥ధరం॥అభ్యుదారభూమోదయం॥కిల॥సురాగ॥ అథ॥

౬

ఆకాశం, పీతాంశుకస్ఫురితం 3 పీతేః గౌరేణ. అంశుకేనకింజేన స్ఫురితం భాస్వత్ ॥ని॥ పీతం పానే హరిద్రాప్రియాం స్యాత్ స్త్రీ గౌరే ఽభిధేయవత్ ॥ తస్మిన్ అంశుకం వస్త్రం భాయాం వా॥ అ: [illegible] భూనః భోఽన [illegible] శేష యోః, ఆక [illegible] ర రచ [illegible], [illegible] పూర్ణ [illegible] జగ [illegible] పూర్ణ [illegible] జగత్ [illegible], ఆగమాత్మా [illegible] సేవస్వరూపః, ప [illegible] వత్రం వాహానమస్యాస్తీతి [illegible] ॥ని॥ [illegible] వాహానే [illegible] తారపి, మహాత్మాం [illegible] తేజసం, ఈశ్వరః [illegible] - ప [illegible] , [illegible] దారభూమౌ ద [illegible] అత్య [illegible] దా [illegible] అమహః [illegible] యః [illegible] సుస్వతం [illegible] శితయా [illegible] ॥ని॥ [illegible] శితం [illegible] ద్ధార భేదే తు [illegible] యోః [illegible] సు [illegible] సుతరాం రాగః అరుణిమా యస్యతం [illegible] అప [illegible]

[illegible] | [illegible]
[illegible]

[illegible] ॥ని॥ [illegible] రోత్ [illegible], కిలగి [illegible] ఖలు [illegible] ఫలః — [illegible] —
[illegible] — ౯ [illegible] అత్యదారభూమా [illegible] ఉదయం ॥ [illegible] ॥ — [illegible] స్యావా [illegible] త్కా [illegible] ఉకల [illegible] పీతాంశుకస్ఫురితం [illegible] గౌరే [illegible] స్ఫురితం [illegible] కలశగోము [illegible] బ్రహ్మ [illegible] వపరి [illegible] పూ [illegible] యోః, ఆగమాత్మా [illegible] ౯ [illegible] అత్యదారభూమా [illegible] అత్యున్నతమహిమా [illegible] మహా [illegible] భాసాం, ఈశ్వరః [illegible] సూర్యః [illegible] శ్రేష్ఠం [illegible] సురాగ [illegible] సుతరాం [illegible] యస్యతం, ఉదయం [illegible] తదాఖ్యం, ధరం [illegible] పూర్వపర్వతం ॥ని॥ ఉదయః పూర్వశైలే స్యాదున్నతౌ వృద్ధ తౌ [illegible] అంశుకః [illegible] గౌరుడీ [illegible]

యోఽర్థః—*అపరత్ర*—౩ పత్రిశ్వరః॥ అలం॥ అకరోత్
౧౧॥ అథ౧౦॥ అత్యుదారభూమోదయం॥౧౭॥—, అథ౧కృష్ణపార్శ్వగమాన
న్తరం*పీతాంశుకస్ఫురితం ౨ పీతాంబరేణవిరాజమానం * అనన్తం౩కృ
ష్ణంఅకలయత్ ౪ వపుః ౬ ఆగమాత్మా౫ఛన్దోరూపః॥ శ్రుతిః॥ సుపర్ణోఽసి
గరుత్మానిత్యాదిభిర్వేదప్రతిపాద్యః, పవిత్రః౬శుద్ధః, పత్రిశ్వరః ౭ పక్షి
రాజఃగరుడః, లక్షితయాఽసక్తయా * మహాపాంగలక్ష్మ్యా౧౦ తేజస్స
మృద్ధ్యా * వపుః౧౧సర్వోత్కృష్టం, అత్యుదారభూమోదయం౧౨ *
సురాగం౧౩సురాణాందేవానాంఅగం మేరుపర్వతం॥సి॥ అగస్స్యాన్నగ
వత్స్వవృక్షేస్వథపాదపయోః పుమాన్ * అలం౧౪భృశం *అథ౧౫నిర్
ష్టం॥సి॥ ఓష్ఠేపుంస్యధరోఽథ...నిర్బంధే చాధిధే యవత్ * అకరోత్ ౧౬
కేల౧౭ జితవానిత్యర్థః తేజోమయనిజదేహస్థౌల్యేన మేరుసదృశో దదృశే ఇతి

సురాగమథాగమాత్మా ॥ ౪౯ ॥ పక్షానిలోల్లా
౩

భావః—*౪౯*—పక్షానిలేతి॥*వ*॥ పక్షానిలోల్లాసిని॥ చార
౫ ౨ ౧ ౪ ౮ ౯ ౧౦
భాజాం। అహః॥ సమగ్రం॥ ఖగానా॥ సమూహః॥ ఆపత్య॥ నీడాన్తరయుక్తభా
౬ ౩ ౧౧
వం॥ గరుత్మతాం॥ అరమణః॥ జగామ॥౧౧॥—సమగ్రం౧సకలం* అహః
౨ వాసరం॥ వ్యా॥ కాలాధ్వనోరత్యన్తసంయోగే ఇతి ద్వితీయా॥ అహానిత్య
ర్థః, పక్షానిలోల్లాసిని ౩ పక్షానిలైః గరుద్వాతైః ఉల్లాసిని ఉచ్ఛ్వసిని॥
సి॥ పక్షః...గరుదన్తికసాధ్యభిత్తిమితే...వివరేన్యపకుంజరేచ।
...బాదుపవిమాసదశేచపక్షద్వారేబలేచగజపార్శ్వేఽపిరోధయోశ్చ,
ఖగానేర అ...,చారభాజాం ౫ సంచారిణాం, గరుత్మతాం ౬ పక్షి
ణాం॥ ...పక్షితార్క్ష్యేగరుత్మన్తౌ, ఆగమణః ౭ చారుః, సమూహః౮ కులం,
ఆపత్య...ప్రత్యాగత్య, నీడాన్తరయుక్తభావం ౧౦ నీయతేత్ర...దికమ
త్ర...నీడం కులాయః తస్య అన్తరేణమధ్యేనయుక్తభావం సంయుక్తత్వం
సంయోగమిత్యర్థః॥ విశిష్టాద్భావప్రత్యయోవిశేషణమభిసన్ధత్తే ఇతి
న్యాయాత్॥ కులాయోనీడమస్త్రియాం॥ అన్తరమవకాశావధిపరిధానాన్త

ధీశాభిదతాదత్మ్యాభిద్రాత్రీ వినాబహిరవసరమధ్యంశరాత్మనివ ॥ జ
గామ౧౧ప్రాప — * అన్యత్ర * — * ప * పూర్వవత్ ॥ ౧౧ ॥ — *
నవ ౪౦౧, అహ్నః౨, అసత్య ౩ అసమున్నాదుడ్డీయ్య, పత్రాని లోల్లాసి
నిర్ * గగనే౪, చారభాజాం ౬ సంచరతాం సంచారిత్రుమూనామిత్యర్థః,
గరుత్మతాం ౭ ఆగమనిరాసమూహః ౯, నీడాంతరయుక్తభావం ౧౦
నీడస్య అంతః మధ్యే అయుక్తభావం భిన్నభావం సంయోగాభావమితి యావ
త్, జగామ ౧౧ స్వస్వకులాయం విహృజ్యోడ్డీయతైస్త్యర్థః — * అ
పత్ర * — * ప * ౩ ॥ చారభాజా ॥ మహాః ॥ ౪ ॥ ౫ ॥ ౬ ॥ ౭ ॥ ౮ ॥ గరుత్మతా ॥
మామణిః ॥ ౧౧ ॥ —, సమూహః ౧ సమ్యక్ ఊహః బుద్ధిగుణవిశేషోయస్య
సతథోక్తః ॥ తదుక్తం ॥ శుశ్రూషాశ్రవణం చైవ గ్రహణం ధారణంతథా ।
ఊహాపోహార్థవిజ్ఞానతత్త్వజ్ఞానాని ధీగుణాః, మారమణః ౨ లక్ష్మీర

సినిచారభాజా మహస్సమగ్రం గగనే సమూహః ।
అవత్య నీడాన యుక్తభావం గరుత్మతా మార
మణో జగామ ॥ ౫౦ ॥ కర్తాకరైస్సైన్య కమలా

మణః కృష్ణః, పత్రాని లోల్లాసిని ౩ నిజా ధ్యాసిత గరుత్మద్గరుపని
లవిరాజమానే, గగనేరవ్యాదిన్న * నీడాంతరయుక్తభావం ౫ నితరాంతః
శాంతరేస్తు విశేషేవిషయోయుక్తభావం యోగ్యత్వం, ఇపహ్యాం ప్రివద్యా
చారభాజా ౭ సంచరతా * రుత్మతా గరుడేన, సమగ్రం సంపూర్ణం,
మహః ౧౦ శోభాం, జగామ ౧౧ అవాప - గరుడస్తుశోభయావిభావః

━━━━➤ ౫౦ ⬅━━━━ అథ త్రిభిరేకత్ర చంద్రోదయమన్యత్ర సూర్యో
౫

దయం పరత్ర కృష్ణస్య గగనసంచారం చవర్ణయతి ॥ కర్తేతి ॥ * ప * కర్తా
౩ ౨ ౪ ౭ ౬ ౮ ౧౦

కరైః సైన్యైః ॥ కమలాశయద్రైః అనన్తకారీశ ॥ జగన్నిర్యుర్వాన్ ॥ ఇతః ॥ విరా
౧౪ ౧౮ ౧ ౧౭ ౧౨ ౧౯ ౧౬ ౯ ౧౫ ౧౧ ౧౩

జన్ ॥ దదృశే ॥ తదా ॥ తుశః ॥ దశే ॥ హి ॥ భానాం ॥ ఉదయం ॥ సః ॥ ఖే ॥ అలం ॥ ౧౯ ॥
తదా ౧ తదానీం, సైన్యైః ౨ స్వకీయైః * కరైః ౩ అంశుభిః ॥ ని ॥ కరోనభోంశుహ
స్తేషు రాజదదమొఘునోవలె ॥ కమలాశయద్రైః ౪ కమలాశయస్య జలనిధేః

బుద్ధేః కృత్స్నస్య, కర్తా ౪ రచయితా సముద్రవర్ధనకర ఇత్యర్థః ॥ ని ॥
కమలం సలిలే స్త్రీజలజే క్లోమ్ని భేషజే । వ్యోమ్ని భేదే తు కమలః కమలా శ్రీవర
స్త్రియో రితి త్రికః భువనానాం ... స్థకారీ ... అస్త కారిణః ... స్సి నోటి స్యా
సినః మి ... హ్నన్ లపి రచయన్ , ఉదయం-గా-అవిభాజకం , ఇతి ౧౦
పా ప్రతిష్ఠే ౧౧ వ శేం ... ప్ర శే, అలం ౧౩ అన్యత్ర, ... జన్
౧౪ భా ... నస, సకి ౧౫ ... ద్ధిః భానాం ౧౬ ... , ఈశః ౧౭
నాథః ... , దన్యశే ... హి ౧౮ అలో క్యాంది —— ... ——
—— ... ఫ్లా ర్స్వన్ ॥ ౧౮ ॥ — , తదా ౧ ... కస్య ౩, కమలా
శయధేః ౪ కమలానాం పద్మానాం ఆశయస్య కోశస్య బుద్ధేః వృద్ధేః,
కర్తా జనంతి ౬ అపంధకారీత ౭ అమోదం తి , కుర్వన్ , ఉదయం
గా, ఇతి ౧౦ ఫ ౧౧ ... శే ౧౨ అం ౧౩ కృత్వం , ... ౧౪ సః
౧౫ భానాం ౧౬ భానాం, ఈశః ౧౭ పతిః సూర్యః ... హి ౧౮ ——
అపత్ర —— ... రాజమానం ... ౧౬ —, కమల శయ

శయ ధ్యే దనన్తకారీ ద్విజకన్త్రికర్కస్ । ఇతో వి
రాజస్సృగ్వేత సేశో ఘశేహి భానాము దయం స
ఫలమ్ ॥ ౪౧ ॥ ద్వ్యాపినా విధుతిత స్య కరోరు

ధ్రే ... కమలాయాః శియః ఆశయస్య హృదయస్య బుద్ధేః , కర్తా ... ౩
... , జనం ... , ... స్థకారీ ... నానా ... దు బద్ధవాగ్జఘన
స్థ రాః ... స్థకానాము యోయోషుతానిత ధోక్తా కర్వన్ ౭ భానాం
లసత్తన్వాం, ... - గా - తాం రాజ ... ౧౦ సలీలం ... న
సంబా మి ... ॥ కీ దా ఫే ... ౧౧ ద్వ్యాపిత స్థ
విధిం విరాజం ౧ పతి రాజం గరుడః , ఇతి ౧౩ ఆయోధః, ఈశః ... కృష్ణః ,
తదా ౧ దస్య శే ౧ హిం ౧౭ అన్యత్ర స్త్రీ —— ౧ —— ఏకత్ర సూ
ర్యాస్తమయ వస్త్రా ద యోభయ ... నేన చక్రవాకవిః ... సంచ
అన్యత్ర వస్త్రా స్తమయ సూర్యోదయోభయ ... నేన తదుభయహర్షం పరత్రి

౧
కృష్ణంసత్యభామాసమేతంచవర్ణయతి ॥విద్యోతినఇతి॥ *వ*విద్యోతినః
౭ ౪ ౭ ౩ ౨ ౬ ౫
వియతి॥తస్య॥కరోరుకాణ్డే॥హృద్యస్య॥సాగరభువః॥రుచిరే॥అహిమాంశోః
౧౩ ౧౧ ౧౨ ౯ ౧౭ ౧౪ ౧౬ ౧౮ ౧౯ ౧౫
చక్రే॥అవిభాతి॥పరం॥అప్రమదానుషఙ్గాత్॥అఙ్గే॥అపి॥కః॥అపి ॥న॥మితః॥
౨౦ ౧౮
దదృశే॥విలాసః॥౨౦॥—సూర్యాస్తమయవర్ణనే , విద్యోతినః౧ప్రకాశి
నః , సాగరభువః౨సముద్ర ప్రదేశస్య,హృద్యస్య ౩ హృత్‌హృదయంమ
ధ్యం యాతిగచ్ఛతీతిహృద్యః తస్య-సముద్రగర్భగతస్యేత్యర్థః, తస్య౪,
అహిమాంశోః ౫ సూర్యస్య , రుచిరే౬ మనోహరే,కరోరుకాణ్డే౭ కరా
ణాంకిరణానాం ఉరౌవిపులేకాణ్డేసమూహే॥ని॥కాణ్డోస్త్రీదణ్డబాణార్వ
వర్గావసరవారిషు*వియతి౮వ్యోయంగచ్ఛతిసతి* అప్రమదానుషంగాత్
౯అప్రమదానుషంగాభావాత్ ప్రమదస్యసన్తోషస్యప్రమదాయాః స్త్రియా
శ్చ సఙ్గమాభావాత్ ॥ని॥ ప్రమదస్సమ్మదేపుంసిత్రిషుమత్తేస్త్రియాంస్త్రి
కాణ్డే హృద్యస్య సాగరభువో రుచిరే హిమాం
యాం,పరం౧౦భృశం,అవిభాతి ౧౧ అరాజత*అఙ్గే౧౨కమలే ౧౩చక్రే
౧౩ అపి ౧౪ కోకేచ *మితః౧౫స్వల్పోపివా*కః౧౬అపి౧౭ కశ్చిదపి*
విలాసః ౧౮ [illegible] ౧౯ దదృశే౨౦ నాలక్ష్యత॥సి॥విలాసోభావలీల
యోః॥చన్ద్రోదయవర్ణనే॥హిమాంశోరితిచ్ఛేదః॥విద్యోతినఃసాగరభువః
హృద్యస్యతస్యహిమాంశోఃచన్ద్రస్యకరోరుకాండేవియతిఆకాశే॥ని॥వ్యోమ
గపివియత్ విష్ణుపదే॥ రుచిరేసతిఅప్రమదానుషఙ్గాత్ పరంఅవిభాతిఅఙ్గేపి
చక్రేపిమితోపికోపివిలాసఃవిభ్రమఃనదదృశే - సూర్యస్యాదర్శనాత్ విప్ర
యుక్తాశ్చక్రవాకాదుఃఖితాఃచన్ద్రదర్శనాత్పద్మానిముకుళితానిచాభవన్నితి
భావః—*అన్యత్ర*—౧ప*చందాస్తమయవర్ణనే*౬॥హిమాం
శోః॥౯॥విభాతి॥పరమప్రమదానుషఙ్గాత్॥౧౨॥౧౩॥౧౪॥౧౫॥నమితః॥
౧౬॥౧౮॥—,విద్యోతినః౧,సాగరభువః౨,హృద్యస్య౩,తస్య౪,హిమాం

శ్లో॥౪, రుచిరైః౬, కరోరుకాండైః౮, వియతి౭వ్యాయంగచ్ఛతిసతి, పరమప్ర మదానుషఙ్గాత్౯పరమాత్ అధికాత్ ప్రమదానుషఙ్గాత్ సంతోషానుబ న్ధాత్ అఙ్గనాసఙ్గమాచ్చ, విభాతి ౧౦విరాజమానే*అబ్జే ౧౧ అరవిన్దేపి, చ క్రే౧౨, అపి ౧౩ చక్రవాకేచ*నమితః౧౪అమితః ॥వ్యా॥ నఞ్శబ్దేనసహ సుప్సుపేతిసమాసః॥, కః౧౫అపి౧౬ అనిర్వచనీయః*విలాసః౧౮ దదృశే ౧౭అలక్షి ॥ సూర్యోదయవర్ణనే॥అహిమాంశోరితిచ్ఛేదః॥సాగరభువః హృద్యస్యవిద్యోతినః తస్యఅహిమాంశోః సూర్యస్యకరోరుకాండే వియతిఖే రుచిరేసతిపరమప్రమదానుషఙ్గాత్ విభాతిఅబ్జేపిచక్రేపి నమితః కోపివిలా సః దదృశే-చన్ద్రస్యఅదర్శనాత్ సూర్యస్యదర్శనాచ్చ పద్మానిఫుల్లానిచ క్రవాకాః స్త్రీసఙ్గమేనసంతుష్టాశ్చాభవన్నితిభావః — * అపరత్ర * —పదచ్ఛేదస్తుపూర్వవత్ ౧౭ ॥ —, వియతి ౧ దివి పరమప్రమదాను

శ్లో॥ చక్రే విభాతి పరమ ప్రమదానుషఙ్గాదబ్జే పికో
పినమితో దదృశే విలాసః ॥ ౫౭ ॥ విమర్దనయోగ

షంగాత్౨పరమాత్ ప్రమదాయాః స్త్రియాః సత్యభామాయాః అనుషం గాత్ సమ్బన్ధాత్*విద్యోతినః౩ వాపతిణిగరుడేద్యోతినః ద్యోతవతః, సా రభువః౮ అబ్ధికన్యాయాః శ్రియః *హృద్యస్య౪వల్లభస్య, తస్య ౬ హరేః, క రోరుకాండైః కరః హస్తఏవఊరుకాణ్డః స్థూలదండఇతిరూపకాలఙ్కారః తస్మిన్, విభాతి౭భ్రాజమానే, అహిమాంశోః౯అపి ౧౦ సూర్యస్యాపి* రుచిరే౧౧రుచిందీప్తిం రాతిదదాతీతితథోక్తే- తదపేక్షయా తేజస్వినీత్య ర్థః, చక్రే౧౨సుదర్శనే*హిమాంశోః చన్ద్రాత్* రుచిరేమనోజ్ఞే, అ బ్జే౧౩ పాంచజన్యే*నమితః ౧౪ అమితః॥నసమాసః, కః౧౫ అపి౧౬ అనిర్వాచ్యః, విలాసః౧౮శోభావిశేషః, దదృశే ౧౭ దృశ్యతేస్మ— ౫౭*—పునర్భఙ్గ్యన్తరేణైతచ్చన్ద్రం। అన్యత్ర సూర్యం। పరత్ర

౪ ౭

కృష్ణంచవర్ణయతి ॥ విమర్దయోగేనేతి ॥ * ప *సమర్దయోగేన ॥ సః ॥

౩ ౬ ౪ ౧౦ ౮ ౯

మండలేశః॥ విశేషహృద్యైః కమలాకరస్య॥ రేజే॥ అతనూల్లాసకరైః॥ కరైః॥

ా ౧

స్వైః॥ా॥సముల్లసచ్చక్రవిభావినోదః॥౧౦॥—సముల్లసచ్చక్రవిభావినోదః౧ సముల్లసన్ సముజ్జృమ్భన్ చక్రవైః చక్రవాకపక్షిణః భావీఉత్పత్స్యమానః నాదః శ్లేషః మసన్తాపః యస్మాత్తాదృశః॥ సః ౨ మండలేశః ౩ బిమ్బాధినాథః చంద్రః॥ని॥మండలం పరిధౌ కోటే దేశే ద్వాదశ రాజసు। క్లీబేథ స్వహేబిమ్బే త్రిషు పుంసి తు కుక్కురే ॥ విమర్దన యోగేన ౪ సమ్మర్దన యోగేన దృఢసమ్బన్ధేనేత్యర్థః॥ని॥విమర్దో మర్దనామోదౌ, కమలాకరస్య ౫ కమలానాం జలానాం ఆకరస్య ఖేః సముద్రస్య॥ని॥కమలేజలపఙ్కజే, విశేషహృద్యైః ౬ విశేషేణ అతిశయేన హృద్యైః ప్రియైః, అతనూల్లాసకరైః ౭ అతనోః అనఙ్గస్య ఉల్లాసకరైః హర్షకారిభిః, స్వైః॥ స్వకీయైః, కరైః కిరణైః, రేజే ౧౦ రురుచే—॥ అన్యత్ర ॥—పదచ్ఛేదః ప్రాగ్వత్॥ ౧౦ ॥ —, సముల్లసచ్చక్రవిభావినోదః ౧ సముదః సన్తోషసహితాః లసన్తః రాజన్తః చక్రివయః కో

నస మణ్డలేశో విశేషహృద్యైః కమలాకరస్య। రే

జే తనూల్లాసకరైః కరైః స్వైః సముల్లసచ్చక్ర

కపక్షిణః యేన సః భాయాః కాన్త్యాః వినోదో విలాసః యస్య సతథోక్తః నిజకిరణప్రసరణసన్తోషితచక్రవాకఇత్యర్థః, సః ౨, మండలేశః ౩ సూర్యః, విమర్దయోగేన ౪ పరిమళసంగేన ఉపలక్షితస్య ॥ కమలాకరస్య ౫ పద్మాకరస్య అతనూల్లాసకరైః ౬ అలఘుసన్తోషకారిభిః ॥ విశేషహృద్యైః ౭ అధికమనోజ్ఞైః స్వైః ౮, కరైః ౯ నిజమయూఖైః, రేజే ౧౦ — ॥ అపరత్ర —ప ॥ ౬ ॥ తనూల్లాసకరైః ॥ ా ॥ ౯ ॥ సముత్ ॥ లసచ్చక్రవిభావినోదః ౧౧ ॥ —, లసచ్చక్రవిభాసినోదః ౧ లసన్ చక్రవ్యాః సుదర్శనగరుడయోర్యా భా దీప్తిస్తస్యాః వినోదో యస్మాత్సః ॥ సముత్ ౨ సమోదః ॥ సః ౩ మండలేశః ౪ జగన్మండలేశ్వరః కృష్ణః, కమలాకరస్య ౫ కమలాయాః లక్ష్మ్యాః కరస్య హస్తస్య, విమర్దయోగేన ౬ విమర్దస్య మర్దనస్య యోగేన వ్యతికరేణ రమాహస్తాబ్జసంవాహనేనేతియావత్ ॥ విశేషహృద్యైః ౭ ॥ తనూల్లాసకరైః ౮ తనోః శరీరస్య ఉల్లాసకరైః శో

భాశరైః॥సైన్యైః - ౯-సిజైః॥కరైః౧౦భుజైశ్చతుర్భిః॥రేజే ౧౧ రరాజ

——* ౫౩ *——ఏవంపంచభిశ్శ్లోకైర్గవుష్పవద స్తమయోద

యాతౌ చాభివర్ణ్య సమ్ప్రతికథాంసన్దధ్యాయన్కృత సాయం సంధ్యోపా

స్తేరామస్య ప్రథమదినే రాత్రౌతమసానదీతీరేవివాసం । ధర్మపుత్రస్య

స్వానుగతబ్రాహ్మణస్య సంరక్షణకృతౌఆదిత్యోపాస్తిం । కృష్ణేసముద్రపా

తాదిదుర్గలక్షణనాశపూర్వకం నరకాసురం హత్వా తద్బందీకృతషోడశ

౧౭ ౮

సహస్రస్త్రీసమాగమంచవిశినష్టి॥ప్రాగ్జ్యోతిషఇతి॥*వ*ప్రాక్॥జ్యోతిషే

౬ ౧ ౪ ౧౪ ౩ ౯

అయం॥నరకాన్తదేహః॥ప్రాజ్ఞః॥అభవత్॥ధర్మభవః॥కృతార్ఘ్యః॥

౨ ౫ ౭ ౧౩ ౧౧ ౧౦

నసత్యభామాభరణః॥సః॥రామః॥వాసీ॥నిశాన్తే॥తమసావనాన్తే ॥ ౧౪ ॥

——*నరకాన్తదేహః౧నరకాణాంనిరయాణాంఅన్తదానాశదాఈహాచే

ష్టాయస్యసతథోక్తః-నరకాపనోదనసమాచారఇతియావత్ ॥ని॥ నరకోనిర

విభావినోదః ॥ ౫౩ ॥ ప్రాగ్జ్యోతిషేయన్నరకా

న్తదేహస్ప్రాజ్ఞోఽభవద్ధర్మభవస్కృతార్ఘ్యః

యేఽసురె , ససత్యభామాభరణః ౨ సత్యంబుతంభామః కోపః ఆభాశో

భాతాభిస్సహితః సత్యభామాభరణః సంగ్రామః యస్యసతథోక్తం తస్య

యుద్ధఏవకోపోనాస్యేతిభావః ॥ని॥ సత్యం కృతే చశపథే తథ్యే త్రిషుతుత

ద్వతి॥భామః కోపే నాదీప్తౌ॥ రణో ... యుధినాధ్వనౌ, ధర్మభవః

౩ ధర్మాద్యోత్పన్నః, ప్రాజ్ఞః ౪ - సః ౫ అయం౬ - రామః ౭ - జ్యో

తిషే ౮ సూర్యాయ॥ని॥ జ్యోతిర్నాగ్న్యర్కచంద్రేషుక్లీబంభద్యోతదృష్టి

ము - కృతార్ఘ్యః ౯ అర్ఘ్యంపూజార్థముదకం- విరచితార్ఘ్యోదక

ప్రదానస్సన్॥ని॥ అర్ఘ్యమర్ఘస్యయోగ్యేస్యాదర్ఘోమూల్యేపిచవాచ్యవ

త్ ॥ మూల్యేపూజావిధావర్ఘః - తమసావనాన్తే ౧౦ తమసాయాఃన

ద్యాఃవనాన్తేజలసమీపారోధసీతియావత్ యద్వాతత్తీరవిపినభువి - నిశా

న్తే ౧౧ నిశాయాః రాత్రేఃఅన్తేమధ్యేనిశీథఇత్యర్థః * ప్రాక్ ౧౨ ప్రథ

మం - వాసీ ౧౩ వాసవాన్ - అభవత్ ౧౪ తత్రఉవాసేతి భావః॥

—*అన్యత్ర*—*ప* ౯ ॥ సరామః॥ ౧౧ ॥ ౧౭ ॥ అతమసా॥౧౪॥ —, నరకాంత దేహః౹నరాణాంమనుష్యాణాంమధ్యేకాంతః సుందరశ్చదే హఃకాయోయస్యసః॥ ని ॥ కాన్తానార్యాంప్రియంగౌస్త్రీసున్దరేత్రిషునాథ వే-లో హేచచన్ద్రిసూర్యాయగ్నివర్యాయా న్తశిలాసుచ, ససత్యభామాభ రణః ౭ సత్యభామానాంఋతుకాన్తిశ్రియాంభగణేనవహానేన యద్వాస త్యభామాః ఋతకాన్తిలక్ష్మ్యేవ ఆభరణాసభూషణాస్తైస్సహావర్తత ఇ తితథోక్తఃఅథవా-సతి-ఇతివనాన్తపదస్యవిశేషణతయాభిన్నంపదం॥ అభా మాభరణఃఅభామఃఅక్రోధఃక్షమాసఏవఆభరణం యస్యసః,అతమసా ౩ తమోగుణాభావేస*ప్రాజ్ఞః౪॥ని॥ తమోరాహకాగుణేధ్వాంతేశోకేమో హ్యాపికిల్బిషే *వనాంతే౪అరణ్యమధ్యే* వాసీ౭* సరామఃససుస్త్రీకః* యంతా * ధర్మభవః౯యుధిష్ఠిరః *నిశాంతేం౧ంనిశావసానేప్రాతః

సస త్యభామాభరణస్సరామోవాసీ నిశాంతే తత

కాలే॥ని॥నిశాంతప్రోషశాంతేస్యాత్ప్రభేతూపనిసద్మని*ప్రాక్౧-పూ ర్వం * జ్యోతిషే ౧౭ సూర్యాయ ౧ కృతాఘ్యః ౧౩కృతపూజాదర్వ్యః * అథవత్౧౪అనేనతస్యానుసారణపరబ్రాహ్మణగణభరణార్థం సూర్యోపాసనంకృతవానితిసంసూచితంభవతి— * అపరత్ర *— *ప*ప్రాగ్జ్యోతిషే॥యన్॥ ౩ ॥ ౪ ॥ ౫ ॥ ౬ ॥ ౭ ॥ ౮ ॥ ౯ ॥ ౧౦ ॥ ౧౧ ॥ ౧౭ ॥ అవనాంతే॥౧౩॥—*ప్రాగ్జ్యోతిషే౧తదాఖ్యేభామపురే॥ని ॥ ప్రాగ్జ్యోతిషాకామ రూపంతచ్చభామపురంపిదుః * యన్౭గచ్ఛన్ * అవనాంతే ౩ అవనస్య రక్షాయాః క్షురపాశాదిదుర్గరక్షణస్యఅంతేనాశేసతి * ససత్యభామా భరణః౪ సత్యభామాయాఃస్త్రియాఃఅభయాశోభయాసహవర్తతఇతిస సత్యభామాభఃరణస్సగ్రామోయ్యసతథోక్తః సత్యభామోల్లాసకరయుద్ధ ఇత్యర్థః సత్యభామాయాభరణేనసహితఇతివా,నరకాన్తదేహః౫నరకస్య నరకాసురస్యభామస్యఅన్తవామరణదాతహాయుద్ధక్రియాయస్యసః * కృ తాఘ్యః౯కృతంఅఘ్యాంపూజనంసురైఃఘృష్టైఃయస్మైసః౧౭ అతమసాః

అతమోఘగుణేనసత్త్వగుణేనేతియావత్ * ధర్మభవః ౮ ధర్మసంస్థాప నార్థం౯కృతావతారః* ప్రాజ్ఞః ౯ క్షేత్రజ్ఞఃచిదాత్మకోహరిః॥ ని॥ క్షేత్రజ్ఞాభిజ్ఞయోఃప్రాజ్ఞః*నితాంతే ౧౦ అంతర్గపురే * వాసీ ౧౧ వాసవాంన్సన్॥సి॥ పుష్పాన్నివాసేసదనేవాసోవస్త్రేఃపుస్తకం * సరామః౧౨ రామాభిస్త్రీభిస్సహితః, అభవత్ ౧౩ తత్రషోడశసహస్రరాజకన్యాలబ్ధవా నిత్యర్థః ——* ౫౪ *—— తత్రనిషాదాధిపతినాగుహేనసమ భ్యర్చితోరామోగఙ్గాం తీర్త్వా ప్రయాగక్షేత్రమవాప - యుధిష్ఠిరస్యా ర్యపత్రిపాదాదధిగతాత్ప్రయభాణ్డోహిమాలయమవజగాహే- కృష్ణోమన్దాకినీముత్తీర్యత్రిదివమవిన్దతేతిచశ్లోకాభ్యాం కులకేన నిగమయతి॥సద్దానేతి. స

౧౨

ఇతి॥* ప*సద్దానవారిభవనేభకపోలభిత్తిసఙ్క్రాన్తకాన్తమదగన్ధసుబన్

౧౩

ధురోర్మిః॥సప్తర్షిహస్తకమలాపహృతావశేషకల్యాణవారిరుహసౌరభ

మపావనాస్తై॥ ౫౪ ॥సద్దానవారిభవనేభకపోలభి

త్తిసంక్రాన్తకాన్తమదగన్ధసుబన్ధురోర్మిః। సప్తర్షి

౧౦ ౧౪ ౧ ౧౫ ౨

కామ్యతీరాః॥సః॥అనన్తసిన్ధుహరిః॥అహరీశధామా॥తీర్త్వా॥మహీసుర

౩ ౪ ౬ ౧౧ ౭ ౫

హితః॥అవివరాత్॥తరస్వీ॥ఆప్తః॥గుహార్చితపదః॥పటుహృత్॥ యశః॥

౯ ౧౬ ౧౮ ౧౯ ౮ ౧౭

భాజ॥అజరి॥ప్రియాగవదం॥ఆప॥ముదా॥మనోజ్ఞం॥౧౯॥, అహరీశధామా౧అహరీశస్యేవసేశ్వరస్యసూర్యస్యధామతేజఇవధామయస్యసః॥సి॥విభావసుర్గృహపతిస్త్విషాంపతిరహస్పతిః ధామదేహేగృహేరశ్మౌస్థానే జన్మప్రభావయోః, మహీసురహితః౨మహ్యాంభూమ్యాంసురాంరహితః వర్జితఃత్యక్తరాజ్యఇత్యర్థః, అవివరాత్ ౩గిరిశైస్ఠాత్ హిమాలయాత్, తరస్వీరబలవాన్॥ని॥తరసీబలరంహసీ౪యశః౫*ఆప్తః౬*పటుహృత్ ౭ చతురహృదయః*ముదా౮*భాజ-౯-దీప్యమానః*సః౧౦రామః* గుహార్చితపదః౧౧గుహేననిషాదరాజేనఅంచితపదఃపూజితచరణస్సన్॥ని॥నిషాదరాజ్ఞోన్యేఽదైచగుహస్స్యాద్గహ్వరేగుహా*సద్దానేతి*౧౨సతీప్రశస్తా దానవారిర్భామదజలౌఘోయేషాంతేషాంవనేభానాంవనగజానాంకపో

లభిత్తైః గణ్డకుడ్యాత్మకాశాత్ నవాగ్రైన్తైనసంబద్ధేన కాన్తేన మనోహారిణామ
దగన్ధేనహర్షణకరపరిమళేనసుబన్ధురాః సుతరాం హృద్యాః ఊర్మయస్తర
ఙ్గాయాసుతాః ❋సప్తేతి ౧౩ ప్తానామజటాః తాభిస్సహవర్తన్త ఇతి సప్తాః॥
వ్యా॥ సహాస్యస ఇతి సహశబ్దస్య సాదేశః॥ సప్తానాం సజటానాం ఋషీణాం
మునీనాం హస్తకమలైః కరపద్మైః అపహృతేభ్యః అపచితేభ్యః అవశేషాణా
మవశిష్టానాం కల్యాణానాం శోభనానాం వారిరుహాణాం జలజానాం సౌర
భేణ సుగన్ధేన కామ్యం కాంక్షణీయం తీరం తటం యాసాం తాః॥ ని॥ సప్తాద
న్తొజటాయుక్తేనాన్తస్సంఖ్యాంతరేస్మృతః॥ అసంహారకచాః పాస్యురితి
చకః శేషోఽవన్తేహారౌ శేషముపయుక్తేతరేత్రిషు॥ స్యాత్కల్యాణం సువ
త్తేఽపిమఙ్గళేనత్రియాం మహే॥ సౌరభం గన్ధమాధుర్యే, అనన్తసిన్ధులహరీః
౧౪ అనన్తసిన్ధోః నభోనద్యాః గఙ్గాయాః లహరీః ప్రవాహాన్ ❋ తీర్త్వా ౧౫

హస్తకమలాపహృతావశేషకల్యాణవారిరుహ
సౌరభకామ్యతీరాః॥❋॥ సోనన్తసిన్ధులహరీరహ

గుహానీతనౌకయా సన్తీర్య ❋ ఆకం ౧౬ ఆసమన్తాత్ కం జలం యస్యతత్, మనో
జ్ఞం ౧౭ ❋ ప్రయాగపదం ౧౮ ప్రయాగక్షేత్రం-గంగాయమునాసరస్వతీసఙ్గ
మస్థానం-అప ౧౯ జగామ॥ ని॥ పదం శబ్దే చ వాక్యే చ వ్యవసాయప్రదేశయోః
పాదతచ్చిహ్నయోస్థానత్రాణయోరఙ్కవస్తునోః—❋ అన్యత్ర ❋—❋ ప
❋౧౧॥ పటుహృద్యశోభాః ॥ నాకప్రియా॥ అగపదం ॥౧౭॥ —, అవివరా
త్ ౧ అవేః సూర్యస్య వరాత్ వరప్రదానాత్ ❋ మహీసురహితః ❋ మహీసు
రాణాం బ్రాహ్మణానాం హితః సమ్మతః- అనేన సూర్యస్య భాణ్డలాభస్సూచి
తః, తరస్వీ ౨౩ ❋ అహరీశధామా ౨౪ సూర్యసమతేజాః, నాకప్రియా ౨ ఆ
కంపతే సంచలతీతి ఆకమ్పా ౧॥ వ్యా॥ నమికమ్పిస్మ్యాదినార ప్రత్యయః సా
నభవతీతి నాకమ్ప్రా అలోలా॥ నశబ్దేన సహ సుప్సుపేతి సమాసః॥ ని॥ చలనం కం
పనం కంప్ర ❋ ముదా ౬ అతిసంతోషేణ, అష్ణః ౭ సజ్జతః, సః ౮ ధర్మ ౮ త్రిః
❋ పటుహృద్యశోభాః-౯-పట్వీ హృద్యాశోభా యాసాం తాః॥ ని॥ అథత్రిషు

పటుస్త్రీన్నైపిరో గనిరుణేపిచ , సద్దానేతి ౧౦ ॥ సప్తర్షీణేతి ౧౧ ఏతద్విశే
షణద్వయస్యార్థః ప్రాగ్వత్ *అనంతసింధులహరీః ౧౨ అనేకనదీఝరీః,
,తీర్త్వా ౧౩ * గుహాంచితపదః ౧౪ గుహాసుతత్తదద్రిదరీషుఅంచితంఅధి
గతంపదంస్థానంయస్యసతథోక్తస్స* మనోజ్ఞం ౧౫ * అగపదం ౧౬ హి
మవత్ప్రదేశం ఆప ౧౭ —*అపరత్ర*—*ప*౬॥ మహీ॥ సురహితః॥
వివరాత్ ॥౧౦॥౧౧॥౧౨॥పటుహృత్ ॥యశః॥భాః॥ నాకంప్రియాగపదం
౧౮॥౧౯॥౨౦॥—* మహీ ౧ ఉత్సవీ* సురహితః ౨ దేవసహాయః* వివరాత్
౩ ల్యబ్లోపే పఞ్చమీ॥ వివరంపక్షిరాజం గరుడమారుహ్యేత్యర్థః తరస్వీ ౪
వేగవాన్ ॥ని॥ తరస్వీత్వరితో వేగీప్రజవీజవనో జవః *
గుహాశ్చితపదః ౫ గుహేనదేవసేనాన్యాఅశ్చితపదః
పూజితపాదః -గుహగ్రహణం సర్వదేవప్రత్యుద్గమనోపలక్షణం* యశః

రిశధామాతీర్త్వా మహీసురహితో వివరాత్తర
స్వీ। అప్తాగః హాశ్చితపదః పటుహృద్యశోభా
నాకమ్ప్రియాగపదమాపముదామనోజ్ఞమ్॥౫౬॥

౬ నరకాసురవధజనితకీర్తిః * భాః ౭ దేహకాన్తిశ్చ, ఆప్తః ౮ * అహరీ
శధామా-౯-* పటుహృత్ ౧౦ ,సః ౧౧ కృష్ణః* సద్దానేతి ౧౨ సతాం
శ్రేష్ఠానాందానవారీణాంఅ సురశత్రూణాం దేవానాంభవనేస్వ గేకావి
ద్యమానానాంఇభానాంగజానాం కపోలభిత్తేస్స్రవన్త్యైనకాన్తేనమదగ
న్ధైః సుబద్ధరాజీపఙ్క్తయోయాసాంతాః * సప్తేతి౧౩ సప్తర్షీణాంమరీ
చ్యాదిసప్తమునీనాంహస్తక్షమైరపహృతానాంఅవశేషాణాం కల్యాణ
హారిరుహాణాంసువర్ణపద్మానాం సౌరభేణకామ్యేరమ్యా తీరోరాధసీయా
సాంతాః* అనల్పసింధులహరీః ౧౪ అనంతసిన్ధోః స్వర్గవ్యోమద్వాకిన్యాః ల
హరీః ఓఘాన్* ముదా ౧౫ ప్రీత్యా * తీర్త్వా ౧౬ * మనోజ్ఞం ౧౭ *
ప్రియాగపదం ౧౮ ప్రియస్తో యోగో యజ్ఞో యేషాంతే ప్రియాగాః దేవాః
తేషాంపదంస్థానం* నాకం ౧౯ స్వర్గం* ఆప ౨౦ ప్రాప ——— *౫౬

అ॥ రామశ్చిత్రకూటం । భరతః పుత్రత్రపిః కామ్యకవనం । కృష్ణః కృతపారిజా
తాపహరణః స్వర్గాత్ప్రతినివృత్తో ద్వారకాం చాగమదితి శ్లోకద్వయేనకళ
౬ ౭
కేనాహ॥ ఉత్ఖడ్గీతి॥ మన్దాకినీతి॥ వ॥ ఉత్ఖడ్గిపత్రరథసఙ్కులం। ఉచ్చసాలం॥
౨ ౫ ౧౬ ౩ ౯ ౧౦ ౭
సతుఙ్గాగ్రం॥ సః॥ హి॥ పురన్దరదీప్రకీర్తిః॥ శ్రీచారు॥ కామ్యకవనం॥ శ్రితపారి
౧౧ ౮ ౧౫ ౧ ౧౮
జాతః॥ భూభృద్వరం॥ ప్రభుః॥ అయాత్॥ భువి॥ చిత్రకూటం॥ మన్దాకినీమహి
౧౭
తసిన్ధుకళత్రరత్నస్యన్దాధివాసధరపాదవిభూషితాఙ్గం॥ స్వాగేభరాజభ
౧౩
వనేత్యుపయోధరోరుభారేప. దాతఃమహిషీకులభాగధేయం॥
౧౬॥ —, భువి ౧ భూమౌ, శ్రితపారిజాతః ౨ శ్రితానాం అ
శ్రితానాం పారిజాతః కల్పవృక్షః ఆశ్రితజనరక్షక
ఇతియావత్ ॥ పురన్దరదీప్రకీర్తిః ౩ పురన్దరః ఇన్ద్రః తద్వద్దీప్రకీర్తిః ॥ ప్రభుః
౪, సః ౫ రామః॥ ఉత్ఖడ్గిపత్రరథసఙ్కులం ౬ ఉన్నతాః యేఖడ్గినః ఖడ్గ

ఉత్ఖడ్గిపత్రరథసఙ్కులముచ్చసాలం సతుఙ్గ
రం సహి పురన్దరదీప్రకీర్తిః। శ్రీచారుకామ్యకవనం

మృగాః పత్రరథాః పక్షిణశ్చ తైస్సఙ్కులం ౭ వి॥ ఖడ్గోనామగణ్డకేమృగు
ఘూకశృఙ్గధరే త్రిషు॥ పతత్రిపత్రిపతగపతత్ పత్రరథాణ్డజాః॥ సఙ్కు
లం త్రిషువిస్పష్టవాచివ్యాప్తైరన్తరే॥ ఉచ్చసాలం ౮ ఉచ్చా ఉన్నతా
స్సాలావృక్షాయస్మింస్తం॥ వి॥ సాలోమత్స్యభిదేవృక్షే ప్రాకారప్రమ
మాత్రయోః॥ సతుఙ్గాగ్రం తస్తుప్రశస్తాః విశ్వామానావాకట్టే రఙ్గ
జాః యస్మింస్తం॥ శ్రీచారు ౯ శ్రియాశోభయా చారురమ్యం॥ కామ్యకవ
నం ౧౦ కామ్యం స్పృహణీయం కం జలం యత్ర తత్ వనం అరణ్యం యస్మింస్తం
॥ భూభృద్వరం ౧౧ పర్వతశ్రేష్ఠం॥ మన్దాకినీతి ౧౨ మన్దాకినీనామకాచిన్న
దీసైవమహితం పూజ్యం సిన్ధోః సముద్రస్యకళత్రరత్నం భార్యామణిః తస్యా
స్స్యన్దస్య ప్రవాహస్య అధివాసాః స్థానభూతాః ధరాః భువః యేషాం తైః పా
దైః పర్యన్తపర్వతైః విభూషితః అలఙ్కృతః అఙ్గః సానుప్రదేశః యస్య

తం॥ని॥ కళత్రం శ్రోణిభాగ్యయోః॥ అధివాసః పరిమళేవాసే పి వసతావపి॥ పాదో బుధ్నే తురీయాంశే శైలప్రత్యన్తపర్వతే చరణేకిరణే॥ త్రిజ్యో-నాటక విచ్ఛేదసఙ్ఖ్యాయాం యుధిభూమౌ శ్రేణౌ। సమీపే పర్యుపాసకేస్థానే మత్తాపుత్సఙ్గచిహ్నయోః ॥ స్ఫారేతి ౧౩ స్ఫారా అధికా ఇన్దిరా రాజస్యగజశ్రేష్ఠస్య భాగ్యాభాయాసాం తాశ్చ వసనగృహాన్ తాసాం ద్యోదర్శనీయాశ్చ పయోధరాణాం స్తనానాం ఊరుభాగే అధికభరే ఈషదాతానే కిఞ్చిత్తా స్తాశ్చ యామహిష్యః లులాయస్త్రియస్తాసాం కులం బృన్దమేవ భాగధేయం భాగ్యం యస్మిం స్తం తథోక్తం॥సి॥ పురుషూః పద్మభూమ్యాస్త్రం స్ఫారం భూయశ్చ భూరిచ ॥ స్త్రీస్తనాబ్ధౌ పయోధర ॥ భాగధేయస్త్రియాం భాగ్యే॥ స్నుపాం శ్రీపత్నీ సైరిభ్యో మహిషీ మాపవీతి॥ భాగధేయం మతం భాగ్యభాగప్రత్యయయోః పుమాన్॥ చిత్రకూటం ౧౪ తదాఖ్యం పర్వతం॥ అయాత్ ౧౫ హిం ౧౬ హిం ప్రసిద్ధౌ—

॥ అన్యత్ర॥— ॥ ప॥ పూర్వవత్ ॥ ౧౬ ॥ —, భవి ౧, శ్రితపారి

శ్రితపారిజాతో భూభృద్వరం ప్రభురయాద్భ్రవి

చిత్రకూటమ్ ॥॥ నాకసీమహితసిద్ధకశ్చిత్రర

జాతః ॥ పూస్తకనీస్త్రీకేశ్ ౩ ॥ శ్రీమః ౪ ॥ సః అధమః పుత్రః॥ ఉత్క్షిప్తపత్రరథసఙ్ఘాలం ౭ ॥ సంక్లిష్టం ౮ భూభృద్వరం భూభృద్భిః పర్వతైః పరం శ్రేష్ఠం ॥ చిత్రకూటం ౧౦ చిత్రాణాం ఆశ్చర్యాణాం కూటం ఆవాసం॥ శ్రినాకు ౧౧, నాకసీతి ౧౨ నాకసీన్యాః గఙ్గాయా ఏవమహితస్య సిద్ధకతిత్రరత్నస్య యస్య స్థః ప్రవాహస్తస్య అధివాసస్య సతేః నరస్యగిరేః హిమవతః పార్శ్వః విభూషితాఙ్గం స్ఫారేతి ౧౩ ॥ కావ్యకవనం ౧౪ కావ్యకం నామవనం ॥ అయాత్ ౧౫ ॥ హిం ౧౬

—॥ అపరత్ర ॥—॥ ప ॥ ఉత్క్షిప్తపత్రరథసఙ్ఘాలం॥౩॥౪ ॥ ౫ ॥ ౬ ॥ పురందర దీప్రకిరీటః శేషం ప్రాగ్వత్ ॥౧౭ ॥ —॥ శ్రితపారిజాతః ౧ సత్యభామా ప్రీత్యై తచ్ఛాదనయా ఉత్ఖాత పారిజాతవృక్షః ॥ దగదీప్రకిరీటః దరైణశఙ్ఖేన పాఞ్చజన్యేన దీప్రకిరీటః భాసురయశాః - పారిజాతహార

ణాసహిష్ణుసురవిజయశఙ్ఖధ్వనిముఖరితదిఙ్ముఖ ఇత్యర్థః*ప్రభుః ౩ *సః
౮ కృష్ణః ౪ భువి ౫ *ఉత్ఖడ్గైః ఉన్నతాః ఖడ్గినః నైస్త్రింశికాః యస్మిన్ తత్*
పత్రరథసఙ్కులం ౭ పత్రాణి వాహనాని చ రథాః స్యన్దనాశ్చ పత్రరథం ॥
ద్వ్యా ॥ సేనాఙ్గత్వాదేకవద్భావః । తేనసంకులం ॥ని॥ పత్త్రంతు వాహనే ప
ర్ణే స్యాత్పక్షే శరపక్షిణోః*ఉచ్చసాలం ౮ ఉన్నతప్రాకారం*సత్కుఞ్జ
రం ౯ సద్గజం*శ్రీచారు ౧౦ * కామ్యకవనం ౧౧ కామ్యం కాంతుణీయం
కం సుఖం యస్మిన్ తత్ వనం ఉద్యానం యస్మిన్ తత్ *భూభృద్వరం ౧౨ రా
జభిః శ్రేష్ఠం*చిత్రకూటం ౧౩ చిత్రాణి నానారూపాణి కూటాని గృహాణి
యస్మిన్ తత్ ॥ని॥ వాసః కూటో ద్వయోః శాలా * మన్దాకినీతి ౧౪ మన్దాకినీగం
గైవ మహితసిన్ధుకళత్రరత్నం తస్యస్యందేన ప్రవహణేన అధివాసధరః పరి
మళధరః పాదః అంఘ్రిః యస్యసః హరిః విభుః యేషాం తైః యదుభిః ఉషితా

త్నస్యన్దాధివాసధరపాదవిభూషితాఙ్కమ్ ।
స్ఫారేభరాజభవనేష్వపయోధరోరుభారేష
దాత్తమహిషీకులభాగ్యధేయమ్ ॥ ౫౮ ॥ స శ్రీసు

ఙ్కం అధిష్ఠితమధ్యప్రదేశం*స్ఫారేతి ౧౫ స్ఫారా బహవః ఇభరాజాః గ
జోత్తమాయేషు తేషు భవనేషు గృహేషు ఈషత్ పయోధరయోః కుచ
యోః ఊర్వోః సక్థ్నోశ్చ భారేణ ఈషదాతాః స్తన జఘన ఘనా
భోగమందగమనాః యాః మహిష్యః రాజస్త్రియస్తాసాం కులమేవ భాగధే
యం భాగ్యం - యద్వా - మహిషీకులాని చ భాగధేయాః ఇతరరాజదేయో
పహారాశ్చ యస్మిన్ తత్ *పురం ౧౬ ద్వారకానగరం ౯ అయాత్ ౧౭
౨ హి ౧౮ అవిన్దత ఖలు —— *౫౮* —— రామశ్చిత్రకూటే సీతయా
ధర్మపుత్రైః కామ్యకవనే భీమసేనేన కిమ్మీరమసురం ఘాత ఇత్యాది ప్ర
ద్యా । కృష్ణో ద్వారకానగరోపవనే రుక్మిణ్యాదిసుఖమనుబభూవేత్యాహ
౧౨ ౨ ౮ ౧
స శ్రీతి ॥*ప*సః ॥ శ్రీసుహృద్యస్తబకాగ్రజాతిభిః ॥ జవేన ॥ తత్ర ॥ ఆశుగజ
౩ ౫ ౧౩ ౬ ౪ ౧౬ ౧౦ ౧౫ ౯
స్మనా ॥ ఉజ్జ్వలే ॥ లీలాః ॥ వనే ॥ కామముదా ॥ ఆర ॥ సీతయా ॥ సుఖం ॥ రమణ్యా

౧ ౮ ౧౪

రమితః॥స్వయా॥ఆచరన్॥౧౬ ॥ —,తత్ర ఉత్రరూపే,గిరౌశ్రీసుహృద్య స్తబకాగ్రజాతిభే ౨ శ్రియాశోభయా సహృద్యానాంసుతరాం మనోజ్ఞానాం స్తబకానాంగుచ్ఛానాం అగ్రాణిశిఖాః తేభ్యోజాయత ఇత్యగ్రజా అతిభా అత్యంతశోభాయస్మిం స్తస్మిన్॥ని॥అగ్రంపురశ్శిఖామానశ్రేష్ఠాధికఫలాదిషు*ఆశుగజన్మనా ౩ వాయుప్రభవేన*జవేనరవేగేన*ఉజ్జ్వలే ౪ భాస్వరేమస్థానిలాకంపితవృక్షఇతిభావః*వనే౬ అరణ్యే*కామముదా ౭ కామం నికామంముత్ సంతోషోయస్యా స్తయా॥ని॥కామస్స్యాదభిలాషేచ కామంరేతో నికామయోః॥అవ్యయంత్వభ్యనుజ్ఞాయాం కామ్యే కామః స్మృతో౽పి చ ౮ *స్వయాఽస్వీయయా*రమణ్యా-౯-రమయిత్ర్యా * సీతయా౧౦ జానక్యాపత్న్యా,౧౧మితః౧౧ రంజితః * సః౧౨ రామః*లీలాః౧౩ క్రీడాః ఆచర౯౧౪కుర్వన్ ౧౫ సన్,సుఖం౧౫సౌఖ్యం*ఆర౧౬ ప్రాప ॥ వ్యా ॥ ఋగ

హృద్య స్తబకాగ్రజాతిభే జవేన తత్ర శుగజ
న్మనోజ్జ్వలే । లీలావనే కామముదారసీతయా సు

తిప్రాపణయోరిత్యస్మాల్లిట్ —*అన్యత్ర*—*పక్షే శ్రీసుహృది॥అస్తబకాగ్రజాతిభే॥౪॥౫॥౬॥౭॥౮॥౯॥అకామముదా॥ రసీ ॥తయా॥౧౩॥౧౪॥అరం॥ఇతః॥౧౭॥౧౮॥ —* ఆశుగజన్మనా ౧ అనిలసంభవేన భీమసేనేన*జవేన ౨ రంహసా *అస్తబకాగ్రజాతిభే ౩ అస్తః నిరస్తః పంహృతః బకస్య బకాసురస్య అగ్రజః జ్యేష్ఠః హిడింబాసురః యస్యా స్తత్ అస్తబకాగ్రజం-అత్యస్తం భాః యస్య తత్ అతిభం అస్తబకాగ్రజంచ తత్ అతిభంచేతి కర్మధారయః॥శీతోష్ణాదివత్సమాసః ॥కహ్వారకః ఖగాబకాః,శ్రీసుహృదిరశ్రియః వనలక్ష్మ్యాః సుహృదిమిత్రే తత్ర-టాకువివయ ఇత్యర్థః* ఉజ్జ్వలే ౫ భాసురే*తత్ర ౬ వనే ౭ కామ్యకవనే * అకాముముదా ౮ అకామపరమేత్యర్థః*తయా - ౯ -* స్వయా౧౦ రమణ్యా౧౧ స్త్రియాద్రౌపద్యాసహ,లీలాః౧౨ క్రియాః తీర్థయాత్రాప్రభృతీః ॥ ని ॥ లీలావిలాసక్రియయోః * ఆచర౯౧౩ సీ౧౪గుణే * సః ౧౫ ధర్మజ

పుత్రః॥ అరంగ-అలంరలయోరభేదః ॥ సుఖం ౧౭ ఇతః ౧౫ ప్రాప్తః
—॥ అపరత్రీ ॥—॥ ప ॥ ౧ । శ్రీసుహృద్యః । స్తబకాగ్రజాతిభే ॥ ౪ ॥
౫ ॥ ౬ ॥ ౭ ॥ లీలావనే ॥ కామముదా ॥ రసీ ॥ ఇతయా ॥ ౧౨ ॥ ౧౩ ॥ రమితః ॥ ౧౫ ॥ చ
రన్ ॥ ౧౬ ॥ —, తత్రి౧ద్వారకాపురే॥ ఆశుగజెన ౨॥ జవెన౩ ॥ స్తబకా
గ్రజాతిభే౪ స్తబకైః గుచ్ఛైః అగ్రాణాం శ్రేష్ఠానాం-యద్వా స్తబకాః అ
గ్రీశిఖాయాంయాసాం తాసాం జాతీనాం మాలతీనాంభాశోభా యస్మింస్త
స్మిన్, ఉజ్జ్వలె౫ మృదులమాలతీమఞ్జులమఞ్జరీజలీఙ్మృత్పరిమళహారమందా
నిలామోదితదిగన్తరఇతియావత్ ॥ ని ॥ జాతిశ్చన్దసిమాలత్యాంచుల్యాం జాతి
ఫలెకులె, లీలావనె౬ ప్రమదావనె, సుఖం౭ యథాభవతితథా, చరన్ రసజ్ఞ
రన్ ॥ రసీ అసురాగవాన్ ॥ శ్రీసుహృద్యః౧౦ రమాకల్లభః ॥ సః౧౧ కృష్ణః
కామముదా౧౨ అత్యంతసన్తోషెణ, ఇతయా౧౩ ప్రాప్తయా, స్వయా౧౪

ఖం రమణ్యా రమితస్స్వయా చరన్ ॥ ౫౯ ॥ కలికా
విభాసినవకేసరాళిభాగళిమల్లికాన్తసుమనోభ

రమణ్యా౧౫ రమయన్త్యా స్త్రియారుక్మిణ్యా, రమితః౧౬ రంజితః ॥
౫౯ ॥ అథక్రమెణషడృతూన్వర్ణయితుముపక్రమ్య ప్రథమం శ్లో
కాభ్యాంకుళకెనవసన్తగ్రీష్మౌవర్ణయతి ॥ కలికేటి ॥ కం కేళీతి ॥

౧ ౧౦
ప ॥ కలికావిభాసినవకేసరాళిభాగళిమల్లికాన్తసుమనోభరాదృతః ॥ సురభిం
౯ ౧౧ ౧౩ ౧౨ ౮ ౨ ౩ ౪
సతాం ॥ అముం ॥ అసెవత ॥ ప్రభుం ॥ సురభిః ॥ శుచిః ॥ సుసుఖరః ॥ ఘనాగమః ॥ క
౫ ౬
కేళిరూథరుచికస్థలపల్లవాళిః ॥ ప్రోల్లాసిపుష్పరశతప్రదతానవశ్రీ ॥ గ
• ౭
మ్భీరగన్ధసహకారకకోరకాఢ్యసత్పాటలచ్ఛదకదంబసడంబరాభః ॥ ౧౩ ॥
, కలికేతి౧ కలికాభిః కోరకైః విభాసినాం విలసతాం నవానాం నూతనానాం
కేసరాణాం వకుళానాం అళిభాజా సమూహజుషా అళిమల్లినా అళీనాం భ్ర
మరాణాం మల్లాః శ్రేష్ఠా అస్మిన్ సన్తీత్యళిమల్లీతెన అళిశ్రేష్ఠవతా కాంతెనర
మ్యేణ సుమనోభరేణ పుష్పాతిరెకేణ అదృతః ఆశ్రితః ॥ ని ॥ కలికా కోరకా స్త్రీ

యాం॥ వకుళో మఞ్జరీహస్త్యః కేసరో దేవవల్లభః ॥ మల్లశస్త్రేరతిప్రియః॥ కాన్తంచారౌస్త్రీత్రుయోషిత్ప్రియంగ్వారుపతౌతునా॥సుమనాఃపుష్పమాలత్యోఃస్త్రీదేవబుధయోఃపుమాన్॥ అయంపుష్పేబహుష్వేవ॥భగోతిశయధారయోః, శుచిః అమలః॥ని॥ శుచిశ్శుద్ధసితగ్రీష్మశృఙ్గారాషాఢవహ్నిషు॥ సురుచిరః సుందరః॥ని॥సుందరంరుచిరంచారుసుషమంసాధుశోభనం, ఘనాగమః ఘనాస్సాంద్రాఃసపుష్పాఇత్యర్థః- అగమాఃవృక్షాయేనసతథోక్తః ని॥ఘనంస్యాత్కాంస్యతాళాదివాద్యమధ్యమనృత్యయోః॥ నాముస్తాబ్దౌఘదార్ఢ్యేషువిస్తారేలోహముద్గరే-త్రిషుసాన్ద్రేదృఢేచాథ॥అనోకహాఃకుటస్సాలపలాశీద్రుద్రుమాగమాః, కఙ్కేళిరూఢరుచికన్దళపల్లవాళిః॥కంకేళిషుఅశోకేషురూఢరుచికన్దళా ఆవిర్భూతశోభాంకురాపల్లవాళిఃకిసలయపఙ్క్తిర్యస్మిన్సః॥ని॥ సిళింధ్రే వ్యఙ్కురేపిస్యాత్కన్దళఃకదళీత్యపి॥ పల్లవో

రాద్యతః॥ సురభింసతామముమసేవతప్రభుం సు
రభిశ్శుచిస్సురుచిరోఘనాగమః ॥ * ॥ కఙ్కేళి

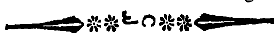
నావిటదేశేవ్యస్త్రీకిసలయేఙ్కులేఃప్రోల్లాసిపుష్కరశతహ్రదతా సవ శ్రీః ప్రోల్లాసిపరిస్ఫురత్పుష్కరాణామంబురుహాణాంశతమనేకం యేషుతే హ్రదాజలాశయాయస్మిన్ తస్యభావఃప్రోల్లాసి పుష్కరశతహ్రదతా-తయానవాప్యుద్యాశ్రీంశోభాయస్యసః ॥ ని ॥ పుష్కరమంబునిఖేభేయుధి వాద్యముఖేమదేసిథారాయాం-ద్వీపేభేషజభేదేసారసతీర్థాహికరికరాగ్రేషు॥జలాశయోజలాధారస్తత్రాగాధజలేహ్రదః, గంభీరేతి౭గంభీరగంధస్యఉదారామోదస్యసహకారకస్యచూతస్యకోరకస్యకలికాయాఅఙ్కసదాసమీపస్థేనపాటలానామరుణానాంఛదానాంపర్ణానాంపల్లవానాంకదంబేనసమూహేనసడంబరాభఃసాడంబరశోభః॥ని॥గన్ధోగన్ధకఆమోదేలేశేసమ్బన్ధగర్వయోః॥ ఆమ్రేఽతిసౌరభేసఖ్యాసహాయేసహకారకః ॥ పాటలా పాటలౌస్త్రీస్యాదస్యపుష్పేపునర్నపా - ఆశుధాన్యేపుమాన్ శ్వేతరక్తవర్ణేపివాచ్యవత్ * దళంపర్ణంఛదఃపుమాన్॥కదంబంనికురుంబేస్యాన్ని

షసిద్ధార్థయోః పుమాన్ ॥ ఆడమ్బరో స్త్రీ సంరమ్భః ॥ సురభిః వసన్తః ॥ని॥ సురభిస్సల్లకీమాతృభిన్న రాగో షు యోషితి - చమ్పకే చ వసన్తే చ చైత్రే జాతీఫలే పుమాన్ - స్వర్ణే గన్ధోత్పలే క్లీబం సుగన్ధి కాన్తయోస్త్రిషు - విఖ్యాతే సచి వెధీరే పుమాన్ సేవని గద్యతే ॥ సతాం ౯ - సాధూనాం , సురభిం ౧౦ కామధేనుం ॥ అముం ౧౧ ॥ ప్రభుం ౧౨ రామచన్ద్రం ధర్మపుత్రం కృష్ణం చ అసేవత ౧౩ అశిశ్రియత్ ॥—॥ అన్యత్ర —॥ ప ॥ పూర్వవత్ ౧౩ ॥ కలికేతి ౧ కలికాభిర్విభాసినాం నవానాం కేసరాణాం కిఞ్జల్కానాం అళిభాజః అళయో యాసు తాసాం మల్లికానాం తృణశూన్యానాం అన్తః సుమనసాం అగ్రిపుష్పాణాం భరేణాదృతః ॥ని॥ సింహాశ్వయోశ్చ కేశేషు కిఞ్జల్కే కేసరో ఽ స్త్రియాం నాగకేసరపున్నాగవకుళేషు పుమానయం ॥ మీనే మృత్పాత్రభేదే చ తృణశూన్యే చ మల్లికా , సురభిః ౨ సుగన్ధిః , సురుచిరః ౩ ఘనాగమః ౪ పాండ్రవృక్షః ౫

రూఢరుచికన్దళపల్లవాళిర్గప్రోల్లాసి పుష్కర శత హ్ర

దతానవశ్రీః । గమ్భీర గన్ధ సహకార కకోరకాఙ్క

జ్కాళిరూఢరుచికన్దళపల్లవాళిః ౫ కం కేళౌ జలకేళౌ రూఢరుచికన్దళాసఙ్గాతాభిరతిప్ర రోహాః పల్లవానాం విటానాం విలాసినాం కామినాం వా ఆళిః యస్మిన్ సః ॥ని॥ కో బ్రహ్మాత్మానిలార్కాగ్నిచిత్తధీరయకేకేషు - కం శిరోఽమ్బు సుఖే క్లీబం తత్రైవ చ కమవ్యయం ॥ కేళిర్లీలా ఖేల హేలే , ప్రోల్లాసిపుష్కరశత హ్రదతానవశ్రీః ౬ ప్రోల్లాసిపుష్కరశతేషు విలసదమ్బుజశతేషు హ్రదేషు పద్మాకరేషు తానవస్య తనుభావస్య కార్శ్యస్య శ్రీః యస్మిన్ సః శుష్యజ్జలాశయ ఇతి యావత్ , గమ్భీరేతి ౭ గమ్భీరగన్ధస్యోద్దణ్డపరిమళస్య సహకారకః సహాయః కోరకః అఙ్కః సమీపో యస్య తస్య సతః మనోజ్ఞస్య పాటలస్య పాటలీవృక్షస్య ఛదకదమ్బేన సడమ్బరాఢ్యః , శుచిః ౮ గ్రీష్మః , సతాం ౯ సురభిః ౧౦ ప్రభుం ౧౧ , అముం ౧౨ , అసేవత ౧౩ —॥ అపరత్ర ॥— ప ॥ ప్రాగ్వత్ ॥ ౧౩ ॥ కళికేతి , కళికావిభాసినా - నవకేసరాళిభాజా అళిమల్లినా - కాన్తేన సుమనసాం మాలతీనాం భరేణాదృతః ॥ని॥ సుమనా మాలతీజాతి

,సురభిః౨సుగన్ధః*శుచిః౩నిర్మలః*సురుచిరః౪సురమ్యః*కంకేళీరూఢరు
చిరస్థలపల్లవాళిః౫కంకేళ్యాంజలవిలాసేనరూఢరుచిః ఉత్పన్నశోభః కన్దళా
నాంశిలీంధ్రాణాంపల్లవానామాళిర్యస్మిన్ సః, ప్రోల్లాసిపుష్కరశతహ్రద
తానవశ్రీః౬ప్రోల్లాసిప్రస్ఫురత్ పుష్కరమాకాశంయాభిస్తాఃశతహ్రదా
విద్యుతోయస్మిన్ తస్యభావస్తత్తాతయానవశ్రీఃరమ్య శోభః॥ శంపాశత
హ్రదాహ్రాదిన్యైరావత్యఃక్షణప్రభా,గంభీరేతి౭గంభీర గంధసహకా
రకరోరకాంతైఃఉదారామోదమిత్రికుట్మలోత్సంగైస్సద్భిఃపాటలచ్ఛదైః
రక్తదళైఃకదంబైఃస్నిగ్ధైఃసడంబరాభఃసాటోపశోభః॥ ని ॥ నీపప్రియకదం
బాస్తుహలిప్రియే,ఘనాగమః౮వర్షాసమయః,సతాం-౯,సురభిం, ౧౦
,ప్రభుం౧౧,అముం ౧౨ రామం-యుధిష్ఠిరం-కృష్ణంచ, అసేవత ౧౩
సేవతేస్మ

అథశరద్ధేమంతశిశిర

సత్పాటలచ్ఛదకదమ్బసడమ్బరాభః ॥ ౬౧ ॥
స్వచ్ఛాత్మకోఽథససహాశ్శిశిరోప్యనేహా కున్దప్రభా
౯ ౧ ౭ —

తూర్ణస్వర్ణయతి॥స్వచ్ఛాత్మకఇతి॥*వ*స్వచ్ఛాత్మకః॥అథ॥ససహః॥శిశిర
౧౧ ౧౦ ౨ ౩ ౪
అపి॥అనేహా॥కున్దప్రభామహిమసారసభేదకాశః॥విశ్వం॥వనాశయపదం॥
౬ ౫
విదధత్॥మనోజ్ఞభావాసనాపృథులవల్ల్యురుసారశాలి ॥ ౧౧ ॥ —, అథ౧
ఋతుత్రయాపగమానంతరం,కుందప్రభామహిమసారసభేదకాశః౨ కు
న్దస్యమాఖ్యస్యప్రభామహిమా శోభాతిశయఇవ ప్రభామహిమాయస్యసః
సారసభేదఃపద్మవిశేషఃపుణ్డరీకకోకనదాదిః కాశః చామరపుష్పాఖ్యతృణవి
శేషశ్చయస్మిన్సతథోక్తః॥ని॥ మాఖ్యంకుందం॥సారసఃపక్షిభేదేంద్వోర్గక్లీ
బంసలిలపద్మయోః॥ కాశశ్చామరపుష్పకః, విశ్వం౩సమస్తం , వనాశయ
పదం౪విపినహ్రదయస్థలం,మనోజ్ఞభావాసనాపృథులవల్ల్యురుసారశాలి౫
మనోజ్ఞభావానాంహృద్యవిలాసానాంఅసనానాంప్రియకవృక్షాణాంఅపృ
థులానాంతన్వీనాంవల్లీనాంలతానాం ఉరుణాఅధికేనసారేణ స్థిరాంశేన
శాలతేశోభతఇతితథోక్తం౬విదధత్ ౬కుర్వన్॥ని॥సర్జకాసన బంధూకపుష్ప

ప్రియకజీవకాః॥ని॥విశఙ్కటంపృథుబృహద్విశాలంపృథులంమహత్॥వల్లీతు ప్రతతిర్లతా,ససహః॥సహసాబలేన-సహావర్తమానః॥ని॥ సహోబలే జ్యోతిషిచపుంసిహేమన్తమార్గయోః,శిశిరఃశీతళః॥ని॥ శిశిరోనాహిమే నస్త్రీఋతుభేదజడేత్రిషు,స్వచ్ఛాత్మకః-స్వచ్ఛఃనిర్మలఃఆత్మారూపం యస్యతత్కంజలంయస్మిన్సః॥ని॥ ఆత్మాపుంసిస్వభావేచప్రయత్నమనసో రపి ధృతావపిమనీషాయాంశరీరే బ్రహ్మణోరపి,అనేహః౧౦ , అపి౧౧శర త్కాలోపి॥ని॥ కాలోదిష్టోప్యనేహాపిసమయోపి-అముమనేవ తేలితథోక్త సమ్బన్ధః—*అన్వత్రి*వ ౧॥౨॥సః॥సహః॥ శేషంపూర్వవత్ ॥౧౨॥ —,అథ౧ కున్దప్రభామహిమసారసభేదకాశః కున్దప్రభామాఖ్యశోభా అమాఅక్రీకాయేన తేనమహిమసేనతుహినేనసారసానాం అరవిన్దానాంభేదః నాశఃయస్మిన్తత్కంజలంయామునతాః-యద్వా-హిమేనసారసభేదకాఃసర

మ హి మ సా ర స భే ద కా శః । వి శ్వం వ నా శ య ప

దం వి ద ద స్స నో జ్ఞ భా వా స నా పృ థు ల వ ల్ల్యు రు

సిజచ్ఛేగపస్యదయాఃఅశాదిశఃయస్మిన్సః,విశ్వం౩వనాశయపదం౪ జలా ధారస్థలంనదీతటాకాధారక్షేత్రం,మనోజ్ఞభావాసనాపృథు లవల్ల్యురు సారశాలి×మనోజ్ఞభావస్యమనోహరత్వస్యఆసనాని స్థానభూతాః అపృథు శాఖాశాఃవలినఃబలినఃమావవన్తఃపర్యాప్తాత్యర్థః బహుభేదః ఉరుసా రాఃఅతిప్రసిద్ధాఃశాలయఃకళమాయస్మింస్తత్తథోక్తం॥ని॥ ఆసనంకుఞ్జర స్కన్ధేపీఠేయాత్రాసివర్తనే॥బలంగన్ధరసేరూపేస్థామ్నిస్థౌల్యసైన్యయోః విదధత్౬,స్వచ్ఛాత్మకః॥స్వచ్ఛరూపః,శిశిరఃశీతః,సః, సహః౧౦హే మన్తః,అనేహః౧౧,అపి౧౨సమయోపిఅముం అనేవతేలిసమ్బన్ధః—*అపర త్రి*—*వ*౧॥౨॥ససహః॥ శేషంపూర్వవత్॥౧౧॥—,అథ౧,కున్దప్రభామ హిమసారసభేదకాశః౨ కున్దానాంపుష్పాణాంప్రభాయాః కాన్తేఃమహి మ్నఃప్రభావస్యసారేణఅతిశయేనసభేదాఃసవిశేషాఃకాః మారుతాఃయా సుతాఃఆశాఃదిశాః యస్మిన్సః విశ్వం౩, వనాశయపదం౪వ్రిమదపసమృధ్యప్రి

తనయాభూపుత్రీ సీతా యస్య సః ॥ ధర్మోపాత్తః ౨ సుకృతసుహృత్ ॥ మాన
వాలఙ్కృతిః ౩ మనువంశ్యాలఙ్కారః ॥ అసౌ ౪ రామః, సుమనోనుతద్రుప
దభూరమ్యే ౫ సుమనోభిః పుష్పైః దేవైశ్చ నుతానాం స్తుతానాం ద్రుమా
ణాం వృక్షాణాం కల్పతరూణాం చ పదభువా మూలప్రదేశేన రమ్యే హృద్యే ॥ మం
దాకినీకాన్తాభే ౬ మన్దాకిన్యా నద్యా వియద్గఙ్గయా చ కాన్తా మనోజ్ఞా ఆభా
యస్య తస్మిన్, కపిలోలయా ౭ కేన వాయునా విలోలయా చఞ్చలయా, ఉత్క
లికయా ౮ ఉన్నతయా కలికయా క్షోరకేణ ॥ పద్మాకరేణ ౯ లక్ష్మీకరే ॥ ॥ ని ॥
క్రమాత్సంఖ్యాహస్తిసింహదోర్నిర్ధిప్వ్యాహవాన్తరాహిషు అబ్జే శార్ఙ్గిణిశ్రీ
యోః పద్మః ఇక్లీబే పుంస్యుత్త్రియాం త్రియాం, సలీలావనే ౧౦ సలిలం సవిలా
సం అపనం కష్టమూలస్తైరాత్మ కత్తు ౧౦ యస్మాత్తస్మిన్ ॥ లాఖ్యే ౧౧ ఉపలా
శనీయే ॥ మధుపశ్రీభాజి ౧౨ మధుపైః శృఙ్గైః శ్రీభాజి శోభావతి ॥ సద్మనే

శ్రీభాజినం దాకినీకాన్తాభే కపిలోలయోత్కలిక

యాపద్మాకరే సద్మనే । లాఖ్యే ఽసౌ సుమనోనుతద్రు

౧౩ హాపకీకరే దేవోద్యానే చ ॥ ని ॥ సద్మనం వాసస్థానం ద్యానేను తే హాపకీకరే
త్రిషు, తత్ర ౧౪ నిత్రకూటే ॥ సవిహ్వాతిః ౧౫ సవిపక్షః ॥ సకాన్ ౧౬ భవన్ ॥ సు
రతోత్సవీ ౧౭ సురస్య భావః సురతా దేవత్వమేవ ఉత్సవో యస్యాస్తీతి సురతో
త్సవీ ॥ బభూవ ౧౮ అభవత్ స్వర్గే దేవ ఇవ చిత్రకూటే రామో న్యవసదితి
భావః ॥ తథా రామస్తు రామాయణే ॥ సుభగశ్చిత్రకూటోసౌ గిరిరాజోపమో
గిరిః యస్మిన్వసతి కాకుత్స్థః కుబేర ఇవ నన్దనే — ॥ అన్యత్ర ॥ — ॥ స ॥ ॥ ౧౧ ॥
సుమనోనుతద్రుపదభూః ॥ రమ్యే ॥ ౧౪ ॥ ౧౯ ॥ —, ఉద్భూతనయః ౧ ఉత్పన్నని
తిః ॥ మానవాలఙ్కృతిః ౨ మానవానాం నృణాం అలఙ్కృతిః విభూషణం ॥
సుమనోనుతద్రుపదభూః ౩ శోభనం మనః హృదయం యస్యాస్సా చ నుతా చ
ద్రుపదభూః ॥ ద్రౌపదీ యస్య సః ॥ అసౌ ౪ ధర్మోపాత్తః ౫ ధర్మస్య సుహృత్ ధ
ర్మపుత్రః ॥ మధుపశ్రీభాజి ౬ భ్రమరశోభాయుషి అతఏవ ॥ మన్దాకినీ కా
న్తాభే ౭ సరిదీశవదాసీనే, కపిలోలయా ౮ నానాకంపితయా, ఉత్కలికయా

ఉత్కృష్టమఞ్జర్యాః * పద్మాకరేం౧ం శోభాయా ఆకరే * సలీలావనే ౧౧స
క్రీయరక్షణే * లాక్ష్యే౧౨ అభిసన్ధనీయే, రమ్యే౧౩ సన్దనే ౧౪ * తత్ర ౧౫
కామ్యకవనే * సవిహృతిః ౧౬ సర్గ ౧౭, సురతోత్సవీ౧౮ దేవతోత్సవవా
న్ * బభూవ ౧౯ — * అపత్ర * — * ప * ॥ ౨ ॥ ౩ ॥ మధుపః ॥ శ్రీ భాజి
౬ ॥ ౭ ॥ ౮ ॥ ౯ ॥ ౧౦ ॥ ౧౧ ॥ ౧౨ ॥ సుమనోసుతద్రుపదభూరమ్యో సః ॥ లీలావనే ॥
౧౬ ॥ ౧౭ ॥ ౧౮ ॥ ౧౯ ॥ ౨౦ ॥ —, ఉద్భూతనయః౧ ఉన్నతః భూతానాం ప్రా
ణినాం నయః సయనం సంరక్షణం యేన సః ॥ భూతం ప్రోవాపిశాచాదో జన్తా
వితి త్రిషూచితే-ప్రాప్తైవిత్తేన మేసత్యో దేవయోః స్తదైతునా * మానవా
లజ్యా ౨ సాః శ్రీ రేవనవా అలజ్యా తియ స్యాసః * ధమార్గ స్తః౩ పుణ్యాస
ఖః * తత్ర ౪ ద్వారకాయాం * సుమనోనుత ప్ర పదభూరమ్యే సుమనోనుత
స్యపురస్తుతస్య ప్రౌ పారిజాతస్య పదభువా భూతస్థలేన రమ్యే సున్దరే, శ్రీభా

పదభూరమ్యే సలీలావనే ధమార్గ స్తస్సురతోత్స
వీ సవిహృతిస్సస్థానవాలజ్యాతిః ॥ ౬౪ ॥ వ్యాసా

జిటసమ్పూజుషి, లీలావనే౭ క్రీడావనే, మస్తాకేసి కాన్తాకారాసాక్షీకాస్తస్య
సముద్రస్యతా వాథాసస్యతస్మిన్, కవిలోలనయా - ౯ - కేజలేనిగ్నాసా నా
వయః పతీణాం-కపిభిర్జలపతిభిః లోలయా తరళయా, ఉత్కృష్టా ౧౧ ఉ
త్కృష్టాలా క్ష్యే౧౧ లాక్షీనిరాస " కపిపుష్పాణ కాన్యకృష్ణ క్ర ... ంగా౩
షు-వ్యాసేఖలి నేతుస్త్రీస్యాత్పుమాంశ్చ జలపతీతి ... కా ... ఖ
లికాస్సైవ హేలాతరఙ్గయోః * నన్దనే ౧౨ అనన్దకరే, పద్మా ౧౩ క్రీడాత
టాకే ॥ ని ॥ పద్మాకరస్తటాకో స్త్రీ కాసారస్సరసీసరః, సవిహృతిః ౮ సవిహా
రః, సర్గ ౧౫ ప్రశస్తః సః ౧౬, అసౌ ౭ కృష్టః మధుపః ౧౮ మధుమధ్యం పి
బతీతి మధుపస్సర్గ, సురతోత్సవీ సర్గ సిద్ధపసక్రీడోత్సవీ, బభూవ ౨౦ ॥ సి చైత్ర
వసన్తమధుద్రుమరాత్యపి శేషేషు పుంసి మధుశబ్దాన్ దైత్యం బుసిదుగ్ధముకరన్దే
త్పౌద్రిమద్యా సూ స్త్వస్త్రీ ॥ సురతం స్యాత్సినువనే దేవత్వే సురతా స్త్రీ
యామ్ ━━ * ౬౪ * ━━ రామామునిజనసుఖా ప్రాకృసాపన)

వంనిశమ్యతత్ప్రార్థనయా రక్షోవధాయ కృతప్రతిజ్ఞో దణ్డకావనమభజ
త। అర్జునో దుర్యోధనకృతప్రాపితవస్త్రాపహరణాద్యసహమాన స్తజ్జిగీష
యా వ్యాసోపదిష్టమంత్రో గ్రాహిమాచలే భగవన్తం చన్ద్రచూడముద్ది
శ్యతపస్తేపే। కృష్ణః నారదముఖాద్విదితవృత్తాంతో బాణాసురస్యస్వపుత్రీం
ఉషాం ఆత్మస్వప్నదృష్టే జసఖ్యాశ్చిత్రలేఖాయా మాయయా బలేన ద్వారకా
నగరాదానీతే అనిరుద్ధే జ్ఞాతవృత్తాంతం ప్రద్యుమ్నేనాగపాశైరావే
ష్ట్యబద్ధే తో విజయాయ శోణితపురం ప్రతిప్రాతిష్ఠతేతి చ ప్రతిపాదయతి॥

౨౧ ౨౨ ౧ ౨౦ ౭
వ్యాహాదితి* పః వ్యాహాత్ ।ఆసాన్యాగ్యస్య॥ విబుధమునిముఖాత్ । అదధత్
౨౩ ౧౭ ౧౫ ౨ ౩ ౬
స్రాగగశ్రీః॥ రక్షోదోషానుషఙ్గాత్ ।సః॥ మనుమతిబలః॥ ధైర్యతః॥ అఙ్ఘ్రిం॥
౪ ౫ ౧౬ ౮ ౧౮ ౨౫ ౧౦
హిమాద్రేః॥ కే ॥అసౌ॥ బ ॥ఆత్మజాతప్రకృతపరిభవం ॥ నేతుం॥ ఆజేః
౧౯ ౯ ౨౪ ౨౬ ౧౪ ౧౧ ౧౨ ౧౩
వ్యగ్రాత్ । తద్రాఘః॥ భర్జనగ్రామ్।అచరత్ ॥ అచలయస్ । సత్ । తపః। వృత్తే

దాపాద్యాజిష్టా విబుధమునిముఖాదాదధత్స్వే
దరక్షో రక్షోదోషానుషఙ్గాత్స మనుమతిబలో

హాషం ౨౬॥—జిష్ణుః ౧ జయశీలః [illegible] మనుమతిబలః ౨
మనోః సూర్యపుత్రస్యేవ మతిబలమివ బలం యస్య సః ౩॥ మనుః కాశ్యపమాని
న్యాం మస్త్రి బృహస్పతే [illegible] ధైర్యతః ౩ [illegible] హిమాద్రేః ౪
తుషారగిరేః ౫ కే ౫ [illegible] చరణం. అదధత్ [illegible] తతో
[illegible] బలవాన్ [illegible] అతిశోభః ఆజేః ౧౦ అజ
[illegible] ౧౧ [illegible] తపః ౧౨ సుకృతం [illegible]
త్రహాషం ౧౩ [illegible] అవలమ్బ ౧౪ స్థిరయ
॥ని॥ వృత్తం [illegible] ౧౫ అసౌ ౧౬ రామః
రక్షోదోషానుషఙ్గాత్ ౧౭ రక్షసాం [illegible] నాం దోషస్య మునిజనకదనరూ
పాపరాధస్య అనుషఙ్గాత్ ప్రసక్తేః * ఆత్మజాతప్రకృతపరిభవం ౧౮ ఆ
త్మనా జీవానాం జాతే [illegible] ప్రస్తుతం వా పరిభ

తంధర్షణం ౯ ॥ని॥ ఆత్మా జీవే ధృతౌ దేహే స్వభావే పరమాత్మని॥ ఉత్పన్నభూ
తయోర్జాతం త్రిషు బృందే నపుంసకం ॥ కృతం యుగే లమర్థే స్యాద్విహితే
హింసితే త్రిషు ॥ అనాదరః పరిభవః పరీభావస్తిరస్క్రియా ॥ ప్రకృతం ప్రస్తు
తే క్లప్తే త్రిషు స్యాదభిధేయవత్ * ప్రసంగాత్ ౧౯ ప్రస్తావాత్ ప్రసక్తాదను
సక్తకథనాత్, విబుధమునిముఖాత్ ౨౦ విబుధానాం సర్వజ్ఞానాం మునీనాం
ఋషీణాం ముఖాత్ వదనాత్ ॥ మునిలక్షణం తు॥ నివృత్తస్సర్వతత్త్వజ్ఞః కామ
క్రోధవివర్జితః । ధ్యానస్థో నిష్క్రియో దాన్తస్తుల్యమృత్కాఞ్చనో ము
నిః * వ్యాసాత్ ౨౧ విస్తరాత్ * ॥ని॥ వ్యాసో నా విస్తరే మునౌ ॥ ఆసాద్య ౨౨
జ్ఞాత్వా ప్రాప్యేతి యావత్ * సాదరశ్రీః ౨౩ అపరంభయమేవ శ్రీః తయా స
హితస్సర్వదత్తాభయస్సన్నిత్యర్థః, భంగవతాం ౨౪ భగ్నవతో భావం నా
శం ॥ని॥ తరఙ్గే రోగభేదే చ భఙ్గః ఖండే పరాజయే, నేతుం ౨౫ ప్రాపయితుం రా

ధైర్యాత్సోఽఙ్ఘ్రిం హిమాద్రేః । కిం సాబల్యాత్మజా
తప్రకృత పరిభవం నేతుమాజౌ ప్రసఙ్గాత్తుఙ్గా

తుసార్హం తుమిత్యర్థః, అచరత్ ౨౬ చచార —* అన్యత్ర *
—*ప* ౫ సాదరః ॥ శ్రీరతః ॥ దోషానుషంగాత్ ॥ ౯ ॥మనుం॥ అతిబలః
౧౨॥౧౩॥౧౪॥౧౫॥ సాబల్యాత్మజాతప్రకృతపరిభవం ॥ శేషం ప్రాగ్వత్
౨౬॥ —, దోషానుషంగాత్ ౧ దోషస్య దుర్యాతరూపస్యానుషంగాత్ సమ్బ
న్ధాత్, సాబల్యాత్మజాతప్రకృతపరిభవం ౨ సుబలస్యాపత్యం స్త్రీ సాబలీ గాం
ధారీ తస్యాః ఆత్మజాతైః పుత్రైః దుర్యోధనాదిభిః ప్రకృతం రచితం పరిభ
వం దుర్యాత తేహేళన ద్రౌపదీకచగ్రహణ వస్త్రాపహరణాద్యవమానం
ధైర్యాత్ ౩ ధీరభావేన, ఆజౌ రయుద్ధస్య ప్రసంగాత్ ౪ ప్రసక్త్యా భ
గ్నవత్త్వాం ౬ నాశం, నేతుం ౭ గమయితుం, సాదరః ౮, సాభిలాషః, శ్రీర
తః ౯ శ్రియం వినయం సమ్పదం రక్షతీతి శ్రీరక్షః ॥ కర్మణ్యేణ * అతిబలః ౧౦ *
తుంగాఙ్గః ౧౧ వృత్తపోషం ౧౨ * అచలయా ౧౩ * సః ౧౪ * జిష్ణుః
౧౫ అర్జునః * విబుధమునిముఖాత్ ౧౬ విబుధానాం కవీనాం మునీనాం ఋ

షిణాంచముఖాత్ శ్రోత్రాత్॥ ని ॥విబుధాసురవందితౌ॥ముఖంతువదనేము ఖ్యేతా త్రి, ద్వారాభ్యుపాయయోః, వ్యాసాత్. ౧౬ సత్యవతీసుతాత్ * మనుం ౧౭ మంత్రంఉపదిష్టం*ఆసాద్య౧౮ప్రాప్య, హిమాద్రేః౨౦ హిమవత్పర్వతస్య*కే౨౧శిరసి*అంఘ్రిం ౨౨ * ఆదధత్ ౨౩ సన్ ఏక పాదేనతిష్ఠన్సన్నిత్యర్థః, సత్ ౨౪ఉగ్రం*తపః ౨౫ తపస్యాం * అచర త్ ౨౬ అకరోత్ తాపే—*అపరత్ర * —*ప * ౫సాదరశ్రీః ॥ అక్షో దోషానుషంగాత్॥సనుమతిబలః॥౯॥౧౦॥౧౧॥౧౨॥ అసౌబల్యాత్మజాత ప్రకృతపరిభవం॥౧౫॥౧౬॥౧౭॥౧౮॥౧౯॥౨౦॥౨౧॥సత్తపోవృత్తపోషం॥ ౨౨॥—,సాదరశ్రీః ౧ సాదరాససత్కారా శ్రీఃరుక్మిణీయస్యసః ౪ సమను మతిబలః౭సమీచీనాఅనుమతిఃఅనుజ్ఞాయస్యసః,బలః రామః యస్యసః ॥ని॥ అనుజ్ఞాస్యాదనుమతిఃకళాహీనెందుపూర్ణయోః, సత్తపోవృత్తసపోషం౩

భోగభజ్జవత్తామదరదచలయంత్సత్తపోవృత్త

సతాంతపోవృత్తయోః తపశ్శీలయోః పోషంపోషణం, అచలయన్ర దృఢ యన్ ౯, పుంగాభ్యః౫క్షైర్యతః ౬, హిమాద్రేః౭, కే ౮, అంఘ్రిం౯ ఆదధత్ ౧౦, జిష్ణుః౧౧ద్రైత్రీః, అసౌ౧౩హరిః, అక్షోదోషానుషంగాత్ ౧౪ అక్షోదానకలాదిష్వాయాః బాణాసురసుతాయాః అనుషంగా త్సంబంధాత్ ॥ ని ॥ అక్షోదోఽనజనిపోషణే॥ ఉషాబాణసుతారాత్ర్యో సటనోపకల్పస్సర్వమోః ఆదేశ: అనిరుద్ధస్య అపత్యంపుమాన్ ఆజిః పౌత్రస్యమిత్యర్థ అనిరుద్ధఃతస్య బల్యాత్మజాతప్రకృతపరిభవం౧౫బలేః బలి చక్రవర్తినః ఆత్మజాతేనపుత్రేణ బాణాసురేణ ప్రకృతంవిహితంపరిభవంతి రస్కారంనాగపాశబన్ధం ॥ ని ॥ బలిఃపూజోపహారేచకరేదైత్యాన్తరే పిసః*ప్రస్తుత్ ౧౬ ప్రస్తావనయా, విబుధమునిముఖాత్ ౧౭ విబుధమునేః నారదస్యముఖాత్ వ్యాసాత్ ౧౮ విస్తరాత్॥ని॥విస్తారోవిగ్రహోవ్యాసస్సతు శబ్దస్యవిస్తరః*ఆసాద్య౧౯జ్ఞాత్వా భగ్నవత్తాం౨౦నాశంనేతుం౨౧ అచర

క్షం ౨౨ చలితవాన్ ప్రశస్తత్వాత్ః ॥ ——*౬౫*—— రామోమహా
గః సీతాం నిశుంభ [illegible] దదర్శ । అర్జునస్య
తపోభ్రష్టాం ము [illegible] బాధ [illegible] భగవన్స్వ
[illegible] కృష్టో బాణాసు [illegible] శ్య

౧ ౮ ౨ ౬ ౩ ౯

[illegible] ॥ విరాధ అయబల [illegible] ॥

౧౦ ౫ ౭ ౧౪ ౧౨ ౧౫ ౧౩

అధి [illegible] బాణాని [illegible] ॥

౧౧ ౪

[illegible] ౬౫ [illegible]

[illegible] ॥ [illegible]

[illegible] ॥

[illegible] ॥ ౬౫ ॥ [illegible]

[illegible] ।

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

కృ [illegible] ౧౮

[illegible]

[illegible] ——*[illegible]—— [illegible]

కే ॥ వరం తపా [illegible] ([illegible]) ౧౨ — [illegible] అర్జున [illegible]

రాధ మబలోవ [illegible] ఏవబల [illegible]

మోమస్య [illegible] అర్జున [illegible]

తస్య [illegible] ॥ రాధా [illegible]

శాపిత-నావైశాఖే* స్వశక్త్యా తే ౩ స్వేనాత్మనాశక్త్యా తెఅసురఇతిసన్దిగ్ధే* పరం౪ కేవలం*తపాస్త్రై౫తపసః అస్త్రైనావిషయే*అభియతి౬అభ్యాగచ్ఛతి ౭బుధారిభూదారవరే౮ బుధారౌఅసురేభూదారవరేవరాహశ్రేష్ఠేవిష యే॥ని॥భూదారఃపోత్రిభూపయోః*పరశోణితస్య౯*పాతరి-౯-*బాణే ౧౦ *అక్షి ౧౧స్యధత్త ౧౨హస్తముద్యచ్ఛభూదితిభావః—*అపర త్ర—*వ,ప్రభా॥ఇరాధేయబలోపకారకే॥పరన్తపః॥ అస్త్రై (శేషం పూర్వవత్)౧౩॥—పరన్తపః౧శత్రుతాపనః*సః౨కృష్ణః*స్వశక్త్యా తే౩ సుతరామభీతే*ఇరాధేయబలోపకారకే౪ఇరాయావాచఃఆధేయంవిధే యంవాశ్యంబలంసైన్యంఉపకారకంసహాయంయస్యతస్మిన్॥ని॥ ఇరా వాదిసురాభూమిధారణేష్వితిగద్యాత్తే*బుధారిభూదారవరే౫బుధారిభూ దారేషుఅసురభూపేషువరే*పరశోణితస్య ౬పరస్యఉత్తమస్యశోణితస్య

రవరే౭క్షి పాతరి స్యధత్త బాణే పరశోణితస్యసః॥
౬౬॥ముదానిరుద్ధె ప్రమదార్థదోషే మూకే

శోణితపుత్రస్య*పాతరి౮రక్షితరి*అస్త్రైరసమీపే*అభియతి-౯అభిషేణయ తి*ప్రభా౧౦ంభాసా*వాతే౧౧బలిసుతే౧౨అక్షి౧౩దృష్టింస్యధత్త ౧౩స్యద ధాత్ బాణాసురమప్రాక్షీదితిభావః॥వంశస్థవృత్తం॥లక్షణముక్తం—*౬౬ *—అ॥ సీతామపహృత్యవతిపిరాధే రామః। మాయావరాహమనుధావతి కిరాతరూపిణిభగవతిచంద్రమౌళౌ అర్జునః॥శమ్భుసహాయేబాణాసురేభ

ర

గవాన్ కృష్ణశ్చకోపేనాస్త్రంముమోచేత్యహ ॥ముదేతి॥ *ప*ముదా॥
౪ ౩ ౧౧ ౧౦ ౬ ౧ ౧౨ ౧౪
నిరుద్ధే॥ప్రమదార్థదోషే॥అమూకే॥అవివేకే॥బలిభువి॥అథ॥ఉగ్ర॥క్రోధా
౧౩ ౫ ౭ ౧౬ ౯ ౨ ౧౫
విరాధే॥రభసాత్॥విభిన్నే॥స్యధాత్॥సవాణీశవరే॥అయం॥అస్త్రం॥౧౬

—*అథ౧అనన్తరం*అయం౨ రామః*ప్రమదార్థదోషే ౩ ప్రమదా ర్థః౪సీతావిషయః౫దోషః౬అపరాధోయస్మిన్తస్మిన్నిజకలితేసీతాముప వేశ్యపలాయమానఇత్యర్థః॥ని॥ అర్థఃప్రకారేవిషయేవ్యవహారేప్రయోజ

నెలభిధేయెధనేశాస్త్రీకస్తు హేతునివృత్తిషు॥ధోపస్యాత్యద్దూషణేపాపే
ఽోషారాత్రౌభుజేపిచ॥నిరుద్ధరనివారితె॥సిరుద్ధస్సంహృతెరుద్ధ॥రభసాత్
౫ వెగాత్ ॥సి॥రభసో వెగహర్షయోః॥వలిభువి ౬ వళీనాం ఉదరరేఖాణాం
భుపిస్థానెఉదరే॥ని॥వలిర్వళిశ్చాప్యుదరరేఖాచామరదణ్డయోః.గృహదారు
విశేషేచజరాశిశ్లథచర్మణి - తథాదైత్యప్రభేదెచకరపూజోపహారయోః
విభిన్నె ౭ శరైర్విదారితె॥ ని ॥భిన్నమత్యర్థణవచ సెసఙ్గతెదారితేస్ఫుటె,ము
దాంగస్తోషేణ,సవాణీశవరే-౯-వాణీశస్యశారదాపతేర్బ్రహ్మణోవరే
ణానుగ్రహేణసహితె-సంస్మృత్యశాపావసానసన్దృష్టఇత్యర్థః॥అవివెకే
౧౦ కృత్యాకృత్యావివెచనరహితే ॥ అమూకె ౧౧ వాచాటె ॥ ఉగ్రె ౧౨
క్రూరే॥విరాధె ౧౩ రాక్షసే॥క్రుధా ౧౪ కోపేన॥అస్త్రం ౧౫ అభిమం
త్రితబాణం,న్యధాత్ ౧౬ నిచఖాన॥ని॥కోపక్రోధామర్షరోషప్రతిఘా
రుట్క్రుధౌస్త్రియా॥అయుధస్తుప్రహరణంశస్త్రమస్త్రంస్త్రియాం
ఉవివెకేవలిభువ్యథోగ్రే। క్రుధా విరాధె రభసాద్వి
—॥అన్యత్ర॥—॥పః॥3॥మూకె॥౫॥౬॥౭॥౮॥౯॥అవిరాధః॥ ౧౧ ॥,
౧౨॥౧౩॥సః॥వాణీశవరె॥౧౭॥౧౮॥ —,అథ౧,వాణీ౨బాణీబాణవాన్
వబయోరభేదః ధనురారోపితశరః,సః 3 ,అయం౪ అర్జునః, వలిభువి
౫ బలిభువిఅశ్రుముభూమౌ, అవివేకే౬, ప్రముదాథ౯ ధోషే౮ ప్రమదెనగ
ర్వేణఅర్థస్యతపః ప్రయోజనస్యదోషఃవిఘ్నఃయేనతస్మిన్ ౨ మూకె౧ వ
క్తుంశ్రోతుంచాక్షమెభూవాదెఅసురే,ముదా౯హర్షేణ,నిరుద్ధ౧౦సం
హృతెసతి,క్రుధా౧౧రోషేణ,అవిరాధః౧౨అవిషూత్రితమనస్తాపాత్ ॥
ని॥అధివ్యసనతాపయోః,రభసాత్ ౧౩ వేగాత్హర్షాచ్చ,విభిన్నె
౧౪సజ్జితెప్రత్యక్షీభూతె,ఉగ్రె౧౫శివె,శవరే౧౬శబరేవ్యాధే, అస్త్రం
౧౭, న్యధాత్.౧౮ ॥ ని ॥ కిరాతశంభూశబరౌ—॥అపర్త్ర॥పః॥౧॥
అనిరుద్ధే 3 ॥ అమూకె॥ ౫ ॥౧౫॥ఈశబరె॥౧౭॥౧౮॥—,అథ౧,బాణీ౨,
॥సః3॥అయం౪,అనిరుద్ధె౫ప్రద్యుమ్నసుతె॥ముదా ౬ ॥ ప్రమదాథే

దోషే ౭ ప్రథమదంశన్తాప మేవార్థం దదాతీతి వ మదార్థ-దాడపాబాణ సుతాయాస్యాతస్మిన్ తథో క్తేసతి॥ క్రుధా రుషా అవిరాధే॥-అవిరుద్ధా తనుస్తా పాత్ హేతో॥ భసాత్ ౧౦ హుహా-ల్ ॥ నిభిన్నా ౧౧ వియు క్తే॥ అపివేకం అపివేకా హీతే॥ అసూం కెంకె వాణాం లే॥ ఉగ ౧౪ క్రూరే॥ ఉకోల ౭౦౫ ఉణరే ఉరే నశమ్యునా ఈ శ్మ మే ఉన్న సపాయాణ త్యే ర్థః, బలిభువి-మపశబలిపుత్రే బాణాసురే, - ప్రా౦౧౭॥ వ్యధాత్ ౧౮ము హోచ॥ పృ త్తనుపా॥ లప్నం తూ క్తం ——— ౬౭॥ ——— రా హోవిరాధం హంత్యా ఉతి ముసె రామ శ్రమం ప్రాప్య తేనసంస్తుతః॥ అజు నశకి నా పే షే నంధనవ తా కినా సుచిరం సియుజ్య జగాడ్డీవప్రహారేణ శ-సీన్న స్వ స్యచంద్రమాశేరను హువిపయోధరాత్ కృష్ణః త త్య యా ప్వపరాధవాన్మ్యఖంభ క్తం బలిసుతమవలోక్యస్వ ౦- జ్ఞామ త్వద్య స త స్యైదై ఫల్యై బాణపాణిత్రాణాయ శంభునా పాంత్రితశ్చ

భిన్న స్య ధా త్స నా ణి శ బ రే ఽ యు మ స్త్రమ్ ॥౬౭॥

బాహూబా ణా స నా త్స ద్ధ ధ ద త ను యు శో భా వి రా

౨ ౧౬ ౫ ౩

తికథయతి॥ బాహూ ఇతి॥ ప॥ బాహూ॥ బాణాసనాత్॥ సన్॥ దధత్॥ అత

౪ ౧౪ ౧ ౯ ౧౨ ౧౫ ౬

నుయశోభాః॥ విరాధే॥ అయసారా॥ వ్యాధేః॥ ఊధావరాధే॥ యుధి॥ పటుః॥

౧౭ ౧౮ ౧౦ ౧౩ ౧౧ ౯ ౮

అధిక॥ వ్యా ప్తబాధే॥ జ్యా స్య॥ ఉగ్రా॥ హేతో॥ ప్రసాదాత్॥ సః॥

౨౬ ౨౫ ౨౦ ౨౨ ౨౩ ౩౦ ౨౪ ౨౧

వదం॥ ఉరు॥ ముదః॥ సావ్త్మ భాజః॥ శివస్య॥ స్తోత్రస్య॥ అత్రేః॥ ఇతస్య॥

౭ ౩౨ ౨౮ ౩౧ ౨౭ ౨౯

ప్రభుః॥ ఉవి॥ గసాత్॥ పాశం॥ ఆప్తః॥ వరస్య॥ ౩౨॥ — ॥ అయసారాం అమెనశుభావప విధినాసారా శ్లాఘా బాహూ భుజౌ॥ ద ధత్ బిభ్రత్, అతనుయశోభాః అతనూ అనల్పాయశోభాసాకీర్తి ప్రభా

పాయస్యసకః॥సన్ ౫ ప్రశస్తః॥పటుః౬సమర్థః ప్రభుః౭॥సః రామః ౯ రామః
॥వ్యాధేః-౯-విశిష్టాధేః॥జ్వరస్య ౧౦తాపస్య॥ని॥రోగభేదజ్వరస్తాపే ॥
హేతౌ ౧౧ కారణె, ఉపాపరాధే ౧౨కృతాగసి॥ని॥ఆగోపరాధోమ
న్తుశ్చాస్యాత్, ఉగ్రే౧౩ క్రూరే,విరాధే ౧౪ రాక్షసె,యుధి ౧౫ యు
ద్ధే,బాణాసనాత్ ౧౬ బాణస్యశరస్యఅసనాత్ క్షేపణాత్ ॥ని॥అసనంక్షే
పణెక్లీబంపుంసిస్యాజ్జీవకద్రుమే।అధికం ౧౭ భృశం ,వ్యాప్తబాధే ౧౮
ప్రాప్తోపద్రవేసతి॥ని॥నిషేధదుఃఖయోబాధా ధాత్ర్యాంవాపుంసికథ్యతే,
ప్రసాదాత్ ౧౯ ప్రాణస్వాస్థ్యేన ॥ని॥ ప్రసాదోనుగ్రహేకావ్యగుణ
స్వాస్థ్యప్రసత్తిషు,ముదః౨౦నిత్యానన్దాన్ ,ఇతస్య ౨౧ ప్రపన్నస్య,స్వా
త్మభాజః ౨౨ సుతరాంఆత్మభాజః బ్రహ్మవిదః ,శివస్య ౨౩ మఙ్గళాత్మక
స్య॥ ని ॥ క్లీబేశివంభద్రసుఖోదకేషుద్వ్యైత్రిషుస్యాద్గిరిశేతుపుంసి- శివా-

భే యసా రో వ్యా ధే రూ ధా ప రా ధే యు ధి పటుర
ధి కం వ్యా ప్త బా ధే జ్వరస్య । ఉ గ్రే హే తౌ ప్రసా దా

భవేదామలకీభవానీహరీతకీసక్తుఫలాస్వగాలః , అత్రేః౨౪అత్రినామ్నో
మహర్షేః , ఉరు ౨౫ మహత్ , పదం ౨౬ ఆశ్రమం,ఆప్తః ౨౭
ప్రాప్తస్సన్,రసాత్ ౨౮ అనురాగాత్- , వరస్య ౨౯ శ్రేష్ఠస్య ,స్తోత్రి
స్య ౩౦ స్తుతేః,పాత్రం ౩౧ అర్హః॥ని॥పాత్రంతుభాజనేయోగ్యేస్రు
వాదౌరాజమన్త్రిణి - తీరద్వయాన్తరేఽమత్రే ద్రుపర్ణేచ్ఛన్నిగద్యతే, అజని
౩౨ అభూత్—॥అన్యత్ర॥—॥ప॥ ౪॥ అతనుయశోభావిరాధేయః
సారో॥వ్యాధి॥రూధాపరాధ ౧౭ ఉరుముదః॥౨౧ ॥ అత్రి ॥ ఈరిణస్య
౨౯॥—, అతనుయశోభావిరాధేయసారో ౧ అతనుఅధికంయశఃకీర్తిం
భావయతిప్రాప్నోతీతిఅనుతయశోభావీరాధేయఃకర్ణఃయేనసః, పారంభ
లంయయోస్తౌతథోక్తౌ,బాహూ౨,దధత్ ౩ ,కర్ణజయపర్యాప్తబా
హుబలశాలీతిభావః॥పటుః ౪ -ప్రభుః ౫ , సః ౬ అర్జునః, రూధాప
రాధ ౭ కృతాగసి-అర్జునశరస్యలక్ష్యేవరాహేసమకాలబాణనిపాతనే

సఅవరాద్ధ॥ని॥ రూఢంజాతెవ)సిద్ధైచ,జ్వరస్యరామనస్తాపస్య , హేతా ౯-నిమిత్తే,ఉగ్రే) ౧౦ మహాదేవే॰వ్యాధే ౧౧ కిరాతే,యుధి ౧౨ నియు ద్ధే,అధికం౧౩ కే-*అధివిభ_క్త్యథే౯ ౭ వ్యయాభావః॰ఇతిసీత్యర్థః*బా ణాసనాత్౧౪ చాపాత్ గాణ్డీవాత్॥ని॥ధనుశ్చాపౌధన్వశరాసనకోదణ్డ కార్ముకం*వ్యాఖ్యాసుధాయాం౧౫జాతప్ర శెసతి*అత్ర ౧౬ అర్జునేవిషయె౧౭ ప్రసాదాత్ ౧౮ అనుగ్రహేణ*స్వాత్మభాజః౧౯నిజాకృతిజుషః-ప్రమథ గణస్తూయమానస్యఉమయాసహస్వృషభారూఢస్య*ఈరితస్య ౧౯ ఉదిత స్యస్తోత్రస్య౨౦అపరాధస్తవస్యరసాత్ ౨౧సారస్యాత్ *ఉరుముదః౨౨ అతిసన్తోషస్య*శివస్య౨౩శమ్భోః*పదం౨౪చరణం*ఆప్తః౨౫సన్ ౨౬ శరణాగతస్సన్*వరస్య౨౭అభీష్టస్యైవప్రసాదస్య*పాత్రం ౨౮ యో గ్యః*అజని౨౯— *అపరత్ర*— * ప,౨॥సందధత్॥అతనుయశోభా

స్సపదమురుముదస్స్వాత్మభాజశ్శివస్యస్తోత్రస్యా
త్రేరితస్యప్రభురజనిరసాత్పాత్రమాప్తో వరస్య॥

ఇరాధేయుసారౌర్వ్యాధేః ఊధాపరాధే (శేషంసమం)౨౯—, యుధి౧౪ తే*బాణాసనాత్ ౨బాణస్యఅసురస్యఅసనాత్ తిరస్కారాత్ హేతోః ఉ ద్ధాపధే ౩ సంజాతవస్తాతదర్థ ౦యోద్ధుర్గీవాత్ *ఉగ్రే౪ ఈశ్వరే జ్వరస్యత్ర్యక్షేః ౬ జ్వరస్యసర్గిణః * హేతౌ ౭ స్రష్టరి॥యథా రణాగతే విద్రావితేభూతే దేవ్యా స్తుత్రిశిరాశ్రయాత్ ।మహాదేవప్ర యుక్తోసాఘూరరూపాధిపతిఃతెంఽధిః(రాఘ్యశం*వ్యాఖ్యాసుధాయాం-౯ప్రా ప్తః శిగఙ్గ్ఖరాస్త్రైమోహితేచసతి, అతనుయశోభా౧౦అతనవః౪ అల్పాః శశాంకసిభాచయోస్తా*ఇరాధేయుసారౌ౧౧ ఇరాయాంభువి అధేయుః౪అభాగుంయోర్యక్షిఖ్యాసారః బలంయయోస్తాతథోక్తాయద్వా అతనుయశౌభాఃరాధేయుసారావిత్యేకంపదం- అతనుయశోభఃఆపివస్త్రా తఃఅధేయుఃపక్షఃపారోయయోస్తాబాహూ౧౨హస్తౌ *సందధత్౧౩

ధంబిభ్రత్ * ఉరుముదః ౧౪ అతిసంతోషాత్ * పదం ౧౫ జగత్త్రాణంచ * ఆ
ప్తః ౧౬ ప్రాప్తః-అతిసన్తోషస్యపదం స్థానమాప్తఇతివా * పటుః ౧౮ ప్రభుః
౧౭, సః ౧౯ హరిః, రసాత్ ౨౦ అనురాగేణ, అత్రి-౧౦ బాణే, ప్రసాదాత్
౨౨ అనుగ్రహేణ, పాత్త్రభాజః ౨౩ సుతరాం యాత్నజుషః॥ ని॥ ఆత్మాయ
త్నోధృతిర్బుద్ధిస్స్వభావోబ్రహ్మవర్ష్మచ * శివస్య ౨౪ * ఈశితస్య ౨౫ గవి
తస్య * పరస్య ౨౬ ముఖ్యస్యస్తోత్రస్య * ౨౭ పాత్రం ౨౮, అజని ౨౯ బాణాసు
రగర్భార్థం శివేనానునీత ఇత్యర్థః॥ స్రగ్ధరావృత్తం॥ లక్షణం తూక్తం॥ —
౬౮ — అ॥ రామః కృతమస్తం శరణాగతం జయన్తం సంరక్ష్య అనసూ
యా సత్కృతయా సీతయా శరభఙ్గాశ్రమం। అథ జనః పరమేశ్వరాత్ప్రాప
వత్ర స్త్రీ మూసాద్యపురుషహూతా హూత స్త్రీవిష్టపం। కృష్ణః ఉషానిరుద్ధా

౬౮ ॥ స్వాస్త్రైర్నిరుద్ధేన బలేన తేన సతోషయా గా

౩

ఖ్యాం సబలో ద్వారకాం చజగామేత్యాహ॥ స్వస్త్రైరితి॥ * ప * స్వస్త్రైః॥ అని

౧ ౨ ౪ ౫ ౧౪ ౬ ౧౧ ౭

రుద్ధేన॥ బలేన॥ తేన॥ సతోషయా॥ అగాత్॥ అనసూయయా॥ తపః॥ వర్ధ్యా॥

౧౨ ౧౦ ౮ ౯ ౧౩

ఘః॥ ధామ॥ ఆదృతయా॥ అప దేవద్విట్సింహారంహాః శరభఙ్గదేశం॥ ౧౪॥
* అనిరుద్ధేన ౧ అసంహ్యతేన, బలేన ౨ కాకేన జయన్తేన॥ ని॥ స్థాప్యహామ
థ్యాసైన్యేషు బలం నా కాకసిరిణోః * స్వస్త్రైః ౩ స్వకీయైస్తృణం త్రాయతేరత
తీతితథోక్తః - జయంతస్యాయువ రాజస్య తస్ర్తేణస్వర్గస్థాం స్పృశవానిత్య
ర్థః॥ * తేన ౪ అత్రిణా * సతోషయా ౫ సహాషణయా * అనసూయయా ౬ త
ప్తత్వాత్ * అదృతయా ౭ మాల్యాఙ్గరాగభూషణాదిభిః సత్కృతయా * వ
ధ్వా ౮ జాయయా సీతయా సహ॥ ని॥ వధూర్జాయా స్నుషా స్త్రీచ * అప
దేవద్విట్సింహారంహాః అపగతం దేవద్విట్సింహాసనం సుశత్రుశ్రేష్ఠానాం
రంహః వేగోయేనతత్తథోక్తం * ధామ-౧౦ తేజః-ఇత్యః ౧౧ ప్రాప్తః * సః ౧౨
రామః * శరభఙ్గదేశం ౧౩ శరభఙ్గమునేరాశ్రమం * అగాత్ ౧౪ అగచ్ఛత్,

॥ని॥స్యురుత్తరపదేవ్యాఘ్రపుఙ్గవర్షభకుంజరాః-సింహశార్దూలనాగా
ద్యాఃపుంసిశ్రేష్ఠార్థగోచరాః—*అస్యత్ర*—*ప॰ ౧౨ అవ॥
దేవద్విట్సింహరంహశ్శరభం గదేశం॥ ౧౮ ॥—*అనిరుద్ధేన ౧
అనివారితేన , బలేన ౨ సైన్యేనప్రమథగణేన *సతోషయా ౩ అర్జునస
నియుద్ధకౌశలవిలోకనసంతుష్టయా * అనసూయయా ౪ గాండీవేననిజవ
ల్లభశిరఃప్రహారార్పితస్నిగ్ధపాణ్యర్థరహితయా*ఆదృతయా ౫ సాద
రయా॥ ని ॥ ఆదృతౌ సాదరార్చితౌ*వధ్వా ౬ ఉమయాసహితేనేతి శే
షః ౭ తేన సౌశివేనస్వస్త్రః ౮ శోభనమస్త్రంపాశుపతంయస్యసః-త
ద్దత్తాస్త్రఇత్యర్థః *సః౯-అర్జునః *ఇతః౧౦ఆస్మాత్ *అగాత్ ౧౧
హిమవతస్సకాశాత్॥ని॥శైలవృక్షౌనగావగౌ* దేవద్విట్సింహరంహశ్శర
భఙ్గదేశం౧౨దేవద్విట్సింహానాంఅసురవరాణాంరంహశ్శరాణాం వేగవ
ద్బాణానాంభంగదఃనాశకఃఈశఃప్రభుఃఇంద్రఃయస్యతత్ , ధామ౧౩

దనసూయయైతః । వధ్వా స ధామాదృత యా పదే
వద్విట్సింహరంహశ్శరభఙ్గదేశమ్॥ ౬౯ ॥ స శ్రా

స్థానంస్వర్గం*ఆప౧౪జగామ॥ ని ॥ధామదేహౌగృహౌరశ్మిస్థానేజన్మ
ప్రభావయోః—*అపరత్ర*—*ప*౪ ॥సతా ॥ఉషయా॥ ౧౩ ॥ ప
శు॥అవత్॥ద్విట్సింహరంహశ్శరభం॥గదేశం॥ ౧౬ ॥—*స్వస్త్రః ౧ శో
భనంఅస్త్రంజృంభణాదికంయస్యసః *సః ౨ హరిః * బలేన౩రామేణ*
* శారవతర్జమానేన- బంధాద్విమోచ్యానీతేనేత్యర్థః * తేన౪అనిరు
ద్ధేన౬ప్రద్యుమ్నేనా * అనసూయయా౬సంతోషేణ * ఆదృతయా౭
పూజితయా * ఉషయా-౯-వధ్వా౧౦స్నుషయాపిసహితేతిశేషః * ఇతః
౧౧బాణపురాత్ *పదే౧౨గృహే౧౪*ద్విట్సింహరంహశ్శరభం౧౩ ద్వి
షశ్శత్రవఏవసింహాః కేసరిణఃతేషాంరంహసాంవేగానాంశరభంఅష్టపా
దం॥ని॥సింహారిశ్శరభోష్టపాత్*గదేశం౧౪గదసంజ్ఞంఈశంప్రభుంకృ
ష్ణానుజం౧అవత్ ౧౫ బిభ్రేత్ ఆవతిరనేకార్థః ,ధామ ౧౬ ద్వారకాన

గరం॥అగాత్ ౧౬ప్రావిశత్ ॥ని॥ గదాభ్రాతవిరిష్టో స్యాద్దామమయేచా యుధేగదా ॥ అస్త్రంప్రహరణెచాపేకరవాళేనపుంసకమ్ ॥ ——* ౬౯*—— అ॥ పర్యాప్తతపసంశరభఙ్గతాపసంస్వర్గభజనాయాహ్వ యితుమంతరిక్షమాగతవంతంమఘవన్తం రామోదూరతోఽభివాదయితు మాజగామ।అర్జునోభగవతస్ప్రసాదంశ్రోతుకామాయనిజపిత్రేఇన్ద్రాయ ఆత్మనఃపాశుపతలాభంకథయితుంత్రిదివమాససాద । కృష్ణోనిజతాతాయ వసుదేవాయస్వవిజయంవక్తుముత్సుకోద్వారవతీమయాసీదిత్యాహ॥ సభా

౨ ౬ ౪ ౭ ౧౦

తి॥—*పక్ష - సః ॥ భాస్పదె ॥ తత్ర ॥ విభాసమానం ॥ ఉపాస్యమానం॥

౯ ౮ ౫ ౧ ౩ ౧౫ ౧౩

విబుధైః ॥ ఉదారైః ॥ ఆరాత్ ॥ వినీతః ॥ అయం ॥ ఉపాసదత్ ॥ స్వం ॥

౧౨ ౧౧ ౧౪

తాతం॥జయంతస్య॥నివేదయిష్యన్ ॥ ౧౫॥ —, వినీతః ౧ ప్రశ్రయాన్వి

స్పదె తత్ర విభాసమానముపాస్యమానం
విబుధైరుదారైః। ఆరాద్వినీతో యముపా

తః॥ని॥వశ్యఃప్రణెయోనిభృతవినీతప్రశ్రితాస్సమాః * సః ౨ *అయం ౩ రామభద్రః*తత్ర౪శరభంగాశ్రమే*ఆరాత్ ౫దూరె॥ని॥ ఆరాద్దూరస మీపయోః *భాస్పదె ౬ భానాంనక్షత్రాణాంఆస్పదెస్థానే-ఖే ॥ ని ॥ ఆ స్పదంస్థానకృత్యయోః*విభాసమానం౭విరాజమానం * ఉదారైః ౮ చ తురైః॥ ని ॥ఉదారోదాతృమహతోదక్షిణెప్యభిధేయవత్ *విబుధైః౯ దెవైః ॥ ని ॥ విబుధా సురపండితౌ * ఉ పాస్యమానం ౧౦ సంసెవ్యమానం*జయంతస్య ౧౧పాకశాసనెః*తాతం ౧౨ జనకంఇం ద్రం॥ ని ॥ తాతోఽనుకంప్యేపితరి*స్వం ౧౩ ఆత్మానం*నివేదయిష్యన్ ౧౪ అభివాదయిష్యన్నిత్యర్థః * ఉపాసదత్ ౧౫ సమీపమాగచ్ఛత్ —*అన్యత్ర*—*ప * సభాస్పదె ॥ ౧౨॥ జయం ॥ తస్య ॥ ౧౫ —,

వినీతః ౧ * అయం౨అర్జునః * తత్ర౩స్వర్గే * సభాస్పదే ౪ సభాస్థానే సుధర్మాయాం*విభాసమానం౫,ఉదారైః ౬ మహద్భిఃఋషిభిః* విబుధైః౭సురైః * ఉపాస్యమానం౮స్వం ౯ ఆత్మీయం * తాతం౧౦ ఇంద్రం*తస్య౧౧శబరరూపిణశ్శంభోః*జయం౧౨విజయం, నివేదయిష్యన్౧౩జ్ఞాపయిష్యన్ సన్ * ఆరాత్ ౧౪సమీపే * ఉపాసదత్౧౫ —*అపరత్ర*—*స*పూర్వవత్॥ ౧౫ ॥— * వినీతః ౧ * అయం౨కృష్ణః*తత్ర౩ద్వారకాయాం * సభాస్పదే ౪ అస్థానభువి * విభాసమానం౫*ఉదారైః౬ * విబుధైః ౭ విద్వద్భిః,ఉపాస్యమానం౮, స్వం ౯ తాతం ౧౦ వసుదేవం * తస్య౧౧ బాణాసురస్య * జయం ౧౨ స్వకన్యకజయనం*నివేదయిష్యన్౧౩సన్ * ఆరాత్౧౪ * ఉపాసదత్౧౫

——*౨౦*—— అ॥ అథ రామశ్శరభంగస్వర్గతేసత్యగస్త్యశ్రీమమిత్యతేసదత్తంవైష్ణవధనురాధత్త । అర్జునోనిజపాశుపతాస్త్ర

స ద త్స్వం తా తం జ యం త స్య ని వే ద యి
ష్యన్ ॥ ౨౦ ॥ స్వః స్థే స ఖ త స్మి న్ను ది త స్వ

లాభాదివృత్తాంతమింద్రాయనివేద్యస్వసౌందర్యేణోర్వశీం వివశయన్ తేననిపాతకవచకాలకేయాసురవధాయాభ్యర్థితోభూత్ । కృష్ణోబాణవిజయకథాంస్వపిత్రేవిజ్ఞాప్యదుష్టనిగ్రహశిష్టానుగ్రహాభ్యాంద్యావాభూమీ

౩ ౧ ౨
నిర్భయే అతనుతేతిచకథ ॥తి॥స్వఃస్థే ఇతి॥*స*స్వఃస్థే ॥ అథ ॥ తస్మిన్ ॥
౧౦ ౫ ౬ ౭ ౮ ౧౧ ౧౨
ఉదితస్వవృత్తః ॥ మహాసురాణాం ॥హితం॥ఏవ ॥ మార్గే॥ సః ॥కృష్ణ
౯ ౪ ౧౩ ౧౫ ౧౬ ౧౪
యోనేః॥స్వరయాత్ ॥పితన్వన్॥మానాయ॥కోదండః॥అధాత్ ॥ పదేషు ॥
౧౬॥—, అథ౧ఇంద్రనిర్గమనానంతరం,తస్మిన్ ౨ శరభంగమునౌ,స్వఃస్థే౩స్వర్గేస్థితేసతి - నిజశరీరమగ్నౌనిపాత్యస్వర్గతేసతీతిభావః ॥ వ్ర

సన్నైస్వగణాతేస్వస్థః - మార్గేణ ౮ పథి - మహీసురాణాం ౫బ్రాహ్మ
ణానాం * హితం ౬ ఏవ ౭ ఆనుకూల్యమేవ - స్వరయాత్ ౮ స్వస్యసమ్భ్ర
మేణ * వితన్వన్ ౯ కుర్వన్ - ఉదితస్వవృత్తః౧౦ కథితనిజపితృవాక్యపరి
పాలనవృత్తాన్తః ॥ని॥ ఉదితౌగదితౌద్గతౌ * సః౧౧ రామః - కుమ్భయోనేః
౧౨ ఘటజన్మనః అగస్త్యాత్ సకాశాత్ ॥ ని ॥ కుంభయోనిరగస్త్యేస్యా
ద్వసిష్టద్రోణయోఃపుమాన్ . మానాయ౧౩ పూజనాయతదాజ్ఞాపరిపా
లనాయ॥ని॥ మానస్త్రిగ్రణాంకోపభేదెగర్వేచిత్తోన్నతావపి-మానంప్రమా
ణేప్రస్థాదౌపూజాయాంకథితఃపుమాన్- పరేషు౧౪ పరేఉత్తమాఇషవః
బాణాయస్యతత్-కోదణ్డం౧౫ ధనుః- అధాత్ ౧౬ ధృతవాన్ ప్రాప్తవాని
త్యర్థః—అన్యత్ర—ప*౮ । మహీ॥సురాణాం॥౧౦॥ కుం॥ భయా॥
ఊనె॥స్వః॥అయాత్॥౨౦॥అథ౧ అనన్తరం- స్వస్మై౨ తస్మిన్దివస్థితే -తస్మిన్
౩ ఇన్ద్రేఉదితస్వవృత్తః౪ విజ్ఞాపితనిజపాశుపతలాభవార్తః- మహీ౫ ఉత

వృత్తో మహీ సు రా ణాం హి త మేవ మార్గే ।
స కు మ్భ యో నే స్స్వ ర యా ద్వి త స్వ స్నా నా య

వీ*స్వః౬ నాకే*కుం౭ త్రిం౨ ఊర్వశీం ॥ని॥ పావకస్త్వేషధర్మేషుక్వవ్య
యంస్త్రీధరాస్త్రియోః*భయాలసౌన్దర్యేణ * ఊనేహీనే*మార్గే
౧౦*వితన్వన్౧౧ * ఎవ౧౨ మోహాయన్నిత్యర్థః * సః ౧౩ అర్జు
నః*సురాణాం ౧౪ దేవానాం *మానాయ ౧౫ సమ్మానాయ*అయా
త్ ౧౬ శుభావహదైవాత్ అగ్నేః*హితం ౧౭ ప్రాప్తం॥వ్యా॥హితగరా
పితిధాతోఃకర్మణిక్తః॥ని॥ హితంపథ్యేగతేధృతే*కోదణ్డం౧౮ గాణ్డీవం
*పరేషు ౧౯ శత్రుషుకాలకేయాద్యసురేషువిషయే*అధాత్ ౨౦ అసు
రవధాయోదయుక్తైత్యర్థః—*అపరత్ర*—* వ*౮ ॥మహీసురా
ణాం ॥౧౦॥ భయోనే॥౧౮॥మానాయకః ॥ దణ్డం ॥౧౮॥ —,అథ ౧ *
స్వస్మై౨ ధనస్మైఐశ్వర్యస్మై*తస్మిన్ ౩ వసుదేవతాతే * ఉదితస్వవృత్తః
౪ కథితబాణవిజయకథః*మహీసురాణాం ౫ బ్రాహ్మణానాం * హితం

౬సుఖం*పరేషు౭ శత్రుషు*దణ్డం౮శిక్షణం , వితన్వన్ ౯ ,ఏవ ౧౦
సః ౧౧, మానాయకః ౧౨ శ్రీపతిః , అయాత్ ౧౩ శుభవిధానాత్ *సుం
౧౪ భువం,స్వః ౧౫ స్వర్గంచ,భయోనె ౧౬ భయేనభీత్యా ఊనేరహి
తెనిర్భరాయె * మార్గే ౧౭ *అధాత్ ౧౮ అకరోత్ ←—* ౭౧
—→*అ॥ అథరామస్సలక్ష్మణోగోదావరీతీరేనివాసాయపఞ్చవటీం
యయౌ । అర్జునఃకాలకేయవిజయాయైన్ద్రరథమారుహ్య హిరణ్య పు
రంజగామ। కృష్ణోయుధిష్ఠిరేణాహూతో రాజసూయయాగదర్శనాయెం
ద్ర ప్రస్థపురంబలభద్రేణసహగచ్ఛదితిచప్రతిపాదయతి ॥ సహసేతి ॥
౫ ౧౨ ౪ ౬ ౩ ౧ ౭ ౧౦
*ప*సహసా॥అనుగోదం॥అమితః॥సదా॥ఆయుధైః॥అథ॥రక్షితా॥ హరిర
౨ ౧౪ ౧౭ ౮ ౧౬ ౧౫ ౧౧ ౯
థోజ్జ్వలః॥పరైః॥స్వబలాహ్వ॥ఆపత్ ॥అనుజేన॥ధామ॥తత్॥సః ॥పరన్త
౧౩
పః॥జవరసత్వసమ్భృతం॥౧౭॥—,అథ ౧ అగస్త్యవితీర్ణధనుగ్రహణా

కో దణ్డమధాత్పరేషు ॥ ౭౧ ॥ సహసానుగో
దమమితస్సదాయుధైరథరక్షితా హరిరథో

పంతగం,పరైః౨ శత్రుభిః,ఆయుధైః ౩ప్రహరణైః * అమితః౪అధికః,
సహసా౫బలేన ॥ని ॥ సహోబలంసహోమార్గఃసదా౬సర్వదా , రక్షి
తా౭పాలయితా,అనుజేన౮భ్రాత్రాలక్ష్మణేనసహపరంతపః౯శత్రుతా
పనః,హరిరథోజ్జ్వలః౧౦హరయఃశ్యామాశ్వాఃరథేయస్యసఃహరిరథఇం
ద్రఃతద్వదుజ్జ్వలః॥ని॥ ఆఖండలోహరిరథఃఖాండవోవలసూదనః॥సః ౧౧
రామః*అనుగోదం౧౨గోదాయాఃగోదావర్యాఃసమీపే॥ని ॥గోదాగో
దావరీనద్యాం*జవరసత్త్వసమ్భృతం ౧౩ జవంవేగంరాంతిగచ్ఛంతీతిజ
వరాఃతేచతేసత్త్వాఃజంతవశ్చతైఃసంభృతంపూర్ణం॥ని॥ సత్త్వందవ్యే
షి శాచాదావ్యవసాయస్వభావయోః. గుణప్రాణబలస్వాన్తసత్త్వస్త్రీ

తుజస్తుషు,స్వబలాహారం ౧౪ శోభనాయాః అబలాయాః స్త్రియాస్సీతా యాః అహారం నివాసయోగ్యం ॥ ని ॥ స్త్రీయోషిదబలాయోషా*తత్ ౧౫ మనోజ్ఞతయాప్రసిద్ధం,ధామ ౧౬ పంచవటీస్థలం,అవత్ ౧౭ అవాప ...॥ ...

*అన్యత్ర—*వ*సహ ॥ సానుగః ॥ దమం ॥ ఇతః ॥ ౬ ॥ రథరక్షిణా ॥ ౧౦॥అవ॥దనుజేనధామ॥౧౫॥అవరజసత్త్వసంభృతం ॥ ౧౬ ॥ —,సదా ౧,దమం ౨ఇంద్రియనిగ్రహం,ఇతః ౩గతః॥ ని ॥దమస్తుదమథేదండేకదణ్ మేదమనేవృమాన్‌ ‹ పరైః ౪,ఆయుధైః ౫,సహ ౬ , హరిరథోజ్జ్వలః శిహ రిఃఇంద్రస్యరథేనయానేనఉజ్జ్వలః,రథరక్షితా సారథినామాతలినా , సానుగః-సానుచరః మాతలిద్వితీయ ఇత్యర్థః,పరంతపః ౧౦ ,సః౧౧అ జునః,అజవరసత్త్వసమ్భృతం ౧౨ అజస్యబ్రహ్మణఃవరసత్త్వేనఅనుగ్రహ బలేనసంభృతంసంపాదితం,స్వబలాహారం ౧౩ స్వస్యాత్మనోబలస్యవరా

జ్జ్వలగిపరైః।స్వబలాహారమాపదనుజేనధా
మతత్సపరంతపో జనః సత్త్వసమ్భృతమ్ ॥ ౭౨ ॥

క్రమస్యాహారంసదృశం-స్వాన్యదూరాసదమిత్యర్థః*తత్ ౧౪ పాతాళ లోకే ప్రసిద్ధందనుజేనధామ ౧౫ , దనుజేనానాంద్రైత్యేశ్వరాణాంధా మ హిరణ్యపురం , అవ౧౬ప్రాప్తవాన్—*అన్యత్ర*—*వ* ౨॥అదమమితః॥౬॥హరిః॥అథ॥ఉజ్జ్వలః॥౧౧॥అవత్ ॥ అనుజేన॥ ధామ ॥ ౧౬॥వరం॥తపోజవరసత్త్వసంభృతం॥౧౮॥... ,అథ౧ద్వారకాధిగమా నన్తరం,అదమమితః౨దమేనదాన్త్యామితాఃస్వల్పాఃదమమితాః-నవిద్యంతే దమమితాయస్యసః-పర్యాప్తతపోభిరేవలభ్యఇత్యర్థః, సదా౩సంతతం, పరైః౪లోకోత్తరైః,ఆయుధైః ౫ సుదర్శనాదిభిః,ఉజ్జ్వలః ౬ విరాజ మానః,సానుగః ౭ అనుగైఃఅనుయాయిభిఃవందిమాగధసేవకైస్సహితః, సః౮,హరిః-కృష్ణః,రథరక్షిణా౧౦సారథికర్మకృతా , అనుజేన౧౧, సాత్యకినా సహ ౧౨ స్వబలాహారం౧౩స్వబలయోఃఆత్మబలభద్ర యోఃఅహారంఉచితం*తపోజవరసత్త్వసంభృతం ౧౪తపోజస్యధర్మజస్య వృ-

త్రిస్యవరేణ శ్లాఘ్యేన సత్త్వేన యజ్ఞద్రవ్యేణ సంభృతం సంపూర్ణకం , ప
రం ౧౫ ఉత్కృష్టం,తత్ ౧౬ ప్రసిద్ధం ధామ ౧౭ ఇన్ద్రప్రస్థం,అపత్
౧౮ యయా। మంజుభాషిణీవృత్తం ॥ ల క్ష ణం తూ క్తమ్ *౭౨*—
—అథ రా మే రిరం సయాహతా దాహ్వానేన కృతా సరాధాయాశ్వా
పదాణఖాయా లక్ష్మణేన విఘ్నాపకరణం। అర్జునేనిజశజ్ఞం ముఖరయతి సతి పి
కోర్యపుర వాస్తవ్యానాసురాణాం తద్ధ్వనిశ్రవణాదేవ సుఖేనిస్తైజసత్వ
త్వం ఇందప్రస్థోపస్థ్యస్య యూరాజసూయే సహదేవేన భగవతే కృష్ణాయ
యుధిష్ఠిరప్రతిపాదితామగ్ర్యపూజామసహమానస్య కౌపాశ్చత్య కృత్వా
దూ ష య త శ్శి శు పా ల స్య త త్ప క్షా ణా మ సు రా ణాం చ వ ద
నే షు దీ ఘ్ర ని శ్వా సై దుఃర వ స్థాం చ శ్లో కా భ్యాం తు
౨ ౪ ౧౧

శకేనాహ॥గాంగేయమేతి॥జిష్ణోరితి॥*: గాంగేయసదృచి॥గతె॥అత్ర॥త
౩ ౫ ౭ ౬ ౧ ౧౫ ౧౬ ౧౪
పోభవే॥అఖ్యె॥పాత్రే॥గుణైః॥అథ[illegible]రే॥సహ॥ దేవదత్తే॥ ధృత్యా ॥

గాంగేయసద్రుచిరతే ఽత్ర తపోభవే ఽఖ్యే పా
త్రే గుణై రథ వరే సహదేవదత్తే। ధృత్యాదరే

౧౭ ౧౮ ౧౨ ౧౩ ౮ ౯
ఆదరే॥ముఖరితే॥జగతః॥హితాయ॥విశ్వప్సరాయ॥విభవే॥అశుభవేషభాజే॥
౨౪ ౨౬ ౨౫ ౨౭ ౨౮ ౨ ౩౩ ౩౨ ౧౯
జిష్ణోః॥రామస్య॥భర్తుః॥శమవతి॥హృదయే॥శ్రీతపస్సు॥అస్య॥మన్యో॥భూ
౩౦ ౨౨ ౨౦ ౨౩ ౩౧ ౩౪
మౌ॥ఉద్దామఘోషె॥రసం॥అదరయత॥బిభ్యతః॥అభీమదభ్రి॥ బన్ధోః॥
౨౯ ౩౫ ౩౬ ౩౭ ౪౨ ౪౦
మన్తోః॥బలాత్॥సదృధికరసదేశోద్భతః॥అనాసికాయాః॥తత్రాస॥ఆభా॥ద
౩౮ ౪౫ ౩౯ ౪౪ ౪౦ ౪౩
శాన్యస్వసుః॥అజని॥తతే॥శ్వాసరీతిః॥ముఖే॥అలం।౪౫॥—,అథ౧కతివయ

దివసానన్తరం, గాంగేయసద్రుచి ౨ గాంగేయవత్ స్కన్దవత్ సతీ ప్రశస్తా రుక్ ప్రభా యస్య తస్మిన్ ॥ని॥ కశేరుహేమ్నోర్గాఙ్గేయం గాఙ్గేయో గుహభీష్మయోః, తపోభవే౩ తపఃభవే జనసిద్ధావిత్యర్థః * శతేరతత్పురే, ఆర్ఘ్యే ౪ అర్ఘాం పూజామర్హతీత్యర్ఘ్యాః పూజ్యాః తస్మిన్ ॥వ్యా॥ దణ్డాదిభ్యో య ఇతి య ప్రత్యయః గుణైః ౬ గామ్భీర్యాదిభిః * పాత్రే ౭ యోగ్యే * విశ్వమ్భరాయవిభవే ౮ విశ్వమ్భరాయాః భువః ఆయః అయతిః విభవః ఐశ్వర్యం యస్మింస్తస్మిన్ ॥ని॥ విశ్వమ్భరోఽచ్యుతే శక్రే పుంసి విశ్వమ్భరా భువి ॥ఆయత్యాయాధనాద్యాప్త్యా ॥ విభవో ద్రైమోక్షైశ్వర్యే * అశుభవేషభాజే ౯ అశుభవేషభః అసనోహరరూపకాన్తిః అజః మన... యేన తస్మిన్ - కన్దర్పాదపి సుందర ఇత్యర్థః యద్వా శుభవేషభః అజః మదనః యస్మాత్తస్మిన్ - తద్దర్శనాన్మన్మథవికారో జాయత ఇతి భావః * వరే ౧౦ నాయకే, అత్ర ౧౧ రామే విషయే * జగతః ౧౨, హితాయ ౧౩ లోకోపకారాయ, కృత్యా ౧౪, సహ ౧౫ ముదా సమం * దేవదత్తే ౧౬ దేవప్రతిపాదితే ॥ ఉక్తం చ ॥ జానామి ధర్మం

ముఖరితే జగతో హితాయ విశ్వమ్భరాయ విభ
వే శుభవేషభాజే ॥*॥ జిష్ణోరామస్య భర్తుః

నచ మే ప్రవృత్తిర్జానామ్యధర్మం నచ మే నివృత్తిః - కేనాపి దేవేన హృది స్థితేన యథా నియుక్తోఽస్మి తథా కరోమీతి వచనాదితి భావః ॥ని॥ దేవో మేఘే సురే రాజ్ఞి స్యాన్నపుంసకమిన్ద్రియే, ఆదరే ౧౭ కౌతుకే * ముఖరితే ౧౮ ముఖరీకృతే సతి - ఉజ్జృంభితే సతీత్యర్థః ॥ని॥ దుర్ముఖే ముఖరాబద్ధముఖౌ * భూమాంగ్ర భువః సాంసమ్పదం సీతాం * అదరయతః ౨౦ ఆదరాం అభయాం కుర్వతః ॥ వ్యా॥ తత్కరోతీతి తదాచష్ట ఇతి ణ్యన్తాచ్ఛతృప్రత్యయః * శ్రీతపస్సు ౨౧ శ్రీమత్సు నియమేషు * రసం ౨౨ శాన్తిం రాగం వా, బిభ్రతః ౨౩ అనుభవతః * జిష్ణోః ౨౪ జయశీలస్య, భర్తుః ౨౫ నేతుః, రామస్య ౨౬ దాశరథేః * శమవతి ౨౭ ఉపశాన్తిమతి, హృదయే ౨౮ చిత్తే ॥ని॥ హృదయం మానసే బుక్కోరసోర్నపినపుంసకం, మన్త్రాః ౨౯ అపరాధాత్ సీతావిషయాత్ ... త్ ఉద్దామఘూర్షే ౩౦ ఉద్భూతక్షిదామః దమసమ్బద్ధిఘూర్ణః ...

శ్యస్యాత్తస్మిన్॥ ని॥ దమోదగ్రైశ్చేంద్రియనిగ్రహై॥ ఘోషోధ్వనిస్త్వఘనాదస్య ఏవాభీరపల్ల్యాః-కాంస్యంచఘోషణా చాథఘోషాస్త్రీశతపుష్పికా, అభీమదత్రైః౩౧ భీమేషుభీషణేషుదత్రైః స్వల్పఃభీమదత్రైఃతదన్యైఃఅభీమదత్రైః తస్మిన్॥ వ్యా॥ తదన్యస్తద్విరుద్ధస్తదభావఇతినఞర్థాస్త్రయోవిధ్యోక్తేః। అభీమదత్రైఅత్యన్తభయజనకైరిత్యర్థః*మన్యా౩౨ శోకేసతి॥ని॥మన్యుర్దైన్యే క్రతౌక్రోధేశోకేచకథితఃపుమాన్॥అస్య౩౩ రామస్యబన్ధోః ౩౪ అనుజస్యలక్ష్మణస్య*బలాత్ ౩౫ సామర్థ్యాత్ ,సద్రుచికరసదసిక్షోభతః ౩౬ సద్రుచినాప్రశస్తకాన్తినా ఉత్తేజితేనేతియావత్ కరసదా పాణిస్థేనఅసినా ఖడ్గేనకృతాత్ క్షోభతఃక్షోభాత్కర్తనాత్ - అనాసికాయాః౩౭ నాసారహితాయాఃఛిన్ననాసికాయాఇత్యర్థః ॥ని॥ క్లీబేఘ్రాణంగన్ధవహాఘోణానాసాచనాసికా * దశాస్యస్వసుః౩౮ దశాస్యస్యదశవదనస్యరావణస్యస్వసుఃభగిన్యాః శూర్పణఖాయాః-తతౌ౩౯ విస్తృతే-ముఖేరంవక్త్రే

మ వ తి హృ ద యె శ్రీ త ప స్స్వ స్య మ న్యా భూ మా
ము ద్దా మ ఘో షె ర స మ ద ర య తో బి భ్రి తా౽భీ

అభ్రాఽరంశోభా *తత్రాసరత్రాసంభయంప్రాప్తవతీ- ఖడ్గప్రహారాచ్ఛేతావగతేతిభావః*అలం౪౩ భృశం*శ్వాసరీతిః౪౪ నిశ్వాసపరమ్పరా * అజని౪౫ అభవత్ —*అన్వయః-*—*ప* ౭॥ రథవరే॥౧౦॥౧౧॥ దశె॥౧౩॥౧౪॥౧౫।౧౬॥౧౭॥౧౮॥౧౯॥౨౦॥౨౧॥అవతి॥హృత్॥అయే॥ శ్రీతపస్స్వస్య॥౨౬॥భూమామాముద్దామ॥ఘోషె॥౨౯॥౩౦॥౩౧॥అభీమత్ అభ్రే॥౩౪॥౩౫॥౩౬॥సద్రుచికరసదసి॥క్షోభతః॥౩౯॥తత్ర॥అస॥అభ్రాః॥దశా॥అస్య॥స్వసుఃజనితః॥౪౬॥౪౭॥౪౮॥ —*గాఙ్గేయసద్రుచిః గాఙ్గేయైఃస్వర్ణైఃసద్రుచిఅభ్యర్హితశోభే-రథవరేఽస్యన్దనోత్తమే।రతే౩ అభిరతేవిలసతీత్యర్థః - తపాభవేశతపసాభవేరుద్రే-అక్ష్యూర్జపూజ్యే-గుణైః౬ - సహ౭ -భృత్యాః౮ధైర్యస్య-ప్రాప్తే-౯ అహీనే- విశ్వంభరాయవిశ్వంభరాయాఃభూమేః ఆయోధనాద్యాప్తావిభవో యస్యతస్మిన్

శుభవేషభాజే ౧౧ శుభవేషభః అజః పరమేశ్వరః యస్మైతస్మై - ప్రసన్నశివ ఇత్యర్థః - అత్ర ౧౨ - అర్జునే అధికరణే - దేవదత్తే ౧౩ తదాఖ్యే - దరే ౧౪ శఙ్ఖే - జగతః ౧౫ భువనస్య - హితాయ ౧౬ క్షేమాయ - ముఖరితే - ౧౭ ధ్వానితే - అవతి ౧౮ ఆరక్షతి - అయం ౧౯ శుభావహావిధా - రామస్య ౨౦ రమ్యస్య - ముద్వా - రం - ఆశంసాం అతిగచ్ఛతీతి రామః తస్య - అతో నుపసర్గకః - యద్వా - రా - ఆశంసామాసమ్పత్ యస్య తస్య తథోక్తస్య ॥ ని ॥ రాత్రియాం హేమ్ని శాలాయామాంసాయాం గతావపి, జిష్ణోః ౨౧ ఇన్ద్రస్య, శం ౨౨ సుఖస్య, భర్తుః ౨౩ పోష్టుః సుఖపోషకస్యేత్యర్థః ॥ భూమాముద్దామ ౨౪ భూమ్నా ప్రభావేన ఆముద్దామ ఆసమన్తాత్ ముదాం సన్తోషాణాం దామ పరమ్పరా యస్య తథోక్తం - యుద్ధాప్లోదిత్యర్థః ॥ దామ మాలాసమూహయోః ॥ అభీమత్ ౨౫ అవిద్యమానభయం అభీతమిత్యర్థః ॥ హృత్ ౨౬ హృదయం, బిభ్రతః ౨౭ సద్రుచికరసదసి ౨౮ ప్రశస్తశోభాకరస్థానే, శత్రుర్ణహిరణ్యపురే అధికరణే విషయే వా

ముదభ్రే । బంధో మన్త్రా బలాత్సద్రుచికసదసి

॥ మన్యౌ ౩౦ కోపే - శత్రువిషయే - సతి, అభ్రే ౩౧ అకాశే ॥ ని ॥ అభ్రం మేఘే చ ఖగనే ధాతుభేదే చ కాఞ్చనే, ఘోషే ౩౨ శబ్దే, కసం ౩౩ వీర్యం, అదరయతః ౩౪ అనల్పయతః సింహనాదపరస్యేత్యర్థః, శ్రీతపస్వస్య ౩౫ శ్రీమతః తపసః యమధర్మస్య స్వస్య ఆత్మనః ధర్మపుత్రస్య, బన్ధోః ౩౬ సహజస్య అర్జునస్య, మన్త్రాః ౩౭, బలాత్ ౩౮ నగరనిరోధనావరాధపరాక్రమాదిత్యర్థః, క్షోభతః ౩౯ ఉపద్రవేణ; అనాసికాయాః ౪౦ నవిద్యతే ఆసికా అవస్థానం యస్యాస్తస్యాః సదసస్సకాశాదుత్థితాయా ఇత్యర్థః ॥ ని ॥ ఆసికః పుంసి ఖడ్గీస్యాదాసికావస్థితౌ స్త్రియాం , స్వసురజనితతేః ౪౧ అసురైర్భోజనిర్యేషాం తే అసురజనయః - బహువ్రీహికాన్తమీజన్నాద్యుత్తరపద ఇతి వామనః - శోభనానాం అసురజనీనాం అసురకుమారాణాం తతేః పరమ్పరాయాః, ముఖర ౪౨ ఆననే ఆభాః, ౪౩ శోభాః, అస్యరళనికస్య ॥ వ్యా ॥ ఆజ్ఞాప

శ్యాదస్య తేల్యేకా ప్ అలంరక్షఅధికం, శ్యావసరీతిః శ ఓశ్యావసానాంనాపామా
రుతానాంరీతిః ప్రచారో యస్యాస్సా॥ని॥ ప్రచారస్యన్ద యోరీతిః, దశాశ్శత
వస్థా॥ని॥వ_ర్తికాయామవస్థాయాందశాపక్షీదశస్త్స్యాతః, ఆసకలా అభూత్
ఆసేతితిజ_న్తకప్రతిరూపమవ్యయమ్ —— *అపరత్ర* ——ప*గాఙ్గే
యసదు్ిచిరతె॥౨॥౩॥౪॥౫॥౬॥అథ॥వ రె॥సహదేవద_త్తె॥౧౦॥అదరె॥౧౨॥
౧౩॥౧౪॥విశ్వమ్భరాయ॥విభవె॥౧౭॥౧౮॥౧౯॥౨౦॥శమవతి॥౨౨॥౨౩॥
౨౪॥౨౫॥భూమామత్॥దామఘూషేః॥౨౮॥౨౯॥౩౦॥అభీమదభ్రె॥౩౨॥
౩౩॥౩౪॥౩౫॥౩౬॥౩౭॥౩౮॥౩౯ అభా॥దశా॥అస్య॥౪౩॥౪౪॥౪౫॥౪౬., అ
థ౧ రాజసూయసమా_ప్త్యన_న్తరం, అత్ర_౨ఇన్ద్రప్రస్థె, తపోభవె ౩ధమణ
పుత్రె*గాఙ్గేయసదు్చిరతెరగాఙ్గేయోగఙ్గాపుత్రెస్యదతితిష్ఠతీతి. గాఙ్గేయ
సత్॥వ్యా॥సత్సద్వి_పే త్యాదినాక్విప్॥సాచాసౌరుచిరత్యాసక్తిశ్చతస్యాం

· శో భ తో ఒనా సికా యా _స్త త్రా సా భా ద శా స్య

శతె నిర తెసతిభీష్మవచనానుసారిణిసతీత్యర్థః॥ ని ॥రుచి_స్త్రీదీప్తా శోభా
యామభిష్వఙ్గాభిలాషయోః , వరెమక్షాఘ్యొ, అర్ఘ్యేణ-౬-అగ్రపూజనె
జగతః౭జగత్యాః, పాత్రె౮రత్నకాయ - గుణైః౯తమాదిభిః , హితాయ
౧౦అనుకూలాయ, శుభవేషభాజెం౧౧శోభనాలఙ్కారభాజె, విభవె౧౨ప్ర
భవె, విశ్వంభరాయ౧౩హరయే, వృత్యా౧౪ముదా*సహదేవదత్తె ౧౫స
హదేవేనమాద్రీసుతెనదత్తెప్రతిపాదితెసతి-అదరె౧౬కౌతుకె, ముఖరితె
౧౭ప్రకటితెచసతి, తత్ర౧౮యజ్ఞశాలాయాం, అభీమదభ్రె౧౯భీమదభ్రా
దస్యస్మిన్భీమసేనాధికఇత్యర్థః*సదుచిరెసదసి౨౦సతాంసాధూనాం
రుచిరః౨౧ప్రీతికృత్సదః ఆస్థానంయస్మింస్తస్మిన్, శ్రీతపస్స్వస్య౨౨శ్రీమతః
తపసః యమధర్మస్యాస్యఆత్మీయస్యధమపుత్రస్య, మస్యా౨౩యజ్ఞైరా

*నాశే, అయో౨౩ శుభావహాద్రైవె, శమవతి౨౪ ఉపరమవతిసతిశ్రైవక్షైవ
రేశ్యాసతీత్యర్థః, భూమామృత్ ౨౫ భూమ్నా కృష్ణప్రభావేనఅముత్ అసంతో
షం*హృత్ *౨౬ మనః*బిభ్రతః౨౭ వహతః* రసం౨౮ ధ్వనిం* అదర
యతః౨౯ అస్తోకయతః కృష్ణాగ్రార్ఘ్యాసహనతయా ఉద్ఘుష్యతఇత్యర్థః
బలాత్ ౩౦ గర్వవేగాత్ *జిష్ణోః ౩౧ జయశీలస్యరామస్య౩౨ బలభద్రస్య
బన్ధోః ౩౩ అనుజస్యకృష్ణస్య*మన్తోః ౩౪ అపరాధస్య*భతుః ౩౫ పోష్టుః*
జాతావేకవచనం-అపరాధశతంకుర్వతఇత్యర్థః, దామఘోషేః ౩౬ దమ
ఘోషాపత్యస్యశిశుపాలస్యఉద్భతః ౩౭ మనస్తాపాత్ అనాసికాయాః
శేల అవిద్యమానస్థిత్యాః, స్వసురజనితతేః ౩౮ శోభనాసురకుమారపరంప

స్వసురజనితతేశ్శ్వాసరీతిర్ముఖేఽలమ్॥ ౭౪॥
యత్నేనరీతకృష్ణచమ్పుభణితిర్యః కావ్యర
త్నేకృతౌధార్యతస్యచిదమ్బరస్యసుమతేస్సూ
ర్యైరసామ్భోరుహాం। ఆద్యస్సాన్ద్యరసాఽగమ

రాయాః*అస్య౪౦ శిశుపాలస్యచముఖే౪౧*అలం౪౨ భృశం*శ్వాసరీతిః
౪౩, అభాత్ నిష్ప్రభా*దశా౪౪*ఆసత్ బభూవ-భగవదగ్రపూజాం
శిశుపాలస్తత్పక్షా అసురాశ్చనసేహిరఇతిభావః ॥ శ్రీమద్విమలమానస్యా
పాణిన్యాదిమునీన్ గురూనిత్యాదావివాత్రచకారో ఽనుసంధేయః
వసంతతిలకాసద్ధరేవృత్తే ॥ లక్షణేతూక్తే ॥ ——*—— ॥
సర్గసమాప్తిముపపాదయతి॥ యత్నేనేతి॥—యఃకవిః, యత్నేనయత్నేన-
ఈరితకృష్ణచమ్పుభణితిః కృతభాగవతచమ్పుప్రబన్ధః*తస్య * చిదమ్బరస్య*
సుమతేః చిదమ్బరకవేః*కృతౌ ప్రబన్ధే* రసామ్భోరుహాం రసాః శృంగారా
దయఏవఅమ్భోరుహాం అమ్భోరుహాణిపద్మాని తేషాం, సూర్యేభావా *

భాక్ష్యాహ్యాదిధర్తుంయోగ్యః * ఉద్దామరామాయణ శ్రీమద్భారతసారకృష్ణచరితే ఉద్దామాని మనోజ్ఞాని రామాయణంచ శ్రీమద్భారతంచ సారకృష్ణచరితం భాగవతం చ తాని యస్మిం స్తస్మిన్ * నిసర్గోజ్జ్వలే నిసర్గేణ స్వభావేన ఉజ్జ్వలే శోభమానే. * కావ్యరత్నే కావ్యశ్రేష్ఠే రాఘవపాండవయాదవీయచరితే * స్వాద్యరసః ఆస్వాదనీయమాధు

త్సకలితాముద్దామరామాయణశ్రీమద్భారత
సారకృష్ణచరితే సర్గో నిసర్గోజ్జ్వలే ॥ ౭౫ ॥

ర్యగుణః * ఆద్యః ప్రథమః * సర్గః అధ్యాయః * సకలతాంసంపూర్ణతాం * అగమత్ అభవత్ * ౭౫॥ ....

ఇతి శ్రీపదవాక్యప్రమాణపారావారపారీణ
ధురీణ కౌశిక గోత్ర విశేషక శ్రీమద
నంతనారాయణసుమతికృతాయాం
రామాయణభారత భాగవత
సారస్య కావ్యరత్నస్య
వ్యాఖ్యాయాం
అర్థప్రదీపికాఖ్యాయాం ప్రథమస్సర్గః.

